

42-4/1984

ex Libris claudii Chabert-doctoris medic

De Francisci comp.

METHODVS ME-

DENDI CERTA, CLARA ET BREVIS, PLE-
 racq; quæ ad medicinæ partes omnes, præcipue quæ ad chirurgiam requi-
 runtur, Libris III exponēs. Cum instrumentis, ad omnes fere morbos, u-
 tiliter, & *periphras* depictis. Autore ALBV CASE præstanti, ob excellen-
 tia artis opera, medico. Ex peruetustis exemplaribus emendata, & iam
 primum typis impressa. Nam quæ sub huius autoris nomine sunt
 ædita ab alijs, non dicimus qualia sint, sed si ad hæc
 paulo exercitator lector contulerit,
 quanti sint æstimanda
 intelliget.

Rolandi omnibus boni medici dotibus insignis Lib. III. in qui
 bus ordine & iudicio singulari fideliter tradit rationem medendi
 morbis interiorum & exteriorum partium humani corporis.
 Rogerij liber breuiter perstringens quicquid de omnium uena-
 rum phlebotomia scire bonum medicum oportet.
 Constantini Africani de humana natura Lib. I.
 Item eiusdem de elephantia Lib. I.
 Et de remediis ex animalibus materia Lib. I.
 Antonij Gazij quo medicamentorum genere purgationes fie-
 ri debeant Lib. I.

BASILEÆ PER HENRI-
 CVM PETRVM.

1541

REVERENDO IN.

CHRISTO PATRI AC DOMINO D. GEOR-
gio ab Andelou, Heroi Theutonicorum ordinis equestris cla-
rissimo, Friburgi Brisgoæ commendatori. Domi-
no ac patrono suo, Hieronymus Gemu-
sæus. S. D.

Voties ego maiorum nostrorum morem institutaq;
quibus illi in constituendis bonis artibus ac disciplinis
usi fuerunt, cogitatione mecum repeto Pater Reueren-
de, uidentur mihi diuino quodam potius quam huma-
no consilio, pleraq; assecuti fuisse. Et haud facile reperi-
ri potest, utro plus posteritatem adiutarint, num in in-
ueniendo, sagacitate solertiaq;, an instabiliendo sua inuenta, mirifica qua-
dam & singulari prudentia. Neq; enim inuenisse aliquid, tam magnum ac
plausibile futurum erat, nisi posteris traditum esset, neq; uero reliquis id
tuto mādari poterat, quod non firmatum probe ac stabilitum prius esset.
At quibus rebus ad id est opus? Nobis sane non paulo facilius est intellige-
re, sine quibus rebus ea nobis seruari non potuissent, quam illis esset hoc
ipsum prospicere & cauere. Sic enim consilia habent in rebus humanis, fa-
cile suppetunt post rerum euenta, ante ipsa, non nisi prudentissimo cuipiā
in mentem uenire queunt. Quando igitur constat, & exemplis ostendi po-
test, neq; obscuris neq; uulgaribus, quam uia ingressi illi successum rerum
non infelicem minimeq; aspernandum consequuti sunt, profecto par non
fuerit, nos ullam aliam potius quam eandem rationem imitari. Et dum al-
tera ipsorum ratio, que in inuentione uidelicet est constituta, ab ipsis tota
præstita sit, quæ uero in conseruandis eorum inuentis est locata, in nobis
quoq; partim sit sita, ut ad posteros bona fide ita hæc transmittamus, quæ
admodū nobis credita fuere; diligēter hanc tueamur atq; in hoc ipso illo-
rū prudentiā sedulo imitemur necesse est. Id fiet si neq; temere nec absque
præsidio omni promulgentur, sed quibus auxilijs ipsi incolumes iam oi-
lim permanserunt, ijsdem nos salutem ijs aduersus temporum ac homi-
num aduersariorum iniuriam comparemus. Huius rei pars non exigua in
mæcenatum & uirosum potentum præsidio sita semper fuit. Istud enim

a a in rebus

EPISTOLA.

in rebus tum, exiguis tum etiam maximis insigne momentum nunquam non habuit. Sic Mantuanus uates, Cæsaris patrocínio, sic Horatius, Mæcenatis, floruerunt. Et Aristoteles, Alexandri & Philippi gratia auctoritatem adauxit suam. Et Homeromastigas quoque, quamuis multo post, illorum regum auctoritas coercuit. Sed & Galenus, Antoninorum gratia maior habitus est. Fuerunt qui monumentis quoque in id forte compositis, in inscriptione facta ad principem aliquem uirum auctoritatem obtinere, ueluti Rasis libros ad Almanforem decem scripsit. Et in uniuersum, qui in disciplinis claruerunt olim, ferè aut ipsi principes fuerunt ac magni, aut tali uirorum ope ac tutela euecti sunt. Vix credat is qui non peculiariter animū adhibuerit, quā sit abiecta sæpenumero haud cōtēnenda eruditio, quoties suo præsidio destituitur ac sola relinquitur. Et hoc nostro seculo, peculiaris quædam difficultas in hisce rebus est omnibus, dum magno studio quisque contendit ut uulgo uideatur talis esse, qualem se profitetur, & si inde longissime absint sæpenumero. Adeo existimationi nunc solum & opinionibus rerū studetur. Et sunt, qui talibus artibus apud uulgos hominum aliquatenus progressi & adiuti, ultra prodire audent, & quod solum inter ignaros licebat olim, nunc coram peritis quoque cum magna impudentia iactant, & autorem se artium exercendarum sibi ipsi quisque facit, neglectis & nonnunquam etiā contemptis ueterum sanctionibus. Unde fit ut hominum opiniones tam uarię atque ineptę de rebus habeantur exorianturque indies permultę. Id autem sicut in artibus cæteris ita in hac quoque facultate medica nimium ac prope dixerim plusquam in cæteris omnibus fit, & ausę sunt falsissime opiniones de hac arte ipsas quoque doctorum hominum scholas tentare. Sunt enim qui dicere audent, quę ab Hippocrate & ueteribus de arte scripta fuerunt, illorum temporum hominibus solis conuenire: rationem corporum atque artis totius longe diuersam hodie constitui oportere. hæc opinio in speciem, quidem & apud imperitum uulgos, probabilis esse uideri forte queat, reuera tamen non falsa tantum sed pestilentissima deprehenditur, uel paulò diligentius animum aduertentibus. Et ostendunt homines illi dum istud hincere audent, se totius artis imperitissimos esse, & ne ea quidem intelligere quę in uestibulo eius scripta habentur. Sic enim præcipit Galenus, *ἢ τῶν παρ' Ἱπποκράτους προσαπομένων μὴ δὲ παράρρηται, πάντα δὲ καλῶς καὶ ἀμεμπῶς ἔχει, τῶν κατὰ τὴν αὐτοῦ τέχνην γεγραμμένων δὲ ἢ ἐνδεύονται ψεύδος*. Sunt qui sententiam longe diuersam

EPISTOLA.

diuersam sequantur, nihil recipientes quod non è Græcorum monumentis sit depromptum, superstitiosum genus hominum quoddam, quod tamen non aperta improbitate sed nimia potius religione à recto abducitur. Verius arbitrari & artis amplitudinem melius nosse constat, eos qui nihil aspernantur, quod illam aliqua ex parte iuuare possit & locupletior rem reddere. Siquidē id ipsum hi faciunt, quod & Hippocrates, & Galenus olim faciebant. Quamuis enim uniuersalis totius ratio ab Hippocrate ita dudum constituta, à Galeno autem sic absoluta semel fuerit, ut ad ipsius perfectionem deliderari nihil queat: potuit tamen posterorum diligentia, rerum particularium usu, noua quædam inuenta indies illi adijcere, iisdem insistentis præceptis quę ab primis eis autoribus relicta nobis fuerunt. Nam uniuersalium quidem licet circūscripta natura sit, singularium tamen rerum cognitio & experientia infinita sunt. Quin & firmitatem quoque præceptis uniuersalibus ita comparatur, dum non solum animaduertimus illorum obseruationes ueras esse, sed & quę hodie in rebus singulis experiri licet ijs respondere, quę uniuersaliter ab ipsis tradita fuerunt. Quam fidem tamen non à quibusuis sed ab hominibus peritis & sagaci industria præditis recipere oportet, quales sane permultos habuerunt Arabum scholę. Nam post Græcos homines nullam gentem inuenire liceat, quę in omni philosophia tanta diligentia sese exercuerit, quā fecerint Arabum scholę. Quam sententiam id quoque confirmat, quod monumenta cæterarum nationum omnia, quęcunque scilicet in aliquo genere excellerent, singulari diligentia in suam linguam transtulerunt. Et neque facile fieri potest, ut ubi sunt autores boni quos sequantur, si accedat par diligentia atque ingenium, non insignis aliquis fructus ædatur. Sic igitur in medicina quoque pleraque ab ipsis & salubriter inuenta, & fideliter confirmata fuerunt. Quapropter iniquum sane fuerit tantam diligentiam illorum uirorum explodere, ac locum illis inter bonos autores artis inuidere. Porro autem quod ad hanc partem medicinæ attinet quę in hoc uolumine continetur, cum totius artis multę sint partes alię, inter eas omnes chirurgica, locum sibi uendicat non infimum, sicut hodie perperam creditur, sed omnium præstantissimum. Argumenta nobis ad hanc rem ostendendam infinita suppetant, si locus hic, huic materiæ tam amplę conueniret. Siue enim anti-

EPISTOLA.

quiritatem eius spectemus, siue certitudinem, siue autores à quibus est profecta, siue infinita alia quibus nominibus artes se nobis commendare possunt, iure summo cæterarum omnium hæc censebitur esse præstantissima. Antiquitatem eius ostendit, quod prius quam de illis ne cogitatio quidem ulla inter homines extitisset, hanc inuentam & cultam fuisse apparet. siquidem Æsculapij duo filij, Podalyrius & Machaon, qui ducem ad Troianum bellum Agamemnonem sequuti fuere, uulneribus duntaxat ferro & medicamentis mederi solitos esse tradidit Homerus: ex quo sane necesse est, hanc esse medicinæ partem uetustissimam. Certitudinem uero ipsius, inde deprehendere liceat, quod sensui maxime patent huic subiecte partes, qui certissimus est in rebus cognoscendis magister & arbiter, præcipue uero in ea philosophiæ parte quæ circa naturam uersatur, in qua demonstrationes omnes ab effectis & ab ijs omnino quæ naturæ postrema sunt initium habent. Quin rectissime istud affirmare licet. Si chirurgice à reliqua arte subducatur, tum medicinam uix ullam certitudinem retinere possit, quod cætera ipsius in coniecturis tantum posita, uniuersalibus præceptis exiguum sane firmamentum adferre queant. Nā sensuum rerū inductione & experimentis adiuta mens, uniuersalia problemata tum cognoscere facilius, tum affirmare certius potest. Siquidem sensus non solum certitudinem affert maiorem ijs quæ uniuersaliter demonstrata sunt, sed & ad ipsorum contemplationem miris quibuldam modis mentem adiuuare solet. Sic ea quæ apud mathematicos uarijs demonstrationibus constituta semel & confirmata fuerunt de solis & lunæ ac cæterorum magnitudine, ubi per ea quæ particulariter eueniunt in stellarum affectibus, confirmata fuerint, pleniorē fidem apud nos habere solent, atque adeo qui demonstrationibus fidem prius adhibere non poterant, quod earum dignitatem potestatemque non agnoscerent, cuiusmodi uulgus hominū est, hi cedere tandem coguntur & rationi parere, ubi singularum rerum euentis conuicti fuerint. Sic quoque Mathematici ad ea quæ uniuersaliter proponuntur, singularium triangulorum ac diagrammatum lineamenta asferre solent, quibus scilicet mens instructa promptius uersari possit in illorum consideratione. Num igitur in cæteris tantum habet momentum quæ per sensum fit cognitio: in naturali philosophiæ parte non habet, cuius tamen ratio quoque ac definitio è sensu ducitur. Atqui in hac parte medicinæ

expe

EPISTOLA.

expeditior is habetur ac certior, siquidem, quos illa administrat atque obicit affectus, sub aspectum cadunt & manibus palpantur. Quare si recte Aristoteles summus ille rerum omnium artifex, disciplinarum præstantiam ex ipsarum certitudine æstimare solebat, fuerit sane hæc quoque sententia tutissima, quæ chirurgicæ cæteris medicinæ partibus præferat: præsertim cum cætera quoque theorematum pulcherrima habeat & maxima, ut ea quoque in partem reliquæ arti cedere nesciat. Quapropter mirum non est summos illos autores Hippocratem et Galenū tum ipsam tanta diligentia coluisse exercuisseque, tum magnam quoque partem laborum quos illi in tota facultate constituenda sustinere, in huiusce Theorematum & præcepta collocasse. Hæc itaque de toto genere recte dici possunt. Quod autem ad Albucasiū attinet, peculiarem ille commendationem secū habet, quod & unus è uetere autorum familia, instrumentorum rationem ac formas, quibus hæc pars uarie utitur, diligentissime tradiderit, & iam diu sepultus ac ueluti situ obsitus (latuit enim certe & similis erat ijs quæ luce multum desiderata carebant.) tandem aliquando prodeat. Potest itaque ille uarijs nominibus peculiariter sese commendare, ut par sit apud eos quoque, quibus solæ græcorum scholæ arridere possunt, locum tamen suum obtinere queat, quando aut hac parte artis carebunt certe illi, aut ex hoc ipso autore petere sustinebunt. ut pluribus uerbis hanc uiri industriam diligentiamque commendari non sit opus, quam uel ipsa rerum necessitas abunde nobis commendare debeat. Instrumentorum notæ ac formulæ, quas cuique capiti insertas uidet lector, non arbitrio nostrorum confictæ, sed ex antiquissimo codice, per quam diligenter scripto, & formulis hisce pulcherrime ornato, desumptæ & huc appositæ fuerunt. Codicis illius copiam fecerat, D. Sebastia nus Sinckeler, tum artis usu, tum alijs dotibus uir insignis, Academiæ Basilensis ordinarius. Hæc inquam ad hunc modum sunt facta. Ceterum ad finem huius lib. appositæ sunt unius è recentioribus, Rolandi chirurgica, quatuor libris absoluta, ea carebant prius suis formis, quæ nunc primū accesserunt. Inde sequitur libellus de sanguinis missione, Rogerij chirurgi, qui & ipse nunc primum prodire cœpit. Deinceps Constantini Africani Medici, de natura humana lib. unus, et de Elephanta alter, item de Anima lib. unus eiusdem autoris. Quibus postremo accessit Antonij Gazij de medicamentis

EPISTOLA.

medicamentis purgantibus quæ in usu habentur hodie, minime inlegas et nulli non legendus liber. Speramus officium hoc placitum esse studio sis omnibus, præsertim uero ijs qui nihil quod ad artis huius amplitudinē & propè dixerim infinitudinem explicandam conducere possit, non gra to animo amplecti studeat. Hic enim uere animus, Hippocratis & Galeni familia digni Medici est. Cæterorū iudicia, ut non multū uereri decet, ita neq; fauorē magnopere uenari operæpretiū est ullum. Hæc ego apud Paternitatem tuam cōmentanda de creui, ut & ipsa, studia nostra cogno sceret, & ut iudicem haberet æquū nostra hæc oratio. Neq; em̄ suo quem que iudicio uti solo oportet, & apud eos qui sectæ alicuius opinionē indu erunt, frustra uerba fundat, qui rationes ab opinionibus illorū diuersas ad ferre uolet. Neq; uero hic expono sollicitus, quæ me occasio huc inuitarit, id quod procemiasse illi, prolixis nonnunquam disputationibus prosequi solent. Scio nemini ignotū incomparabilē illum candorem tuum esse. Pietatis amorē ac omniū bonarū disciplinarum nō solum ab alijs depræ dicari sentio, sed ipse quoq; iam inde à prima ferè adulescentia cognosco. Quare consultandum mihi diu certe non fuit, quin sub tui nominis patro cinium unā cū huiusce autoris laboribus, me quoq; reciperem. Quem sa ne autorem Paternitati tuæ tanto etiam arbitror fore gratiorem, quod in hunc usq; diem, aut nusquam gentiū aut apud nostros certe uisus et euul gatus nondum fuerit, cum tamen qui de arte hac scripserūt permulti atq; illustres chirurgi, ipsius testimonio & libenter & persæpe uti soliti sint. Hanc igitur animi nostri significationem, ea clementia suscipi at, P. T. qua studiosos homines prosequi atq; amare perpetuo solebat. Paternitatē tuā Dominus incolumen diutissimè me conferuet. Basileæ Calen. Augusti,

ANNO M. D. XLI.

INDEX EORVM

OMNIVM QVÆ IN HIS VOLV.

minibus à medicis & chirurgicis desiderantur.

A		
	Abcessus epatis cura	25
	adiutorij fracturæ restau ratio	206. & 207
	agritudinis frigida cura idonea	41
	affectis locis diligenter attendendum	
	allopeticæ auxilium	330
	aloe in quibus utendum	337
	alratia quid	119
	alratice cura	119. & 120
	anatomie medico necessaria	1
	anatomica speculatione exercitatum esse oportet, qui conatur uti caute	
	rijs	39
	anchæ restauratio	205. & 206
	anchæ iūctura dislocatur quatuor mo dis	227. & 228. & 229
	anchæ dislocationis cauterizatio	30
	anhelitus constrictionis cauterizatio	22.
	animalia quomodo ex auribus extra henda	52
	antracis uel carbunculi cura	268
	anseris adeps aquam in aurē illapsam eiicit	334
	anus non perforatus, quomodo curan dus	131
	auaritia in curandis morbis postponen da	43
	aurium qualitas	313
	apoplexiæ antiquæ cauterizatio	12
	apostema gutturis quod nominatur hernia	89
	apostemata acuta in gutture & pecto re quæ soluant	340
	apostematum quatuor species	267
	apostematum cancri & fistulæ cura pag.	290
	apostemata in ore quomodo cauteri zanda	20
	apostema & impletio aquæ in capiti bus puerorum quomodo curan da	45
	apostemata interiorum labiorum quo modo curanda	70
	apostematis ex cholera rubea cura pag.	268
	apostematis ex phlegmate cura eodem apostematum in posteriore parte cor poris nascentium cura	295 & 296
	apostemata gutturis quomodo curan da	78
	apostemata quæ accidunt in capitis cu te quomodo sint incidenda & curan da	86
	apostematum species multæ, multique modi curandi	83 & 84 & 85
	apostemata quæ accidunt sub titilli co quomodo curanda	95
	apostemata quæ accidunt propter rup turam uenæ aut arteriæ quomodo le canda & curanda	95 & 96
	apostema ex neruorum torsione acci dens, quomodo curandum	96
	apostema quod accidit in uentre quo modo secundum & curandum	96 & 97
	apostema epatis an sit in carne aut tuni ca quibus cognoscatur	25
	apostema dentium quomodo cauteri zanda	20
	apostolicon chirurgicon ad quid uale at & quomodo componatur	236
	apri uel uerris uirtus	330
	aqua descendens in oculum quomo do cauterizanda	14
	aqua descendens in oculum quomo do curanda	66 & 67
	b aqua	

INDEX

aqua ex auribus quomodo extrahenda 51. & 52
aque congregatio in capitibus puero-
rum quomodo cauterizanda 44. & 45
aque calide combustio quomodo cu-
retur 302. & 303
arteriarum sanguinem sistere est per-
difficile 42
arteriarum sanguinem quomodo siste-
re oportet 42
arteriarum exiccatio que sunt in tem-
poribus 46
arterie que sunt post aures quomodo
incidende 45. & 46
asine sanguis feb. quotidianas tollit
pagina 331
asine lac multis commodum 331
aphodeli pulueris descriptio 249
ataxmir cum cannis & sine cannis pa-
gina 58
ataxmir oculi sit secundum quatuor mo-
dos 56
aures frigus non ferunt 53
aurium oppilatio quibus curanda pa-
gina 53. & 54
aures non perforate quomodo aperi-
ende 53
aurium dolorum cauterizatio 11
auris uulnus quomodo sui oporteat
pagina 70
aurium cura 50
auribus quomodo sunt extrahenda si
quid in aurem cadit 50. & 51
aurium dolorem tollentia 331
aurium doloris quacunque ex causa cu-
ra 262. & 263
axirnach quid 55
axirnach que accidit in palpebra oculi
quomodo curanda 55

B

Brachij fractura quomodo curan-
da 285. & 286
brachij cura telo perfossim 283

brachij cura illefo neruo 283
brachij os uel neruus si fuerit incisus
quibus curetur 279
brachij uulnus in carnosa parte quibus
curandus 282
brachij fracture restauratio 208. & 209
branchie cura 274. & 275
basilica uena magna diligentia inci-
denda 174
botij cura 272. & 273

C

Caducum morbum pellentia pa-
gina 330. & 331. & 333
cancer non curandus ferro 2
cancerosa uulnera sanantia 331
cancris, fistule & apostematum cura pa-
gina 290
cancris in labio, palato, naribus & gin-
giuis cura 256. & 257
cancris in uirili membro cura 295. & 296
cancris ex melancholia cura 268. & 269
cancris cura nascentis in posteriore par-
te corporis 295. & 296
cancris & fistule cura 301. & 287
cancris cura 98. & 99
calcanei dislocationis cura 230. & 231
calculos peliens remedium 329
canis catulus cuius utilitatis sit 331
canis morsus quid curat 333
canitiam prohibentia 331
canicem retardantia 333
cannallum interiorum in corpore hu-
mano diuisio 315. & 316
cannarum duarum forma 58
cannule forma 21
cannule forma habens duas extrema-
tes apertas 22
canon obseruandus in medicinis exhi-
bendis 341
capilli quibus nigri reddantur 333
capillorum fluxus curantia 331
capillos euulsos crescere quid impedi-
at 331
capitis

INDEX

capitis superfluitatum curatio 248
capitis tumor sine uulnere 240. & 241
capitis uulnere cura telo uel aliquo
simili inflicto 244
capitis cauterium 6. & 8
capitis uulnus cum incisa cute & cra-
neo 241
capitis uulneribus embrocha appone-
da 239
caput quot modis uulneretur 235
carnis superflue nascentis supra duram
matrem & craneum cura 236
carnem generantia 255. & 280. &
281
carnem corrodentia 255. & 281
carnis generantium 50
caste fistule uires 339. & 340
castratio fit duobus modis 118
carbunculus superueniens uulneri quo-
modo curandus 281. & 282
catarrhi fluxus ad oculos aut pectus
quomodo curandus 45. & 46
catarrhi acuti propter acres humida-
tes curatio 46. & 47
catarrhorum cura ad oculos ex interio-
ribus capitis 49
cauterij lunaris forma 15
cauterium foetoris nasi 15
cauterium quod nominatur punctum
pagina 11
cauterium habens tria uerrua 23
cauterium quod assimilatur radio pa-
gina 26
cauterijs uti non omnibus concessum
pagina 26
cauterium est postremum medicinæ pa-
gina 5
cauterium capitis 6. & 8
cauterium oliuare 6
cauterium quibus complexionibus
conueniat 3
cauterijs non omnibus licet uti 4
cauterium superat omnem medicinam
comburentem 4

cauterij adhibendi tempus 4
cauterium superat medicinam pa-
gina 4. & 5
cauterium cultellare paruuum 19
cauterij oliuaris forma 36
cauterij triangulati forma 37
cauterium quod nominatur clauus pa-
gina 9
cauterij clauili mediali forma 35
cauterium simile circulo 35
cauterium habens tres ramos 22
cauterium habens duo uerrua 23
cauterium subtile 13
cauterizatio doloris dentis 20
cauterizatio gibbositatis incipientis
pagina 35
cauterizatio titillici 23
cauterizatio epatis frigidi 34. & 25
cauterizatio hemicranee non antique
pagina 9
cauterizatio hemicranee antique pa-
gina 10
cauterizatio scrophularum 21
cauterizatio paralysis & mollificatio-
nis totius corporis 13
cauterizatio pulmonis & tussis pa-
gina 22
cauterizatio fistule que est in lachry-
mali oculi 18
cauterizatio renum 29
cauterizatio uesice 30
cauterizatio matricis 30
cauterizatio dislocationis anche pa-
gina 30
cauterizatio uene sciaticæ 30. &
31. & 32
cauterizatio doloris dorfi 34
cauterizatio fistule que sit in ano &
partibus eius 29
cauterizatio splenis 26
cauterizatio hydropisis 27
cauterizatio pedum & crurum 27
cauterizatio melancholicæ 13
cauterizatio cum butyro quomodo
b 2 fiat

INDEX

fiat	20	cholericum humores quibus euacuandi	
cauterizatio torsionis	38	pagina	340
cauterizatio lepre	38. & 39	cholera & phlegma sine nocumen	
cauterizatio stuporis	39	to eductia	340
cauterizatio albaras	39	cholera rubra catharticum	324
cauterizatio canceri	39	cibum non continentibus remedium	
cauterizatio dubelati	40	pagina	334
cauterizatio corrodentis	40	clistere ad secundinam	131
cauterizatio clauorum conuersorum		clisterizandi cum medicinis cura mo	
& alium	40. & 41	dus & qualitas	156. & 157
cauterizatio tremoris	41	clisterizandi qualitas	138
cauterizatio albathir accidentium in		coitum uetans medicamen	333
corpore	41	coitum mouentia	332. & 333
cauterizatio fluxus sanguinis acciden		coli dolorem sedans medicamen	pa
tis ab incisione arterie	42	gina	324
cauterizatio obliuionis que fit ex phle		colli diffusura a capite quomodo sub	
gmate	12	ueniendum	276
cauterizatio epilepsie	13	colli uulnera quomodo suenda & cu	
cauterizatio torture	11	randa	265
cauterizatio cum igne qualis sit	21	colli uulnerum curatio	140.
cauterizatio podagre aut dolorum iun		& 141	
cturarum	35	columbe uirtus	334
cauterizatio stomachi	24	complexio hominis dijudicanda in	
cauterizatio dolorum aurium	11	purgationibus	342
cauterizatio apoplexie antiquae	pa	conscientie consulendum	2
gina	12	consolidatiuum emplastrum	286
cauterizatio solutionis uentris	28	cor nouem uoluptatibus perfruitur	pa
cauterizatio hemorrhoidarum	28	gina	318
cauterizatio althelil	29	cordis qualitas & quid	316
cauterizatio pleuresis	26	cordis uulnus quibus cognoscitur	pa
cauterizatio fissurarum labij	19	gina	288
cauterizatio raucedinis uocis & con		corpora a superfluitatibus mundifican	
strictionis anhelitus	22	ribus que medicinis accipiende	pa
cauterizatio rupturarum	36	gina	338
cephalice uene utilitas	175	corporis superfluitates benedictis me	
cerebri temperamentum	313	dicinis euacuande	337.
cerebri sunt diuisiones tres	313	& 340	
cerebrum mundificantia	13	corpora quando euacuanda	337
cerebri operationes que	315	corpora quibus medicinis euacuanda	
cerui cornu uirtutes	329	pagina	337
ceruicis uulnerum cura	265. &	corpus totum mundificans a putredi	
266		ne ungentum	325
chimos malos eradicando que medici		corporis uulnera ad inguina usque quo	
ne fumende	341	modo curanda	288
		corporis	

INDEX

corporis repletio quibus euacuanda	pa	dentium motorum forma	76
gina	340	dentium eminentia quomodo curan	
colta flexa quomodo reducenda	288	da	75
costarum fracture restauratio	203.	dentium eradicatio magna diligentia	
& 204		tractanda	71
coxe rupture a superioribus cura	pa	dentis quomodo extrahendi	72
gina	300	denticum forcipes	73
coxe uulneris cura	299	dentium & gingiuarum cauterizatio	
coxe fractura quomodo restauranda		pagina	20
pagina	210. & 211	dentis doloris cauterizatio	20
cranei fractura cum stricto uulnere cu		dentium dolorem tollentia	333
ra	237	dentium & gingiuarum dolorem se	
cranei fractura in modum rimule fissum		dantia	331
cura	238	dentium raciones cum ferro	71
cranei fractura in alteram partem de		dentium rasorum forme	71
pressam	239	dentium apostema quomodo cauteri	
cranei fractura occulta quibus signis		zanda	20
cognoscitur	240	dialthee confectio	279. & 280
cranei fractura cum magno uulnere		dialthee usus	280
quomodo curanda	235	dieta que obseruanda minuentibus san	
craneu inferius plicatum quomodo cu		guinem	308
randum	246	digitorum & unguum cura	159.
cruris diffusura a coxa cura	300	& 160	
cruris rupture cum uulnere carnis cura		digitorum pedis dislocationis cura	pa
pagina	300	gina	231. & 232
cruris fracture restauratio	212	digitorum dislocationis cura	225
crurum uulneribus que cura exhiben		digitorum contractioni conueniens un	
da	209	gentum	325
crurum & pedum cauterizatio	27.	diffentericorum cura	331
& 28		dolor qui permutatur de membro ad	
cubiti diffusura a proprio loco qui		membrum quomodo curandus	pa
bus subuenitur	285	gina	164
cubiti dislocatio quomodo reducenda		dosis doloris cauterizatio	34
pagina	223	dosis in purgationibus consideranda	
curandi apostemata multi sunt modi		pagina	342
pagina	83. & 84. & 85	durities omnes quid soluat	331.
curandi modus carens ratione ac expe		& 333. & 334	
rientia, negligendus	193		
curatio nulla suscipienda morbi causa			
incognita	43		

D

Dentes moti quomodo retrahendi
pagina 76

E

Elephantie cura 323. & 324.
& 325. & 326. & 327. & c.
elephantiacis quid conferat 332
elephantie origo 322
b 3 embrionis

INDEX

embriionis disputatio in utero manen-	
tis	319. & 320
embrij compositionem adiuuant non-	
nihil septem planetę	320
embriionis uita	321
embriionis perfectio	321
embriionis generatio impedita uel obli-	
ta natura quid fiat	321
embriionibus uiuis quibus subuenien-	
dum ab obstetricibus	123
embriionis exitus super pedes	pagi-
na	123
embriionis exitus super genua sua &	
manus suas	123
embriionis exitus latitudinaliter pen-	
dente una ex manibus eius	pagi-
na	124
embriionis exitus super collum expan-	
sis manibus suis	124
embriionis exitus super latus	124
embriionum multorum aut geminorū	
pagina	124. & 125
embrocha in uulnere capitis	239
epatis abscessus quomodo curandus	
pagina	25
epatis frigidi cauterizatio	24. & 25
epatis apostema in carne aut tunica	
quomodo cognoscatur	25
epylottidis sectio uitanda laboranti-	
um angina	88
epylottidis sectio quando tentanda	
pagina	88
epilepsia ex phlegmate est cauterizan-	
da	13
epilepsie cauterizatio	13
epilepsie subsidium	250
errores imperitorum medicorum	1
erysipile cura superueniente uulneri pa-	
gina	281
euacuatio omnis naturam duobus mo-	
dis comprimit	336
exempla notare medico prodest	pa-
gina	156
extremitatum incisio	155

F

F Aciei maculas delens medicamē	
pagina	331
faciem limpidam quid reddat	331
faucium dolorem tollens remedium	
pagina	330
febres quartanas curans amuletum pa-	
gina	329
febris tertianę medicamen	332
febrientibus conueniens medicamen	
pagina	329
fœtus mortui extractio	125. &
126. & 127	
fœtoris nasi cauterium	15
fœtum mortuum eiicientia	331.
& 332	
fistularum cura	136
fistula quid	147
fistula accidit in omnibus membris	
corporis	148
fistule & sinus differentia	156.
& 157	
fistule in lachrymali oculi cauteriza-	
tio	18
fistularum cura	147. &
148. & 149. & 50. & 51	
fistule cauterizatio que fit in ano &	
paribus eius	29
fistula fit duobus modis	271
fistule circa collum cura	271.
& 272	
fistule cura nascentis in posteriore par-	
te corporis	295. & 296
fistule canceri & apostematum cura pa-	
gina	290
fistularum curatio que accidunt in in-	
feriore sedis parte	132. & 133.
& 134	
fistule cura	301
forficis parue forma	57
forma incidentis qua inciditur cutis pa-	
gina	161
forma uncini cœci	162
forma	

INDEX

forma incisforiorum in fractura ossium	
capitis administranda	195
forma ascelle in fractura ossium admi-	
nistranda	190
forma incisforij lenticularis	pagina
196	
forme rasforiorum	153.
& 154	
forma cannule	21
forme serrarum	152
forma cauterij habens tres ramos pagi-	
na	22
forma clauili	15
forma incisforiorum	154
forma cauterij lunaris	15
forma cannule habens duas extrema-	
tes apertas	22
forme forcipum quibus extrahuntur	
sagitte	169
forma impellentis concaui	169
forma impellentis surdi	170
forma phlebotomi cultellaris	173
forma phlebotomi myrtini	173
forma phlebotomi oliuaris	174
forma cauterij quod assimilatur radio	
pagina	26
forma cauterij habens duo uerrua pa-	
gina	23
forma cannule	137
forma instrumentorum quibus clyste-	
ria infunduntur	137
forma circuli utris & foraminis	pagina
138	
forma spatumilis subtilis	53
forma instrumenti quod nominatur sy-	
ringa	106
forma forficis ad mundificationem uir-	
gam infantium	105
forma spatumilis tenuis ac subtilis pa-	
gina	51
forma instrumenti gesti subtilis	pa-
gina	50
forma instrumenti quo premittur lin-	

gua	98
forma instrumenti quod assimilatur	
forficibus	78
forma spatumilis acuti & non acuti pa-	
gina	79
forma instrumenti concaui	pagina
81	
forma cauterij clauili medialis	pagina
35	
forma spatumilis spinosi	100
forma spatumilis duarum acutarum	
extremitatum	48
forma cultellaris acuti	49
forma instrumenti quo extrahitur san-	
guifuga	83
forma arali parue	74
forma triangulare extremitatis in qua	
est quedam crassitudo	pagi-
na	75
forma instrumenti quo suffumigatur	
mulier in retentione menstruorum	
& secundine	131
forme rasforiorum dentibus conueni-	
entes	71
forma dentium motorum	pagina
76	
forma duarum cannarum	pagina
58	
forma cauterij triangulati	pagina
37	
forma cauterij oliuaris	36
forma trium uncinorum	pagina
57	
forma cauterij lunaris	103
forma folij myrti	17
forma cauterij habens tria uerrua pa-	
gina	23
forme clysteris uestice	107
forma cauterij simile circulo	pagina
35	
forma instrumenti quod nominatur	
fossorium	171
b 4 forma	

INDEX.

forma trium specierum terebrorum pa-	gina	196
formice cura		136
forma torni & podij		227
forma forcicis parue		57
forma instrumenti simile rostro paruo	pagina	73
forme instrumentorum que sunt ne-	cessaria in sectione & perforatione	pagina 90. & 91
forme intromissorum sunt trium spe-	cierum	90
forme experientium		91
forme uncinorum		92
forme scalpellorum		92
forme almachadea		93
forme uentosarum		93
forma uertiginis qua aperitur matrix	pagina	127
forma uertiginis alterius		128
forma impellentis quo impellitur foe-	tus	129
forma almisdach quo conteritur caput	magnum	129
forma uncini habentis spinam unam	pagina	129
forma uncini habentis spinas duas pa-	gina	129
forma forcicis cui sunt dentes ferre	quo conteritur caput fetus	pagina 129
forma spatulilil habentis duas extre-	mates	130
forma duorum spatulilium	pagina	130
forma trianguli subtilis		74
forma instrumenti habens duos ra-	mos	74
forma instrumenti quod assimilatur	uncino magno	74
forma instrumenti quod uocatur gesti	pagina	75
furculę & extremitatis humeri disloca-	tionis cura	220

furculę fractura quomodo restauran-	da	200. & 201. & 202
-------------------------------------	----	-------------------

G

G Alline ouum ad multa utile pa-	gina	334
genu dislocatur tribus modis		230
genu rotule fractura quibus restauran-	da	112
genuum uulnera quomodo curanda	pagina	299
gibbositas unde oriatur		225
gibbositas non omnis potest curari pa-	gina	226
gibbositatis curatio		226. & 227
gingiue caro præter naturam addita	quomodo curanda	70
gingiuarum & dentium cauterizatio	pagina	20
gule cathena si fuerit incisa quomodo	subueniendum	278
gutturis uulnus mortale		267
gutturis apostema quomodo curanda	pagina	78. & 79
gutturis apostema quod nominatur	hernia	89
gutturi si quid adhaferit quomodo ex-	trahendum	81
gustus qualitas		314

H

H Aemorrhoidarum futura & cu-	ra	135
hemorrhoides quid		120
hemorrhoidarum cura que accidit in	uuluis mulierum	120
hemorrhoidarum cauterizatio		28
hemorrhoides fiunt quatuor modis	pagina	296
hemorrhoidum cura		296. & 297
hemisraneg antique cauterizatio pa-	gina	10
	hemisra-	

INDEX.

hemisraneg non antique cauterizatio	pagina	9
hemisraneg antique curatio	pagina	46. & 47
hermaphrodista unde		118
hermaphroditi cura		118. & 119
hernia aquosa quid		111
hernia quomodo secanda & curanda	pagina	112. & 113
hernie nascente ex humoribus cura	pagina	293
hernie nascente ex carnositate cura pa-	gina	322
hirundinum pullorum puluis faucibus	confert	334
hominis urine uires		332
hominis stercus combustum quid ua-	leat	332
humores corrupti gignunt morbos pa-	gina	293
humeri disiuncture à superioribus cura	pagina	283. & 284
humeri dislocationis ex uulnere cura	pagina	279
humeri luxatio fit tribus modis	pagi-	220. & 221
na		220
humeri dislocatio quibus cognoscitur	pagina	220
humeri dislocationis cura		221. & 222
humeri fracture cura		285. & 286
humoris peccantis qualitas inuestigan-	da	148
hydropisis cauterizatio		27
hydropisis cura		99. & 100.
& 101		
hydropicorum refugium		330

I

I Gnis combustio quibus curanda	pagina	302. & 303
impetiginis cura		260. & 261
infantium mundificatio & curatio in		

extremitate uirge		103.
& 104		
infantium qui nascuntur pene non per-	forato cura	101. & 102
infirmorum salus summa ratione per-	pendenda	7
inguinum ruptura quomodo curanda	pagina	117
instrumenta omnia debent esse in ma-	nibus eius qui hanc artem profitetur	pagina 130
intestina exeuntia quomodo reducen-	da	289
intestina si propter uulnus aliquod ex-	eunt quomodo curanda	144.
& 146		
intestinarum cura in osceum descen-	dentes	292. & 293
intestinum ieiunum non suscipit sana-	tionem ex uulnere	146
intestinarum dolorem curans medica-	men	331
iocinoris uulnerati signum	pagi-	288
na		224
iuncture dislocationis inter brachium	& manum cura	224
iuncturarum dolorum aut podagre	cauterizatio	34

L

L Abij fissurarum cauterizatio pa-	gina	19
labiorum scissura quomodo curanda	pagina	257
labiorum puncture cura		258
labij uulnus quomodo suendum		70
labiorum interiorum apostemata qui-	bus curanda	70
laboriose medicine sunt uitande		341
lacerti uel musculi uulnus letale		282
lac asine ad multa prodest		331
lactis equi uirtus		332
lac		

I N D E X.

lac in mammis quid attrahat	pagi-	do frangitur	199
na	332	& 200	
lactis capre utilitas	330	mandibule disjuncturę cura	pa-
lachrymarum acutarum assiduorum		gina	258
curfus ab oculis cura	48	mandibule fracturę cura	258
lachryme antiqę oculorum quomo-		mandibule fistule cura	259
do cauterizande	14	mandibule cancer quomodo curan-	
lachrymarum cura ad oculos ex inte-		dus	259. & 260
rioribus capitis	40	malı mortui cura	304
lapis a uesticę collo remouendus	pa-	mammillarum curę que assimilantur	
gina	294	mammille mulierum	94
lapidem uesticę frangens medicamen		manię uel melancholię auxilium	pa-
Galenı	294	gina	250
lapis uesticę quibus modis cognoscitur		manus operatio diuiditur in duas diui-	
pagina	293	siones	2
lapis renum & uesticę curatio	107. &	manus disjuncturę a proprio loco cu-	
108. & 109. & 110		ra	285
lapides aut simile aliquid quibus ex-		manus operatio abolita	1
trahendi ex auribus	50	manuum & digitorum restauratio si	
lapis in mulieribus raro generatur, &		frangitur	209. & 210
ob multas causas incurabilis	pa-	manuum uulnera quomodo curanda	
gina	110. & 111	pagina	283
lapidis species sunt multe	111	materię qualitas & quantitas perpen-	
lepra unde proueniat	303	denda dando medicinas euacuati-	
lepre species quatuor	303	uas	342
lepre cura	323. & 324. & 325.	matris dure lesionis signa	235
& 326. & 327. & 328.		matricis cauterizatio	30
lepre cauterizatio	38. & 39	matricis os quibus herbis aperiatur	pa-
leporis usus	329	gina	130
libri diuisio	3	matrici mulierum multa apostematum	
libidinem stimulantia	329	species accidunt	121
lienıs cauterizatio	26	matricis suffocate auxilium	330
lingue ligamentum quomodo soluen-		matricis dolores sedat	332
dum	77	medicum bonum quid scire oportet	
lingue apostema quod assimilatur ra-		pagina	148
ne parue quomodo curandum		medico prodest notare exempla	156
pagina	77	medicę exiccandi facultate pređite	
lumbricos perimit cornu cerui	329	pagina	197
		medicinis soluentibus que admiscenda	
		pagina	341
		medicę fortes quando sumēde	341
		medico in curandis morbis quid inue-	
		stigandum	322
		medicinam superat cauterium	4. & 5
		medicę	

M

Mandibule inferioris dislocatio-
nis cura 219
mandibule inferioris restauratio quan-

I N D E X.

medicę postremum est cauterium	5	da	340
medico anatome necessaria	1	menstrua stringentia	329
medicinarum communis malitia quę		morborum mater est oppilatio	339
pagina	341	mirobolanorum species multum con-	
medicę laboriose fugiende	341	ueniunt	338
medici consilium non negligendum		malum mortuum qualis morbus	304
pagina	342	morpheę duę sunt species	260
medico quę perscrutanda dando medi-		morpheę albę signa & cura	260.
cinas laxatiuas	342	& 261	
medicus a pecunie studio sit alienissi-		morpheę nigre cura	261
mus	43	morbi causa cognita curatio adhiben-	
medicamenta pređita facultate molli-		da	43
candi	59	morbus deploratus non suscipiendus	
medicę que dicantur benedictę	340	pagina	43
medicę que dicantur laboriose eo-		mulierum dolores tollens remediũ	329
dem		mulierum matricem suffocatam sedas	
medico prudenti quid cauendum	pa-	peřarium	330
gina	232	mulierum matrici multe species aposte-	
medicinis solutiuis semper admiscēda		matum accidunt	121
que confortant stomachum	342	mulieris uulue fracturę restauratio	pa-
medicinam ingredientia considerare		gina	214
pagina	342	mulier pregnans quando phleboto-	
medicę fortes noxie	335. & 336	manda	176
medicinam exhibentibus que perpen-		mulieribus cōceptionem quid promo-	
denda	341	ueat & impediāt	329. & 332
medicina debet sumi tempore tempo-		musculi uel lacerti uulnus letale	282
rato	338. & 339	myrti folij forma	17
medicę odorifere quare admiscende			
laxatiuis	342		
medicorum imperitorum errores	1		
medicorum consilio uti in purgationi-			
bus	335		
melancholię cauterizatio	13		
membra principalia quibus medicinis			
debilitentur	340		
membri corrodentis cauterizatio	pa-		
gina	40		
membrorum dislocationis cura	218		
membra sanitati restituta denuo non			
frangenda	218		
membrorum doloris cura	164		
membra incidendi & ferrandi modus			
pagina	155		
membrorum repletio quibus euacuan-			

N

NAbir qualis ægritudo 164
narium positio & qualitas pa-
gina 314
nafi foetoris cauterium 15
nafi restauratio quando frangitur pa-
gina 198
nafi & aliorum membrorum futura pa-
gina 243
nafi passiones uel accidentia quomo-
curanda 64. & 68. & 69
nafi uulnus quomodo suendum pa-
gina 70
nafi superflua caro quomodo curanda
pagina 254. & 255
naturam

I N D E X.

natorum affectuum partium medico
necessarium scire 148
neruorum duritie, inflationi & tumo-
ri quomodo subueniendum 279
& 280
nodationis cura quæ accedit in uesti-
gio quorundam fracturarum 217
nodorum & exituræ differentie et cu-
ra 89 & 90
O
Obluionis cauterizatio quæ sit ex
phlegmate 12
obstetrix in promptu habeant quid
facto opus sit 122
obstetricibus quid necessarium scitu-
rum 122 & 125
œsophagi qualitas 316
oculi palpebræ mollificatio quomodo
cauterizanda 15
oculorum lachrymantium & rubescen-
tium cura 250 & 251
oculorum lachrymæ quomodo con-
stringenda 251
oculorum mordicationis & arsuræ cu-
ra 251
oculorum panniculus quomodo cor-
rodendus 251 & 252
oculorum rubor & inflatio quomodo
curandus 252 & 253
oculis sanguinolentis quomodo sub-
ueniendum 253
oculorum fistula quomodo curanda
253 & 254
oculorum dolores & accidentia 61
62 & 63 & 65 & 66
oculi eminentia quomodo reducenda
pag. 65
oculorum sunt tres tunicæ 313 & 314
oculis oui albumen prodest 334
oculis tenebrosis ualet lac asinæ 331
oculorum cicatrices extenuantia 331
oculorum uitia quid emendat 331
oculorum antiquæ lachrymæ quomo-
do cauterizandæ 14
oculorum caliginem sanantia 333

oppilatio est mater morborum 339
oris apostemata quomodo cauteriza-
da 20
os fractum restaurari incipiens, infir-
mus cibis uiscosis cibetur 188
ossa fracta in decrepitis & qui sunt in
prima senectute raro consolidentur
pag. 188
ossium fracturæ sunt diuersæ 188
ossis fractura quibus cognoscitur 189
os unum quodq; in naturalem locum
collocandum 189
ossium cura non temere sed prudenter
tractanda 189
ossium fracturas restaurans emplastrum
191 & 192
ossium ferratura 195
ossium fractura cum uulnere 214, 215
& 216
ossa non bene curata quomodo curan-
da 285
ossis brachij uel nerui incisi cura 279
ossis fracturæ cum uulnere cura 289
ossium fractura in capite quomodo cu-
randa 194 & 195
ossium dolorem sedans emplastrum
192 & 193
ossium fractura restaurata quare mem-
bra debilia nonnunquam remane-
ant 217
ossium dislocationem & torsionem re-
staurans emplastrum 191 & 192
ossa fracta quomodo inuoluenda &
stringenda 190 & 191
ossium fracturarum curationem præce-
dat euacuatio cum conuenienti ui-
tus ratione 189
oui albumen oculis utile 334
P
Panaricij cura 159 & 160
panaricium quid 159
palpebris oculorum si quid accedit qui-
bus subueniendum 54 & 55
& 59 & 60
palpebrarum pili quando conuertun-
tur ad

I N D E X.

tur ad interiora & pungunt oculum
quomodo cauterizandi 16. & 17
palpebræ oculi mollificatio quomodo
cauterizanda 15
palpebræ oculi adhaerentia cōiunctiua
aut cornea quomodo curanda 60
paralysis cauterizatio 13
partus naturalis signa 122
pectinis fracturæ restauratio 214
pectoris fracturæ restauratio 203
pedis uulnere cum lésione uel sine lésione neruorum cura 299. & 300
Pedis ossa & digitorum quomodo re-
stauranda 213
pedum disiectura quibus reducenda
pagina 301
pedum & crurum cauterizatio 27.
& 28
pedum ægrotudo quomodo cauteri-
zanda 40. & 41
pharmaca quæ sint corpori humano i-
nimica 335
phlebotomia quando utendum 175
phlebotomiz sectio sit transuersa 178
phlebotomiz syncopi superueniente
quomodo subueniendum 178
phlebotomanti quid necessarium 176
phlebotomia quando facienda 176
phlebotomiz uenarum qualitas 170
phlebotomia quo tempore facienda
pagina 307
phlebotomia cū cautela facienda 307
phlebotomia quid 305
phlebotomia quo tempore congrua
pagina 339
phlebotomiz utilitas 309
phlebotomiam faciēdo quæ prius sint
consideranda 308
phlegma & cholera euacuantia sine
nocumento 340
phlegmatis falsi cura 248. & 260
phlegmonis cura 267
piæ matris lésionis signa 235
pili palpebrarum quando conuertun-
tur ad interiora & pungunt oculum

quomodo cauterizandi 16. & 17
pili nascentes præter naturam in palpe-
bris oculi quomodo curandi 56
pilorum pungentium in oculo eleuatio
pagina 58
planetæ septem in embrionis composi-
tione quid forment 320. & 321
pleuresis cauterizatio 26
plumbi proprietas 217
podagra quibus fugatur 330
podagræ aut dolorum iuncturarum cau-
terizatio 35
podagram quid sanet 331
populeon ungenti confectio 282
populeon ungenti usus 282
polypi signa & cura 255. & 256
pruriginem sanat lac caprinum 330
pruriginis de cholera nigra & phlegma-
te nascenti ungentum conueniens
pagina 327
psyllotri compositio 247
pueris quibus aqua in capitibus ipso-
rum congregatur quomodo subue-
niendum 44. & 45
puerperæ salus respicienda 123. & 125
pulmonis uulnerati signa 288
pulueris rubei descriptio & usus 242
purgatio non faciēda cum fortibus
medicinis 335
pustularum foedarum in corpore acci-
dentium cauterizatio 41
pustulis de cholera nigra & phlegma-
te exortis conferens ungentum 327
pustulæ fluidæ in corpore quibus me-
dicandæ 325
putredinum causa unde 322
putredines chimorum in curatione
morbi inuestigandi 322
R
Ramicis aquosæ cura 114
ramicis carnosæ cura 114
ramicis cura quæ est cum uitæ
ramicis intestinalis cura 115. & 116.
& 117
ramicis uentosæ cura 117
c ratio

INDEX.

ratio summa habenda in salute infir-		tio in homine fiat	308
morum	7	sanguinis triplex consideratio in phle-	
raucedinis uocis & coſtrictionis anhe-		botomia	309. & 310. & 311
litus cauterizatio	22	sanguinem ſiſtentia	332
regium morbum curans liquor	332.	sanguifuge quibus locis corporis ad-	
& 333		miniſtrande	190
renum cauterizatio	29	sanguifugarum uſus	180
renum lapis quibus curetur	107.	sanguifuge quando adminiſtrande pa-	
& 108. & 109. 110		gina	180
renum calefactioni que conferant	340	sanguifuge annexe in gutture quomo-	
rheumbarbarum quando & quibus		do extrahende	82. & 83
dandum	339	saphene iuuamentum	179. & 180
rupture ſiphac cura	291	ſcabiei unguentum	248. & 261
ruptura in inguinibus quomodo cu-		ſcię uulnerum cura	298
randa	30. & 37	ſciatice uene cauterizatio	30. &
rupture incifio & curatio	292	31. & 32	
rupturarum cauterizatio	30. & 37	ſciatice paſſionis ſubſidia	202
S		ſcrophule inditia & cura	169.
Agitta barbulata quomodo extra-		& 270	
henda	244	ſcrophula quomodo incidenda	270
ſagitte e membris quomodo extrahē-		ſcrophule immobilis cura	249
de	164. & 165	ſcrophularum cauterizatio	21
ſagittarum infixarum in corpus cura		ſcrophularum que accidunt in collo	
pagina	165. & 166. & 167	curatio	87. & 88
ſagittarum infixarum in corpus exem-		ſecundine extractio	130. & 131
pla	166. & 167	ſecundina clyſtere prouocanda	131
ſagittas extrahendi modus & uaria ra-		ſenes quando phlebotomandi	170
tio excogitanda	168	ſenſus quinque in homine quid efficiat	
ſalus infirmorum ſumma ratione per-		pagina	318
pendenda	7	ſerpiginis cura	260. & 261
ſaluatelle incifio quid conducat	179	ſinus quid & quomodo curandus pa-	
ſanguis quando uentofis detrahen-		gina	256. & 157
duſ	181	ſode antique & uehementis cura pa-	
ſanguinis abundantis in corpore ſi-		gina	46. & 47
gna	181	ſolutiuorum quantitatem perpendere	
ſanguinis fluxus ab arteria quomodo		pagina	342
cauterizandus	42	ſpaſmi ſuperuenientis ex uulnere cura	
ſanguinis calorem extinguens cathar-		pagina	304
ticum	324	ſpatule fractura quomodo reſtauranda	
ſanguinis quantum ſit detrahendum		pagina	202
pagina	177	ſpatumile quod nominatur alberid pa-	
ſanguinis fluxum que ſiſtant	120	gina	67
ſanguinem minuentibus que dięta ob-		ſpatumile tenue ac ſubtile	51
ſeruanda	308	ſpatumile duarum extremitatum acu-	
ſanguis unde exurgat & unde muta-		tarum	48
		ſpatumile	

INDEX.

ſpatumile incidens	108	torminoſorum cura	331
ſpatumile ſubtile	53	torminum cura	329
ſplenis uulneris cura	288	tortuoſitas membroru quomodo cu-	
ſplenis cauterizatio	26	randa	218
ſpleneticorum auxilium	330	torture cauterizatio	11
ſpondilorum dorſi diſlocatio caret		torſionis cauterizatio	38
curatione	225	tremoris cauterizatio	41
ſpondilorum dorſi & colli reſtauratio		tuliſis & pulmonis cauterizatio	22
pagina	204. & 205		
ſquinantie tres ſunt ſpecies	273		
ſquinantie cura	274		
ſurdorum auxilium	330		
ſuſpirioſos ſanans	330		
ſuſpirioſis quid conducat	331		
ſunre ſpecies ſunt due	144. & 145		
ſtiprica	325		
ſtomachus confortandus dando me-			
dicinas laxatiuas	342		
ſtomachi cauterizatio	24		
ſtomachus quibus conſtat	317		
ſtomachi uulnera mortalia iudicantur			
pagina	288		
ſtranguie iuuamenta	297		
ſtranguie auxilium	332		
ſtuporis cauterizatio	39		

T

Tactus qualitas	315		
tauu uirtus	331		
taxionis uirtus & efficatia	329		
tela quomodo extrahenda	243		
teſticulorum tumoris cura	291		
teſticulorum cuti mollificata quomo-			
do ſubueniendum	118		
tetiginis & carnis eminentis ex uuluis			
mulierum cura	119		
thoracis uel pectoris uulneris cura pa-			
gina	287. & 288		
uinearum ſine euulſione capillorum cu-			
ra	248		
uinearum capillos euellentia quibus ſi-			
gnis cognoscuntur	246		
uinearum cura	246. & 247		
uullici cauterizatio	23		

V

Venarum lachrymalium phlebo-			
tomie iuuamentum	172		
uenarum naſi ad quid phlebotomanda			
pagina	172		
uene in utroque labio quare phlebo-			
tomande	173		
uenarum duarum ſub lingua phlebo-			
tomie auxilium	173		
uenarum diuſio que phlebotomatur			
pagina	170		
uene poſt aures quare phlebotomari-			
da	170. & 171		
uenarum in temporibus phlebotomie			
iuuamentum	171		
uene frontis phlebotomie iuuamen-			
tum	171		
uene quomodo incidende	170		
uene cruris quomodo extrahende &			
curande	162. & 163		
uena baſilica quare phlebotomanda			
pagina	174		
uene ſuſce caute ſunt incidende	175		
uene cephalice utilitas	175		
uene ſciatice cauterizatio	30. &		
31. & 32			
uenarum diuſio	305. & 306		
uene ne intumeſcant poſt phlebotomi-			
am quibus ſubueniendum	307		
uenerum bibitum quid extinguat	330		
uenerum excitantia	332. & 333		
uentofarum qualitas & uſus	180		
uentofatio ex quibus uenis trahat ſan-			
guinem	181		
uentofatio non adminiſtranda ante			
c 2 euatuatione			

INDEX.

evacuacionem corporis	181	uites sunt uenæ quæ in cruribus na-	
uentosatio quando administranda	181	scuntur	160. & 161
uentosationis commoditas	181. & 182	uites quomodo extrahendæ & curan-	
uentosationes loco phlebotomiæ ad-	181. & 182	dæ	160. & 161
ministrandæ	181. & 182	ulcera contumacia & medicinis repu-	
uentosas apponendi ratio & modus	182	gnantia ex qua causa oriantur pa-	
pagina	182	gina	147
uentosæ administrandæ secundum di-	183	umbilici eminentia sit multis causis pa-	
spositionem corporum & temperi-	183	gina	97
em	183	umbilici eminentiam curandi ratio pa-	
uentosarum scarificatio	183	gina	98
uentosarum loca quibus oleis & quan-	183	uncinorum trium forma	57
do sunt ungenda	183	ungenti uiridis compositio & usus pa-	
uentosarum loca qua aqua abluenda	183	gina	255
pagina	183	ungentum fuscum	240
uentosandus uictus ratione regendus	183. & 184	ungentum fusci usus	240
pagina	183. & 184	ungentum ruptorium	254
uentosæ sine scarificatione quibus in	184	ungenti albi compositio & usus pa-	
locis & quare administrandæ	184	gina	259. & 260
uentosarum formæ	185	unguium & digitorum cura	159. & 160
uentosa quæ administranda sit in pleu-	185	uocis raucedinis & constrictionis an-	
ritide	185	helitus cauterizatio	22
uentris uulnerum cura	142. & 144	uomitum cientia	322
uentris fluxum stringentia	329	urinæ retentæ in uesica curatio	105.
uentris solutionis cauterizatio	28	& 106	
uermes in auribus quomodo extra-	52	uulnera quomodo curanda	138. & 139. & 140
hendæ	52	uulneribus nihil frigidi apponendum	
uerum generatorum sub cute cura	163	pagina	140
uerucarum cura	291	uulnera colli quomodo curanda pa-	
uesica quomodo clysterizanda si ulcus	106. & 107	gina	140. & 141
aut sanguis in ea congeletur	107. & 108	uulnera cancerosa sanantia	331
pagina	107. & 108	uulnerum cura intra spatulas	141
uesicæ lapidis curatio	107. & 108	uulnus quando letale	141
& 109	107. & 108	uulnera uentris & exitura intestinorum	
uesicæ lapis quomodo cognoscitur	293	quomodo curanda	142. & 143. & 144
pagina	293	uulneris putrefacti cura	280
uesicæ cauterizatio	30	uulpis uirtutes	330
uirga uiri si frangitur quomodo restau-	214	uua quare fixa palato	315
randa	214	uuulæ cura	275
uirgæ & præputij accidentia quibus	102. & 103	uuulæ curatio	81
curanda	102. & 103	uuulæ incisio quando necessaria	80

Capita

INDEX.

CAPITA QVAE IN

TRIBVS LIBRIS ALBVCASES

HABENTVR, LIB. I.

De cauterio	cap. 1	put	23
de cauterio capitis, cauterio	cap. 2	de cauterizatione raucedinis uocis &	
uno	cap. 2	constrictionis anhelitus	cap. 24
de cauterio capitis	cap. 3	de cauterizatione pulmonis & tussis	
de cauterizatione hemicranæ non an-	cap. 4	caput	25
tique	cap. 4	de cauterizatione titillici	cap. 26
de cauterizatione hemicranæ antiquæ	cap. 5	de cauterizatione stomachi	cap. 27
caput	5	de cauterizatione epatis frigidi	caput
de cauterizatione dolorum aurium	cap. 6	28	
de cauterizatione torturæ	cap. 7	de perforatione apostematis epatis cũ	
de cauterizatione apoplexiæ antiquæ	cap. 8	cauterio	cap. 29
caput	8	de cauterizatione pleuresis	cap. 30
de cauterizatione obliuionis quæ fit	9	de cauterizatione splenis	cap. 31
ex phlegmate	9	de cauterizatione hydropisis	cap. 32
de cauterizatione paralysis & mollifi-	cap. 10	de cauterizatione pedum & crurum	
cationis totius corporis	cap. 10	caput	33
de cauterizatione epilepsie	cap. 11	de cauterizatione solutionis uentris	
de cauterizatione melancholie	cap. 12	caput	34
de cauterio aque descendens in oculum	cap. 13	de cauterizatione hemorrhoidarum	
caput	14	caput	35
de cauterio lachrymarum antiquarum	cap. 15	de cauterizatione althelil post abscissi-	
caput	14	onem eorum	cap. 36
de cauterio factoris nasi	cap. 15	de cauterizatione fistule quæ fit in ano	
de cauterio mollificationis palpebre	cap. 16	& partibus eius	cap. 37
oculi	cap. 16	de cauterizatione renum	cap. 38
de cauterio palpebre oculi, quædo cõ-	cap. 17	de cauterio uesicæ	cap. 39
uertuntur pili eius ad interiora &	cap. 17	de cauterizatione matricis	cap. 40
pungunt oculum	cap. 17	de cauterizatione dislocationis anche-	
de cauterizatione fistule quæ est in la-	cap. 18	caput	41
chrymali oculi	cap. 18	de cauterizatione uene sciaticæ	cap. 42
de cauterizatione fissurarum labij	cap. 19	de cauterizatione doloris dorsi	caput
de cauterio fistule accidente in ore ca-	cap. 20	43	
put	20	de cauterizatione incipientis gibbosi-	
de cauterizatione dentium & gingiua-	cap. 21	tatis	cap. 44
rum mollificante	cap. 21	de cauterizatione podagræ aut dolo-	
de cauterizatione doloris dentis	cap. 22	rum iuncturarum	cap. 45
put	22	de cauterizatione rupturarum	cap. 46
de cauterizatione scrophularum	cap. 22	put	46

c 3 decauteri

INDEX

de cauterizatione torsionis	cap. 47	de cura atarfat quæ sit in palpebra m/	
de cauterizatione lepre	cap. 48	feriori	cap. 14
de cauterizatione stuporis	cap. 49	de adherentia palpebre oculi coniun/	
de cauterizatione albaras	cap. 50	ctiua aut cornea	cap. 15
de cauterizatione cancri	cap. 51	de incisione ungule & eminentia car/	
de cauterizatione dubelati	cap. 52	nis lachrymarum	cap. 16
de cauterizatione corrodentis	cap. 53	de incisione alguardenici quod nasci/	
de cauterizatione clauorum conuerso/		tur carne reddita in oculo	cap. 17
rum & aliorum	cap. 54	de colligenda sebel ex oculo	cap. 18
de cauterizatione tremoris	cap. 55	de reductione actasmir ad nasum ca/	
de cauterizatione, albatir accidentiū		put	19
in corpore	cap. 56	de reductione eminentie oculi	cap. 20
de cauterizatione fluxus sanguinis ac/		de incisione uue	cap. 21
cidentis ab incisione arterie	cap. 57	de curatione alcomati	cap. 22
<i>Liber secundus.</i>		de cura aque descendens in oculum	
D e congregatione aque que cō/		caput	23
gregantur in capitibus pue/		de cura carnis nate in naso	cap. 24
rorum	cap. 1	de thelil natis in extremitate nasi ca. 25	
de incisione arteriarum que sunt post		de futura nasi, labij & auri quādo sol/	
aures nominatę bilhasseisse	cap. 2	uitur continuatio à uulnere aut simi/	
de exiccatione arteriarum que sunt in		libus	cap. 26
temporibus	cap. 3	de extractione nodorum qui accidunt	
de cura cursus lachrymarum acutariū		in utroq; labio	cap. 27
assiduorum ab oculis	cap. 4	de incisione carnis addite præter natu/	
de cura lachrymarum & catarrhorum		ram in gingiua	cap. 28
ad oculos ex interioribus capitis ca/		de racione dentium cum ferro	cap. 29
put	5	de eradicatione dentium	cap. 30
de cura eorum que cadunt in aurem		de eradicatione dentium & extractio/	
caput	6	ne ossium mādibularum fractorum	
de cura oppilationis accidentis auri		cap.	31
caput	7	de ferratura dentium eminentium su/	
de cura althelil qui accidit in palpe/		per alios	cap. 32
bris	cap. 8	de retractione dentium motorum que	
de cura grandinum que accidunt in pal/		fit filis auri uel argenti	cap. 33
pebris oculi	cap. 9	de incisione ligamenti quod accidit	
de cura axirnach que accidit in palpe/		sub lingua & impedit loquelam ca/	
bra oculi superioris	cap. 10	put	34
de modis ataxmir oculi	cap. 11	de extractione ranule generate sub lin/	
de eleuatione pilorum pungentium in		gua	cap. 35
oculo que acu sit, quum est tantum		de curatione apostematis duarum a/	
unus aut alter pilus uel certe non		mygdalarum, & eius quod nascitur	
multo plures	cap. 12	in gutture ex reliquis apostemati/	
de cura atarfat que accidit palpebre su/		bus	cap. 36
periori	cap. 13	de incisione uuule que nominatur	

uuu

INDEX

titia	cap. 37	riōne cum prima curatione non suc/	
de extractione spinarum & si quid ali/		cedit	cap. 57
ud adheret in gutture	cap. 38	de curatione urine retente in uesica ca/	
de extractione sanguisugę annexę in		put	58
gutturę	cap. 39	de qualitate clysterizationis uesice cū	
summa sermonis in apertione aposte/		clapsedra & forma instrumentorū	
matum & sectione eorum	cap. 40	que conueniunt ad illud	cap. 59
de sectione apostematum que accidunt		de extractione lapidis	caput 60
in cute capitis	cap. 41	de extractione lapidis mulierū	cap. 61
de sectione serophularum que acci/		de sectione hernie aquose	cap. 62
dunt in collo	caput 42	de sectione super ramicem carnosam	
de sectione epyglottidis ab apostema/		& curatione eius	cap. 63
te accidente intra guttur	cap. 43	de cura ramicis que est cū uitæ	cap. 64
de sectione apostematum, quod acci/		de cura ramicis intestinalis	cap. 65
dit in gutture exterius & nominatur		de ramice uentosa	cap. 66
hernia gutturis	cap. 44	de ruptione quæ sit in inguinibus ca/	
de sectione nodorum	cap. 45	put	67
de formis instrumentorum que sunt		de mollificatione cutis testiculorum	
necessaria in sectione & perforati/		cap.	68
one	cap. 46	de castratione	cap. 69
de cura mammillarum quæ assimilan/		de cura hermaphroditi	cap. 70
tur mamillæ mulierum	caput	de incisione tetiginis & carnis eminen/	
47		tis ex uuluis mulierum	cap. 71
de perforatione apostematum que ac/		de curatione alratice	cap. 72
cidunt sub titilico	cap. 48	de cura hæmorrhoidarum & thelil, &	
de sectione apostematis quod accidit		bothor rubæ que accidunt in uul/	
propter arteriam aut uenam	cap. 49	uis mulierum	cap. 73
de apostemate quod accidit ex torsio/		de perforatione exituræ quæ accidit in	
one neruorum	cap. 50	matrice	cap. 74
de sectione apostematis quod acci/		Ad docendum obstetrices qualiter me/	
dit ex thelil, & quod accidit in uētre		dicentur embrionibus uiuis, quan/	
cap.	51	do egrediuntur secundum formam	
de cura eminentie umbilici	cap. 52	non naturalem	cap. 75
de cura cancri	cap. 53	de extractione foetus mortui	caput
de cura hydropisis	cap. 54	76	
de cura infantium qui nascuntur locis		de formis instrumentorum que neces/	
urinæ eorum non perforatis, aut fo/		saria sunt in extractione foetus ca/	
ramen est strictum aut non in suo		put	77
loco	cap. 55	de extractione secundine	cap. 78
de albather que accidunt in præputio		de curatione ani non perforati	cap. 79
& in capite uirge & corruptione &		de curatione fistularum quæ accidunt	
nigredine & adherentia præputij cū		in inferiore sedis parte	cap. 80
capite uirge	cap. 56	de futura hæmorrhoidarum ex quibus	
de mundificatione infantium & cura/		fluit sanguis & incisione earum &	

c 4 curatione

I N D E X.

curatione futurarum cap. 81
 de curatione almirar inuerforum &
 nō inuerforum, & althelil siccarum
 & formice cap. 82
 de formis instrumentorum que admi-
 nistrantur ad clysteria in ægritudine
 bus ani & solutione uentris & colice
 cap. 83
 de curatione uulneris cap. 84
 de uulneribus uentris & exitu intesti-
 ni & exitura eorum cap. 85
 de cura kurkem & fistularum caput
 86
 de incisione extremitatum & serraturæ
 ossium cap. 87
 de cura, modo & qualitate clysterizan-
 di cum medicinis cap. 88
 de cura panaricij & unguis attrita, &
 incisione digiti additi, & sectione cō-
 solidationis digitorum cap. 89
 de extractione uitiū cap. 90
 de extractione uenæ cruris cap. 91
 de sectione uermium generatorū sub
 cute, & nominatur hæc ægritudo
 bouina cap. 92
 de sectione super ægritudine quæ dici-
 tur nakir cap. 93
 de extractione sagittarum cap. 94
 de qualitate phlebotomiæ uenarum
 cap. 95
 de uentosis, qualitate usuque eorum
 cap. 96
 de suspensione sanguifugarum caput
 97

Liber tertius.

DE restauratione fracturarum &
 luxationis
 Summa & collectiones fracturarum
 ossium, quarum præmissio necessa-
 ria est antequam incipiamus dicere
 membrorum fracturæ curas & di-
 uersitatis cap. 1
 de fractura

de fractura accidente in capite cap. 2
 de restauratione nasi quando frangi-
 tur cap. 3
 de restauratione mandibulæ inferioris
 quando disrumpitur cap. 4
 de restauratione fracturæ & quando fur-
 cula frangitur cap. 5
 de restauratione fracturæ spatulæ ca-
 put 6
 de restauratione fracturæ pectoris
 cap. 7
 de restauratione costarū quando fran-
 guntur cap. 8
 de restauratione fracturæ spōdilorum
 dorsi & colli cap. 9
 de restauratione anche cap. 10
 de restauratione fracturæ adiutorij ca-
 put 11
 de restauratione fracturæ brachij ca-
 put 12
 de restauratione fracturæ extremitatis
 & digitorum cap. 13
 de restauratione fracturæ coxæ caput
 14
 de restauratione fracturæ rotulæ genu
 cap. 15
 de restauratione fracturæ cruris ca-
 put 16
 de fractura ossium pedis & digitorum
 caput 17
 de fractura uulæ mulieris & ossis pe-
 ctoris & uirgæ cap. 18
 de restauratione fracturæ ossium
 quando est cum uulnere caput
 19
 de curatione nodationis quæ accidit
 in uestigio quarundam fractura-
 rum 20
 de restauratione fracturæ, quando re-
 stauratur & remanet membrum de-
 bilius & minus quam naturalis
 magnitudinis modus requirit ca-
 put 21
 de curatione ossium fracturæ quando
 restaurantur

I N D E X.

restaurantur tortuose & prohibet
 tortuositas operationem natura-
 lem cap. 22
 de dislocatione seu luxatione cap. 23
 de curatione dislocationis mandibu-
 læ inferioris cap. 24
 de reductione dislocationis furculæ &
 extremitatis humeri cap. 25
 de reductione dislocationis humeri
 cap. 26
 de curatione dislocationis cubiti ca-
 put 27
 de curatione dislocationis almahasse,
 id est, iuncturæ quæ est inter brachi-
 um & manum cap. 28
 de curatione dislocationis digitorum
 cap. 29
 de curatione dislocationis spondilorū
 dorsi cap. 30
 de curatione anchæ dislocatæ cap. 31
 de cura dislocationis genu cap. 32
 de curatione dislocationis calcanei
 cap. 33
 de curatione dislocationis digitorum
 pedis cap. 34
 de speciebus dislocationis quæ fit cum
 uulnere aut cum fractura aut cum u-
 trisque simul cap. 35

CAPITA QUAE IN III. LI- bris Rolandi habentur, Lib. 1.

DE signis læsionis pāniculorum
 & quot modis caput uulne-
 retur cap. 1
 de fractura cranei cum magno uulnere
 cap. 2
 de superflua carne nascens supra du-
 ram matrem cap. 3
 de superflua carne nascens supra crane-
 um cap. 4
 de apostolicon chirurgico quomodo
 componatur & ad quid ualeat ca-
 put 5
 de fractura cranei magna cum strictio-

uulnere cap. 6
 de fractura cranei cap. 7
 de fractura cranei in modum rimulæ
 caput 8
 de fractura cranei in alteram partem
 depressam cap. 9
 de uulnere capitis sine fractura cranei
 caput 10
 de embrochis in uulnere capitis ca-
 put 11
 de ungento fusco cap. 12
 de tumore capitis absque uulnere ca-
 put 13
 de fractura cranei occulta & quibus li-
 gnis cognoscitur cap. 14
 de tumore capitis sine uulnere & sine
 fractura cranei cap. 15
 de uulnere capitis cum incisa cute &
 craneo cap. 16
 de puluere rubeo cap. 17
 de cute incisa cum parte aliqua cranei
 caput 18
 de cute incisa sine cranei uulnere cap. 19
 de uulnere capitis procedens usque ad
 substantiam cerebri cap. 20
 de futura nasi & aliorum membrorum
 caput 21
 de modo extrahendi telum cap. 22
 de sagitta barbulata quomodo sit ex-
 trahenda cap. 23
 de uulnere capitis telo uel alio simili
 uulnerato cap. 24
 de craneo inferius plicato caput
 25
 de tineis cum euulsione capillorum cu-
 rabilium & incurabilium caput
 26
 de tineis sine euulsione capillorum ca-
 put 27
 de alijs superfluitatibus quæ fiunt in
 capite cap. 28
 de superfluitatibus nascentibus in capi-
 te similes scrophulis cap. 29
 de puluere

I N D E X.

de puluere asphodeli et quomodo pre-
paretur cap.30
de scrophula immobilis cap.31
de mania & melancholia cap.32
de epilepsia cap.33
de oculorum lachrymis & pilis cap.34
de oculorum panniculo corrodingo
cap.35
de oculorum rubore & inflatione ca-
put cap.36
de oculis sanguinolentis & inuersione
interioris palpebre cap.37
de fistula oculorum cap.38
de superflua carne que nascitur in na-
so cap.39
de polypo & signis eius cap.40
de cancro in labijs, naribus, palato, &
gingiuis cap.41
de scissura labiorum & cura eiusdem
cap.42
de punctura labiorum cap.43
de mandibule disiunctura cap.44
de fractura mandibule cap.45
de fistula mandibule cap.46
de cancro mandibule cap.47
de imperigine cap.48
de serpigine cap.49
de morphea alba cap.50
de morphea nigra cap.51
de dolore aurium cap.52

Liber secundus.

De uulneribus que fiunt in collo
ense uel aliquo simili cap.1
de uulneribus que fiunt in collo sagit-
ta cap.2
de uulneribus ceruicis & organicis ue-
nis incisis cap.3
de uulnere ceruicis cum infixo telo
cap.4
de uulnere gutturis facto ense cap.5
de apostematibus nascentibus cap.6
de cura phlegmones cap.7
de antrace & carbunculo cap.8

de cura apostematis quod fit ex chole-
ra rubea cap.9
de cura apostematis ex phlegmone
cap.10
de cancro qui fit ex melancholia & ui-
tio neruorum cap.11
de scrophulis, glandulis & cura eorum
cap.12
de fistula circa collum cap.13
de botio & cura eiusdem cap.14
de squinantia & eius speciebus ca-
put cap.15
de branchis interius natis cap.16
de cura uuule cap.17
de disiunctura colli a capite cap.18

Liber tertius.

De uulneribus que fiunt in homo-
platis cap.1
de uulneribus que fiunt in cathena gu-
le cap.2
de ruptura eiusdem cap.3
de dislocatione humeri ex uulnere ca-
put cap.4
de uulnere brachij inciso neruo aut
osse cap.5
de inflatione, duritie & tumore neruo-
rum cap.6
de cura uulneris putrefacti cap.7
de superflua carne a uulnere remouen-
da cap.8
de erysipela superueniente uulneri ca-
put cap.9
de ungento carnem generante ca-
put cap.10
de carbunculo superueniente uulnere
caput cap.11
de uulnere brachij in carnosam parte
cap.12
de uulnere brachij telo perfossam
cap.13
de uulneribus manus curandis ca-
put cap.14
de cura brachij illo neruo cap.15
de disiunctura

I N D E X.

de disiunctura humeri a superioribus
cap.17
de disiunctura ossis cubiti a proprio
loco cap.18
de disiunctura manus cap.19
de fractura brachij uel humeri cap.20
de fractura cum uulnere cap.21
de emplastro consolidatio cap.22
de ossibus non bene curatis cap.23
de cancri, fistulis & alijs in his locis
nascentibus cap.24
de uulneribus thoracis & pectoris en-
se uel alio simili percussio cap.25
de costis fixa & ad interiora reducta
cap.26
de uulneribus in parte aliqua corporis
usque ad inguen cap.27
de uulneribus cordis, pulmonis, ioci-
noris, stomachi cap.28
de uulneribus splenis cap.29
de intestinis si propter uulnus exeunt
quomodo ad proprium locum re-
ducantur cap.30
de fistulis, cancri & apostematibus
cap.31
de cancro in uirili membro cap.32
de uerrucis cap.33
de ruptura siphac magna & parua
cap.34
de incisione & curatione rupturæ
cap.35
de cura intestinorum in osceum descen-
dentes cap.36
de hernia nascente ex humoribus
cap.37
de hernia nascente ex carnositate
cap.38
de lapide uesice cap.39
de lapide e collo uesice remouendo
cap.40
de uulneribus que fiunt in posteriore
parte corporis cap.41
de uulneribus ense uel telo incisis
cap.42
de uulneribus renum cap.43

de fistulis, cancri & apostematibus
in posteriore parte corporis nascenti-
bus cap.44
de hemorrhoidibus cap.45
de stranguria cap.46

Liber quartus.

De uulneribus que fiunt in scia
cap.1
de uulneribus in coxa, ense, telo, uel a-
liquo simili factis cap.2
de uulneribus genuum cap.3
de uulneribus cruris cap.4
de uulneribus pedis cum latione uel
sine latione neruorum cap.5
de ruptura coxæ a superioribus ca-
put cap.6
de disiunctura cruris a coxa cap.7
de cruris ruptura & cum uulnere car-
nis cap.8
de disiunctura pedum cap.9
de cancri & fistulis in his locis nascenti-
bus cap.10
de fistulis & rupturis in cruribus ca-
put cap.11
de sciatica passione cap.12
de combustione ignis uel aque calide
cap.13
de lepra & ipsius speciebus cap.14
de spasmo superueniens uulneri ca-
put cap.15
de malo mortuo cap.16

Rogeri chirurgi phlebotomæ di modus.

De modis mittendi sanguinem &
de cuiusque utilitate Lib.1

Constantini Africani medici.

De humana natura uel de mem-
bris principalibus Lib.1
de elephantia Lib.1
de animalibus Lib.1
Antonius

INDEX.

Antonius Gazius de purgationibus.
Purgationem non esse cum forti-
bus medicinis faciendam, pro-
pter grandia & plurima eorum no-
cumenta
Quibus & qualibus medicinis sint cor-

pura in Vere permaxime euacu-
anda.
Medicinæ euacuativæ sanis utiles, &
corpus absq; nocumēto purgātes.
Quando, quomodo & quæ laboriosa
sint medicinæ accipiendæ

FINIS.

OMNIVM HVMA-

NI CORPORIS, INTERIORVM ET EXTE-
riorum, morbis medēdi ratio methodica. Et in omnem curan-
di usum idoneorum instrumentorum graphicè de-
pictæ effigies, autore Albucase, Lib. III.

Ostquam compleui vobis, ô filij, librum hunc qui est
postremus scientiæ in Medicina cum omnibus quæ iu-
dicauimus necessaria ad præsentem rem; & cōsecutus
sum finem non infelicitur, ut opinor ipsius & expositio-
nibus & declarationibus, uisum est mihi ut etiam adij-
ciam vobis hunc tractatum qui est pars operationis
cum manu. Quoniam operatio cum manu abolita serè est in nostra regio-
ne & tēpore nostro neglecta omnino, prorsusq; periit scientia eius, ut uix
extet uestigium eius, nec enim remanserunt ex ea nisi descriptiones paruæ
in libris antiquorum, quas deprauarunt multæ librariorū manus. Nihilq;
reliquum est, quod non dubium & erroribus refertum sit, quam ob rem
nemo amplius attingit pulcherrimam & utilissimam artem. Et ut in uitā
reuocem ipsam per ordinationem huius tractatus, in ea secundum uiam
expositionis & declarationis & abbreviationis, & cum formis ferramen-
torum, cauterij & reliquorum instrumentorum operis, cum additione de-
clarationis & quomodo sit preparandum, quod est necesse. Causa autem
propter quam non inuenitur aliquis bonus artifex chirurgus in hoc ope-
re, est, quia ars Medicinæ est longa, & oportet studiosum eius exercitari
ante illud in scientia anatomici quam descripsit Galenus, donec sciat fun-
ctiones membrorum & ipsorum formas & eorum cōiunctionem & sepa-
rationem, & hanc cognitionem ossium, neruorum, lacertorum, numerū
quæ ipsorum, & eorum egressionem, & uenarum pulsatilem & quietarū
ortum & exitū. Et propter illud nemo debet in re tam difficili quicquam
conari, nisi sit anatomes, & medicamentorum sciens. Quod nos uero iam
diximus in exordio huius libri, quoniam qui non est sciēs, sicut diximus,
in anatomia, impossibile est ut non cadat in errorem quo interficiuntur
homines. Sicut ego uidi multos ex illis qui profitentur hanc scientiam, &
iactant se de ea abiq; scientia & sine experimento. Vidi enim Medicum
A stolidum

Anatome medi-
conecessaria.

Imperitorum me-
dicorum errores.

solidum secuisse apostema scrofulosum in collo mulieris, & incidit quasi
dam arterias colli, quare fluxit sanguis mulieris, donec cecidit mortua in
ter manus eius. Item alium medicum uidi, qui præsumpsit ut extraheret
lapidem uiri qui processerat in ætate, & lapis erat magnus, peruenit ergo
ad eum & extraxit eum cum frusto uesicæ, quare mortuus est uir tertio
die. Et ego quidem ante fueram uocatus ad extrahendum eum & uidi ex
magnitudine lapidis & dispositione infirmi nullo modo tentandum, nec
posse fieri sine certo periculo. Et uidi Medicum alium qui accipiebat sti-
pem apud quendam ducem terræ nostræ propter medicinam, & accidit
cuidam ex familiaribus ducis, fractura in crure prope calcaneum, & pro-
perauit cum ignorantia sua medicus, & strinxit fracturam super uulnus
cum puluinaribus & ascellis strictura forti & non permisit uulneri expira-
tionem, deinde absoluit eum secundum desideria sua, postea dimisit ali-
quot diebus eum, & præcepit ei ne solueret ligamentum, & stetit sic do-
nec apostematum est crus eius, & ipsius pes, & peruenit ad perditionem.
Vocatus sum ergo ad eum & properaui ad soluendum ligamentum, &
sedatus est dolor, & euasit à doloribus suis. Veruntamen corruptio iam
erat confirmata in membro, & non potui refrenare ipsam. Non ergo
cessauit corruptio serpere in membro donec periit. Et uidi medicum ali-
um qui perforauit apostema cancerosum, & ulceratum est indies magis
donec auctior reddita est malitia eius. Quod hinc fit, quoniã cancer quan-
do est purus ex humore melancholico, tunc omnino non oportet ut peri-
ueniatur ad eum cum ferro, nisi sit in membro quod totum abscindi &
tolli possit. Et propter illud, o filij, necesse est uobis ut sciatis quod opera-
tio cum manu diuiditur in duas diuisiones, id est, in operationem cui asso-
ciatur salus, & in operationem cui est coniunctum periculum in pluribus
dispositionibus. Et ego iam notaui in omni loco huius libri in quo incidit
operatio in qua est terror & timor. Quare necesse est ut illud caueatis &
cauti sitis ut non infametis artem & detis calumniatori locum male ad lo-
quendum & dehonestandū. Consulite ergo conscientiæ uestræ cum solli-
citudine & pio studio, & infirmos uestros qui se uestris manibus commit-
tunt, suscipite ut uita meliori perducantur gratia dei, ad salutem & suc-
cessionem laudabilem. Et dimittite ægrotudines desperatas difficilisque
sanationis, & ne aliquid faciatis contra animas uestras, & conscientiam
mentis, ut non habeatis coram deo nostro pacem. Hoc magis conduce-
ad gloriam

ad gloriam uestram, & ad uitam æternam, & postremum ad fortunas &
uitam hanc. Galenus enim, inquit, in quibusdam suis admonitionibus,
non medicetis ægrotudinem malam, & non uocemini medici mali. Iam *operis diu-
sio.* autem diuisi hoc opus in tres libros. Primus liber de cauterio cum igne,
cauterio cum medicina acuta, ordinatum à capite usque ad pedes, & for-
mis instrumentorum, & ferramentis cauterij, & omni quod necessarium
est in operatione. Liber secundus, de sectione & perforatione, uento-
ris, uulneribus, extractione sagittarum, & similibus, & totus liber ordina-
tus est formis instrumentorum. Liber tertius, de restauratione & dislo-
catione, & curatione torsionis, & similibus, ordinatum à capite usque ad
pedes & formis instrumentorum.

De cauterio,

Caput I.

ET ante quidem quam memorer operationem cum eo, oportet ut
dicam qualitatem iuuamentorum & nocumentorum ipsius, & in
qua complexione exhibeatur. Dico ergo quod sermo de qualita-
te iuuamenti & nocumenti cauterij est sermo prolixus & subtilis scientia
& secretum occultum, & de his rebus multitudo sapientum medicorum
multa uariè dixit. Et mihi quidem sufficit dicere parum ex sermonibus eo-
rum timens prolongationem. Dico ergo quod cauterium confert uni-
uersaliter omni complexioni quæ est cum materia & absque materia, ex-
ceptis duabus complexionibus, quæ sunt complexio calida absque mate-
ria, & complexio sicca absque materia. In complexione autem calida
& sicca cum materia dissenserunt. Quidam enim dixerunt quod cauteri-
um iuuamentum sit in ea, & dixerunt alij contrarium, quod cauterium
non est conueniens in ægrotudine quæ est ex caliditate & siccitate, quoni-
am natura ignis est caliditas & inconueniens ut sanetur ex ægrotudine ca-
lida & sicca cum calido & sicco, & dixit ille qui dicit contrarium illi quod
per cauterium sit iuuamentum in omni ægrotudine calida & sicca quæ
accidit in corporibus hominum. Quoniam quando comparatur corpus
hominis & humiditates eius ad complexionem ignis, inuenitur corpus
hominis frigidum. Et ego quidem dico secundum sermonem eius, quia
experimentum iam detexit mihi illud aliquoties. Veruntamen non

*Cauterium quæ
bus complexi-
onibus conue-
niat.*

A 2 oportet

oportet, ut conetur his uti quisquam nisi qui iam bene probatus est, & exercitatus in hac medicinae parte, & saepe tractauit hanc rem, cognouitque diuersitatem complexionum hominum, & dispositionem aegritudinum in se ipsis, & causas, accidentiumque ipsarum, & spacium temporis earum. Quod ad reliquas autem complexiones attinet, non est error & praecipue in aegritudinibus frigidis humidis. Iam enim conuenerunt omnes Medici in his & non dissenserunt de iuuamento cum cauterio in eis. Et scitote filij, quod curatio per cauterium cum igne & bonitate eius superat medicinam omnem burentem: quoniam ignis est simplex, cuius actio non peruenit nisi ad membrum quod cauterizatur, & non nocet membro coniuncto cum eo, nisi no cumento admodum paruo. Medicinae uero comburentis actio, peruenit ad illud quod elongatur ex membris, & fortasse facit accidere in membro aegritudinem difficilis sanationis, & saepe interficit. Ignis autem propter sublimitatem suam & bonitatem substantiae suae non facit illud nisi excedat modum. Iam uero innotuit nobis illud propter experimentum, propter longitudinem seruitutis & studij in operibus artis, & stationem super ueritates rerum, & propter illud excusatur longitudo sermonis praesentis, cupio enim uobis plurimum commodare declarando secretum occultum in igne & qualitate operationis eius in corporibus & expulsionis suae qua expellit aegritudines, idque sermone philosophico demonstratiuo. Et scitote filij, quia ipsi dissenserunt in tempore in quo conuenit sicibus cauterium, & ponunt melius tempus, tempus Veris. Et ego dico quod cauterium conuenit in omni tempore, propter quod nocumētum accidens propter tempus uincitur iuuamento quod attrahitur cum cauterio, & praecipue si cauterium est ex doloribus necessarijs, fortibus festiuis, qui non tolerant tarditatem propterea quod timeat ex eis quod accadat malicia quae est maior, quam paruum nocumentum intrans propter tempus. Et non cogitetis in mentibus uestris, o filij, illud quod extimat uulgus & stolidi medici, quod illi aegritudini quae sanatur per cauterium, non est unquam reditio reciditua. Et ponunt illud consequens, & res non est, sicut putant, propterea quod cauterium non est nisi loco medicinae, quae alterat complexionem, & exiccat humiditates, quae sunt causa quare accidunt dolores. Verum tamen cauterium superat medicinam per uelocitatem uirium eius, & uirtutem

Cauterij adhibendi tempus.

tutem suae operationis & uehementiam dominij sui. Et possibile est ut redeat aegritudo aliquando secundum complexionem infirmi, & pro ratione situs, & temperiei affectarum partium, & uirtutem eius ex aggregatione superfluitatum in eo, & quod peruenit ad ipsum ex cibis, & similibus causis. Nisi sit aegritudo in qua administratur cauterium aegritudo subtilis in membro paucarum superfluitatum, & humiditatum, sicut cauterium dentis propter dolorem, & similia illis, possibile est enim ut non redeat in eo ille dolor, sed illud sit in paucis. At uero sermo uulgi, scilicet quod cauterium est postremum medicinae, est sermo rectus. Hoc autem cum dicunt nesciunt quid loquantur, quoniam ipsi credunt quod non est curatio quae conferat cum medicina, neque cum alio post occasum cauterij. Res autem contra habet, quoniam cauterium postremum medicinae, non est nisi quod quando nos administramus modos curationis in aliqua aegritudine & non conferunt illae medicinae, deinde administramus in fine rei cauterium & confert, tunc inde cadit quod cauterium est postremum medicinae, non secundum intentionem sicut uulgus intelligit, & multi stolidorum medicorum. Antiqui autem dixerunt quod cauterium cum auro est melius, quam cauterium cum ferro. Dixerunt illud, propter aequalitatem auri, & sublimitatem substantiae eius. Et dixerunt quod non facit pus locus cauterij. Verum non est illud absolute, quoniam ego iam probaui illud & inueni quod ipsum non facit illud nisi in quibusdam corporibus absque alijs. Et cauterium cum ipso est bonum, & melius quam cum ferro. Veruntamen cauterium in igne ex auro declarandum est diligentius. Difficile est enim calefaciendi modum in auro seruare, quoniam properat ad ipsum frigus, & si addis super ipsum in ignitione, liquefit in igne, & uertitur in laminas. Quare cadit artifex ex illo in occupationem, & propter illud sit cauterium cum ferro apud nos magis in usu & est propinquius ex rectitudine ad operationem. Et ego quidem iam distribui capitulum de cauterio secundum partes corporis ordine a capite usque ad pedes, ut facilius sit quaerenti illud quod uult ex eo.

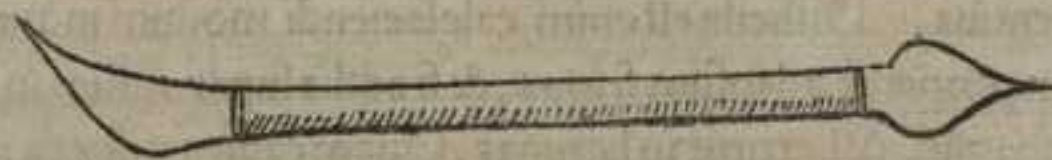
Cauterium cum auro.

Morbi ex intē
perie capitis.

Confert hæc cauterizatio ad exundantiam humiditatis & frigiditatis super cerebrum, quæ duæ sunt causa soda, & multitudinis fluxuum humorumque ex capite ad partes subiectas oculorum, & aurium, & multitudinis somni, & doloris dentium, & dolorum gutturis, & uniuersaliter omnis ægritudinis quæ accidit ex frigidityte, sicut paralysis & soda, apoplexia, & similia illis ex ægritudinibus.

Ratio huius cauterizationis.

Est, ut præcipias infirmo in primis, ut euacuetur medicina solutiua mundificante caput tribus noctibus, aut quatuor, secundum quod exigit uirtus infirmi, & eius ætas, ac consuetudo, deinde præcipe ei ut radat caput suum cum nouacula, deinde fac eum sedere inter manus tuas quadratum, ita ut habeat manus suas super pectus suum, deinde pone radicem palmæ tuæ super radicem nasi sui inter oculos suos. Vbicunque ergo peruenierit digitus tuus medius, signa locum illum cum encausto, deinde igni cauterium oliuare, cuius forma est hæc,

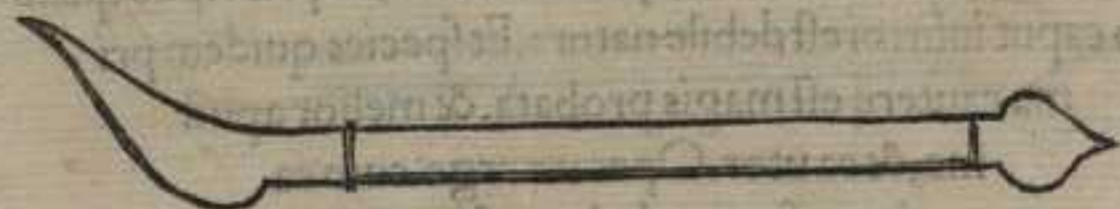

Deinde ipsum

Deinde ipsum depone super locum signatum cum encausto descensione qua constringatur manus tua paulatim, & tu reuolues ipsum, deinde eleua manum tuam uelociter & aspice locum, quod si uides quod iam detegatur ex osse quantitas capitis ad modum aceris, aut quantitas fabæ, tunc eleua manum tuam, & si non, itera manum tuam cum ferro ipso, aut cum alio, cum ipsum infrigidatur donec uideatur ex osse quod dixi tibi, deinde sume aliquid ex sale & solue illud in aqua, inbibe ipsum cotum, & pone super locum, & dimitte ipsum tribus diebus, deinde pone super ipsum cotum inbutum in butyro, & dimitte super ipsum donec destruaturs escara ignis, deinde cura illum cum ungento tetrapharmaco, donec sanetur. Et iam dixerunt quod uulnus quanto plus remanet apertum, tanto magis emittit pus, quare est melius & magis iuuatiuum. Et dixerunt quidam eorum, ut cauterizetur cutis usque ad os, & teneatur cauterium donec aduratur usque quiddam spissitudinis ossis, deinde radatur post illud quod adustum est ex osse & curetur. Et dicunt alij oportet ut cauterio perueniatur ad ultimum donec imprimat in os impressionem, donec cadat os quod sit sicut forma kirate, aut alselcati parui, quod est instrumentum quod mulieres ponunt in fuso. Et existimant quod expirant ex hoc loco uapores capitis, & dimittatur in uulnus apertum tempore longo, deinde curetur donec consolidetur. Mihi autem non uidentur hæ duæ species cauterij adhibendæ omnino nisi in quibusdam hominibus, ubi est certum periculū. Et dimittere ipsum ego iudico melius esse quam tam periculose curare, debilitatur enim caput ex solutione continuatis ipsius naturalis, sicut testificati sumus in reliquis membris, & præcipue quando caput infirmi est debile natura. Et species quidem prima cauterij est magis probata, & melior apud me, & ea utor. Operare ergo cum ea ita ut semper habeas summam rationem salutis infirmorum.

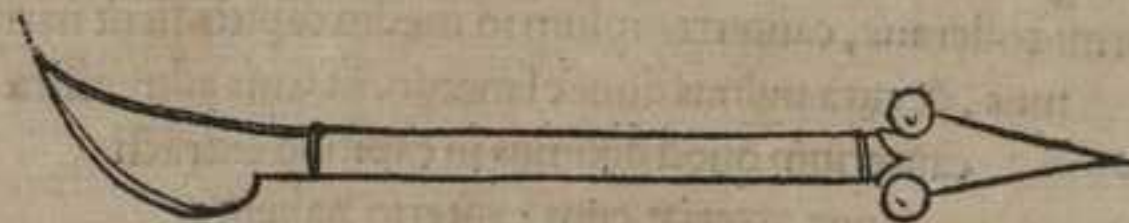
Vando in toto corpore dolor accidit chronicus, & prolongatur malum in infirmo, & utitur hieris & cochis, caput purgis, oleis, emplastris, & præcipue si iam cauterizatus est cauterio uno quod narrauimus, & non confert ei aliquid ex illis, tunc considera, si caput infirmi est robustum temperamento & natura, & non est debile, neque insit frigus uehemens, tunc cauteriza ipsum cum cauterio alio sub illo parum, deinde cauteriza ipsum super utrumque cornu capitis sui cauterio donec pertranseat cutis & discooperiatur ex osse tantum quantum narrauimus, & cauteriza ipsum cauterio uno in occipito capitis sui in loco qui nominatur uas, & est locus in quo ponitur uentosa, & alleuia manum tuam in hoc & non discooperias os. Infirmus enim afficitur propter illud uehementi dolore diuersoque à dolore reliquorum cauteriorum capitis omnium. Et ego dicam de hoc cauterio in loco suo. Et oportet ut sit cauterium quo cauterizantur cornua capitis & occiput eius, subtilius cauterio quo cauterizatur mediu[m] capitis, & hæc est forma eius,

De cauterizatione

Vando accidit in parte capitis dolor ex soda, aut extenditur dolor usque ad oculum & euacuatur cum medicinis mundificantibus caput & administratur reliqua curatio quam dixi in diuisionibus ægitudinum, & non confert illud totum, tunc cauterizatio est in eo secundum duos modos: Aut cauterizatio cum medicina acuta comburente, aut cum ferro. Cauterium autem cum medicina comburente, est ut accipias dentem unum allij & excortices ipsum & abscindas extremitates eius à duobus lateribus, deinde scinde locum doloris in tempore cum lato phlebothomo, donec fiat in eo locus sub cute in quo dens capiatur. Intromitte ergo eum in ipso sub cute donec occultetur, deinde stringe super ipsum cum puluillo constrictione decenti, & dimitte ipsum spacio quindecim horarum, deinde solue eum & extrahe allium & dimitte uulnus duobus aut tribus diebus, postea pone super ipsum cotum imbutum butyro, donec locus efficiat pus, deinde cura ipsum cum ungento quousque sanetur, & fac illud cum quibusdam medicinis comburentibus, quas in tractatu duodecimo de medicinis adurentibus scripsi. Cauterizatio uero eius cum ferro est secundum hunc modum. Igitur cauterium cuius forma est hæc, & nominatur clauus, quoniam forma eius est sicut forma clau[i] in quo est quiddam curuitatis & in eius medio est eminētia parua.

Deinde pone ipsum super locum doloris & retine manum tuam, & reuolue ferrū paulatim, & sit quantitas quæ aduritur ex spissitudine cutis medietas eius, & eleua manū tuā ut non aduratur arteria, quæ est inferius et accidat fluxus sanguinis, deinde imbue cotū in aqua salis et pone ipsum super locū & dimitte ipsum tribus diebus, deinde pone cotū cum butyro, postea

postea cura eum cum ungento usquequo sanetur. Et si uis cauteriza hanc hemicraneam cum extremitate cultellari secunda cauterij, & caue ab incisione arteriæ in hac hemicraneæ non antiqua præcipue.

De cauterizatione hemicraneæ antiquæ,

Caput V.

Quando curas hemicraneam rebus quibus diximus ex curatione præcedente & quod diximus in diuisionibus ægritudinum, & non confert curatio, & uides ex ægritudine quod non sufficit ei quod diximus ex cauterio primo cum medicina, aut cum cauterio cum igne, tunc oportet ut ignias cauterium cultellare donec albificetur, postquam signas super locum doloris cum linea cuius longitudo sit medietas digiti plus, minus, & depone manum tuam uice una, & stringe eam donec incidas arteriam & peruenias usque ad os. Veruntamen necesse est tibi ut caueas à continuatione mandibulæ quæ mouetur per masticationem, & aduratur lacertus, aut neruus qui mouet ipsam & accidat spasmus. Et etiam atque etiam stude & caue à fluxu sanguinis arteriæ quæ abscisa est. Est enim periculum ne abscindatur, & præcipue ei qui ignorat anatomicum locorumque situm, & non est studiosus, expertusque in operibus artis. Et ego dicā in sequentibus de regimine fluxus sanguinis accidentis ex arteria, secundum modum suum & in loco suo huius libri. Quod si uides ex ægritudine quod non sufficit ei hoc cauterium, & uides corpus infirmi tollerans, cauteriza ipsum in medio capitis sicut narrauimus, & cura uulnus donec sanetur. Et si uis administra cauterium quod diximus in capitulo extracti

one arteriæ cum cauterio habente

duos cultellos. Est enim caute

rizatione melior hac &

magis confert

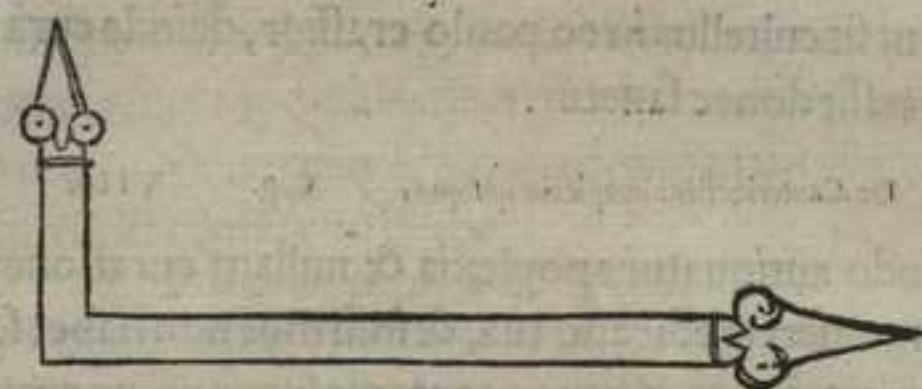
rens.

De cauterizatione

De cauterizatione dolorum aurium,

Cap. VI.

Quando accidit in aure dolor à frigore, & curatur cum solutiuis & reliqua curatione quam diximus in diuisione & non tollitur dolor, tunc igni cauterium & est illud quod nominatur punctum, cuius hæc est forma,

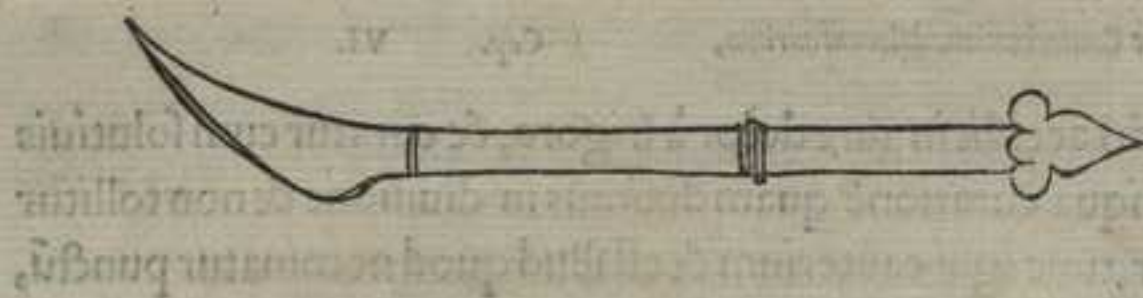

Deinde puncta cum eo post eius ignitionem in circuitu auris totius sicut reuoluitur, aut in circuitu utriusque simul, si dolor est in utroque. Et remoue cauterium à radice auris parumper postquam signauimus loca cum cautello, & sit cauterij quantitas decem punctorum in utraque aure deinde cura loca donec sanentur.

De cauterizatione torturæ, Cap. VII.

Tortura quæ curatur cum cauterizatione non est nisi ex speciebus quæ accidunt ex phlegmate, secundum quod diximus in diuisionibus ægritudinum & de ista cauterizatione, quæ conuenit torturæ quæ accidit exiccatione & spasmu nerui. Quando curas hanc speciem torturæ cum hieris & caput purgij, gargarismis, & non confert tua curatio, tunc oportet ut cauterizes infirmum tribus cauterijs uno apud radicem auris & secundo parum inferius non simul uno tempore & tertio apud coniunctionem duorum labiorum. Et pone cauterium tuum ex contrario partis infirmæ, quoniam mollificatio non est nisi in parte quæ apparet sana, & forma cauterizationis est, ut cauterizas ipsum cauterio in directo extremitatis auris superioris sub cornu capitis parum & alio in tempore, cuius longitudo sit secundum longitudinem pollicis, & deponere manum tuam cum cauterio donec comburatur quantitas medietatis & spissitudinis cutis, & hæc est forma cauterij & est species ex cultellari cuius forma præmissa est. Verum tamen est subtilior ea parum, sicut uides.

Et oportet

Et oportet ut sit cultellus in eo paulo crassior, deinde cura locum cum eo quod præcessit donec sanetur.

De Cauterizatione apoplexiæ antiquæ. Cap. VIII.

QVando antiquatur apoplexia & nullam curationem recipit & non confert medicatio tua, & infirmus non habet febrem, tunc cauteriza ipsum quatuor cauterijs super omne cornu capitis sui & cauterio in medio capitis, sicut diximus & cauterio in occipitio capitis, secundum quod præcessit, & modus cauterij sit secundum quod præcessit, & iam cauterizatur etiã cauterio super os stomachi, quoniam ex stomachi frigidityte accedunt fumositates ad cerebrum, quod si totum occupant cerebrum moritur infirmus, & si in parte tantum prævalent vapores, talis confert curatio, & ex prædictis humiditatibus talis generatur ægritudo, & est ueniendum ad ultimum remedium & curetur cum eo quod præcessit.

De Cauterizatione obliuionis quæ fit ex phlegmate. Cap. IX.

Oportet ut in potu dentur infirmo hieræ magnæ & pilulæ mundificantes cerebrum, deinde rade caput infirmi totum & pone super occipitium eius emplastrum de sinapi, descriptum tractatu emplastrorum, & pone ipsum aliquoties, ipsum namque potest loco esse cauterij, & fac illud secundum ordinem eundem quem dixi illic. Si ergo sanatur per illud bonum est, & si non, fac ei cauteria tria in posteriori parte capitis sui, quæ sint descendencia à superiori parte capitis usque ad inferiorem partem colli, & pone inter quodque cauterium spacium digiti, deinde cura cauterium cum eo quod præcessit. Si autem uis additionem & infirmus tolerat illud, tunc fac ei cauterium in medio. Quod si uis additionem tunc cauteriza ipsum super duo cornua, deinde cura ipsum donec sanetur, sitque cauterium oliuare secundum formam quæ præmissa est.

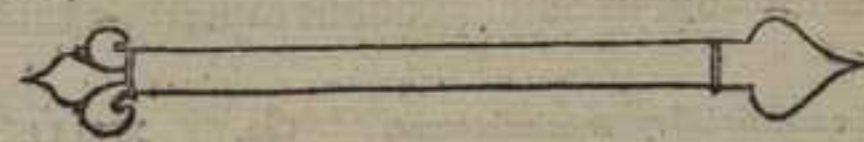
De Cauterizatione

De cauterizatione paralysos & mollificationis totius corporis. Cap. X.

Oportet ut præcedas in mundificatione capitis cum hieris, & cum eo quod diximus, deinde rade caput infirmi, postea cauteriza ipsum cauterio in medio capitis, & cauterio super omne cornu capitis, & cauterio super posteriorem eius partem, & tribus super spondiles colli. Si autem indiges in ægritudine mollificationibus corporis pluribus illis, & infirmus tolerat, & ægritudo est fortis, tunc cauteriza ipsum quatuor cauterijs super spondiles dorso, & ultima cum cauterio donec comburatur ex cute plurimum eius & eleua manum tuam, deinde cura ipsum donec sanetur, & sit cauterium oliuare.

De cauterizatione epilepsie. Cap. XI.

Non cauterizatur epilepticus, nisi ille cuius epilepsia est propter phlegma, oportet ergo ut mundifices cerebrum eius imprimis cum hieris & cum reliqua curatione quam diximus in diuisione, quando infirmus est magnus aut tollerans medicinarum. Si autem sit puer qui non tolerat medicinas tunc administra gargarismata, & masticationes mundificantes cerebrum, ante illud diebus multis cum bonitate ciborum, deinde rade caput eius, postea cauteriza ipsum cauterio uno in medio capitis secundum quod præcessit in modo, & cauterio alio in occipitio eius, & super omne cornu capitis sui cauterio. Quod si infirmus fuerit fortis & tolerauerit, tunc cauteriza ipsum cauterijs quæ dixi in habente paralysim & mollificationem corporis, super spondiles colli & spondiles dorso, & sit cauterium oliuare secundum modum qui præcessit, si autem infirmus fuerit puer tunc pone cauterium subtile secundum hunc modum.

De cauterizatione melancholicæ. Cap. XII.

QVando causa melancholicæ sunt humiditates corruptæ & phlegma grossum, tunc cauteriza ipsum cauterijs quæ diximus in habente paralysim, & si causa melancholicæ est superfluitas atræ bilis, tunc da ei in potu quod mundificet cerebrum eius, quæ alio loco tradidimus, deinde rade caput infirmi, deinde tortellam decenter factam ex lino sicut

B lino sicut

lino sicut circulum, deinde depone ipsam in medio capitis, & infirmus sedens quadratus teneatur ab omni parte, deinde adhibe linimentum & est melius ex butyro ouium antiquo, & calefac ipsum igne calefactione temperata, mensura quam unus continet digitus quando intromittitur in ipsum, deinde euacua ipsum in medio capitis sui in circulo, & dimitte ipsum, donec infrigidetur. Fac illud infirmo omni hebdomada semel, cum reliquo regimine eius bono, donec sanetur. Aut si uis cauteriza ipsum faciundo puncta parua in omnibus partibus præter quod teneas manum cum cauterio, & ita ut penè infirmus non sensiat se uri. Hæc enim species cauterij humectat cerebrum cum æqualitate, deinde pone super ipsum cotum imbutum butyro aut adipe gallinæ.

De cauterio aquæ descendens in oculum, Cap. XIII.

QVando declaratur tibi principium aquæ in oculo per signa quæ dixi suo loco, tunc incipe & pota infirmum eo quod mundificet caput eius, & custodi ipsum ab omnibus humiditatibus, & fac eum sedere in balneo ieiunum diebus aliquot, deinde præcipe ei ut radat caput suum & cauteriza ipsum cauterio in medio capitis, deinde cauteriza ipsum duobus cauterijs super duo tempora, si est inceptio descensus aquæ in duobus oculis simul, aut ex latere uno, si est inceptio aquæ in oculo uno. Et absconde cum cauterio omnes uenas & arterias quæ sunt sub cute, & sint cauteria longa in latitudine temporum, & caue à fluxu sanguinis. Quod si uides aliquid ex eo tunc absconde eum statim cum quacunque medicina sisti potest sanguis. Dicam autem aliquando, cum oportunitas afferetur, de fluxu sanguinis, & quandoque cauterizatur in ceruice sub duobus ossibus duobus cauterijs ultimè productis.

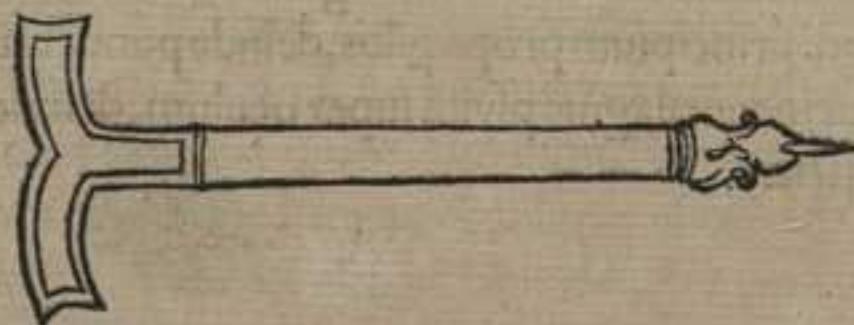
De cauterio lachrymarum antiquarum, Cap. XIII.

QVando lachrymæ oculorum sunt antiquæ, assidue, & sunt propter uenas & arterias quæ sunt in manifesto capitis exterius, tunc dubium non est, esse ex superfluitatibus frigidis phlegmaticis, cauteriza igitur ipsum cauterio quod narraui in inceptione aquæ descendens cauterio in medio capitis, & duobus cauterijs super duo tempora & duobus cauterijs in ceruice sub duobus ossibus. Et si indiges additione, tunc

tunc cauteriza ipsum in omni oculi latere caute, fiat autè cauterio paruo.

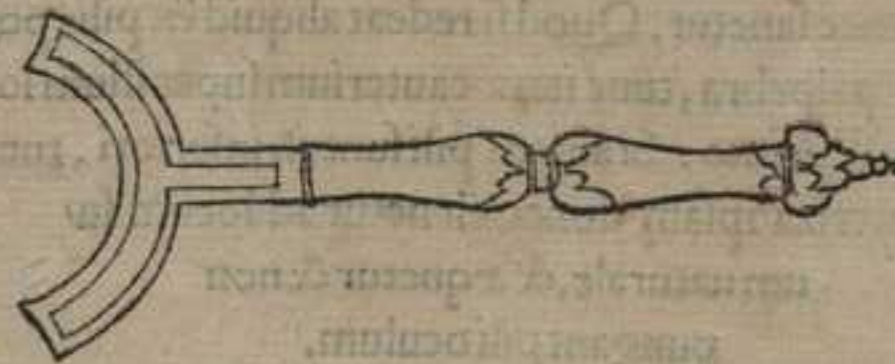
De cauterio factoris nasi, Cap. XV.

QVando tu medicaris illum eo modo quod diximus in diuisione, & non confert medicatio, tunc propera, & da in potu infirmo cochias tribus noctibus, deinde rade caput eius, & cauteriza ipsum in cauterio medio cū cauterio oliuari, deinde cauteriza ipsum cauterio clauili duobus cauterijs supra duo supercilia sub capillis parum, & custodi ne arteriam incidas, & hæc est forma clauili.

De cauterio mollificationis palpebræ oculi, Cap. XVI.

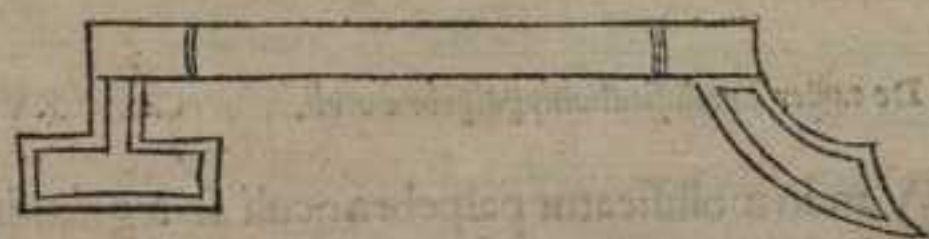
QVando mollificatur palpebra oculi ab ægritudine aliqua aut humiditate, tunc cauteriza palpebram cauterio uno cum hoc cauterio lunari, & hæc est forma eius. Et si uis cauteriza ipsum supra duo supercilia parum duobus cauterijs in omni parte, sed recedendum est à duobus temporibus, & sit longitudo omnis cauterij secundum longitudinem supercilij, & non ultimes manum tuam cum cauterio imò secundum quantitatem quæ aduritur palpebras, & est forma cauterij secundum hunc modum.

B 2 De cauterio

De cauterio palpebre oculi, quando conuertuntur pili eius ad interiora & pungunt oculum, Caput XVII.

CAuterium in ea est secundum duos modos, aut cauterium cum igne, aut cauterium cum medicina comburente. In cauterio autem eius cum igne, præcipe infirmo ante illud ut crescere permittat pilos suos, si est ex illis qui radunt eos, donec prolongentur & æquantur. Si autem pungunt eum quum primum crescunt, tunc stringe oculos eius cum uitta, ut non moueantur donec nascantur. Cum ergo nascantur & æquantur, tunc pone caput infirmi in sinu tuo, deinde signa super palpebram oculorum eius cum encausto. Signum sit secundum figuram folij myrti, & sit signi principium prope pilos, deinde pone cotum imbutum albumine oui, aut in mucilagine psyllij super oculum, deinde igni cauteriū, cuius forma est hæc.

Deinde cauteriza iuxta rationem & modum de quo sæpius iam est dictum, donec comburatur superficies cutis, quæ est sicut figura folij myrti tota apparente prope. Et signum sanitatis operis tui est, ut uideas palpebram oculi iam contrahi, & pilos eleuari apud puncturam oculi. Eleua ergo manum tuam tunc & dimitte ipsum tribus diebus, deinde pone super ipsum cotum cum butyro, donec eradicetur escara, deinde cura ipsum cum unguento donec sanetur. Quod si redeat aliquid ex pilis post horam, mollificetur palpebra, tunc itera cauterium super illum locum, sicut fecisti primo. Si autem pili sunt in inferiori, tunc cauteriza ipsam donec eleuetur ad locum suum naturale, & æquetur & non pungant pili oculum.

Cauterium

Cauterium cum medicina comburente.

Est ut præcipias infirmo ut dimittat pilos donec prolongentur & æquantur, deinde fac de carta ex panno formam folij myrti, deinde accipe ex sapone cognito & ex calce non imbibita, ex uno quoque pondus drach. i. aut circiter illud, deinde tere ea simul contritione bona, & fac illud cum festinatione ut non infrigidetur, deinde expande ex eo super cartam quam fecisti sicut formam folij myrti, & pone ipsum super palpebram oculi unius, aut duorum, & pone sub oculo imbutum cotum in albumine oui, & caput infirmi sit in sinu tuo, & pone digitum tuum indicem super medicinam, & preme ipsam parumper. Et tu moueas ipsum, quotiens sentit infirmus inordinationem medicinæ, quoniam inuenitur ei inordinatio sicut ignis, dum ergo perseverat mordicatio, tunc dimitte medicinam & moue ipsam cum digito tuo, cum uero quiescit mordicatio, tunc remoue medicinam & ablue oculum cum aqua, & considera tunc si uides palpebram eleuari sicut eleuatur per contractionem cum igne, aut cum incisione, est bene, si autem non, tunc itera super ipsam ex medicina super locum in quo non imprimit medicina, & non demergat donec æquetur operatio tua & contrahatur oculus, deinde pone super ipsum cotum cum butyro donec eradicetur cutis adustionis, deinde cura ipsum cum unguento diaphœnicon, aut alio, donec sanetur, & necesse est tibi in hoc opere ut summo studio caueas ne in oculum cadat aliquid ex medicina. Quod si mollificetur palpebra & post dies pungatur aliquid in oculo, tunc itera medicinam super illum locum, præcipue qui mollificatur ex palpebra sicut fecisti in primis, deinde cura ipsum, donec sanetur. Et hæc est forma folij myrti.

Et scias quod oculi hominum diuersificantur in magnitudine & paruitate, ergo secundum illud fiat contractio. Diligenter lector aduerte ani-

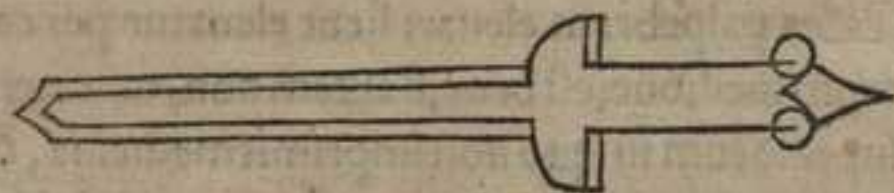
B ; mum,

mum, nam ego nihil dissimulabo per inuidiam, quæ cognouero esse conducibilia.

De cauterizatione fistulæ quæ est in lachrymabili oculi,
Caput XVIII.

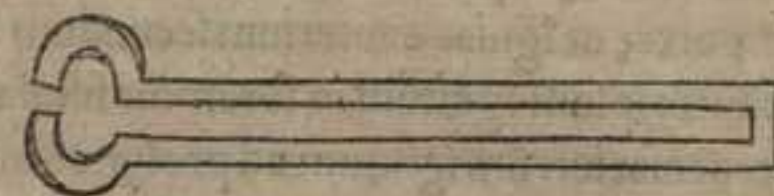
Vando curas fistulam ijs rebus quæ a nobis tractatæ sunt alio opere, nempe in diuisionibus ægritudinum, & non confert curatio tua, tunc oportet ut cauterizes ipsam secundum hunc modum: præcipe infirmo ut ponat suum caput in sinu tuo, & teneat caput eius minister inter manus tuas ita, ut non moueatur neque agitetur cum capite suo, deinde pone cotum infusum in albumine oui, aut in mucilagine psyllij super oculum eius, deinde igni cauterium, cuius est hæc forma.

Sit concauum sicut est forma cannæ pennæ uulturis ab extremitate una cum qua sit cauterium, & si uis sit penetrans usque ad extremitatem aliam, & si aliam consimilem poteris confingere formam, aptam proposito, nihil prohibeo. Veruntamen hoc cōcauum est melius ad opus tuum. Deinde exprime fistulam si est aperta & extrahe ex ea saniem & exicca ipsam, & si non est aperta, aperi eam & extrahe pus eius, deinde pone super eam cauterium quod sit ignitum ualde, & tene cum cauterio manum tuam parumper ab oculo à parte nasi, ut non erret manus tua, aut inquietetur infirmus, & ponas cauterium in adipe oculi & corrumpas ipsum. Si ergo peruenis in principio cauterij tui usque ad os erit bene, & si non, tunc itera cauterium semel & secundo, si indiges illo, & dimitte illud tribus diebus. Deinde pone super ipsum cotum cum butyro & cura ipsum cum unguento exiccatiuo donec sanetur. Quod si præterierint quadraginta dies & non sanatur, tunc pone super ipsum medicinam acutam corrosiuam donec detegatur os & rade ipsum modo & ratione sicut suo dicitur loco.

Et est modus

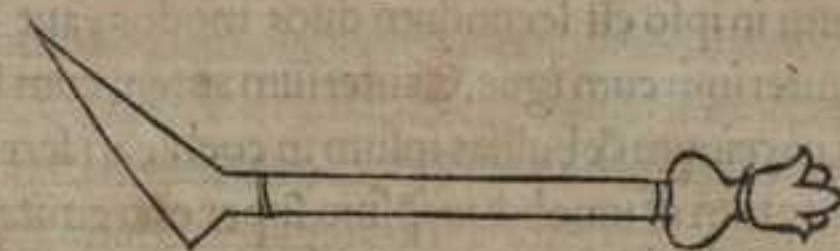
Et est modus alius cauterij fistulæ quem quidam primi dixerunt: Intende ad locum fistulæ & scinde ipsum, deinde pone in ipsam fixuram camahan subtile, cuius forma est hæc.

Et funde in ipsum quantitatem drachmæ ex plumbo liquefacto, & tene manum tuam ne tremore moueatur, & non moueatur infirmus omnino, ut non perueniat plumbum ad oculum eius. Et oportet ut ponas super oculum infirmi cotum infusum in albumine oui, aut in aqua, plumbum enim comburit locum fistulæ & sanat ipsum sanatione mirabili. Quod si sanatur fistula eo quod diximus ex cauterio & curatione, bonum est. Et si non, tunc necesse est administrare formam nasi, & reducere fistulam ad cursum nasi. Sicut dicitur suo loco.

De cauterizatione fissurarum labij, Cap. XIX.

Mltotiens accidunt in labio fissuræ quæ nominantur pili, & præcipue in labijs puerorum. Cum ergo tu curas has fissuras eo quod diximus in diuisione, & non confert, tunc igni cauterium paruum cultellare secundum hanc formam, & sit concauitas eius secundum subtilitatem cultelli, deinde pone ipsum ignitum festinanter in ipsis fissuris donec perueniat cauterium ad profundum fissurarum, deinde cura ipsum cum ceroto, donec sanetur. Forma cauterij.

B 4 De cauterio

QVando accidit in radice uuulæ, aut in palato, aut in radicibus dētium apostema, deinde facit pus & rumpitur, postea antiquatur & erosione puris fit fistula, si non confert in ea curatio, oportet ut ignias cauterium secundum quantitatem fistulæ, deinde intromitte ipsum ignitum in foramine fistulæ, & tene manum tuam donec perueniat ferrum ignitum ad profundum eius. Fac illud semel aut duabus uicibus, deinde cura ipsum post illud eo quod diximus de curatione donec curetur. Si ergo abscinditur sanies, & sanatur, erit bonum, si non, tunc necesse est detegere locum, & auferre os corruptum, quemadmodum dicemus suo loco.

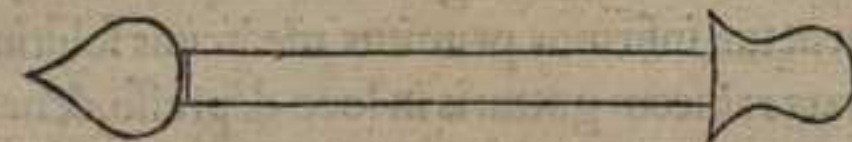
De cauterizatione dentium & gingiua mollificante,
Caput XXI.

Gingiua quando mollificatur & mouentur dentes & curas eam medicinis, & non cōfert, tunc pone caput infirmi in sinu tuo, deinde igni cauteriū, cuius forma ueniet post hoc, ita ut ponas cānulam super dentem, & intromitte in eam cauterium ignitum festinanter, & tene manum tuam parumper, donec sentiat infirmus caliditatem ignis iam peruenisse ad radicē dentis, deinde eleua manum tuam, deinde itera cauterium quoties uolueris, deinde impleat infirmus os suum aqua salis, & teneat ipsam hora una & expuat ipsam, dens enim motus firmatur, & gingiua mollificata stringitur & exiccatur humiditas corrupta.

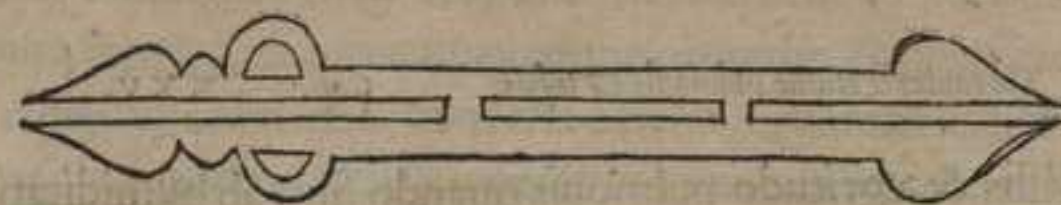
De cauterizatione doloris dentis, Cap. XXII.

Dolor dentis quando est propter frigiditatem, aut in ipso est frigus, aut uermis & non confert curatio cum medicinis, tunc cauterium in ipso est secundum duos modos, aut cauterium cum butyro, aut cauterium cum igne. Cauterium autem cum butyro est, ut accipias butyrū uaccinum & bullias ipsum in cochleari ferreo, aut in æneo, deinde accipe cotum & inuolue in ipsum super extremitatem, deinde submerge ipsum in bubulo butyro & pone super dentem dolentem festinanter, & tene ipsum donec infrigidetur, deinde itera super ipsum aliquoties donec perueniat uirtus ignis ad radicem dentis. Et si uis submerge laniam, aut cotum in butyro frigido, & pone ipsum super dentem dolentem, & pone

& pone super ipsum ferrū ignitum donec perueniat ignis ad profundum concauitatis dentis. Cauterizatio autem eius cum igne est, ut intendas ad cannulam æris aut ferri, & sit in corpore eius quiddam grossitudinis ut non perueniat acuitas ignis ad os infirmi, deinde igni cauterium, cuius formā hic cōspicis, & pone ipsam super ipsum dentē, & tene manum tuā donec infrigidetur cauteriū, fac illud aliquoties nam dolor remouebitur, aut eodē die aut sequēte. Et oportet in impressione illius cauterij, ut impleat infirmus os suum bono butyro & teneat ipsum hora una, deinde expuat ipsum. Et hæc est forma cauterij.

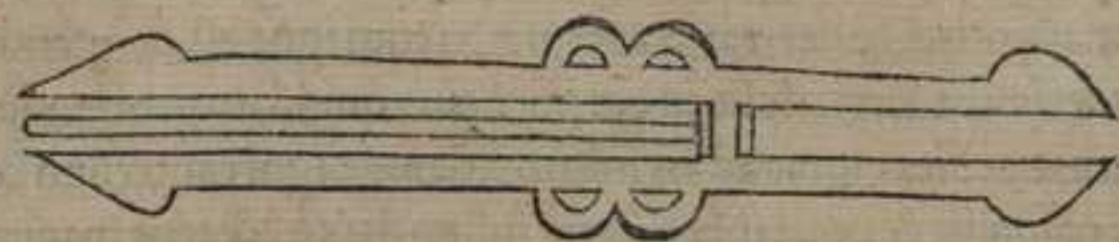
Cauteriza cum quacunque extremitate, & secundum quod est possibile. Et hæc est forma cannulæ.

De cauterizatione scrophularum, Cap. XXIII.

QVando scrophulæ sunt à phlegmate & humiditatibus frigidis & non sunt obediētes digestionī per medicinas, & uis digestionem earum uelociter, tunc igni cauterium concauum, cuius hæc est forma habens duas extremitates apertas, ut egrediatur fumus à cauterio ab altera extremitate, & pone ipsum ignitum super ipsum apostema semel & secundo, si indiges illo, donec perueniat ad profundum apostematis. Quod si apostema est paruum, tunc pone cauterium secundum quantitatem apostematis, deinde dimitte ipsum tribus diebus, & pone super ipsum cotum infusum in butyro donec remoueat quod ignis combussit, deinde cura ipsum unguento, & cæteris, donec sanetur. Forma cannulæ.

De cauterizatione

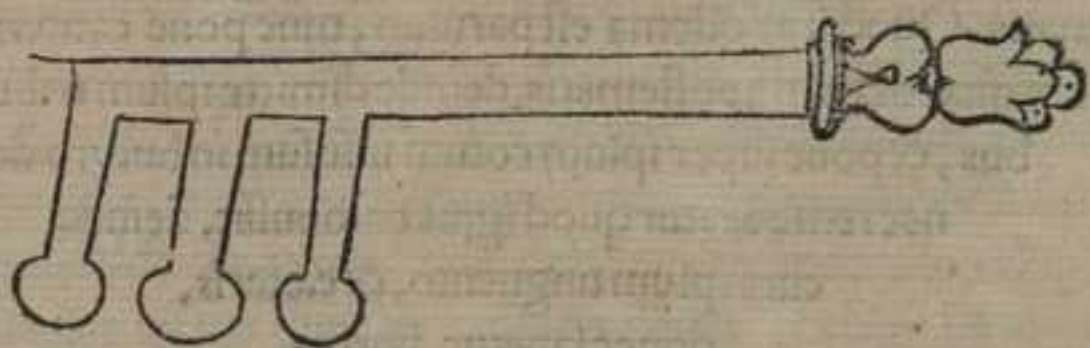

De cauterizatione rance dinis uocis & constrictionis anhelitus,
Caput XXIII.

Humiditates quando uincunt super cannalem pulmonis, & præcipue quando illud est cum frigidityte complexionis, tunc oportet ut euacuetur infirmus primitus medicinis solutiuis, deinde cauteriza ipsum iuxta radicem gutturis in loco depresso, & ne perueniat cauteriū ad guttur, caue, neq; comburas ex cute nisi admodū parum, deinde cauteriza ipsum cauterio alio iuxta iuncturam colli in ultimo spondili eius. Et sit cauterium eius clauile secundū modum qui præcessit, deinde cura ipsum eo quod præcessit donec sanetur.

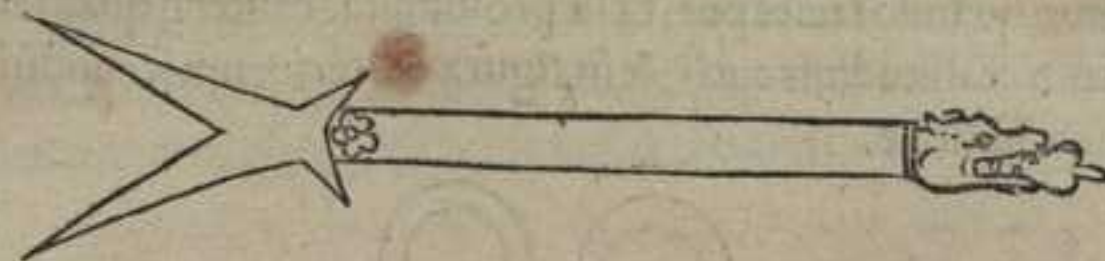
De cauterizatione pulmonis & tussis, Cap. XXV.

Tussis & ægritudo pulmonis quando sunt ab humiditatibus frigidis, & infirmus non habet febrem neq; phthisim, & est ægritudo antiqua, tunc cauteriza ipsum duobus cauterijs, super furculam in locis depressis, lenibus, uacuis, & cauterio alio in medio pectoris inter duas mamillas, & sit cauterium clauile secundum formam quæ præcessit, & si uis sit cauterizatio tua cum cauterio quod nominatur pūctum, cuius forma præcessit in punctatione doloris aurium, & sint circiter triginta puncta, deinde cura ipsum eo quod præcessit, donec sanetur. Et est cauterium habens tres ramos, secundum hanc formam.

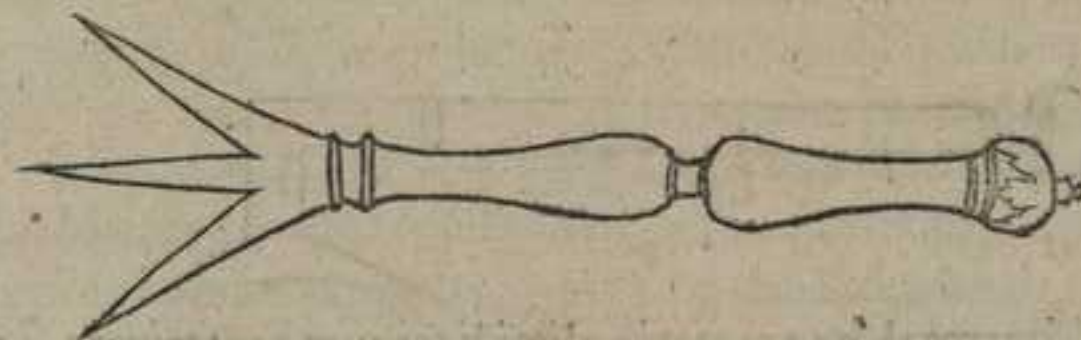

De cauterizatione

Quando dissoluitur caput causa humiditatum lubricarum, & cum reponitur rite non manet ob lubricitatem, sed iterum resoluitur & luxatur quouis paruo motu, qui accidit sicut nos iam diximus, tunc oportet ut reducas dislocationem in primis, deinde resupinetur infirmus super dorsum suum aut super latus sanum, deinde eleuacutem quæ est in interiori titilici ad superiora digitis manus tuæ sinistræ, & si iunctura dislocatur ad interiora, igni cauterium habens duo uerrua, Cuius forma est hæc.

Deinde cauteriza cutem donec eam penetret usq; ad latus aliud & uerrum figuræ cauterizationis cum quatuor cauterijs, & quandoq; sit cauterizatio cum cauterijs habentibus tria uerrua. Quare sit figura cauterizationis tunc sex cauteriorum & sunt uerrua acuta & subtilia, & hæc est forma cauterij habentis tria uerrua.

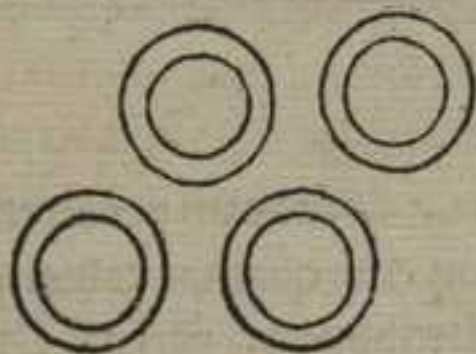

Et quandoque additur huic numero adhuc unum, quare sunt cauteria octo, deinde pone super cauterium porros contritas sale. Deinde, his scilicet rite administratis, curato ut infirmus sit tranquillo animo, & corpore immobili, quantum potest fieri, & non moueatur membrum tempore aliquo, donec confortetur. Et si dislocatio est ad superiora, & raro fit illud, tunc cauteriza supra humerum cauterio clauili, aut cauterijs multis punctando. Nam iunctura firmatur & reuocetur humiditas et sanatur infirmus.

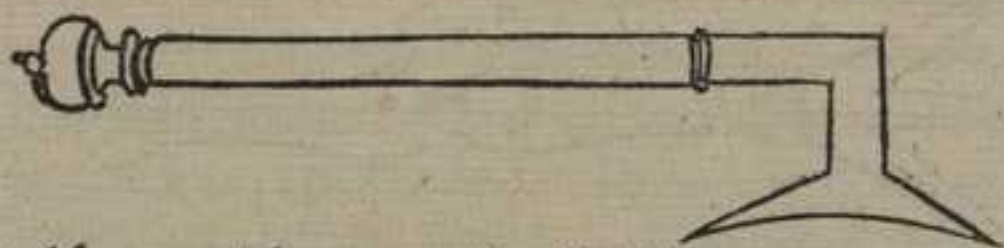
De cauterizatione

Vado accidit in stomacho frigus & multe humiditates quæ corrumpunt uentriculum, faciuntq; frigidiorē & humidiorē, & multa remediorum auxilia frustra tentantur, tunc oportet ut resupinetur infirmus super dorsum suum & extendat crura sua & manus suas, deinde cauteriza tribus cauterijs, cauterio sub cochleari pectoris quantitate digiti unius cum cauterio clauili, & duobus cauterijs inferius à duobus lateribus cauterij unius, donec ueniat figura cauteriorū triangulata & relinquito interuallum inter utraq; ut non coniungantur, quando faciet pus. Et sit profunditas cauterij quātitas duarum tertiarum crassitudinis cutis, & sit figura cauteriorum secundū hanc formam sine additione.

Et si uis cauteriza cauterio magno in medio stomachi secundum hanc formam, & sit cauterium unum secundum figuram circuli iuxta hanc formam.

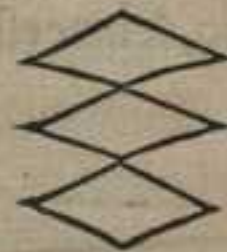

Et si quis abhorret ab hoc cauterio, aliter licet eum cauterizare, signa igitur super stomachū punctum secundum quantitatem quamuis cum encausto, deinde cauteriza ipsum cum cauterio puncti, deinde cauteriza ipsum cum cauterizatione quæ præcessit, donec sanetur.

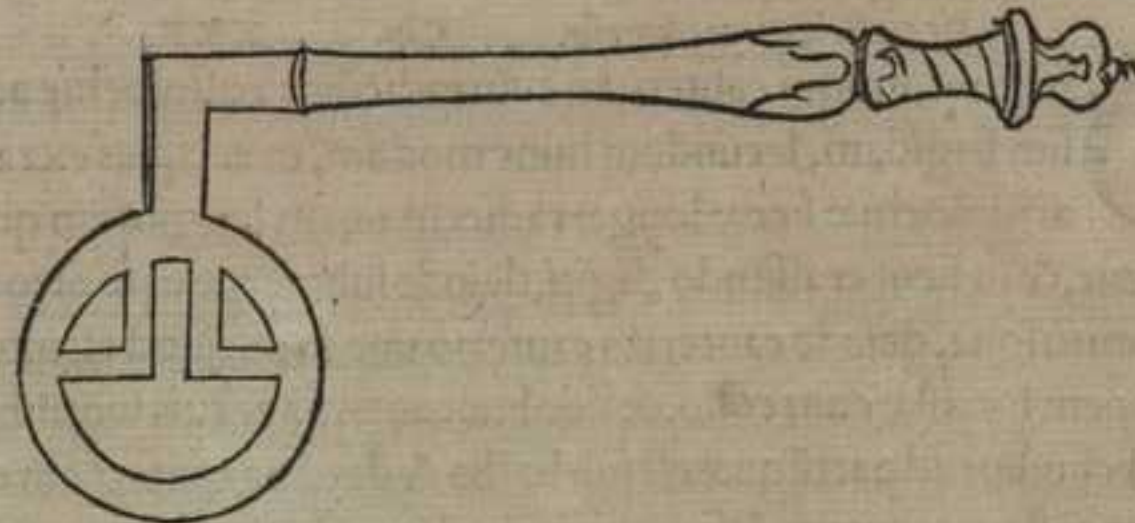

Vado accidit in epate dolor ex frigidityte & humiditate, aut ex uentositate grossa, ita ut egrediatur à complexione sua naturali, curaturq; infirmus eo quod diximus, & non proficit in illo, tunc oportet ut resupinetur infirmus super ceruicem suam & signes cum encausto tria cauteria secundum hanc figuram.

Et hanc

Et hanc quantitatem eandem super epar inferius ab hypochondrijs, ubi peruenit cubitus hominis, & sit spacium quod est inter omne cauterium secundum crassitudinē digiti, & sit cauterium secundū longitudinem corporis rectum, & non cōprimas manum tuam cum cauterio multum, & sit quantitas eius quod aduritur ex spissitudine cutis dimidium, & sit infirmus stans super pedes suos, si autem non est stans, tūc sit iacens, extendat & eleuet crura sua, & brachia sua, & hæc est forma cauterij.

Est quidem possibile quoq; ut cauterizes ista cauteria cum cauterio cultellari, si ea scientia & subtilitate polles quam exigit hec res, & custodite ut non nimium procedas in cauterizatione, & aduratur spissitudo totius cutis, ne aduratur corpus totum & perueniat ad intestina, quoniam cutis illic est subtilis, scias ergo illud, ut omnia scienter & caute administres.

EXitura seu abscessus quando accidit, & uis scire si illud apostema est in carne epatis, aut in tunica eius, si est in carne epatis, sentit infirmus gravitatem & dolorem absq; acuitate, & si est in tunica epatis cū dolore est acuitas uehemens. Et si in hoc morbo animaduertis quod iam fatigauit medicos curatio, oportet ut resupinetur infirmus super ceruicem suam, deinde signa locum apostematis cum encausto, deinde igni

C cauterium

cauterium quod assimilatur radio, & hæc est forma eius.

Et cauteriza cum eo cauterium unum donec comburatur cutis tota & perueniat ad siphac, donec egrediatur sanies tota, deinde cura ipsum curatione exiturari, donec sanes, & non oportet ut hac cauterij specie utatur qui non diu est uersatus in arte medicinae, & qui suis manibus curauit sæpe ægritudines istas cum experimēto & successu, tunc enim accedat ad huiusmodi operationem. Omnino autem tam periculosa non attingere, meo iudicio præstat.

De cauterizatione pleuresis, Cap. XXX.

Dixerunt antiqui cauterium cum radicibus aristolochiæ ad pleure sim frigidam, secundum hunc modum, ut accipias ex radicibus aristolochiæ siccae longæ radicem unam longiorem quæ ex ea inuenitur, & sit sicut crassitudo digiti, deinde submerge eam oleo & accende ipsam in igne, deinde cauteriza cauterio uno in eo quod est inter continuationem furculæ cum collo, & duobus cauterijs paruis subtilibusque parum declinibus ad partē quæ est sub barba & duobus cauterijs in eo quod est inter costam quintam & sextam declinibus ad posteriora parumper, & cauterio alio in medio pectoris, & alio supra stomachū, & tribus cauterijs à posterioribus, uno in eo quod est inter spatulas duas, & duobus cauterijs à duobus lateribus pectoris inferius cauterio quod est inter duas spatulas, & non oportet ut comprimās manum tuam cum cauterio. Et dixerunt quidam antiqui quod sunt qui utuntur cauterio ex ferro simili radio, & igniunt ipsum, & intromittunt ipsum in eo quod est inter costam, donec perueniant cum eo ad ipsum apostema & egrediatur sanies, sicut diximus in apostemate epatis. Sed hæc perforatio cum cauterio habet certū & præsens periculum cōiunctum, aut enim moritur infirmus statim, aut accidit in loco fistula quæ non sanari potest.

De cauterizatione splenis, Cap. XXXI.

Splenis ægritudinem quando tu curas eo quod diximus ex curatione in diuisione & non confert curatio tua, tunc cauterium in ea est, secundum

secundum tres modos, qui omnes sunt recti. Quorū unus est ut facias tria cauteria, aut quatuor lineando secundum longitudinem splenis, secundum figuram cauteriorum epatis, quorum præcessit figura, & sit inter omne cauterium quantitas crassitudinis digiti, aut plus parum, & sit modus cauterij modo quem diximus in cauterio epatis æqualis. Et non comprimās manum tuam cum cauterio, & sit infirmus resupinus super dorsum suum. Et modus alius de cauterizatione est ut ignias cauterium quod habet duo uerrua, sicut diximus in capitulo dislocationis humeri, & eleua cutē quæ est in regiōe splenis ubi peruenit cubitus infirmi sinister, & sit eleuatio tua qua eleuas cutem secundum latitudinem corporis, ut cadant cauteria secundum longitudinem corporis, deinde intromite duo uerrua ignita ualde, donec cum eis penetres cutem à parte altera, deinde extrahe cauteriū, fiunt ergo cauteria quatuor. Et si uis cauteriza cum cauterio alio habente tria uerrua, deinde cura cauteriū, postquā dimittis ipsum emittere pus diebus multis, est enim magis conferens quam reliqua quæ præcesserunt ex curatione.

De cauterizatione hydropisis, Caput XXXII.

CAuterium non habet usum in hydropisi nisi ascliti. Quādo tu curas hydropicum modis curationis quos diximus in diuisione, & non confert curatio tua, oportet ut cauterizes eum quatuor cauterijs: In circuitu umbilici cauterio uno super stomachū, & cauterio alio super epar, & cauterio super splenē, & cauterijs duobus post dorsum inter spōdilos, & uno in directo pectoris, & alio in directo stomachi. Et sit quantitas profunditatis cauterij ferē similis spissitudini cutis. Deinde permittē cauterium apertum ut emittat pus tempore longo. Et non euacues infirmum à curatione post cauterium, neque moliaris plures curationes simul, cauterij enim remedio sanabitur auxilio dei. Forma uero cauterij cū quo cauterizatur uenter sit clauilis secundū formam quæ præcessit. Cum quo cauterizatur dorsum sit oliuaris secundum prædictam eius formam.

De cauterizatione pedum & crurum, Cap. XXXIII.

Aqua citrina quando apostematur in hydropico & repletur, oportet ut cauterizes super dorsum pedis inocrati quæ est inter auriculare & anulare, & eleua manum tuam cum cauterio ut non torqueas ipsum, deinde eleua manum tuam & non iteres ipsum omnino, resudat enim aqua citrina. Et sit cauterium secundum hanc formam, deinde

C 2 fac super

fac super utrunque crus duo cauteria. Et fiat cauterium cum extremitate cultellari cauterij, & sit cauterium secundum longitudinem cruris unum sub genu, & alterum inferius eo circiter medium cruris, & super utranque coxam cauteria duo, & per mitte cauterium apertum absque curatione tē pore longo, ut resudet ex eo aliquid aquæ, deinde cura ipsum cum reliquis, quæ diximus.

De cauterizatione solutionis uentris, Cap. XXXIII.

Ventris solutio quando est tāta ex frigore & humiditatibus, ut debilitet uirtutes, retentiuam & digestiuam, quæ sunt in stomacho & intestinis, & malum alia ratione curari non potest, multisque tentatis, & nihil respōdet, & tamē uides infirmum tolerantem cauterium exuberantis uirtutis, tunc cauteriza ipsum cauterio magno super stomachum eo modo quo diximus in cauterizatione stomachi cum cauterio circuli, & quatuor cauterijs in circuitu umbilici subtilibus, cum cauterio clauili subtili, & cauterio super alcatin super alolos, sic enim loquitur hodie uulgus medicorum, magno aut duobus cauterijs. Et si uides humiditates exuberantes & infirmum tolerantem illud, tunc cauteriza ipsum super pectinem cauterio, & cauterio super utrunque ileum. Et fortasse ad des duo cauteria parua super stomachum, prope magnum. Est enim curatio proficiens magnique iuuamenti, et plerunque certi, raroque errantis, nullius ferē periculi.

De cauterizatione hemorrhoidarum, Cap. XXXV.

Hæmorrhoides quando in ano sunt antiquæ multæ, aut una, & sunt ex humoribus crassis frigidis, aut humiditatibus corruptis, & curatur suis aptis auxilijs quæ exposuimus in diuisione, & non confert curatio, tunc cauteriza tribus cauterijs super inferiorem spondilē dorsi, sub almeidati parumper triangulatim, & cauterio sub umbilico duorum digitorū spacio. Et si signis colligis quod stomachus eius infrigidatus sit, & cibus eius non digeratur, & faciem eius uides apostemari, tunc cauteriza eum super stomachum cauterio magno, quemadmodum dictum est supra, & cauterio super epar eius, & alio super splenē ipsius, cum cauterio clauili, & dimitte cauterium apertum tempore aliquo, deinde cura ipsum donec sanetur.

De cauterizatione

De cauterizatione althelil post abscissionem eorum, Caput XXXVI.

Qvando tu morbi improbitate coactus abscindis althelil, tunc igni cauterium quod assimilatur radio, deinde intromitte ipsum ignitum in ipsum althelil abscissum, & ita manu tua cauterium teneas ut perueniat ad orificium uenæ, ex qua ciunt sanguinem, fac illud semel, aut bis. Si ergo althelil fuerint multa, tunc cauteriza unū quodque hoc modo seorsum. Deinde cura ea, eo quod confert eis ex unguentis, donec sanentur. Et si tu cauterizas cum cauterio magno super alcatin, est ut maioris compendij ita etiam grauioris periculi auxilium.

De cauterizatione fistula quæ fit in ano & partibus eius, Cap. XXXVII.

Infirmus quando non obedit sectioni & operi quod narrauius loco suo, fortasse sanatur cum cauterio. Cum ergo accidit alicui fistula & antiquatur, fluit pus ex ea & humiditates corruptæ. Primum ergo oportet ut probes eam, ut sic dicam, tenta subtili, deinde cognosce quantitatem profunditatis eius tenta, postea igni cauterium, quod est simile radio, deinde intromitte ipsum ignitum in ipsam fistulam. Sit autem cauterium iuxta magnitudinem clauis, & quoque tam profunde intromittatur, & itera cauterium donec comburantur illa corpora corrupta omnia, idque semel, aut bis, aut ter, quoties iudicabis necesse esse, & caue ab adustione nervi si est illic, aut uenæ magnæ, aut si fistula ad corpus uesicæ, aut ad corpus intestini penetrat, caue ab istis locis omnibus, non facias igitur illud, nisi quando fistula est in loco carnosio, & exploratum habes quod non est altius penetrans. Deinde cura locum usquequo sanetur. Si autem impleta cauitate cicatrix loco obducitur & absciduntur ab eo materiæ, & perseverat sic tempore longo, tunc scias quod iam est sanatus integre, & si non absciduntur ab eo materiæ, & tunc scias quod est penetrans, aut in profundo eius est os corruptum, aut aliud simile malum, quorum loco suo mentio fiet.

De cauterizatione renum, Cap. XXXVIII.

Dolor quando accidit in renibus ex frigore, aut uentositate crassa, & minuitur propter illud coitus infirmi, oportet ut cauterizes eū super almethenē super ipsos renes, cauterio super utrunque renem, cauterio clauili, de quo est in præcedentibus dictum. Pōd si contumacia morbi exigit etiam alterum aut tertium cauterium, audendū est, nisi uires ægri disuadeant.

C 3 De cauterio

QVando accidunt in uestica debilitas & mollificatio tanta à frigore & humiditatibus, ut non retineat infirmus urinam, tunc cauteriza ipsum in inferiori parte suminis super uesticam, ubi incipiunt pili pectinis, & cauterio à dextro suminis, & alio à sinistra ipsius, & sit longitudo cauterij lateris cuiusque secundum quantitatem nodi pollicis. Et cauteriza ipsum cauterio inferiore dorsi, aut duobus cauterijs si indiges illo, & sit cauterium clauile, de quo in præcedentibus satis.

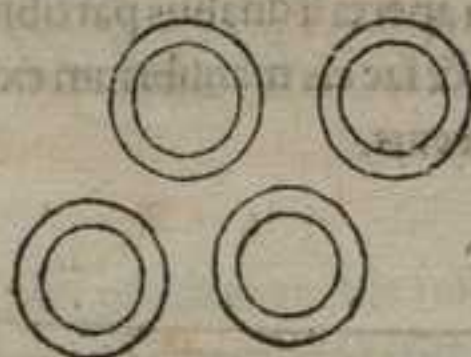
Rigus & humiditates quando accidunt in matrice, & prohibetur per illud ab impregnatione & corrumpuntur menstrua eius, & tardatur prouocatio eorum, & accidit mulieri ad menstruorum aduentum dolor, oportet ut cauterizetur tribus cauterijs in circuitu umbilici, sicut diximus in cauterizatione uesticæ, & cauterio super alcatim inferius dorso, aut duobus cauterijs, & sit cauterium clauile.

Luxatio anchæ.

Humiditates quandoque effunduntur mucosæ ad pixidem anchæ, & sunt causa exitus eius à loco suo, & signum illius est quod prolongatur crus super alterum, quando comparantur adinuicem, & inuenitur locus dislocationis in eo uacuum. Oportet ergo ut cauterizes infirmum super pixidem anchæ, ipsius cauterio simili circulo, postquam tu signas cum encausto in circuitu pixidis, sicut reuoluitur, & ut sit ipsa pixis in medio circuli, & sit cauterium cuius præcessit forma in cauterizatione stomachi, quod si non est præsens hoc cauterium, tunc cauteriza ipsum tribus cauterijs, cum cauterio oliuari, magnis, & fiat cauterio profunditas secundum quantitatem spissitudinis totius cutis, deinde cura ipsum donec sanetur.

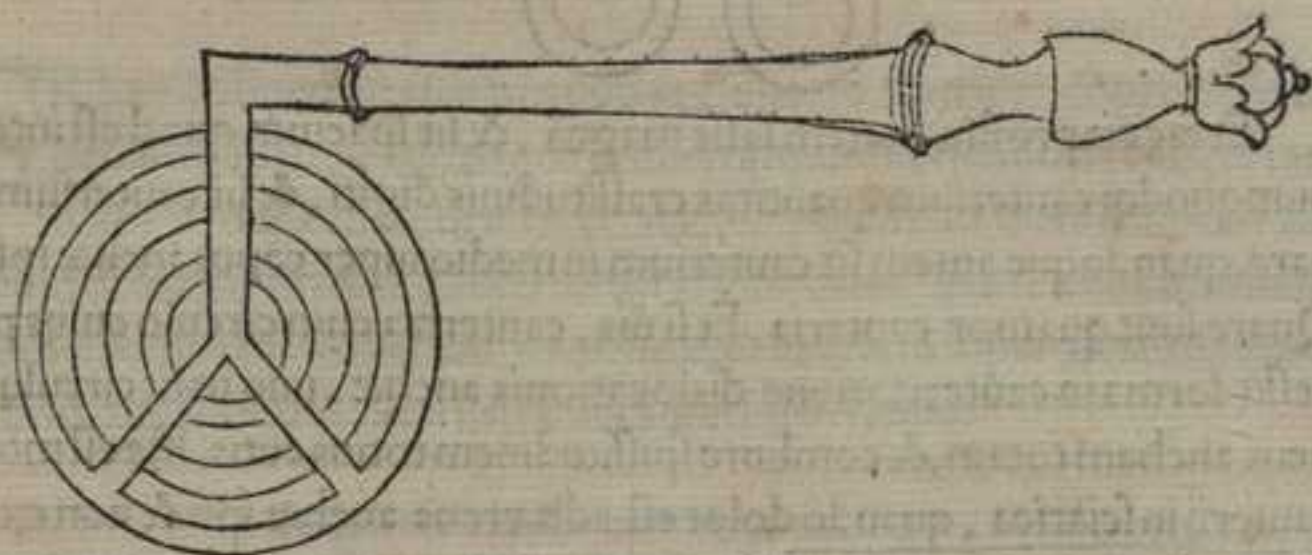
Dolor quando accidit in pixide anchæ, & sunt causa illius frigus & humiditates, & æger curari non potest ijs auxilijs quæ diximus in diuisione, & ita antiquatur illud, oportet ut purges infirmum ab humoribus crassis cum pilulis foetidis, aut cum pilulis artificialibus & similibus

& similibus, deinde cauteriza eum, & modus cauterij in ea est duplex, scilicet aut cauterium cum medicinis adurentibus, aut cauterium cum igne. Cauterium autem cum igne est secundum modos multos, quorum unus est, ut cauterizes super pixidem anchæ ipsius tribus cauterijs triangularim secundum hanc formam.

Et fac eis profunditatem satis magnam, & sit spacium quod est inter unum quodque cauterium quantitas crassitudinis digiti, & sit cauterium oliuare, quandoque autem sit cauterium in medio super caput anchæ ipsius. Quare sunt quatuor cauteria. Et si uis, cauteriza cum circulo cuius præcessit forma in cauterizatione dislocationis anchæ, uno ut sit circulus tenens ancham totam, & combure spissitudinem totius cutis. Iste est modus cauterij in sciatica, quando dolor est adhærens anchæ ipsi & non extenditur usque ad coxam & crus. Si autem extenditur usque ad coxam & crus, tunc cauteriza ipsum duobus cauterijs altero in coxa, super locum in quo potissimum infirmus sentit dolorem, & cauterio altero supra cauillam quatuor digitis ad partem sinistram parumper, & sit cauterium cultellare, & sit profunditas cauterij secundum quantitatem spissitudinis cutis, quod si infirmus indicat quod dolor extenditur penè usque ad digitos pedis, tunc cauteriza ipsum in locis dolentibus, cum cauterio puncti tribus, aut quatuor, aut pluribus, si indigere uidebitur. Et si indicat æger dolorem esse sub genu uersus crus, tunc cauteriza ipsum illic cauterio uno cultellari, & caue in omni tua cauterizatione, ne quid nimium aut temere facias cum cauterio, ne aut comburas neruum, aut arteriam magnam, & perdas per illud infirmum, sequuntur enim letalia mala læsa arteria magna, aut quotpiam neruo. Etego quidem iam uidi unum atque alterum ex eis qui cauterizauerunt supra cauillam, & non seruauerunt iustum modum in cauterizatione, & inflatum est crus, donec consecutus est tumor pedem, & perforatus & corruptus est totus pes. Deinde accidit solutio uentris, quam mors paulo post est secuta. Quod si dolor est in duabus partibus, simul

cauteriza utranque, modo quo iam docuimus. Et sapientes quidam traderunt in cauterizatione anchæ cauterium, cuius ille est modus, fac simile famio ex ferro cuius quantitas medietas palmi, & sit orificium eius æquale nucleo dactyli, aut paulo minus, & intra illud famiū, sit famium aliud & famium tertium, & sit spacium quod est inter unumquodque famium par nodo pollicis, & sint famia aperta à duabus partibus, & sit altitudo eorum sicut nodus, aut duo nodi, & fac eis manubrium ex ferro deceter aptatum in famijs, & hæc est forma eius.

Deinde igniatur in igne donec rubeat, & proijciat scintillas, deinde ponatur super pixidem anchæ infirmo qui accumbat super latus sanum, cauterizas ergo cum tribus cauterijs rotundis simul uno tempore, deinde dimitte ipsum tribus diebus, postea emplastra eum cum butyro, & dimitte uulnus apertum diebus multis, deinde cura ipsum cum ungento donec sanetur. Inquit Albucasis: Hæc specie cauterij o filij parum uli sumus propter terrorem aspectus eius, & propter ea quod paucos inuenimus qui admittant, quoniam uel aspectu horrorem incutit. Veruntamen ex bonis cauterijs est ei qui suffert & animo forti locum dat. Cauterium autem cum medicinis adurentibus est, ut tu facias duo famia habentia perforatam armillam in qua descendit cardo portæ ex ære, aut ex ferro, longitudo parietis in altitudine eorum sint duo nodi, & sit spacium quod sit inter utranque crassitudinis digiti, & sint aperta inferius & superius, & contineant se adinuicem secundum hanc formam.

Deinde

Deinde depone ea super pixidem anchæ infirmi iacentis super latus sanum, & ualide comprime manum tuam super pixidem anchæ, deinde de funde inter duos circulos ex aqua mediocriter calida quæ sit calefacta leni igne, & tene eam horæ unius tempore & ferat infirmus mordicationem eius & ipsius adustionem. Nam ipse sentiet mordicationem, sicut i ignis, donec quiescat mordicatio, deinde eleua manum tuam cum instrumento & absterge aquam calidam ab ancha tota cum aqua dulci, deinde dimitte illud tribus diebus, & pone super illud butyrum donec remoueat nigredo adustionis. Et permitte uulnus apertum aliquot diebus & fluat ex eo pus, est enim puris generatio & emissio ex illis quæ potissima sunt ad recuperandam sanitatem. Deinde cura illud cum ungentis donec sanetur. Quod si extenditur dolor usque ad coxam aut crus, fac ei statuatam, ut ita loquar, in eo quod continet aquam, non aliter atque in anchæ curatione iam præcepimus. Et ille est modus aquæ calidæ, quem scripsi in tractatu reificationis medicinarum: Sume calid. & calcis nō extinctæ ambarum añ. partem unam, & tere utraque, & pone ea in ollam nouam, cuius inferior pars sit perforata foramine uno paruo tanto nimirum ut ingredi possit radius, & pone sub fundo olle ollam aliam uitreatam, & proijci super alcali & calcem ex aqua dulci, submerge utraq. digito, postquæ ea manu tua bene compresseris, dimitte ollam donec descendat aqua acuta in inferiori parte ollæ uitreatæ, deinde simul accipe aquam illam totam, deinde proijce eam super calcem aliam, & calid. aliud renouata. Ipsi enim erunt hoc modo fortis acuitatis ualde, quæ administratur in multis operationibus medicinæ, & in cauterizatione reliquorum membrorum, quoniam efficit operationem ignis. Sunt quoque ex medicinis quibus cauterizatur

cauterizatur ancha, sicut cesilie, mel anacardi, & calx cum sapone omnino sit permixta. Et Galenus quidem retulit cuidam uiro curationem, qua curatus est dolor anchæ, & uenæ sciaticæ, & qui ea curatus est prædicauit ualde, nec enim indiguit alia curatione. Mox enim post curationem homo ingressus balneum, integræ sanitati restitutus est. Est autem hoc remedium ut accipiat ex sceitaragi uiridi, & si non inuenitur uiri de sumatur siccum recens, & teratur multum cum aliquanto adipe & ponatur super ancham ubi est dolor, aut crus, aut in coxa, & ligetur, & dimittatur spacio trium horarum, aut donec sentiat infirmus sedationem adustionis. Deinde mitte eum in balneum. Cum ergo roridum sit corpus eius intromitte ipsum in solium, nam dolor recedit & sanatur. Et scias quia non oportet ut utatur aliquis cauterio cum istis medicinis, nisi post euacuationem corporis. Et Dioscorides quidem dixit, quod sterco caprinum quando cum eo cauterizatur uena sciatica confert ei, & fit cauterium secundum hunc modum. Sumatur lana & imbuatur oleo antiquo, & ponatur super locum profundum qui est inter pollicem pedis & inter focile, & est propinquior focili, deinde accipe sterco siccum & inflamma cum igne ipsum super lanam, & dimitte ipsum donec extingatur, deinde iterum aliud. Non ergo cesses facere illud usquequo perueniat sensus per medicationem usque ad ancham, & quiescit dolor, Et iste est modus cauterij & nominatur cauterium uaccinum.

† alijs caprinū

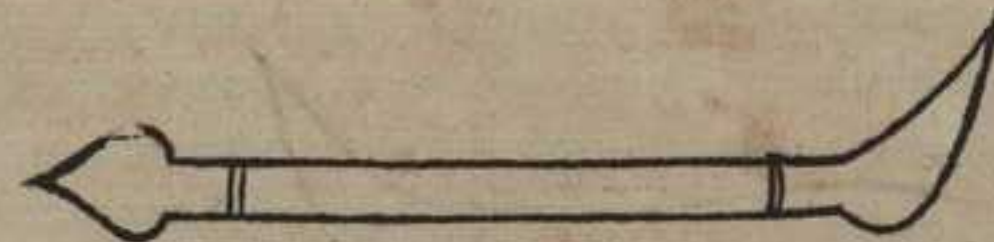
De cauterizatione doloris dorsi

Cap.

XLIII.

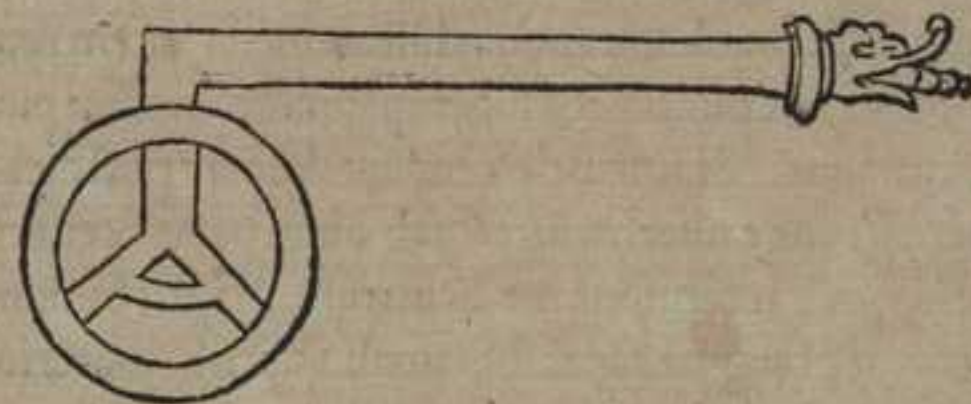
Dolor quandoque accidit in dorso, ex causis multis, aut a casu, aut a percussione, aut superflua euacuatione, & illis similibus, ut ex infusione frigida, humida. Et cauterium quidem non habet usum locumue nisi in hac specie sola quæ sit ex infusione materia frigida. Oportet ergo primum euacuare infirmum, pilulis foetidis, & eis similibus. Et cum fiant super dorsum ubi est dolor tres lineæ secundum latitudinem almeidati ipsius, postquam signas encausto, in qualibet linea quinque cauteria aut plura, pro infirmi uiribus & uirtute, & fiat cauterizatio cauterio puncti, & si uis cauteriza tribus cauterijs, aut quatuor cum cauterio clauili mediali, secundum hanc formam.

De Cauterizatione

De cauterizatione incipientis gibbositatis, Caput XLIIII.

Multotiens accidit hæc ægritudo infantibus paruis, & signum inceptionis eius in pueris est, quod accidit strictura in anhelitu, ut eas partes ægrè moueri possint, oblæsis neruis & tendonibus, qui præstant motum, & unus spondilus cernitur, eminere super reliquos spondilos. Cum ergo uides illud, & uis curare illud, tunc cauteriza ipsum cum cauterio, quod sit circulus secundum hanc formam.

Vt capias cauterium super omnem partem spondili æqualiter, & si uis cauteriza in circuitu spondili cum cauterio puncti duas lineas, aut tres, & sint puncta propinqua adinuicem, deinde cura locum donec sanetur eo quod diximus. Et caue ne administres cauterium in gibbositate quæ sit in spasmone nerui.

De cauterizatione podagre, aut dolorum iuncturarum, Cap. XLV.

Dolores iuncturarum quando sunt ab humiditatibus frigidis, quæ effunduntur ad quodlibet membrum corporis, tunc si accidunt dolores in pedibus, de consuetudine medicorum est, ut nominent illud podagram. Cum ergo curatur podagra frigida causæ modis curationis & non remouentur dolores, tunc remouet cauterium eos. Cauterizes igitur eum post euacuationem, in circuitu iuncturæ pedum cauterijs multis, & sit cauterium oliuare, & hæc est forma eius.

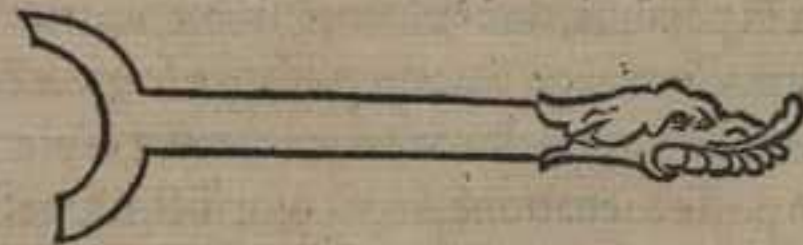
Et si opus

Et si opus fuerit ut pūctes in summo pede, tunc fac cum cauterio puri
cti, quod si ascēdunt dolores usq; ad genua, aut ad reliquas iuncturas, mul
totiens autē accidit illud, tunc cauteriza ipsum super utrunq; genu tribus
cauterijs, aut quatuor ab omni parte, cum hoc cauterio oliuari. Sicut au
tem necessaria sunt tibi plura huiusmodi cauteria, tunc cauteriza ipsum.
Et nō alte imprimas cauteriū, imō sit circiter spissitudinē cutis tantū, si autē
ascendunt dolores ad genua & dorsum, tunc administra quod diximus de
cauterio in suo loco. Quod si dolores sunt in manibus tantum, tunc in cir
cuitu focilium, sicut reuoluuntur duas lineas duc. Si autem remanet ex do
loribus in digitis, tunc pūcta eos super quemlibet nodum pūctum & su
per pectinem manus. Si autem descendunt dolores post dies ad cubitos,
aut ad humeros, tunc cauteriza utrosq; ab omni parte & euacues infirmū
ex regimine bono & acceptione medicinarum. Nam si bonum fuerit regi
men & euacuetur phlegma, sanabitur auxilio dei isto cauterio.

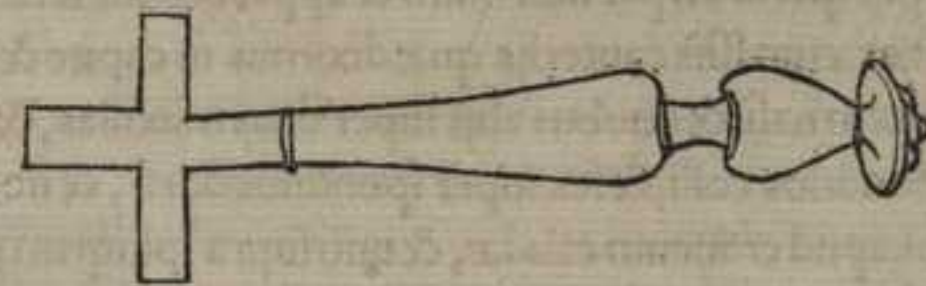
De cauterizatione rupturarum, Cap. XLVI.

Ruptura quando accidit in inguinibus & descendit in intestinum
in scrotum in hunc modum est curandus. Primum præcipe infir
mo ut abstineat à copiosiore cibo, & quantum per vires fieri poi
test, ieiunet, comestione in die suo, & utatur mollientibus quo descēdat
stercus à uentre; deinde sedeat inter manus tuas super dorsum suū, & præ
cipe ei ut contineat anhelitum suum donec egrediatur intestinum, deinde
reduc ipsum digitis tuis, & signa cum encausto sub ruptura super os pecti
nis cum signo, cuius extremitas sit similis medietati circuli, ad superiora
corporis, deinde igni cauterium (cuius forma est hæc)

donec

donec reddatur album & proiciat scintillas, deinde reduc intestinum
aut ad concauitatem suam, deinde ponat minister manum suam super lo
cum ut non exeat intestinum, & tu stato inter crura infirmi, & pone eum
super puluinar, & seruiens alius super crura eius, & alius super pectus ei
us qui teneat manus & crura eius, deinde pone cauterium super signum
ipsum manu tua cum cauterio stante recta, & tene ipsum donec cū eo con
sequaris os, aut itera cauterium, si non peruenisti primo usq; ad os. Et pru
denter obserua ab exitu intestini cum cauterizas, ne ipsum cōburas, quod
non potest fieri sine magno malo, consequitur enim infirmum, aut mors,
aut alia mala magna. Et scias quod quando tu non consequeris cum caute
rio os, non cōfert operatio tua. Porro oportet ut sit cauterium infantium
subtile, secundum mensuram eorum, & adultis secundum mensurā eorum.
Deinde cura locum cauterij post tres dies, cum butyro, donec remouea
tur escara ignis, deinde cura eum cum reliquis ungentis, donec sanetur.
Et sit infirmus iacens super dorsum suum quadraginta diebus, donec con
firmetur & cicatrice obducatur uulnus, & oportet ut sit nutrimentum ei
us quandiu curatur quod leniat uentrem ut non exeat intestinum in diffi
ciliore egestionem. Deinde quando uult surgere post quadraginta dies, tūc
administra lignum decenter factum, & teneat ipsum quadraginta diebus
alijs, & abstineat à labore & repletionem cibi & potus, & uocibus uehemē
tibus. Nam quando hoc regimine utitur, curabitur sanatione integra. Di
cam curationem rupturarum cum incisione loco suo. Quando aut ruptur
æ accidit in reliquo uentre, & sunt incipientes, incipienti malo est occur
rēdum quamprimū, cauteriza igitur rupturam eius cauterio rotundo se
cundum quantitatem eius, & tertia pars cutis aduratur. Deinde cura ipsum
eo quod diximus, & sunt inter primos medicos qui autores fuerūt, ut cau
terizetur ruptura cum cauterio triangulato, secundum hanc formam.

Postquam signatur cum encausto, & ponitur linea quæ est per latitu
dinem in latere superiore rupturæ, & linea altera ad inferius, depone ma
D num in medio

num in medio cum cauterio clauili, sed cauterium primum est facilius & melius.

De cauterizatione torsionis, Cap. XLVII.

Dolor a casu aut percussione quando accidit in quibusdam membris, & perseverat ille dolor tempore longo, & non cōfert in eo curatio, rite remedium auxilijs convenientibus adhibitis, oportet ut cauterizetur cum cauterio puncti, & sit cauterium cuiusq; membri secundum proportionem magnitudinis & uirium eius. Est quoque imprimis membri temperiei & situs ratio habenda. Si ergo sanatur ex cauterio primo, est bene, si non, iterum cauterium; quoniam isti dolores solent in membris mutare locum, semperq; infirmius membrum cogitur recipere quod robustius mittit; itemq; semper aliud alijs compatitur in animalium corporibus. Quare oportet ut persequaris dolores cauterio donec sanetur infirmus, & uincantur atq; tollantur dolores.

De cauterizatione lepræ, Cap. XLVIII.

Leprosum autem quandoq; iuuantur cauterio iuuamento maximo, & præcipue species lepræ quæ sit propter putrefactionem phlegmatis & melancholiæ. Cum ergo uis cauterizare ipsum cum ratione fac ut fiat. Si ergo lepra est incipiens & curasti illis quod diximus in diuisione, & non curatur, & times infirmo ne cōprehendat corruptio totā complexionem eius, tunc cauteriza eum super caput quinq; cauterijs. Si uero in medio capitis uidetur cauterizandus, debes & cauterium adhibere inferius uersus frontem ad finem capillorum, & duobus super duo cornua, & uno posterius super nucha ceruicis. Et rege manum tuam caute cum cauterio paruo donec imprimat in os impressionem paruam, & dislocentur ex eo cortices, ut alleuietur exspiratio uaporum grossorum ex eo. Et cauteriza cauterio etiam super ipsum splenem, ea ratione quā prædiximus. Sin autem iam lepra sparsa est per infirmum & apparet manifeste, tunc oportet ut cauterizes eum istis cauterijs quæ diximus in capite & cauterio super extremitatem nasi, & duobus alijs super duas maxillas, & duobus cauterijs super spondilos colli, & sex super spondilos dorsi, & uno magno super albos hos apud craneum caudæ, & uno supra ipsum in ipso alincidati, & duobus super anchas, super unamquāq; ancham uno, & duobus super genua, super unumquodq; genu uno, & duobus super humeros, & duobus super cubitum, & duobus super teneritudines pectoris. Et cauteriza ipsum

ipsum in omnibus iuncturis digitorum manuum, & pedum suorum, & facilia manuum. Et caue a neruis qui sunt super postremum calcanei, ut non comburas eos. Et quādoq; cauterizatur cauterio super os pectinis, & alio super os stomachi, & alio super epar. Et scias quod quanto sæpius repetis cauterium iuuamentum, & magis conferens, & scias quod infirmus non sentit ob cauterium dolorem tantum quantū sani sentiūt, propterea quod corpus eius iam stupefactum est. Et oportet ut sint cauteria ex magnitudine & paruitate secundum membra & iuncturas, sicut prædiximus de speciebus ferramentorum. Omnibus ordine & ex arte peractis, cura cauterium ex farina erui cum melle, & reliqua curatione, donec sanetur.

De cauterizatione stuporis, Caput XLIX.

Membrum aliquod quando stupet & curatur medicinis oleis, emplastris &c. & non sanatur, tūc cauteriza ipsum membrū stupefactū cauterijs secundū quod postulat magnitudo membri. Et sit cauteriū tuū quod intret in spissitudinē cutis parūper, deinde cura ipsum cum ungento, donec sanetur. Et quandoq; cauterizatur etiam ille stupor qui accidit manu & pedi in spondilibus dorsi ad exitum neruorum qui mouent illud membrū, & remouetur stupor. Verū non presumat his quisquā quidquā nisi sit bene exercitatus in speculatione anatomica, ut sciat originem & uias neruorum & tendonum mouentium corpus, & uenarum arteriarumq; alimentum & spiritum per corpus deducentium.

De cauterizatione albaras, Cap. L.

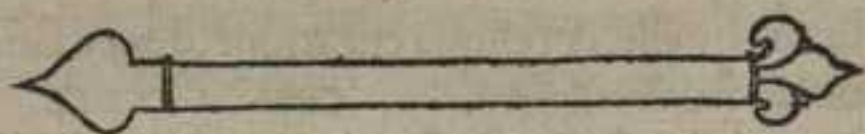
Albaras quando antiquatur & non confert in eo aliquid ex auxilijs medicine, tunc cauteriza super ipsam cauterio profundo secundū quātitatem spissitudinis cutis, donec remoueat albedo, & mute tur eius color, deinde cura ipsum farina erui & lentis, cum oleo rosato, & folijs arnoglossæ, & sanguine colubæ, & hirundinis, de uno quoq; sit pars una, misceantur omnia, & liniantur super pannum, & adhæreant loco, donec sanetur.

De cauterizatione cancri, Caput LI.

Cancer quando est incipiens, & uis ipsum sistere, tunc cauteriza ipsum cum cauterio circuli in circuitu eius sicut reuoluitur. Sapientes autem medici dixerunt, ut cauterizetur cauterio ultimo in medio. Mihi autē non uidetur illud faciendum, quoniam ne exulceretur locus periculū est, et ego iam uidi illud aliquoties, & rectius est ut cauterizetur in circuitu eius cum circulo sicut diximus, aut cauterijs multis.

D 2 De cauterio

OVando aliquis habet dubelati, & tardatur in maturatione, aut propter superfluitatem facientem eam, aut propter statum, uel ætatē infirmī, cum scilicet est decrepitis pauciū sanguinis, aut propter tēpus, & uis festinare in maturatione dubelati, tunc cauteriza in circuitu eius cum cauterijs paruis multis punctando, deinde dimitte eam, nam ipsa festinabit cum maturatione. Si autem uis perforationem eius cum cauterio, tunc igni cauterium, cuius hæc est forma.

& depone ipsum in medio dubelati donec penetret cutem, et sit cauteriū ab eo quod sequitur inferius, ut allevietur fluxus puris, deinde cura ipsum donec sanetur.

Corrodens non est nisi corruptio perambulans in mēbro, & corrodit ipsum, sicut ignis comedit ligna sicca. Si ergo uideris corrodentem qui ferre possit cauterium, tunc igni cauteria clauilia multa, parua & magna, secundum quod conuenit illi in quo loco est corrodēs, deinde cauteriza ipsum ab omni parte donec eradicet corruptionē totā, & non remaneat ex ea aliquid penitus, deinde dimitte ipsum tribus diebus, & pone super loca cauterizata sulphur tritum cum oleo donec eradicetur escaræ omnes, & omnis corruptio. Deinde cura ipsum cum ungentis generantibus carnem. Si ergo uideris post tres dies quod caro nascitur sana in qua non est corruptio, est bonum. Si autem non, iterum cauterium super illud quod remansit ex locis corruptis. Et corrodens quidē curat, quādoq; cum acuta medicina, ipsa nanq; habet loco cauterij. Verū tamen cauterium cum igne est uelocioris iuuamēti. Ego quidem iam dixi curationē eius cū medicina acuta, in diuisione, accipe ergo eā illuc quādo ea indiges.

Multoties accidit in inferioribus partibus pedum hæc ægritudo, & est res crassa filtrata, quæ lædit pedem. Et cauterium quidem in eis est secundum duos modos, cauterium cum igne, & cauterium

cauterium cum aqua calida. Cauteriū autem cum igne est, ut ignias cauterium concauū simile plumæ uulturis, quod fiat iusta quantitate, quod cōtineat clauum ab omni parte, & sit subtilium marginū, deinde pone ipsum ignitum super clauum, deinde reuolue cum cauterio manū in circuitu clauī donec perueniat cauteriū ad profunditatem clauī, & dimitte ipsum ex ulceratum locum apertum tribus diebus, donec incipiat emittere pus, deinde emplastra ipsum cum maluis syluestribus contritis cum sale, & per mitte emplastrū super ipsum in nocte, eradicabit enim ex radicibus suis, deinde cura ipsum ungento generatiuo carnis, donec sanetur. Quod si nō sunt cōuersi & multoties accidunt in superficie corporis, præcipue in manibus & pedibus, oportet ut administres in eis cauteriū cum aqua calida. Accipias igitur cannulā ex ære, aut ferro, aut ex penna uulturis, & depone eam super clauum, deinde projice in cannulā ex aqua calida quantitatē paucam, & retine manū tuam, & reuolue eam cum compressione manus tuæ parumper, ut imprimat margo cannulæ in radicem clauī, & ferat infirmus parumper mordicationem aquæ calidæ ad horam unam scilicet, deinde dimitte ipsum, nam clauus eradicatur cū radicibus suis. Singulos clauos ita ordine curabis, nec ullum præterea non curatum. Deinde cura eos, postquam eradicantur, eo quod generat carnem ex ungentis.

Tremor ex frigore quando accidit alicui in neruo, aut ex febre quartana, aut alio morbo, tunc oportet ut cauterizes ipsum quatuor cauterijs, aut quinque super spōdilos dorsi adhibenda autem sunt singula, cauteria singulis spondilis. Est quoq; opus, & in pectore eius cauterio, & super stomachū eius cauterio, cum cauterio oliuari. Tremor enim quiescit, & est idonea cura ægritudinis frigidæ.

Albathir, id est, pustulæ scædæ quando expellunt in corpore, quæ fiunt à materijs crassis corruptis. Oportet ergo in primis cum apparent ut cauterizerent singulæ pustulæ cauterio subtili cū ligno myrti, cuius extremitas accēsa est cū igne, aut cū radice aristolochiæ lōgæ aut cum cauterio lēticulari, & quandoq; cauterizant ad ememil in principio expulsionis suæ secundum hunc modū, & non augentur, & disrūpitur superfluitas faciens eos, & sanant. Veruntamen oportet ubi fiat illud post euacuationem cum phlebotomia.

Multoties accidit fluxus sanguinis ex arteria quae incisa, aut uulnerata est, quod accidit extrinsecus, aut ad incisionem apostemat, aut cauterium membri, & ad hoc genus similia, & est per difficile placare malum, aut sistere sanguinem arteriarum, quae sunt in perpetuo motu. Cum ergo accidit alicui illud, tene curiose & artificiose manu tua orificium arteriae, & pone super ipsum digitum tuum indicem, & stringe eum multum, donec retentus sit sanguis sub digito tuo, & non egrediatur ex eo aliquid, deinde pone in ignem cauteria oliuaria parua, & magna numero plura, & suffla super ea donec fiat ignita ualde, deinde accipe ex eis unum, aut paruum, aut magnum secundum uulnus, & locum in quo disrupta est arteria, & pone cauterium super ipsam uenam, postquam tu remoues digitum tuum festinater, & tene cauterium, donec abscindatur sanguis. Quod si erumpit cum tu leuas digitum ab orificio arteriae, & extinguit cauterium, tunc accipe aliud cauterium festinater ex cauterijs quae in igne sunt praeparata, nec ante cesses pugnare frequentibus cauterijs donec sistatur sanguis, & obstruatur os arteriae. Et caue ne comburas neruum, quod non sine magno infirmi malo fieri potest. Et scias quod quando ex arteria fluit sanguis, tunc non est possibile abscindere ipsum, praecipue quando arteria est magna, nisi uno quatuor illorum modorum, aut cum cauterio sicut diximus, aut cum extractione quum extrahi potes. Nam quando extrahitur contrahuntur extremitates eius & sistitur sanguis, aut ut ligetur cum filo ligatione forti, aut ut ponatur super ipsum medicina, de proprietate quarum est abscindere sanguinem, & stringatur cum puluinaribus strictione decenti. Qui autem administrat abscisionem eius, aut ligamentum & stricturn cum panno, aut positionem rerum comburentium, & similia, non confert tamen nisi admodum raro, si autem accidat alicui illud, & non sit ei praesens medicus, neque medicina, arde quamprimum digitis suis comprimat arteriae orificium sicut narrauimus, & constringat eam ualde donec obsessus sit sanguis, & digitus non remoueat, affundatque celeriter aquam maxime frigidam donec coqueletur, & ingrossetur sanguis, et abscindatur, & inter illa de medicamentis generare certiore & fideliore cogitet.

Humanis

HUMANI CORPO-

RIS, INTERIORVM ET EXTERIORVM,

morbis medendi ratio methodica, & in omnem usum

instrumentorum graphicè depictae effigies,

autore Albucase, Liber II.

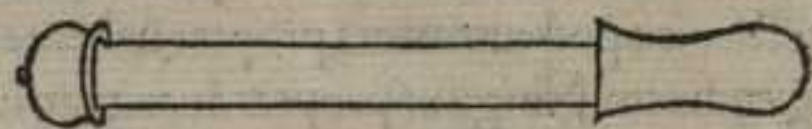
Am hoc libro primo diximus omnes aegritudines in quibus conueniens est cauterium cum igne & medicina comburenti. Exposuimus quoque quando cauterio utendum quando non. Dicitur sunt etiam cauteriorum causae, & instrumenta, & formae, haec omnia ordine pro humani corporis partium a capite ad pedes usque a nobis pro uirili explicata sunt. Et ego procedam in hoc libro eadem uia, ut lectori querenti hac dispositione, consulam, neque enim aliud quaero hac mea opera, quam ut quam maxime & compendiosissime quam plurimis prosit studium laborumque meus. Et antequam incipiam, illud oportet ut addiscatis, o filij, quid in hoc libro sit, est autem quod molimur in hoc libro noxiis & periculosiusque quam quae de cauterizatione in primo diximus. Et propter illud oportet ut sit cautela in eo religiosior, quoniam in operatione quae est in hoc libro saepe necessaria est euacuatio cum sanguine in quo est uita. Fit autem per apertionem uene, aut incisionem apostematis, aut apertionem abscessus, aut curationem uulneris, aut extractionem sagittae, aut incisionem lapidis, & illis similia, ex illis omnibus quibus accidit tremor, est timor, & periculum, & letale. Ego moneo uos ne suscipiatis curandum aliquid in quo haesitatis, & non certam causam morbi & exploratam rationem medendi tenetis. Nam saepe incidunt tales certi periculi morbi & infirmitatum monstriosi modi. Ex eis enim est qui irascitur propter aegritudinem suam, & est leuis apud eum mors propter uehementiam doloris, infirmitatis longitudinem. Ne igitur propter auaritiam ullum deploratum morbum suscipiatis curandum, semper scientes omnia fieri in conspectu dei omnia cernentis. Et pecuniae studium esse hominum abiecti animi, a quo debet medicus philosophus esse alienissimus. Non ergo consentiatis auaritiae quae pessime plerumque suadet, & sit cautela uestra uehementior quam cupiditas rapacitas, & non praesumatis aliquid, nisi post scientiam certam quae uerificat apud uos illud, ad quod peruenit successio laudabilis, & utimini in curatione omnium infirmorum uestrorum certa methodo & indi-

D 4 catione

catione coniuncta cum multiplici experientia. In illo namq[ue] est uobis adiutorium ad acquisitionem famæ, & gloriæ, & memorię, ac laudis. Inspiret uobis o filij, Deus intellectum suum & non auferat uobis directionem, & inspirationem quoniam illud est in manu eius. Ego quidem ordinaui hunc librum distinguendo per capitula secundum quod præcessit in capitulo cauterij à uertice usq[ue] ad pedes, ut alleuietur uobis quæsitum quod uultis ex eo & quo indigetis.

De congregatione aquę, quę congregatur in capitibus puerorum, Cap. I.

SCias quod hæc ægritudo multotiens accidit pueris in partu, aut quando obstetrix stringit caput pueri absque lenitate, & quando quo etiam accidit ex causa occulta quę ignoratur. Et ego quidem non uidi hanc ægritudinem in alijs quam in pueris, & pleriq[ue] eorum mortui sunt, nec uidi quenquā curatum propter illud ergo uisum est mihi demittere operationem in hoc morbo. Et ego quidem iam uidi puerum ex eis cuius caput plenum erat aqua, & caput augebatur omni die, donec non poterat sedere propter magnitudinem capitis sui, & humiditas augmentata fuit donec mortuus est. Et hæc quidem humiditas, aut congregatur inter cutem & os, aut colligitur sub osse super siphac. Et si est humiditas inter cutem & os, & apostema est paruum, oportet ut findas in medio capitis moderate in latitudinem, & lōgitudinem, donec effluat humiditas, & hæc est forma.

Si ergo humiditas est copiosior auctiorque & apostema est maius, tunc aperi locum affectum duabus fissuris, secundum hanc formam.

Et si humiditas

Et si humiditas est sub osse, & signum eius est quod uides commissuras capitis apertas ab omni parte, & aqua deprimitur ab omni parte, quando eam manu tua comprimis ad interiora, & hæc signa clare cōspicis, oportet ut findas in medium caput tribus fissuris, secundum hunc modum,

& post incisionē extrahe humiditatem totam, deinde stringe fissuras cum pannis & puluillis, deinde embroca, ut ita dicam, siue asperge illud, uirio & oleo usque ad diem quintum, deinde solue ligamentum & cura uulnus tentis & ungentis, & diligenter stude ut caput quam minime moueatur, nec ullo modo concutiatur, & ciba infirmum cibo sicco, aut certe pauca humiditatis usquequo confortetur membrum, & sanetur. Et modus alius incisionis est ut consideres, ubi apparet magnitudo apostematis, & collectio aque quoniam quandoque plus est in occipitio, aut in sincipite, aut in dextra, aut in sinistra. Obserua ergo ubi apparet apostema & impletio aque, & scinde eo loco quam aptissime fieri potest, nā hac magna arte & industria opus est. Et obserua ne incidas arteriā & accidat fluxus sanguinis, et moriatur infirmus ex illo fluxu sanguinis cum euacuatione humiditatis.

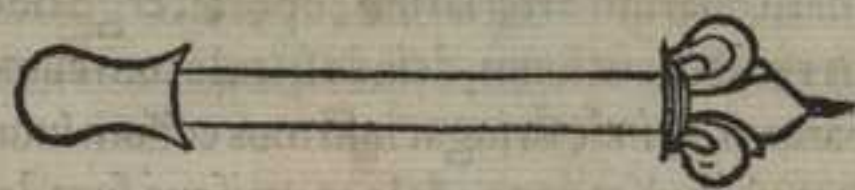
De incisione arteriarum quę sunt post aures nominatę bilhassisse, Cap. II.

CAtarrhi quando fluunt alicui ad oculos, aut pectus, & antiquatur illud malum, & non confert in illo curatio medicinarum, tunc ueniendum est ad curationem uehementiorem, nempe ad incisionem harū duarum arteriarum, oportet ergo hoc modo incidere eas, infirmus radat caput suum, deinde frica locum cum panno aspero, ut arteriæ appareant, deinde stringat infirmus collum suum cum panno, deinde considera ubi pulset uena, & loca utrisque sunt depressa, quę sunt post aures, et raro occultantur in quibusdā hominibus, deinde signa super utraq[ue]

utraq[ue] cum encausto, deinde incide utramque cum spatumili utrinque acuto incisione perueniente ad os, & sit illud per latitudinem capitis, & si uis intromitte spatumile sub arteria, & incide eam ad superiora cum incisione, & sit longitudo incisionis duorum digitorum. Nam quando inciditur uena egreditur sanguis egressione pulsati, qui salit ad anteriora saltu frequenti. Si autem arteria non apparet sensui, tunc oportet ut mensures ab aure quantitatem spacij trium digitorum, deinde signa cum encausto & finde usque ad os, & illud quod oportet emitere ex sanguine sunt sex unciae, & poteris emitte ex eo plus, aut minus totum illud secundum ex uirtute infirmi & repletionem arteriae eius. Deinde omnem curationis curam conuerte ad uulnus. Si remanet super os ex siphac aliquid, tunc incide illud ut accidat apostema calidum, deinde stringe uulnus licinijs ex panno lini, mox cura ipsum ungento donec sanetur.

De exiccatione arteriarum quae sunt in temporibus, Cap. III.

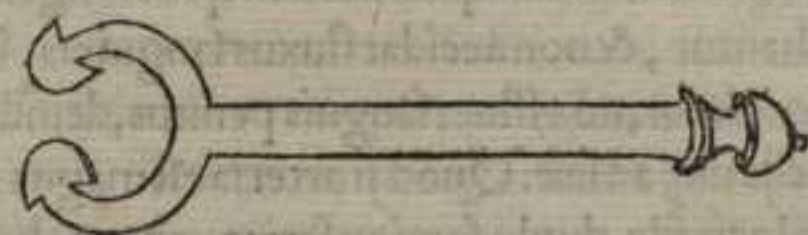
HAemicraneia antiqua quando accidit homini, aut catarrhi acuti propter humiditates acres, & caliditatem in musculis temporu[m], aut soda antiqua uehemens, & similia illis, & medicamenta idonea recte sciteque adhibita non uincunt morbum, tunc experti sumus in his ægitudinibus prodesse extractionem arteriarum ex temporibus, aut cauterizationem earum sicut narrauimus. Modus & ratio extrahendi arterias est, ut radat infirmus pilos qui sunt in temporibus, & intendat ad arteriam apparentem in tempore. Ipsa namque ostenditur tibi ex pulsu suo, & raro occultatur in paucis admodum hominibus, aut ob uehementiam frigoris etiam sæpe non apparent. Quod si occultatur tunc stringat infirmus caput suum quolibet panno, deinde frica locum panno aspero, aut uapora locum aqua calida, donec appareat tibi arteria manifesta, deinde accipe spatumile, & hæc est forma.

Deinde

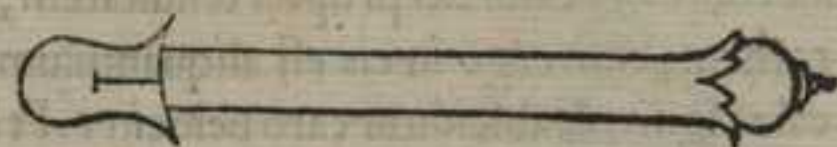
Deinde excoria cum eo cuius cum facilitate donec peruenias ad arteriam, deinde projice in eam unguem, & trahe eum ad superiora donec extrahas eam ex cute, & libera ex tunicis quæ sunt sub ea ab omni parte. Si autem arteria est subtilis, tunc inuolue eam cum extremitate unci, deinde incide ex ea partem secundum quantitatem qua elongentur extremitates eius & contrahantur, & non accidat fluxus sanguinis. Nam si non abscidatur, & non incidatur, non effluet sanguis penitus, deinde euacua à sanguine à tribus uncis usque ad sex. Quod si arteria est magna, oportet ut liges eam in duobus locis filo duplo forti ex serico, aut ex chordis aliohod, ut non perueniat ad eam putrefactio ante consolidationem uulneris, & accidat fluxus sanguinis. Deinde incide superfluitatem quæ est inter duo ligamenta, idque statim faciendum est sine mora, nimirum eadem hora aut certe proxima sequente, aut post horam aliam. Et si uis cauteriza eam cauterio usque ad os cauterio cultellari, donec incidantur extremitates eius. operis & est melius: nisi si infirmus habet febrem, aut est calidæ complexionis, quoniam cauterium est ex eis quæ iuuant ad finiendas humiditates, ergo est melius in iuuamento. Et oportet post extentionem arteriarum ut impleatur locus coto antiquo, & ponantur super ipsum puluilli decenter facti. Et post solutionem curetur medicinis siccis, quæ generant carnem & diligenter ligari necesse est licinijs donec sanetur. Quod si interim dum curationem administras accidat fluxus sanguinis ex arteria, tunc propera ad abscidendum eum, aut cauterio, aut ut impleas locum cum zegi, & stringe manum tuam donec abscindatur, sanguis. Quod si nihil ex illis est tibi præsens, tunc pone super locum digitum tuum donec congeletur sanguis, & embroca locum cum aqua uehementis frigoris donec quiescat acuitas, & includat constringatque seruidum subtilemque arteriarum sanguinem. Extractione arterie tutius & latu facilius est, ut cauterizes uenam hoc cauterio habente duos cultellos, sitque acuitas duorum cultellorum similis almagdateni, uerum tamen sunt minoris acuitatis quam duo cultelli multum. Quoniam si sunt acuti sicut duo cultelli, refrigerant statim, nec possunt continere calorem propter tenuitatem, & non incidunt satis celeriter carnem, cum ergo in eis est aliquantulum crassitudinis retinetur in eis calor ignis, & absciditur caro uelociter. Et hoc quidem est melius omni opere, & lenius, & facilius, & sit spacium quod est inter duos cultellos quantitas crassitudinis digiti, postquam tu signas duo loca cum encausto

causto, & depone utrosque ignitos ualde, donec perueniant ad os, & inci-
dāt uenam in duobus locis, ut elongetur quod est inter extremitates eius,
nam consolidantur cum hoc cauterio penitus. Et hæc est forma eius.

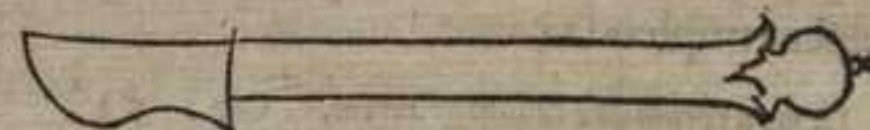
De cura cursus lachrymarum acutarum assiduarum ab oculis, Cap. IIII.

Lachrymæ quando sunt assiduæ, & est cursus earum ex uenis quæ
sunt super craneum capitis exterius. Et nulla remediorum auxilia
iuuant, aut morbo medentur, & uides faciem infirmam rubere, &
sentit in fronte sua deambulationem, sicut est deambulatio formicarum,
& oculi eius sunt extenuati, humidi, ita quod iam corrosi sunt pili eorū, &
calfactæ sunt palpebræ eorum ex acuitate lachrymarum, tunc antiqui ex
cogitarunt hanc huius morbi curationem, & nominauerunt eam curatio-
nem cum ense, & est, ut præcipias infirmo radere pilos, qui sunt in fronte
sua, deinde incide in fronte tres fissuras æquidistantes, secundum longitu-
dinem frontis, & sit longitudo fissuræ duo digitorum. Fissura una æquidi-
stans longitudinē nasi in medio frontis, & secunda secundum longitudinē
parumper à motu lacertorum qui sunt in lachrymali ut uocant, & tertia à
parte altera, & caue ab incisione arteriarum quæ sunt in duobus, & remo-
ue manum tuam à continuatione duarum mandibularum, & sit spacium
omnis incisionis quantitas trium digitorum coniunctorum, & sit tibi fru-
stum spōgiæ præparatum, aut panni siccati multi cum quibus exicces san-
guinem, deinde intromitte spatumile duarum acutarum extremitatum,
cuius hæc est forma.

ab incisione

ab incisione quæ est à parte temporis usque ad incisionem secundam, & ex-
coria eo totam cutem quæ est inter duas incisiones cum siphac, quod est
super os, deinde fac illud etiam ab incisione usque ad incisionem secundam,
deinde extrahe hoc spatumile, & intromitte in incisionē primam iterum
instrumentum aliud, quod nominatur cultellare acutum ab ima parte, le-
ne, non acutum ab altera, & hæc est forma eius.

Et pone latus eius acutū uersus carnem annexā cuti, & latus eius lenē
uersus os, & impelle ipsum donec perueniat ad fissurā mediam, & abscin-
de cū eo omnia uasa quæ descendunt à capite ad oculos, præter quod con-
tinuetur incisio usque ad illud quod apparet de cute, deinde fac illud in fissu-
ra media usque in fissuram aliam. Et postquam effluit ex sanguine quantitas
æqualis, obstrue loca ex frustis sanguinis coagulati, deinde pone in quam-
libet fissuram licinium ex coto ueteri, & pone super eas puluillos imbutos
uino & oleo, aut aceto. Et caue ne accidat apostema calidum. Et in die ter-
tio solue ligamētum, & administra infusionem multam cum aqua tepida,
deinde cura illud ex ungento basilicō, cum oleo rosato, & reliquis quibus
curantur uulnera, usquequo sanetur.

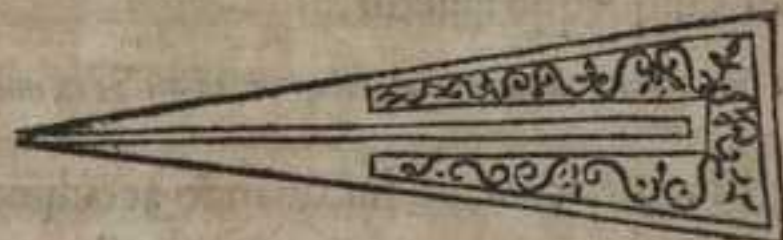
De cura lachrymarum & catarrhorum ad oculos ex interioribus
capitis, Caput V.

Catarrhi acuti, acres, assidui, quando accidunt alicui, & uides ocu-
los eius attenuatos & paruos, & iam est eorum lumen offensum
& debilitatū, & palpebræ ulceratæ, caduntque pili ex eis, & in pro-
fundo capitis est dolor acutus, lædens, & sternutatio frequens, tunc scies
ex istis accidentibus quod illæ materiæ & catarrhi ueniunt ex uenis mul-
tis. Ad hunc morbum nulla est potior curatio quam ut præcipias infirmo
radere frontem suam, deinde incide in ea fissuram unam in medio frontis,
aut altius parumper per latitudinem, & incipe cum fissura à tempore sini-
stro ad tempus dextrum, & sit incisio usque ad os, & caue propius admo-
ue as manum tuam ad temporum musculos lacertosue, quibus proxime par-
tes mouentur.

tes mouentur. Detecto osse sicca totum sanguinem spongia, tunc separa inter duo labia fissuræ coto ueteri, aut licinijs ex lino, deinde stringe desuper cum puluillis, & imbue puluillos uino & oleo, & cura ne accidat apostema calidum. Et quando soluis illud & uides quod nullum sit periculum apostematis calidi, tunc oportet ut frices omnes donec incipiat ingenerari caro, deinde cura ipsum regimine exiccatio, quod sit carnis generatium, cuius facultatis est hoc compositum ex farina tritici partes duæ, ex colophonia quatuor partes, & præpares ex eis emplastrum, & administretur ad hæc uulnera implenda carne.

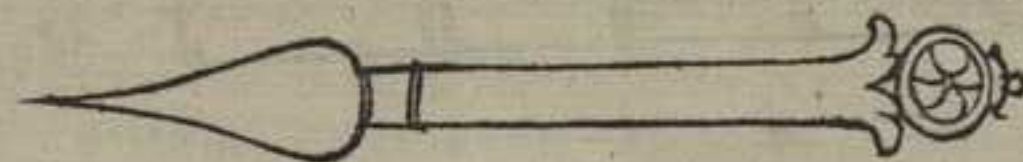
De cura eorum quæ cadunt in aurem, Cap. VI.

OMne quod in aurem cadit est una quatuor specierum, aut lapis mineralis, aut simile lapidi, sicut ferrum & uitrum, aut est ex planta sicut cicer & faba, aut est res fluxilis sicut aqua & acetum, & illis simile aut animal. Quando ergo cadit in aurē lapis, aut simile lapidi ex eis quæ nō augent neque crescūt in aure. Si ergo uides lapidē tunc distilla in eā aliqd ex oleo uiolato, aut sesamino, deinde administra extractionē eius, & fac sternutare cōditi, & oppila nares ad aduentū sternutationis, postquam tu posueris in circuitu auris frusta ex pannis, aut lanam, & extendis aurem ad superiora, sæpe enim egreditur hac cura: si autem non egreditur, tunc administra extractionem cum gesti subtilibus, cuius forma hæc est.

Si ergo egreditur est bonum, si non, tūc administra extractionem huius instrumenti adminiculo eius cum uncino cœco quam potest fieri subtilissimo, si ergo non egreditur per illud, tunc fac cannulam ex ære, & intro mitte extremitatem cannulæ in foramen auris, & arte oppila quod est in circuitu cannulæ cera mollificata oleo, ut non sit uento uia spirituiue alia quam per cannulā, deinde extrahe eum attractiōe forti, multotiens enim egreditur hoc modo, si aut non egreditur hac ratione, tūc accipe ex uisco præparato

præparato modicum, quo capiuntur aues, & pone ipsum in extremitate radij, sed prius inuolue super eam cotum deceter positum, deinde intromitte ipsum in foramen auris & leniter & diligenter, sed prius exiccata aure ab humiditate. Si ergo non egreditur, adhibitis omnibus, quæ narrauimus, tunc præpara ad findendum antequam accidat apostema calidum, aut spasmus, & modus fissuræ est, ut mittas infirmo sanguinem in primis ex cæphalica, & extrahes sanguinem, pro mensura uirtutis eius. Deinde fac sedere infirmum inter manus tuas & conuerte aurem eius ad superiora & finde fissuram paruam indice auris apud adipem eius in loco depresso ipsius, & sit fissura lunaris figuræ, donec peruenias ad lapidem, deinde aufer eum instrumento quod uidebitur conuenientissimum ad extrahendum & apprehendendum lapidem, deinde sue fissuram quamprimū sine omni mora & cura ipsam donec sanetur. Quod si res cadēs in aurem est ex uno granorum quæ crescunt & inflantur, tunc quibus potes modis molire extrahere, si autem extrahi non potest, tunc accipe spatulum, tenuē, subtile, secundum hanc formam.

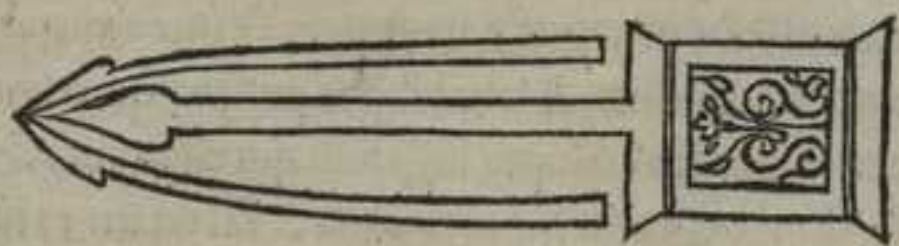
Et hoc instrumento cōminue id quod cecidit in aurem, sed non facias illud quando granum iam humectatum est per uaporem auris, donec frustatim cōminueris illud, deinde extrahe ea uncinis, aut gesti subtili, aut cum suctione, sicut diximus: Nā alleviatur extractio eius. In aqua autē quæ ingreditur in aurem, oportet ut utatur infirmus sternutatione cum conditi si imprimis, debet autem primo implere aurem suam aliquantulo coto ueteri. Et iaceat super illam aurem in qua est aqua, si ergo egreditur per illud est bene, si non, tunc accipe lapides multos secundum longitudinem digiti, tenues, leues, & calefac eos igne parumper, & intromittat infirmus ex eis unum in foramen auris suæ, & saliat super pedem suum unū ex illa parte, & percutiat cum lapide alio super lapidem qui est in aure. Nec cesset facere illud lapide donec egrediatur tota aqua. Est etiam ratio extrahendi aquam, si accipias ex papiro, aut iunco, & intromittas extremitatem

E 2 eius unam

eius unam in aurem, & accendas extremitatem alteram igne, donec corruatur plurimum eius, deinde itera iuncum alium, fac illud multotiens donec egrediatur, & extrahe ipsam cum cānula secundum quod præmissum est in lapide. In extractione autem animalis intrantis in eam, si est parui corporis ut pulex, & ei simile, curam huius dixi in diuisione. Si est magni corporis quod appareat sensui, tunc molire extractionem eius cum gesti & uncinis. Facilius autem hæc ex aure extrahunt & expediunt, quā si quid durius, non uiuū incidit. In extractione autem uermis generati in aure, quando curas eum eo quod diximus in diuisione, & in tractatu distillationum, & non confert curatio tua, tunc oportet ut aspicias aurem in sole. Si ergo apparet illic aliquid ex uermibus, tunc extrahe ipsum cum gesti, aut cum uncinis subtilibus. Si autem non apparet illic aliquid, tunc accipe cannulam, cuius forma est hæc stricta inferius, ampla superius,

& intromitte extremitatem subtilem in aurem secundum quantitatem quātam poterit ferre infirmus, deinde suge suctione forti, fac illud multotiens donec egrediantur omnes uermes. Si autem non sequuntur ut exeant, tunc oppila in circuitu cannulæ cera sicut dixi tibi in lapide, quod si non egrediuntur eo quod diximus, tunc tentandæ sunt distillationes, quas iam experti sunt antiqui in interfectione uermium, & inuenies illud in tractatu distillationū, et fiat infusio siue sit oleum, aut aliū liquor quem infundis in aurem fiat hoc instrumento, cuius hæc est forma, sicut uides.

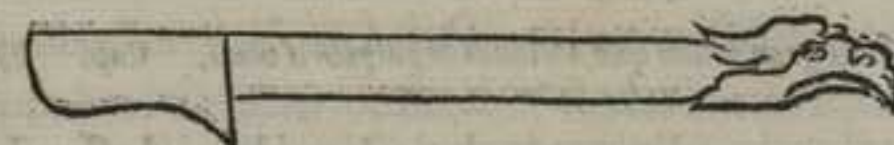
Fac ipsum

Fac ipsum ex argento, aut ære inferius strictum, in quo sit foramen paruum, amplum superius. Sit ergo ut impellens quod est in concavitate cannulæ ex ære decenter factum. Et si uis, accipe radium & inuolue in extremitate eius cotum inuolutione apta, deinde projice oleum, aut aliud liquoris genus, quod uis ex istis medicinis, in cannulam in aurem, deinde intromitte radium cum coto desuper, & exprime ipsum manu tua compressione temperata, donec impleatur oleo concavitas auditus, & sentiat ipsum infirmus interius, & illud quod infunditur in aurem, sit temperate igne calefactum, & caue ne res quæ distillantur in eam frigida ualde sit. Aures enim neruosa partes frigus non ferunt.

De cura oppilationis accidentis auri,

Caput VII.

Sæpe egrediuntur infantes ex utero matrum suarum quorum aures non sunt perforatæ. Et iam accidit etiam quibusdam hominibus oppilatio in meatu auris à uulnere, aut carne nata in ea, & hæc oppilatio quandoque fit in profundo foraminis auris, iam non consequitur uisus, quandoque accidit ad exteriora foraminis, & consequitur eam uisus. Illa ergo quæ accidit in profundo auris, & quam non comprehendit aspectus, est in pluribus dispositionibus difficilis sanationis. Et in illa quam consequitur uisus, oportet ut ponas aurem infirmi in sole & in eam inspicias, tunc si uides oppilationem apparentem, aperi eam spatumile subtili, cuius forma sit hæc.

Sit extremitas eius in qua sit quædam latitudo parua, cuius pars sit acuta, & reliquum spatumile sit duorum laterum, ut non lædat aurem. Si ergo oppilatio est à carne nata in meatu auris, tunc tene eam uncino subtili, & incide carnem magna diligentia donec auferatur tota. Quod si oppilatio est in profundo auris, accipe radium subtilem lenem, & calefac parum

E & per ipsum

per ipsum igne, deinde mitte in meatum auris. Si ergo senseris oppilatio-
nem quod homo grauiter audiet, molire apertionem eius paulatim &
caute, & caue ne uulneres nervos auris, deinde pone in aurem licinium se-
cundum quantitatem amplitudinis foraminis, sed prius licinium imbue
ungento ægyptiaco, fac illud aliquot diebus, donec sis securus de consoli-
datione uulneris. Aut accipe licinium & imbue aqua rosata, & pulueriza
super ipsum zegi tritum & utere ipso. Quod si uides aurem apostemari,
oportet ut extrahas licinium & coniungas ipsum cum licinio alio quod
inuolues in ceroto, quod sit factum cum oleo rosato, donec sedetur apo-
stema calidum, deinde cura ipsum usquequo sanetur. Si autem accidat flux-
us sanguinis, tunc submerge spongiam aut pannos in aqua frigida, & po-
ne eam super aurem, & utere reliqua curatione prædita facultate sistendi
fluxum sanguinis. Quæ prædicta in tractatu distillationum.

De cura althelil qui accidit in palpebris, Cap. VIII.

Isti althelil qui accidunt in palpebris oculi, quandoque sunt humidi, &
quandoque sicci, oportet ergo ut teneas eos uncino, aut simili apto ad
apprehendendum instrumento, & incidas eos spatumili à radicibus
suis, deinde pone super loca zegi tritum. Si autem ex eis fluat sanguis, tunc
cauteriza eos cum cauterio lenticulari subtili. Et cauterizare eos est meli-
us post incisionem, multotiens enim redeunt quando remanet ex radici-
bus suis aliquid. Et quando cauterizatur igne comburuntur illæ radices,
& non redeunt.

De cura grandinum que accidunt in palpebris oculi, Cap. IX.

Multotiens accidit in palpebris aliquid quod assimilatur grandini
in forma & duritie sua, & propter illud nominatur grando, &
est aggregatio humiditatis crassæ in palpebra superiore & in-
feriore. Hoc uitium seu morbum curaturus, necesse est ut consideres an
sit grando procedens in eo quod apparet de palpebra ad omnem partem,
cum sic habet morbus, facilis est curatu. Finde ergo super eum fissura per
latitudinem, deinde excoria eam ab omni parte donec tota soluta sit, dein-
de suspende eam uncino, & abscinde. Porro studiose uidendum est ne ex-
coriando

coriando palpebram conuulneres nam hoc sine nocumento fieri non po-
test. Quod si fissura est magna, tunc coniunge ipsam futura & cura donec
sanetur, & si est parua non accidet malum ex ea, ungentum enim restau-
rat ipsam & incarnat eam. Et si grando est decliuis ad interiora auris, aut
uersus superficiem intrinsecam, tunc inuersa palpebram & suspende gran-
dinem uncino, & incidas, quantum opus est, & preme eam ab omni parte
audacter quæ opus sunt incidendo administra, nam nullus magni periculi
metus est. Deinde ablue oculum post incisionem grandinis aqua salsa, &
cura locum eo quod incarnat, donec sanetur infirmus.

De cura axirnach que accidit in palpebra oculi superiori,
Caput X.

Axirnach est adeps qui generatur in tunicis palpebræ superioris,
& plurimum quidem accidit illud pueris. Hoc malum grauat o-
culos eorum, & accidunt eis catarrhi post somnum matutino tem-
pore, & non possunt intueri lumen solis, propterea quod lachrymæ ca-
dunt in eos. Et propterea est uidere eos discumbere & dormire super faci-
es suas semper, & sunt palpebræ eorum sub supercilijs humidæ, & inflatæ.
Eminentia quidem axirnach apparens est oculo, & quando premis locum
digitis tuis sentis axirnach inter eos. Modus hoc malum curandi est, ut po-
nat infirmus caput suum in sinu tuo, deinde accipe pannum lini & præpa-
ra ex eo licinium, & fac ex illo licinio circulum tantum ut possit continere
axirnach ab omni parte, ut comprehendatur axirnach in medio circuli,
deinde finde in medio illius humiditatis spatumili in medio incidente fis-
suram per latitudinem, & non sit fissura maior fissura quæ sit in phlebo-
tomia. In profundo autem oportet ut findas cutim totam donec perue-
nias ad axirnach. In pluribus enim dispositionibus procedit axirnach ex
fissura secundum formam frusti pinguedinis albæ, & extrahe ergo eam
cum panno quem infiltraſti inter digitos duos ad exteriora, & reuoluis
manum tuam ad dexteram & sinistram, donec dispergatur. Et caue ne
addas in fissura ut non perueniat spatumili ad oculum & lædas eum. Si au-
tem non apparet tibi axirnach in principio fissuræ ut addas in fissura pa-
rum cum cautione donec procedat axirnach, deinde extrahe eam, sicut
diximus, deinde submerge pannos in aceto & aqua, & pone eos super locum
E 4 & stringe

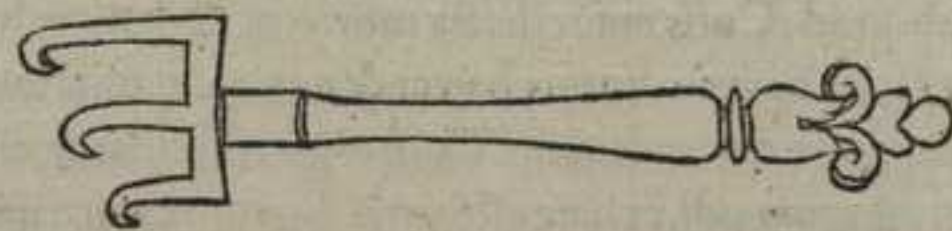
& stringe eum cum puluillis. Et sunt qui terunt salem, & ponunt ipsum in concavitate fissuræ ut liquefiat quod remansit ex illa humiditate, deinde cura ipsum donec sanetur. Si autem accidat in loco apostema calidum, curabis ipsam cum emplastris sedatiuis, donec sanetur.

De modis ataxmir oculi, Cap. XI.

QVando nascuntur in palpebris oculi præter naturam pili sub pilis naturalibus & antiquantur, tunc ipsi nocent oculo, & facient accidere modos ægritudinum sicut lachrymas assiduas, & molificationem palpebrarum & albuginem. Et hoc malum sæpe nisi maturè auxilium feras, perdit totum oculum. Ataxmir quidem oculi fit secundum quatuor modos. Aut per cauterium cum igne, aut cum medicina acuta, sicut diximus supra cum egimus de ratione cauterij, aut fit ataxmir per incisionem & suturam, aut per cannas, quemadmodum dicam. Oportet ut ponas caput infirmi in sinu tuo, deinde conuerte palpebram oculi manu tua sinistra, si ergo conuertitur bene est, & si non, intro mitte acum in eam in qua sit filum ab inferiori parte palpebræ, & fac penetrare acum cum filo desuper: & sit illud prope pilos ipsos, & trahe filum ad superiora cum palpebra & conuerte eam cum radio, deinde finde in interiori parte palpebræ sub pilis qui præter naturam adnati sunt spatumili incidente à lachrymali maiore usque ad lachrymale minus, sic enim medicorum uulgus hoc tempore uocat. Deinde extrahe filum & pone sub palpebra puluillum paruum ex coto, aut panno, deinde signa super palpebram cum encausto, quod sit sicut figura folij myrti. Veruntamen oportet ut sit figura secundum quantitatem partium affectarum, quæ multum magnitudine in hominibus uariant. Sunt enim qui indigent ut incidatur ex palpebra quantitas magna secundum quantitatem qua mollicatur palpebra. Deinde finde spatumili super duas lineas quas signasti, incipe à lachrymali maiore usque ad lachrymale minus, ut sit fissura una prope pilos naturales, sicut est crassitudo radij, deinde intromitte uncinum in unum duorum angulorum cutis, deinde excoria ipsam totam, deinde coniunge cum sutura duo labia acu & filo subtili, & absterge sanguinem, effice ut adhæreat quod superfluit ex filis super duo supercilia, hoc fiet quibusdam rebus inuisantibus. Non tamen necesse est, ut hoc facias, nam etiam si omiseris, nihil magni aut necessariū negliges, potes enim suturam

consutam

consutam permittere clausam usque ad tres dies, aut quatuor, postea curare illud, & si uis permittite uulnus absque sutura, cura ipsum eo quod exiccat & constringat. Nam palpebra eleuatur apud coniunctionem uulneris suturam eius, sed sutura est melior. Hunc ergo ataxmir dixerunt antiqui: Hæc medendi ratio est tuta nec constituitur infirmus in ullo periculo. Et est modus alius ataxmir, nempe ut signes super palpebram figuram quæ sit sicut figura folij myrti sicut narrauimus, deinde eleua palpebram cum tribus uncinis, separa aut collige secundum hanc formam,

Deinde incide quod superfluit cum forficibus paruis, secundum hanc formam, incisione æquali.

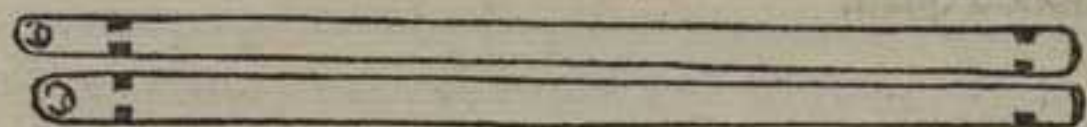

Si autem non est tibi possibile tenere uncinos & non æquatur illud, tunc accipe acum in qua sit filum & intromitte ipsam in medio figuræ, & intromitte filum aliud prope lachrymale maius, & filum secundum prope lachrymale minus, & inter digitos duos fila cum æqualitate, deinde eleua manum tuam eleuatione æquali, & leua cutem super quam est signatum totam, sicut narrauimus, deinde coniunge duo labia uulneris cum sutura, & cura ipsum, donec sanetur. Si uero accidat apostema iuxta incisionem, aut fissuram tuam, seda illud apostema cum ceroto, & ei similibus ex ungentis sedantibus, & quandoq; accidit palpebræ ut conuertantur pili eius. Oportet ergo

tetergo ut utaris in ea eo quod diximus de incisione, sed futura in utrisque est magis artificialis.

Ataxmir cum cannis & ataxmir sine cannis.

HAc ratione medicaturus oportet ut conuertas palpebram & findas fissura in interiore parte modo quo narraui, deinde artificiose fac duo ligna subtilia quorum longitudo sit secundum longitudinem palpebræ, & latitudo eorum sit minor latitudine spatulæ. Postquam igitur incidisti in extremitatibus utriusque ab utrisque partibus, accipe filum, deinde coniunge utrumque subtiliter quod superfluit ex palpebra oculi, & stringe duas cannas ab utrisque partibus strictura forti, & permitte eam diebus aliquod. Cutis enim stricta morietur & denigrabitur, & putrefiet donec cadat. Si uero diutius hæret & non cadit tunc incide forficibus, deinde cura eam donec sanetur. Cum ergo consolidatur, eleuatur palpebra, & non pungunt pili. Et hæc est forma duarum cannarum quas facies secundum hanc figuram, & hanc quantitatem in longitudine & latitudine.

De eleuatione pilorum pungentium in oculo que acu fit, quum est tantum unus, aut alter pilus uel certe non multo plures, Cap. XII.

Operatio in illo est, ut accipias acum subtilē & intromittas in eam filum ex seta subtili, deinde coniunge extremitates eius & colliges utranque nodo subtili ualde, & sit longitudo filorum palmarum, deinde compone in alinxotati filum aliud subtile sub eo, & nota extremitates eius, deinde ponat infirmus caput suum in sinu tuo & sit ad solem ut clare uideas, quoniam est operatio subtilis & ob exilitatem uisum ferme fugiēs, deinde intromitte acum cum alinxotati in radicē palpebræ, & fac eam penetrare palpebram festinanter donec extrahas eam super pilum naturalem, deinde trahe ipsum usque supra alinxotati, & intromitte in alinxotati illum pilum, si est unus aut alter, aut paulo plures, deinde trahe manum tuam cum eo donec egrediatur pilus cum alinxotati in palpebra

pebra cum pilo naturali. Si autem trahatur alinxotati & non egrediatur pilus, contrahes alinxotati ad inferiora cum filo quod tu posuisti in ea donec egrediatur alinxotati ex foramine superiore, et uideas eam clare, tunc enim extrahes alinxotati, & filum, & extrahe utraque, & claude oculum, & dimitte ipsum clausum duobus diebus, aut tribus, donec adhæreat pilus loco suo, & nascatur super ipsum caro. Quod si pilus est brevis, tunc aut associa ei pilum longum ex pilis naturalibus, ut eleuetur cum eo, aut dimitte ipsum donec elongetur post temporis spacium, & ubi creuerit eleua ipsum.

De cura atarfati que accidit palpebræ superiori, Cap. XIII.

OVando accidit in oculo atarfati, nominatur leporina, & est hæc atarfati, aut naturalis, aut accidentalis. Accidentalisis fit ex consolidatione uulneris, aut sectionis, aut cauterij, & similibus illis. Et modus curandi eam est, ut tu findas illam consolidationē, & ut separe labia eius, & ponas inter media ea spacia licinium ex lino, & liges ea donec sanetur, & non oportet ut utaris in curatione eius rebus quæ exsiccant & constringunt. Nam si tu facis illud redit atarfati deterior quā fuit, imò utere eam medicamentis quæ prædita sunt facultate mollicandi sicut scenumgræcum, & embroca aqua in qua decocta sit althæa, & semen lini, & unguentum diachilon, quod liquefactum sit in aliquo ex oleis, & imbue eo licinium, & hac materia curabis, sit autem tibi scopus curationis, ut coneris omni studio ut non consolidetur. Fiatque malum quale fuit ante curam, aut etiam deterius. Et hæc quidem cura quam diximus, est tantum quædam rectificatio atarfati, non ut penitus tollatur & pars ea prorsus reddatur ut sana erat.

De cura atarfati que fit in palpebræ inferiori, Cap. XIII.

Hæc atarfati quæ fit in inferiore palpebra, est quæ uere nominatur atarfati, & est naturalis & accidentalis, accidentalisis fit ex uulnere, aut fissura, aut cauterio, & illis similibus, & modus curandi eam est, ut accipias acum in qua sit filum duplum, & figas eam in carnem, & facias eam penetrare à lachrymali sinistro usque ad lachrymale dextrum, donec perueniat filum in duabus extremitatibus carnis, deinde extende carnē ad superiora acu, & incide eā cū spatulili lato. Si ergo redit figura palpebræ ad suā naturā, est bonū, & si non, accipe radiū & pone ipsū in fissurā & conuerte

& conuerte eo palpebram, & finde duas fissuras in latere interiore palpebræ, & sint extremitates duarum fissurarum ex duobus angulis incisionis donec cōcurrunt, & ex eis angulis quando cōiunguntur, fiat figura talis,

que est litera Δ græca. Deinde aufer illam carnem, quod est latus eius acutum inferius ab eo quod sequitur palpebram, deinde cura eas sicut diximus de medicinis mollificantibus & licinijs, donec sanentur. Et si atarfat accidit ex fissura & sutura, aut cauterio, tunc oportet ut findas fissura plana sub pilis palpebrarum, ratione quæ diximus, dein separa inter duolabia licinio eo modo sicut dictum est. Summa sermonis de cura atarfat, siue sit superius, siue inferius, est ut accommodet medicus curam omnem ad quantitatem & formam atarfat. Ipsa namq; est multarum diuersitatum in forma, & atarfat prudens præparet & excogitet modum quocunq; est possibile ei, donec redire faciat figurā ad formam naturalem, aut quæ proxime accedat ad naturalem. Et ipsemet infirmus respiciendus est, quid cōueniat ei ex operatione & instrumentis in plurimis dispositionibus.

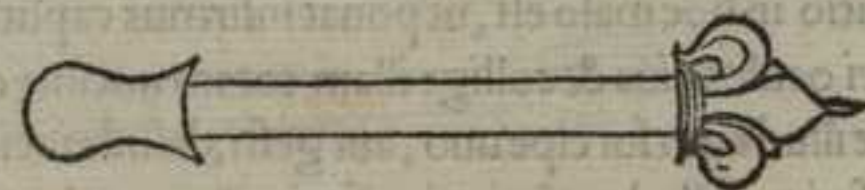
De adherentiā palpebræ oculi coniunctiua, aut cornea, Cap. XV.

Accidit hæc consolidatio multis hominibus ita ut consolidetur palpebra superior cum albedine oculi, & impediat natura, & prohibeat eum ab operationibus suis naturalibus. Oportet ergo ut intromittas extremitatem radij sub palpebra, & eleues eam sursum, aut extendas eā uncino, deinde incide ea quæ adnatæ sunt spatumili subtili, quod sit acutum imò sit obtusum parūper, ut non inquietetur infirmus incidendo, & remoueat spatumile ne lædat oculum, & ita leniter & suspēsa manu incidas, quasi tu excories illam adhærentiam, donec redeat palpebra ad formam suam naturalem ademptis ritē omnibus præter naturam adnatis, funde tunc in oculum aquam salsam, qua ablue ipsum, aut distilla in ipsum ex sieff facto ex ziniar dissoluto cum aqua, deinde separa inter palpebram & oculum licinio lini, & pone super oculum lanam infusam albumine oui, & post diem tertium utere sieff & consolidatiuis, donec sanetur.

De incisione

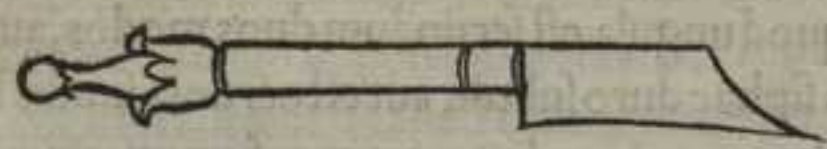
De incisione ungulæ & eminentie carnis lachrymarum, Cap. XVI.

Scias quod ungula est secundum duos modos, aut est neruosa, & est similis siphac duro subtili, aut est neruosa similis humiditati congelatæ albæ, quæ quando tangit eum ferrum, aut conaris accipere uncino eam, absconditur, & non figitur in ea uncinus. Et utreq; species non incipiunt nisi à lachrymali maiore usquequo serpat paulatim donec cooperiat oculum, & prohibeat uisum & motum oculi. Et modus operandi in incisione est, ut infirmus ponat caput suum in sinu tuo, & aperi oculos eius, & eleua palpebram manu tua, deinde collige ungulam uncino subtili, & extēde eam ad superiora, deinde accipe acum & intromitte in eam pilum expilis equi, aut uaccæ, uel bouis, & filum forte, & duplica extremitatem acus parumper, & fige eam in medio ungulæ, & penetra eam acu, & liga filo ungulam, & extēde eam ad superiora, & excoria latus ungulæ quod proximum est pupillæ, ac si tu serres eam pilo usque ad postremum eius. Deinde incide residuum in radice lachrymalis spatumili subtili, aut forficibus paruis, & dimitte carnem lachrymalis naturalē, ut non accidat ex incisione eius fluor lachrymarum assiduus. Et quandoq; extenditur ungula uncino solo, aut sicut diximus, deinde excoriatur spatumili, cuius hæc est forma.

Et caue ne tangat spatumile tunicam corneam, & accidat in ea rupturam, & perforetur pupilla. Post incisionem iniice in oculum aliquid salis cōtriti, aut ex sieff facto ex ziniar, & dimitte ipsum usq; ad diem aliū, deinde cura ipsum medicamentis quibus oportet, usquequo sanetur. Quod si ungula est non neruosa & nō potest intromitti in eam acus neq; figitur in ea uncinus, tunc multotiens curatur hæc species ungulæ medicinis, & sanatur, sicut narraui in diuisione. Quod si uis incidere eam, tunc aperi oculū infirmi, & accipe spatumile subtili & non ualde acutum, secundum hanc formam.

F Etrade

Et rade unguam razione molliore. Quod si uides quod ipsa rarificatur & confringitur & imprimuntur in eam rasio, tunc distilla statim in oculum ex sieff facto ex ziniar, aut ex sieff rubeo, aut sale trito, & oppila oculum usq; ad diem alium, deinde itera eandem radendo curam, donec remoueatut totum eius. Nisi contrarium sit tibi in oculo apostema calidū, tunc enim oportet omittere ipsam, & cura omnis adhibenda est apostemati, donec sanetur apostemate persanato, tum demum est redeundum ad ipsam, donec sanetur. Et eminentia autem carnis lachrymalis, si nocet in oculo nocumēto magno, suspendatur uncino & incide ex ea partem eius, & ne radicitus coneris excindere, ut non accidat fluxus lachrymarum, deinde distilla in lachrymale sieff rubeū, aut factū ex ziniar donec sanetur.

De incisione alguardenici quod nascitur carne addita in oculo, Cap. XVII.

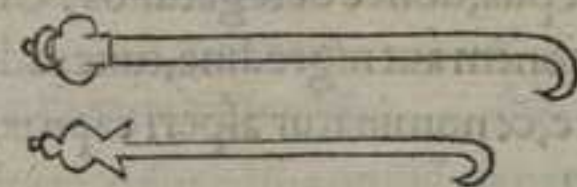
Nascitur quandoque in quibusdam oculis hominum caro rubea composita, uel superposita, donec cooperiat pupillam, aut saltem propinquitate lædit functionē eius, aut stringit palpebras, & sæpe conuertit palpebras ad exteriora, & assimilatur rosæ balauftiæ. Medendi ratio in hoc malo est, ut ponat infirmus caput suum in sinu tuo, deinde aperi oculos eius & collige illam totam uncinis cōuenientibus ad illud, & tene illud cum forcipe uno, aut gesti, deinde incide carnem in primis, donec finiatur illud totū eius incisorio, & caue ab oculo ut non lædas ipsum, nam facile offenditur grauitur. Et fiat incisio perite & artificiose spatuli quod narrauimus in incisiōe unguæ, aut forficibus paruis, quibus colligitur a sebel. Quæ à nobis in sequētibus explicabuntur, completa ergo incisione & remota tota alguardenici, tunc imple oculum ex sale cōtrito, aut distilla in eum puluerem rubeum, & similia; & utere medicinis corrosiuis, & pone super oculum foris cotā cum albumine oui, ne phlegmone, aut apostema calidū accidat. Quod si remanet ex alguardenici aliqd, & confluit ad locum affectū, & est phlegmone periculū sanguis calidus, timesq; apostema calidū, tunc cura ipsum cum eo quod sedat & prohibet apostema, deinde & redi ad curā priorem, nec prius iterare cesses, donec sanet. Et similiter fac cum carne addita que accidit in oculo ex hac specie.

Veruntamen

Veruntamen oportet ut cautus & religiosus sis in curatione oculi, debile enim est membrum & minime difficiliorum medicamētorum patiens. Et in uniuersum, si me audis, non admovebis manum ulli morbo aut mēbro nisi uideas quod illud membrum est tollerans medicamentorum & tractationis quibus opus est in curando.

De colligenda sebel ex oculo, Cap. XVIII.

Sebel sunt uenæ rubeæ quæ textur super oculum, & prohibēt uisui operationem suam, & debilitāt oculum ubi malum inualuerit. Necesse est ergo in primis ut consideres, an oculus in quo est sebel est fortis, & non est in eo ægritudo alia præter sebel, ergo tunc collige sebel eius. Et præcipias infirmo ut ponat caput suum in sinu tuo, deinde suspende illas uenas uno uncino, aut duobus quot necessarios esse iudicabis, & uncinus non sit subtilis prorsus. Hæc est eius forma.

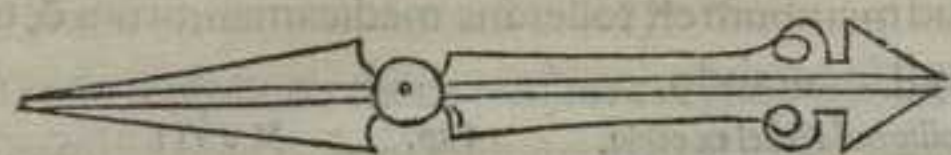
Aut duo uncini gradatim in uno corpore secundum hanc formam.

Deinde collige diligēter forficibus subtilibus illas uenas & absterge sanguinem quoties necesse fuerit, donec uideas illas uenas remoueri ex oculo, & resoluuntur, & caue ne lædas oculum extremitate spatulæ. Et hæc administranda sunt in meridie ad lumen solis. Et sis cautus ualde, in his tractandis, studeasq; diligenter ut ne erret manus tua, ut non incidas nisi illas uenas. Et omnibus his recte administratis distilla in oculum sieff uiride, aut rubeum, ut sua acuitate corrodat quod remansit ex sebel. Si autem non est tibi possibile colligere illud totum simul uno tempore, tūc em plastra oculum eo quod sedat dolorem oculi, & dimitte ipsum aliquot diebus donec sedet dolor eius, & caueat ne aut phlegmone accidat, aut si in

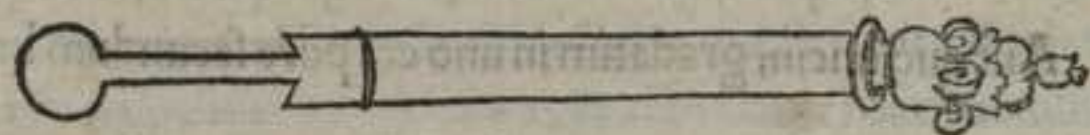
F 2 uasit,

uasit, curetur. Deinde itera priorem curam secundum modum eundem, donec sanetur, & hæc est forma forficis.

De reductione aſſummi ad naſum, Cap. XIX.

Nominant medici aſſummi ſiſtulam quæ curanda eſt cauterio, aut medicina acuta cõburente, quæadmodum in ſuperioribus à nobis eſt explicatũ. Si ergo ea cura non ſanatur, tũc non eſt alia curandi ratio, niſi ut ſindas apoſtoma maturum, & extrahas totam humiditatem quæ eſt in eo, ut pus, donec detegatur os. Cum ergo detegitur os, & uides in eo corruptionem aut nigredinẽ, tunc rade iſtum cum inſtrumẽto, cuius forma eſt hæc, & nominatur aſperi capitis.

Fiat ex ferro indo, & ſit caput eius rotundũ ſicut azir, quod ſit punctatum punctatione lune, aut punctatione ſubtili, & pone iſtum ſuper locum corruptum oſſis, deinde reuolue iſtum inter digitos tuos, & preme manũ tuam parumper donec ſcias quod illa corruptio iam raſa eſt, & fac illud aliquoties, deinde reſtaura locum medicinis exiccatiuis ſtipticis. Si ergo conſolidatur locus & naſcitur in ea caro, & abſcinditur curſus ſaniei, & re manet quadraginta diebus & non renouatur, neque apoſtematur, & non accidit in eo accidens, tunc ſcias quod iam ſanatus eſt, & ſi non, tunc non eſt alia ratio curandi hoc malum, niſi ut reducatuſiſtula ad foramen naſi,

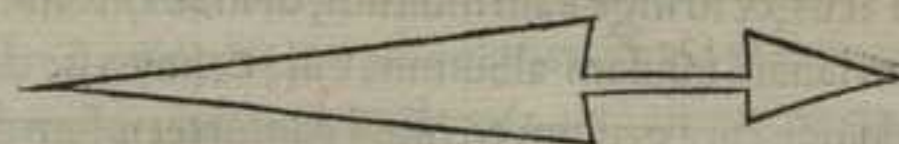
ſecundum hanc formam. Et ut detegatur ab oſſe ſecundo ferro,

aut medicina acuta, & cum detectum eſt os,

tunc accipe terebrum ſecundum

hanc formam.

Sit extremitas

Sit extremitas ferrea triangulata, & lignum eius ſit piramis extenuatã uſq; ad extremitatẽ, ſicut uides, & deinde pone illud ſuper os iſtum, & ſic illud prope lachrymale & amoue manũ tuã ab oculo quantũ fieri poteſt, deinde reuolue manum tuam cum terebro donec penetret os, & ſentiat illud inſirmus, per hæc quod ſentit unctum exire ex eo, quando tenet manum ſuam ſuper naſum ſuum, ergo tũc reſtaura locum medicinis ſtipticis exiccantibus, ſicut docui te, tum ergo naſcitur caro & induratur locus, tunc materia quæ effundebatur ad exteriora redit ad naſum, eſt ergo inſirmo illud leuius latu.

De reductione eminentie oculi, Cap. XX.

Quando eminet oculus totus omnibus partibus, & non accidit in uifu nocumẽtũ neq; diminutio, tunc oportet ut ſoluas inſirmũ, deinde phlebotomes eum, poſtea ponas uentofas in ceruicẽ abſque ſcarificatione & ſuge ſuſtione, deinde pone ſuper oculum linimentũ, quod ſit ex acatia, aloẽ & olibano, & ſarcocolla. Poſt ſtringe oculum puluillis multis impoſito prius emplaſtro. Et modus puluillorum eſt, ut accipias pannos lenes multos, & alij ſuper alios ponantur, quot iudicabis opus eſſe ad oculum, deinde ſtringe iſtos pannos ſtrictura forti, & itera uentofas cum ſectione ſua, & ſcarificatione, deinde aufer uentofas & per mitte oculum ſtrictum die & nocte. Si autem ligamentum interim mollificatur, tunc oportet ut ſtringatur multum, deinde aufer ligamentum poſt diem & noctem, ſicut diximus. Si ergo uides oculum iam rediſſe, eſt bonum, & ſi non, tunc itera emplaſtrum & puluilloſ, & ſtricturam, & uentofas, donec ſanetur.

De incifione uue, Cap. XXI.

Quando accidit diſruptio in tunica uuea, deinde eminet & pro cedit extra palpebras ſicut granum utæ, & ab inferiori ad ſuperiorem partem. Intromitte acum in qua ſit filum duplum à parte lachrymali, & fac eam penetrare, & dimitte acum ſe

F 5 cundum

cū dum dispositionem suam, deinde incide locum, & liga filo partem uuaē in circuitu acus, & stringe eam multum, deinde extrahe acum & pone super oculum lanam infusam albumine oui, & finito sic donec cadat filum cum uua, deinde cura oculum eo quod confortet ipsum donec sanetur uulnus, & quandoque stringitur uua ab omni parte circulo ex panno donec oculus multum promineat, deinde perforetur spatumili quod perueniat ad profundū oculi, & effluat humiditas albuginea, & oculus redeat in locum suum & naturalem statum, deinde stringe eam donec sanetur.

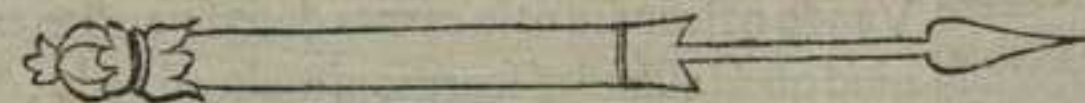
De curatione alcomnati, Cap. XXII.

Hæc ægritudo quæ nominatur alcomnati, nihil aliud est nisi sanies quæ congregatur in oculo similis aquæ descendenti. Hoc modo curatur. lube sedere infirmum super sedem præparatam, deinde figatur, si effluet sanies, & oculus recipiet lumen suum naturale illæsum, bene habet. Si autem peccans materia non effluet præparatur descensus saniei eo quod diximus, tunc fac sedere infirmum inter manus tuas, deinde accipe spatumile subtile & finde panniculum corneum parum per iuxta continuationem coniuncturæ cum tunica cornea in corona donec egrediatur sanies. Cum ergo egreditur, distilla in oculum aquam calidam in qua miscuisti mel, aut aquam in qua scœnugræcum & mel incocta sunt, deinde curetur reliqua curatione.

De cura aquæ descendens in oculum, Cap. XXIII.

Iam diximus species aquæ in diuisione, & quæ remediorum auxilia cuique speciei conueniant. Nunc quod reliquum est, paucis addamus. Oportet igitur sedere infirmum inter manus tuas quadratum oppositum lumini ad solem, & liga oculum eius sanum, stringeque eum ualde, deinde palpebram oculi eius manu tua sinistra, si oculus in quo est aqua, est oculus sinister, aut manu tua dextra, si oculus est dexter, deinde accipe manu dextra almagda, si oculus est sinister, aut manu tua dextra, si oculus est dexter, deinde pone extremitatem almagda prope coronam per spissitudinem radij in ipsa albedine oculi à parte lachrymalis minoris, deinde impelle almagda ualidius, & tu reuolues cum eo manum tuam donec penetret in albugine oculi, & sentias quod almagda iam peruenit ad rem

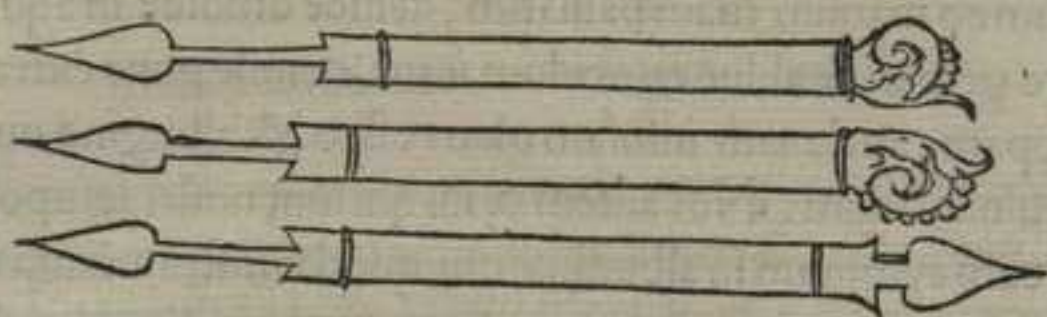
ad rem uacuam, & oportet ut sit mēsurā itineris almagda ad profundum, mēsurā spaciij quod est à pupilla usque ad finē nigredinis, & est corona oculi. Videbis enim os in ipsa pupilla propter claritatē tunicæ corneæ, deinde pone almagda usque ad locum in quo est aqua, deinde preme quoties uidebitur opus esse ipsum inferius. Si ergo descendit aqua statim, tunc infirmus sentit illud quod operit uisum suum statim, & almagda in oculo quiescat paululum. Si ergo ascendat aqua, eodem instrumento conare educere. Quando figitur & non ascendit, tunc extrahe almagda leniter, & tunc reuoluis cum eo manum tuam paulatim, deinde dissolue in aqua aliquid ex sale claro gēmae, & ablue eo oculum intus, deinde pone extra oculum totam stuppam, aut lanam infusam oleo rosato, & albugine oui, & liga cum eo oculum sanum. Nos autem & illi qui sunt nostri temporis ponimus super eum cyminum in albumine oui, quod si instrumentum illud non potest in oculum intrudi facile sine uolentia, ut non aliquid uiolens, propter oculi duritiem, si ex hominibus est cuius oculus est durus ualde, tunc oportet ut accipias spatumile quod nominat alberid, cuius hæc est forma.

Perfora ergo ipso eam duriciē tantum. Noli autem altiore foramine perforare, sed facias uiam ad almagda, de quo diximus, & ubi omnia artificiose magnæque industria feceris, præparetur infirmo lectus apte factus in quo dormiat super dorsum suum in domo tenebrosa, & prohibeatur ab omnibus motibus, & à tussi, & præscribe cibum ei quo lenitur natura eius, & non moueat caput suum dextra, neque sinistra omnino, & sit ligamentum secundum dispositionem suam usque ad diem tertium, deinde solue illud in domo tenebrosa & experire uisum eius, & propone illi res uidendas, deinde reduc ligamentum usque ad diem septimum. Et non oportet ut facias illud post incisionem & curā statim. Oportet enim omnibus modis operam dare ut quiescat oculus. Si autem accidat apostema calidum, tunc oportet ut soluas oculum ante septimum, & rectifica eum medicamento quod sedat apostema, donec sedatur, tunc ligaturam arctiorem solue, & pone super faciem eius orale quo tegantur oculi eius diebus aliquot, ipso existente in illa domo tenebrosa, deinde egrediatur à domo

F 4 gradatim

gradatim & paulatim rursus assuefaciat oculos claram lucem uidere, nam repentinam mutationem non ferent. Est autem periculosa hæc cura, & raro respondet, quare non est temerè tentanda. Et iam quidem peruenit ad nos de quodā ex illis qui sunt de alayrach, quia dixit quod factum fuit in alayrach magdaham perforatum quo fugit aqua. Verum ego non uidi aliquem in terra nostra qui fecerit illud, neque legi illud in aliquo ex libris antiquorum & est possibile ut sit illud nouum, & istæ sunt formæ specierum magdaham.

Fiant formæ prædictæ ex ære, & sint extremitates earū subtiles, sit tri-
angulata extremitas acuta.

De cura carnis nate in naso,

Cap.

XXIII.

Vando nascunt in naso carnes diuersæ auctæ, ex quibus est ali-
quid quod assimilatur scorpionum multorum pedum, & ex eo est caro
cancerosa, lapidea, fusci coloris, & ex ea est quæ est caro lenis non
fulci coloris. In ea ergo quæ ex istis carnibus est lenis non fraudulenta neque
cancerosa, oportet ut facias sedere infirmum inter manus tuas oppositum soli,
& aperi nases eius & injice uncinum in illas carnes, deinde trahere eos ad
exteriora, mox incide, quod comprehendisti ex eis spatulili subtili acuto à
parte una, donec scias quod caro tota iam ablata est, & si remanet ex ea ali-
quid cuius abscisio non est possibilis, tunc rade illud uno instrumentorum
subtilium, sed hic magna subtilitate & cura opus est, oportet aut radere do-
nec nihil omnino remaneat ex eo. Si autem dominatur sanguis, aut accidat ar-
postema calidum, tunc ad illa mala tollenda facias quod oportet, aut est ex ar-
postematibus malignis, tunc prope & abscindat sanguis, & auferant omnes
carnes, deinde injiciat in nasum, post incisionem, acetum & aqua, aut uinum. Si
autem aperitur nasus & procedit ex eo humiditas usque ad palatum, tunc
scias quia iam est sanus. Si uero non penetrat humiditas secundum quod
oportet, tunc scias quod intra ipsum est caro nata in superioribus ossibus
naris ad quæ non peruenit cum incisione instrumentum. Tunc ergo oportet ut

tet ut intromittas filum lini cui sit quedam crassitudo & noda in eo nodos
multos, & pone inter omnem nodum quantitatem digiti, aut minus, & in-
firmus mittat extremitatem fili unam in nasum cum radio, aut cum quo
possibile est ei, postquam fecerit ipsum simile azir, & trahat odoratum su-
um donec perueniat ad nasum & egrediatur super guttur suum. Et multo-
tiens quidem faciunt simile huic actioni pueri in scholis, & est res facilis,
deinde pone duas extremitates fili, & extremitatem unam quæ egreditur
super nasum & alteram quæ remansit in naso, deinde administra serraturam
carnis cum nodis qui sunt in filo, fac illud donec scias quod carnes iam sunt
attritæ nodis fili, deinde extrahe filum, & pone in nasum, post absterisionem
sanguinis, licinium quod imbuisi uingento ægyptiaco, fac illud tribus die-
bus, aut plus donec unguentum corrodat totum, & nihil remaneat ex adnatis
præter naturam carnibus, deinde postremo pone in nasum cannulam de
plumbo diebus aliquot donec sanetur. Si autem indiges curatione quæ exici-
cet, utere illa. Et hæc est forma instrumenti

ad caput purgium faciendum, cum qua distillantur olea & medicinae in na-
sum, fac ex argento, aut ære quod sit simile lampadi parue apertum sicut
conchula & meatus eius similiter. Potes quoque facere cannulam clausam sicut
canna, & conchula instrumenti ad caput purgium faciendum sit plana detecta,
cui sit manubrium in extremitate quo teneas ipsam quando calefacis in ea
oleum, aut quoduis ex succis, & liquoribus.

De theli natis in extremitate nasi,

Cap.

XXV.

Multoties nascitur in extremitate nasi theli, & magnificatur, & au-
gmentatur temporis progressu donec foedus sit aspectus eius, & pro-
pterea oportet ut incidas illud in principio, cum primum appa-
ret, & tollendum est radicitus, deinde pone super locum, aut cauterium, aut
medicinam comburentem quæ est loco eius. Si autem non occurrit in principio
crescenti uicio, auctumque iam curandum est, tunc considera quale sit, si est lapideum,
durum, fusci coloris, pauci sensus, tunc non tangas ipsum ferro, quia est apo-
stema cancerosum. Sæpiissime enim quum incidit huiusmodi apostema, accidit

ex eo

ex eo mala & incōmoda magna qui ipsum habebat, & si apostema est ualde sensibile non fulci coloris, & animaduertis quod possit recte totum incidī, tūc euacua infirmum, & incide ipsum audacter & absq; pauore, & cura locum eo quod exiccat & constringit, donec sanetur.

De futura nasi, labij, & auris quando soluitur continuatio à uulnere, aut similibus, Cap. XXVI.

Scias quod quando accidit solutio cōtinuitatis in una harum carthilaginofarum partium parum confert in ea curatio, hæ enim partes non facile coeunt nisi in admodum paucis hominibus. Oportet ergo quando accidit alicui aliquid ex illis, ut consideres si est uulnus recens cum sanguine suo, & tunc conliga labia uulneris diligenter futura, deinde cura ipsum, donec sanetur. Et si solutionis continuatis labia iam separata sunt, & facta est una quæq; pars sana obducta utriusq; partis cicatrice, tūc oportet ut excories utramq; partē à cute sua apparete donec sanguinet, deinde coniunge labia futura & stringe ea, & pulueriza super ea sanguinē draconis & olibanum, frica, & pone super pulueris frustrum emplastri diaphœnicon & alicuius alterius ex emplastris consolidatiuis, & permitte ipsum ligatū duobus diebus, aut tribus, deinde solue ipsum & cura ipsum ungento, donec sanetur. Modus autem futuræ est ut coniungas solutionē continuatis aut acubus, sicut narrauimus in futura uentris, aut coniunge solutionem filo, sicut declarauimus.

De extrahione nodorum qui accidunt in utroq; labio, Cap. XXVII.

Multis hominibus plerunq; accidunt in interioribus labiorū suorum apostemata similia granis erui, & quædā eorum maiora, nonnulla minora. Ergo oportet ut conuertas labiū & findas omnes nodos eius, & suspēdas eas uncino, & incidas ipsos ab omni parte, deinde impleas locū post incisionē zegi trito donec absceindat sanguis, deinde colluat cū aceto & curet locus eo in quo est stipticitas, usq; quo sanet.

De incisione carnis addite præter naturam in gingiua, Cap. XXVIII.

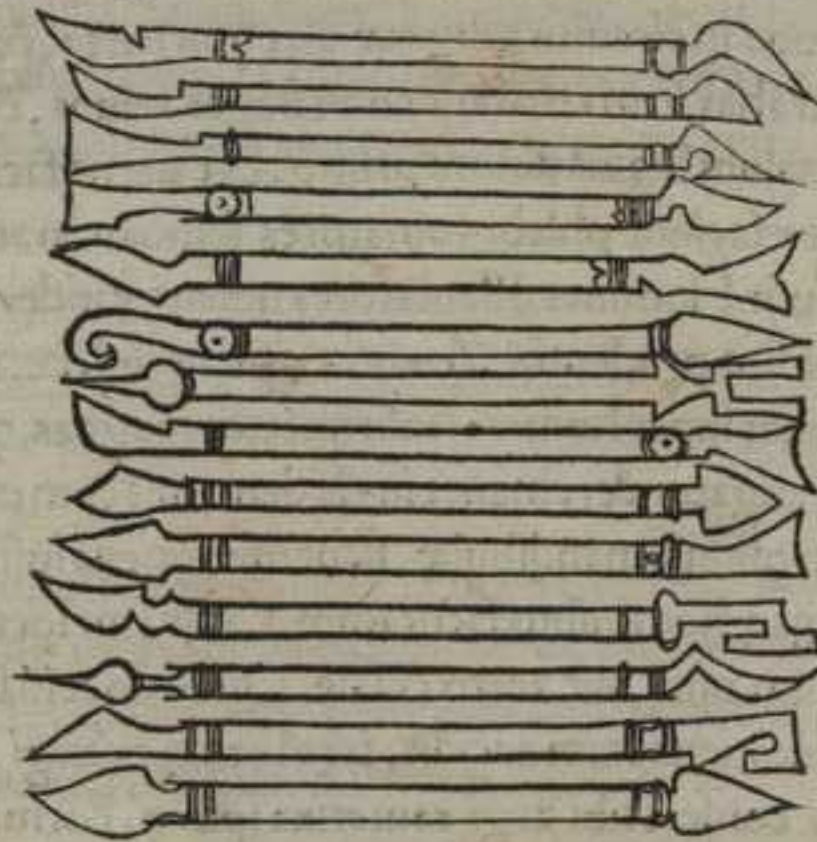
Multotiens nascit super gingiuā caro non naturalis, quā antiqui nomināt abuluss. oportet ergo ut suspendas eam uncino, aut teneas eam forficibus & incides eam ad radicē, & permittas sanem effluere aut sanguinē, deinde pone super locū zegi tritū, aut alios pulueres stipticos exiccatiuos. Quod si redit illa caro post curationem, nam multotiens redit tunc incide eam secundo & cauteriza ipsam, ipsa nanq; non redit post cauterium.

De rasione

De rasione dentium cum ferro, Cap. XXIX.

QVandoq; enascuntur in superficiebus dentium ab interiori parte & exteriori, & inter gingiuas cortices asperi turpes, & quandoq; denigratur, & fiunt citrini & uirides, donec perueniat ex illo corruptio ad gingiuam, & scedi fiunt dentes propter illud. Oportet ergo ut iubeas sedere infirmum inter manus tuas & caput ponere in sinu tuo, & rademolam & dentem in quo apparent tibi cortices, & res similes arenæ, donec nihil remaneat ex eis. Et similiter fac de nigredine, uiriditate, citrinitate & alijs, donec mudentur. Si ergo auferatur quod in eis est à principio rasionis, bonum est, & si non, hinc iteranda rasio est sæpius donec cōsequaris optatū finem, & immundicia illa penitus eradicetur. Et scias quod dens indiget rasorijs diuersarum formarum, multarumq; figurarum, propterea quod rasoriū quo raditur dens ab interiori parte est aliud à rasorio quo radit inter dētes, uarias em formas raseriorū postulant multiplices angustia & anguli inter dētes. Et iste formæ raseriorum sint apud te præparatæ.

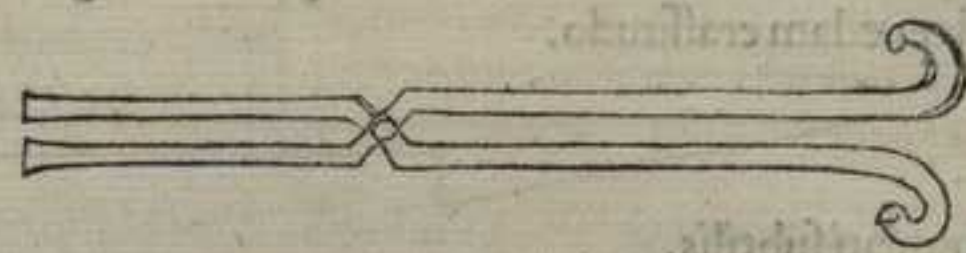
De eradicatione dentium, Caput XXX.

Oportet dentium dolores qui propter neruosas quibus reguntur membranas, intolerabiles sæpe accidūt, cures magna industria, & uenias tarde ad eradicationem dentis, non enim in maioribus natu cum eradicantur denuo crescunt, uel certe rarissime, quam igitur fieri potest seruandi sunt dentes & non tollendi. Cum autem doloris magnitudo, maior cauitas corruptioe, cogit radicitus dentē tollere, etiam atq; etiam

etiam stude ut cognoscas laborantem dentem. Multoties enim decipit infirmum dolor & fallitur dentemque sanum eradicat, & non recedit dolor donec eradicatur dens infirmus. Nos enim iam uidimus illud ex operatione phlebotomatorum. Cum ergo certum est apud te quisnam dens dolens sit, ipsemet oportet ut scarifices in circuitu dentis (patumili, sed rationem scarificando habeas gingivæ ne nimium uulneres, deinde moue ipsum digitis tuis, aut forcipicibus subtilibus primo paulatim, donec concutias ipsum, deinde loca in eo forcipices magnos locatione certa, & apprehende caput infirmi inter genua tua ita quod non moueatur, deinde trahere dentem secundum rectitudinem, ut non frangas ipsum. Si uero non egreditur, tunc accipe aliquod illorum instrumentorum, & intromitte ipsum sub eo ab omni parte molliter, & conare motionem eius, sicut fecisti primo. Si autem dens est perforatus, aut corrosus, tunc oportet ut impleas illud foramen panno & stringas ipsum cum extremitate radij subtilis, ut non frangatur dum commoues & extrahis maiori conatu forcipibus. Et oportet ut exquisitè agas cum scarificatione in circuitu gingivæ ab omni parte, & sit tibi singulari studio ut recta trahas firma manu, ut non frangas ipsum, & remaneat pars eius & redeat malum maius dolore primo. Et caue ne facias quemadmodum ignorantes faciunt phlebotomatores festinando audaces ad eradicationem dentium. Homines ostentatores uolentes uideri celeritate expectiti, cum nullius sint prudentiæ, scientiæ, aut industriæ. Multoties enim sunt causa ut ueniat super homines infirmitates magnas, quarum difficiliores sunt cum frangatur & remanet in eis dens, aut cum extrahant ipsum cum quibusdam ossibus mandibulæ, sicut multoties ipsi uidimus ab imperitis temerarijsque hominibus factitatum. Colluatur locus dentis post eradicationem cum uino, aut aceto & sale. Quod si accidat fluxus sanguinis ex locis, multoties enim accidit, tere locum ex zegi, & imple eo locum, si non confert tibi zegi cauteriza ipsum. Forma forcipum

subtilium quibus moueatur dens imprimis, sint longarum extremitatum breuis manubrij crassi, ut non duplicentur quando illis super dentes operaris,

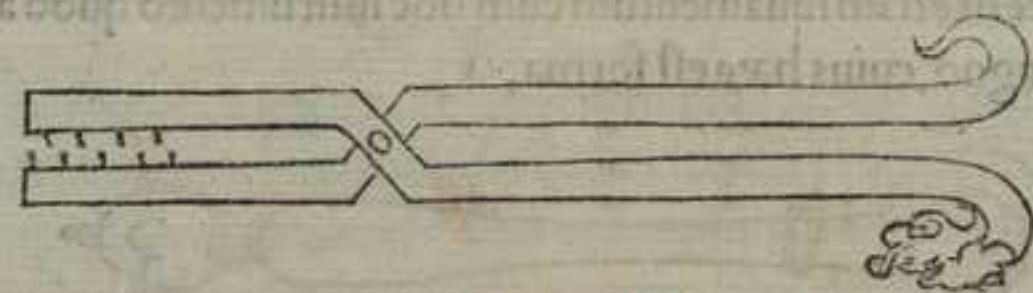
propter

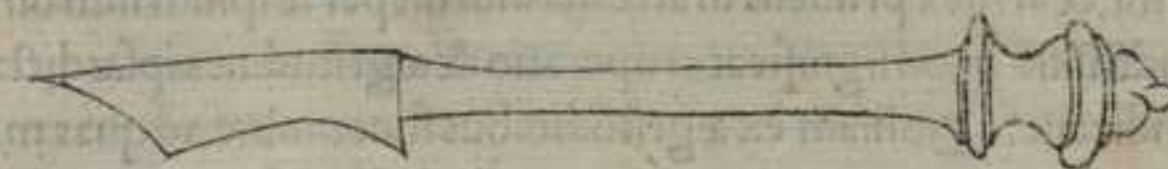
Propter eandem causam, ne scilicet flectantur, sint breuium extremitatum, & in eorum extremitatibus sint dentes quorum quidam ingrediuntur in quosdam & stringant constrictione receti & forti. Et quandoque fiunt extremitates sicut forma rostri auis, quæ nominatur ciconia, & sunt fortis constrictionis.

De eradicatione dentium & extractione ossium mandibularum
fractorum, Cap. XXXI.

Quando remanet in eradicatione dentis qui frangitur aliquid, tunc oportet ut ponas super locum cotum cum butyro die uno, aut duobus diebus, donec mollificetur locus, deinde intromitte ad illum gestu, aut forcipes quorum extremitates assimilantur rostro auis, quæ nominantur ciconia, forma forcipium.

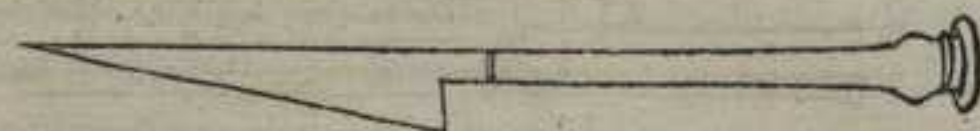
Sint extremitates eorum factæ sicut lima intus, aut sicut alifris segi. Si ergo non sequitur trahentem istis forcipibus, tunc oportet ut caues super radicem & detegas carnem totam & intromittas instrumentum, quod nominatur atali parua, cuius hæc est forma.

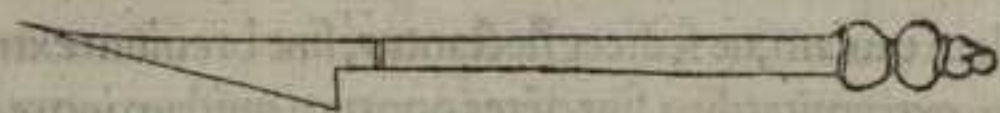
Sit breuis extremitatis crassæ mediocriter, & curandum ut non frangatur. Si ergo egreditur per illud, est bonum, & si non, iuuare cum istis instrumentis

G strumentis

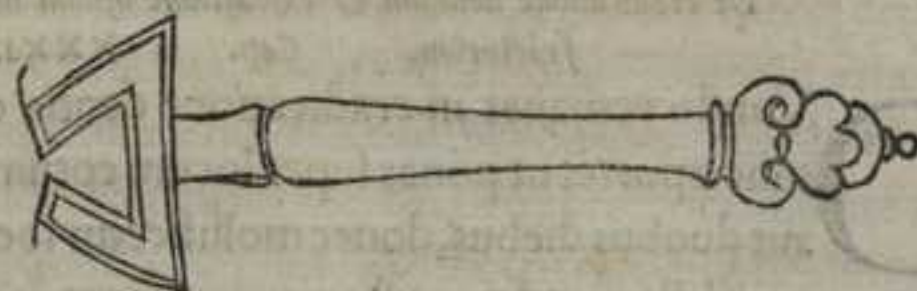
strumentis alijs, quorum formæ sunt istæ. Forma primi triangulare extremitatis in qua est quædam crassitudo.

Forma triangulati subtilis.

Et iuuatur iam etiam isto instrumento habente duos ramos, cuius hæc est forma.

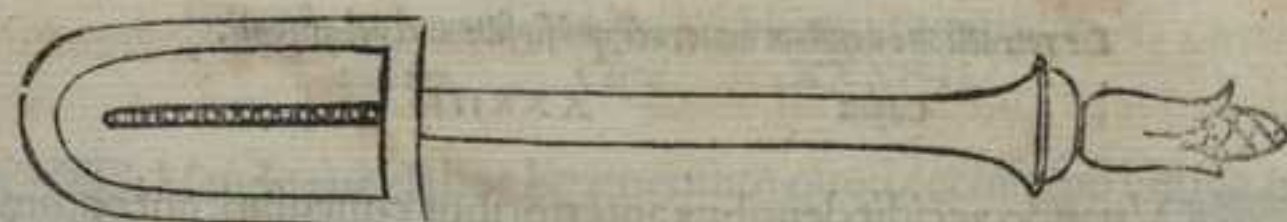

Et cum alijs ex instrumentis & ferramentis quæ præcesserunt in ratione dentium. Et fit etiam iuuamentum cum hoc instrumento quod assimilatuncino magno, cuius hæc est forma,

triangulare extremitatis tortæ, in qua est quiddam crassitudinis ut non frangatur, aptè cautèque manibus teneatur. Et scias quod instrumenta dentium sunt multa, & non possunt sicut alia instrumentorum genera enumerari & describi, & artifex prudens in arte sua inuenit per se ipsum instrumentum secundum illud quod significat ei operatio & ægritudines ipsæ dicant, uel de se indicant: Quoniam ex ægritudinibus sunt multæ ad quas maiores non monstrarunt aut mandarunt memoriæ instrumentum, propter diuersitatem specierum earum. Si autem frangitur os ex mādibula, aut alijs ex ossibus oris aut putrefit, tunc perscrutare super ipsum in loco suo, eo quod conuenit ei ex instrumentis forcipibus quæ dixi in extractione radicis, & iuuare cum gestu, cuius hæc est forma,

fit in eo

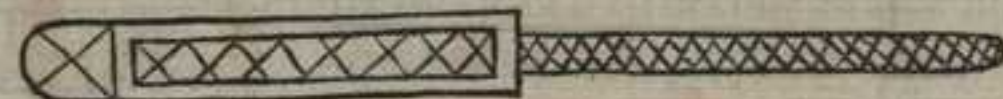
fitque in eo quiddam crassitudinis, ut stringatur eo os & non euadat, uel surgat donec egrediatur os, & restaure locum medicinis conuenientibus ad illud. Si autem in osse est putredo parua, tunc rade ipsum à putredine sua, & nigredine, & cura ipsum donec sanetur.

De serratura dentium eminentium super alios, Cap. XXXII.

Dentes quando eminent non secundum cursum & ordinem suum naturalem, & turpe deforme est, præcipue quando accidit illud in mulieribus & puellis. Oportet ergo ut cōsideres, nam si dens est natus post dentem alium & non locum habeat serratura, aut limatura, tunc eradica ipsum, & si est annexus cum dente alio, tunc incide ipsum in instrumento, cuius hæc est forma.

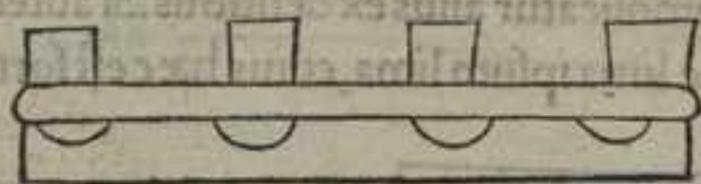
Et simile rostro paruo, & sit ex ferro indo acutæ extremitatis ualde, & sit incisio tua qua ipsum incidis diebus multis propter duritiam dentis, & uide ut non commoueatur alius ex dentibus. Si autem est eminens expositus limaturæ, tunc lima ipsum lima, cuius hæc est forma.

Sit totum ex indo & manubrium eius sit multorum punctorum sicut lima qua fiunt acus. Ergo limetur dens paulatim per dies multos sine uiolentia ut non commoueatur dens, & cadat, deinde leuiga ipsum, postremo & rade ipsum quibusdam rasorijs. Quod si est dens ex quo frangatur pars & lædit linguam, tunc oportet ut limes eam etiam donec auferatur asperitas illius fractionis & æquetur, & adplanetur, ut non lædat linguam neque impediat sermonem.

G 2 Deretractio

Quando accidit dentibus anterioribus concussio, aut commotio à percussione aut casu, & non potest infirmus stringere super illud quod comedit, & curasti eos medicinis stipticis, & non ualuit curatio, tunc alia arte alioque conatu opus est, nempe ut stringas filo auri, quoniam argentum fit uiride & putrefit post dies, sed aurum nunquam mutatur, & sit filum medium in subtilitate & crassitie, & sit tantum quantum capiat spatium inter dentes. Et forma quidem retractionis est, ut accipias filum & intromittas duplum eius inter duos dentes sanos, deinde exeas cum duabus extremitatibus fili inter dentes motos si unus sit, aut plures, donec peruenias cum tela usque ad dentem sanum alterius partis, deinde itera texturam usque ad partem qua incepisti, & stringe manum tuam diligenter subtiliter, ut non moueatur prorsus, & fiat constructio ad raddices dentium ut non soluatur, deinde incide extremitates fili superfluentes forficibus, & coniunge utranque, & conuerte eas instrumento, quod uocant gesti, & occulta ipsas inter dentem sanum & dentem motum, ut non lædat linguam, deinde permittatur ita strictum dum remanet. Si autem soluitur aut inciditur, stringe eos filo alio, & confirma ligando quam potest fieri firmissime, & hæc est forma dentium motorum sicut uides.

Et quandoque fit ut redeat dens unus, aut duo post casum in locos suos, & retinentur, sicut narrauimus. Sed non quiuis medicus facit ut denuo stabiliantur, nam oportet esse artificem bonum, prudentem, & patientem.

Et quandoque aptatur aliquod ex ossibus uaccinis, & fit ex eo sicut forma dentis, & ponitur in loco ex quo minuitur dens, & stringitur sicut diximus, & remanet, & seruatur sæpe longo tempore.

De incisione

Quandoque est hoc ligamentum quod accidit sub lingua naturale, quandoque accidentale à uulnere, quod iam consolidatum est. Et curatio in eo est ut accipias infirmi caput in sinu tuo, & eleua linguam eius, deinde incide illud ligamentum neruosum per latitudinem donec soluatur lingua. Quod si in ea fuerit quiddam duritie & nodationis, fueritque illud ex consolidatione uulneris, tunc inijce in illud uncinum, & finde illud per latitudinem donec incidas ligamentum, & dissoluatur nodatio, & caue ne sit fissura in profundo carnis, & incidas arteriam illic & accidat fluxus sanguinis, deinde colluatur locus uulneratus aqua rosata, aut aceto, aut aqua frigida, deinde pone sub lingua licinium ex linno quod teneat infirmus in omni nocte, ut non consolidetur iterum. Si autem accidat fluxus sanguinis, tunc pone super locum zegi tritum. Si uero uincit sanguis, tunc cauteriza ipsum cum cauterio lentiginoso, conuenit enim ad illud, deinde cura ipsum cum reliqua curatione, donec sanetur.

De extractione ranule generate sub lingua, Cap. XXXV.

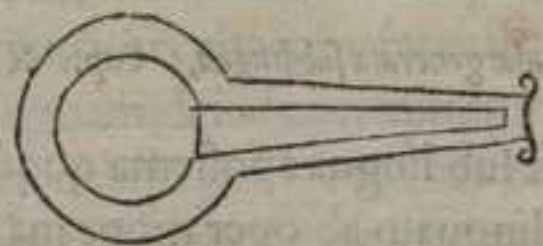
Quandoque accidit sub lingua apostema quod assimilatur ranæ parue prohibens linguam ab operatione sua naturali, & sæpe augetur ut fauces non capiant linguam. Et operatio in eo est ut inspicias os infirmi ad solem, & considera apostema. Si ergo uides ipsum fulci coloris, aut nigri, durum, & non sentit infirmus tunc non tangas ipsum quoniam est cancer. Et si est decliue ad albedinem in quo est humiditas, tunc inijce in ipsum uncinum, & scinde ipsum cum spatumili subtili, & libera ipsum ab omni parte. Quod si uincit sanguinis effusio ex recenti uulnere effluens, tunc pone super ipsum zegi tritum, quo tollatur sanguis, deinde redi ad operationem tuam donec extrahas quicquid præter naturam tumoris inest, deinde colluatur

aceto & sale, & cura ipsum reliqua curatione conueniente ad illud, donec sanetur.

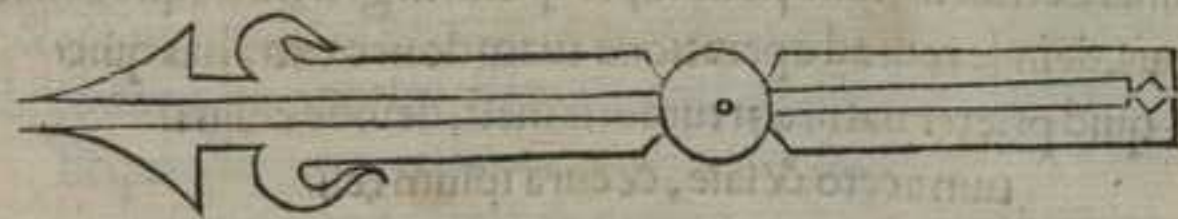
De curatione

De curatione apostematis duarum amygdalarum & eius quod nascitur in gutture ex reliquis apostematibus, Cap. XXXVI.

QVando accidunt intra guttur godad que similatur algodad que accidunt deforis, & nominantur duæ amygdalæ, quas quando curas eo quod diximus in diuisione, & non sanantur, tunc considera, si est apostema durum fulci coloris, pauci sensus, tunc nō tagas ipsum ferro, & si est rubei coloris, & radix eius crassa, tūc non tangas ipsum etiam ferro, timens fluxum sanguinis, sed permitte ipsum, donec maturat & tunc aut tu perforabis ipsum, aut rumpetur per se. Et si est albi coloris rotundum & radix eius subtilis, tunc hoc est illud quod oportet incidere. Et curatio in ipso est, ut consideres antequam quicquam tentes, an quieuerit omnino apostema calidum, aut minuitur euidenti quadā diminutione, tunc ergo iube sedere infirmum ad solem, & caput eius in sinu tuo, & aperi os eius, & accipiat feruens inter manus tuas, & premat linguam eius inferius cum instrumento, cuius hæc est forma,

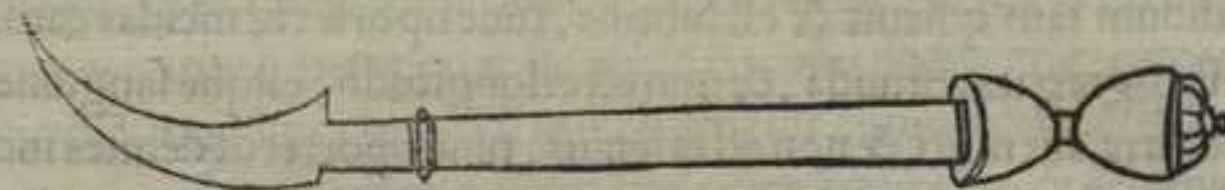

& fiat ex argento aut ære. Quod sit subtile sicut cultellus, cū ergo premis eo linguam & ostenditur tibi apostema & nihil fallitur uisus tuus, tunc accipe uncinum & fige ipsum in amygdalam, & extrahe eam ad exteriora quantum potest. Caue ne trahas cum ea aliquid ex tunicis, deinde incide eam hoc instrumento.

Assimilatur forficibus, ueruntamen extremitates eius sunt curuatae, ita quod orificiū cuiusque earum est in directo alterius, acute ualde. Quod fit ex ferro indo, aut simili cauterio, si autem non est præsens hoc instrumentum,

mētum, tunc incide ipsum cum spatumili, cuius hæc est forma,

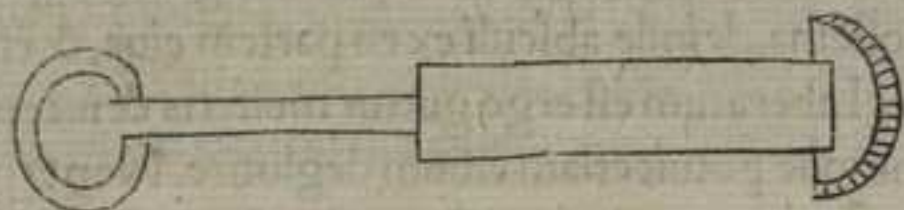
sit acutū à parte una, non acutū à parte altera. Et ubi incideris amygdalā unam, incide & alterā, secundum hanc eandem speciē incisionis, deinde post incisionem gargariset infirmus aquam frigidam, aut acetum & aquam. Si autem accidit ei fluxus sanguinis, gargarizet aquam in qua buliti sunt cortices granatorum, aut folia myrti, & similia illis ex stipticis, donec abscindatur fluxus sanguinis, deinde cura ipsum, donec sanetur. Et quandoque nascuntur in gutture apostemata alia præter duas amygalas. Incide ergo ea modo quo dixi in incisione duarum amygdalarū, nec enim est alia ratio. Et ego quidem iam medicatus sum mulieris apostemati quod nātum erat intra guttur eius, quod apostema erat subnigri coloris, paucique sensus, iamque antequam uocarer fere clauserat guttur, & mulier respirabat difficulter meatu stricto, & iam prohibuerat ei commestionem & potum, & iam uenerat ad mortē, & si tantum remāssisset uno die, aut duobus diebus, & apostema iam ascēderat & emiserat duos ramos super duo foramina nāsi, pperauit ergo festināter, & fixi in unū eorū uncinū, deinde traxi ipsum, & tracta est ex ipso portio magna, deinde abscidi eam ubi comprehendi ex foramine nāsi. Mox eodem modo egi cum eo quod præcessit ex foramine nāsi altero, deinde aperui os eius & pressi linguā eius, postea fixi uncinū in ipsum apostema, deinde abscidi ex eo partem eius, & effluxit ex eo sanguis paucus. Liberatum est ergo guttur mulieris & incepit statim bibere aquam, statimque potuit etiam cibum deglutire. Non ergo cessauit incidere ex illo apostemate paulatim aliquandiu & apostema aliud succedebat loco eius quod incidebam, & hoc pacto pugnaui diu cum malo, amputās hydræ caput, cum autem animaduertērem semper succrescere aliam materiam in locum amputatæ, cauterizaui apostema intra guttur, quare augeri amplius non potuit post cauterium. Istihinc postea discessi & nescio quidnam fecerit deus cum ea post meum discessum.

De incisione uuulæ que nominatur uua, Cap. XXXVII.

CAtarrhus quando descendit ad uuulam & apostematur, & est longa, tunc ipsa nominatur perpendicularis, & si est in inferiori parte rotunda crassa, tunc ipsa nominatur uua. Quum igitur curat eo

G 4 quod

quod diximus in diuisione, & non confert curatio, & uides quod apostema calidum iam quieuit & est subtilis, tunc oportet ut incidas eam. Sed quæ est aggregata rotunda, & non est ei longitudo, estque sanguinea & fulci coloris, aut nigri, & non est ei sensus, tunc oportet ut deuites incisionem. In ea est enim timor & periculum, nec fert sine magno malo incisionem. Quando autem uides eam secundum modum quem dixi ex albedine & longitudine, oportet ut iubeas sedere infirmum ad solem, & premas linguam eius instrumeto cuius præcessit narratio, deinde fige uncinum in uulam, & trahere eam extrorsum, & incide eam uncino duorum instrumentorum quæ dixi in diuisione duarum amygdalarum. Et oportet ut non incidas ex ea nimium, sed tantum quod additur super terminum naturalem. Nam si tu incidis ex ea plus, lædes uocem & sermonem, deinde post incisionem, utere eo quod narrauimus in diuisione duarum amygdalarum, & cura eam donec sanetur. Si autem ob animam molliciem abhorret infirmus ab incisione, tunc oportet ut excogites aliam rationem minus formidabilem, nempe cauterizationem quampiam quæ careat horrore, modus igitur cauterij in ea non est, nisi cum aqua acuta, ponas ergo caput infirmi in sinu tuo, deinde preme linguam eius instrumento eo quod prædixi, deinde accipe ex aqua de qua abunde diximus in superioribus ubi egimus de cauterijs, & confice cum ea calcem non extinctam & fac eam neque nimium spissam, neque nimium subtilem, & imple ex ea concauitatem huius instrumenti, cuius hæc est forma.

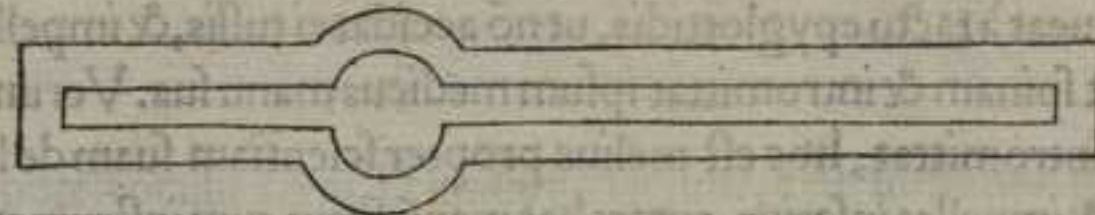

Sit extremitati eius in qua ponit medicina cōcauitas, sicut cōcauitas cochlearis radij, & pone instrumētum cū medicina super uuulā ipsam, & infirmus decubat super latus suū, ut fluat saliuā ex ore eius, ut non descēdat ex hac medicina aliqd ad guttur ipsius & lædat ipsum, deinde admoue manum tuam cum medicina, & exprime eam super uuulā donec uideas eam iam denigratā & sedatā mordicatione medicinae quod spacio medietate cōsueuit fieri. Et si uis accipias cotū et inuoluas ipsum super extremitatē radij, & imbuas cotū ista medicina & intromittas radiū cū coto in cānulā de super donec adhæreat cotū super uuulā, fac illud sæpius donec cōsequaris quod

quod uis de cauterizatione uuæ, deinde dimitte eam, ipsa nanque arefcet & cadet post tres aut quatuor dies. Quod si indiges ut iteres medicinam post cauterizationē iteratam absterge in circuitu uuæ cum ceroto imbuto butyro & mundifica quod est in circuitu eius ex medicina, & colluatur cum aqua frigida. Et curetur extrinsecus cum embrocis, & deintus cum gargarismis, donec sanetur. Hæc species curationis est salubrior incisione, & minore cum periculo coniuncta.

Et quandoq; curatur uuula eo quod est subtilius quam cauterium & incisio, nempe suffumigatione, secundum hunc modum.

SVume calamentum, hyssopum, origanum, rutam, sceā, chamomila, abrotanum, & similes illis herbas, & aggrega eas omnes, aut quædam earum in olla & submergantur cum aceto & buliant, & olla sit lutata apte lato & sit in medio ollæ foramen super quod ponatur instrumentum concauum, secundum hunc modum,

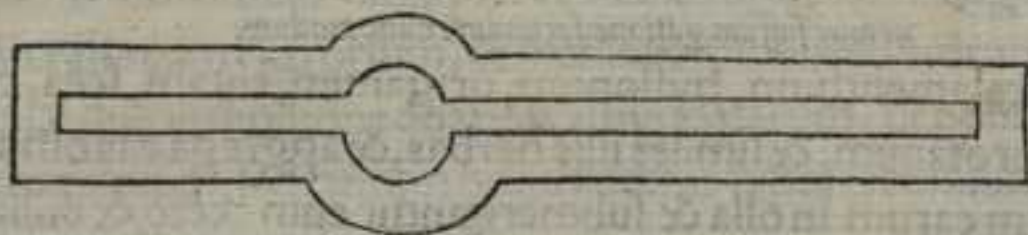

fiat ex ære aut argento & intromittatur extremitas in os infirmi donec ascendat uapor ad uuulam per cannulam donec obfussetur uuula multum, deinde itera super ipsam multotiens donec arefcet. Et caue ne adhibeas hanc curationem in principio aduentus apostematis, plerunque enim addit in apostemate, non igitur facias illud, nisi in declinatione apostematis calidi. Si autem non est præsens tibi hoc instrumentum, tunc accipe cannā, & compone in extremitate eius putamen oui ut non comburatur os infirmi, quoniam putamen oui prohibet uaporem comburere os, & hæc est bonā curatio minime periculosa, & plerunque feliciter expectationi respondet.

De extractione spinarum & si quid aliud adheret in gutture, Cap. XXXVIII.

MUltotiens adhæret in gutture os, aut spina piscis, aut aliud, oportet ergo ut extrahas quod ex eis est apparens, quodque uis consequitur cum premis linguam instrumento ad solem uel clarius uideas quid sit in gutture, oportet ut facias uomere infirmum ante quam cibum

quam cibus digeratur in stomacho, fortasse enim egreditur res adnexa per uomitum, aut deglutiat infirmus frustum napi, aut radicem lactucæ, aut deglutiat buccellam panis sicci, aut accipiat frustum spongiæ mannæ lenis siccæ & liga ipsum in filo, deinde deglutiat ipsum, cum autem peruenit ad locum in quo sunt spinæ aut os, extrahatur, fortè egreditur. Si ergo non egreditur eo quod diximus, tunc utere instrumento secundum hanc formam.

Sit crassius quam radius parumper, & in extremitate eius sit curuitas quam intromittas in guttur cautè, & ipse habeat caput suum eleuatum sursum, & caueat à tactu epyglottidis, ut nō accidat ei tussis, & impellat cum eo os, aut spinam & intromittat ipsum medicus manu sua. Verum quod infirmus intromittat, hoc est melius propter scientiam suam de loco rei annexæ, & impellat inferius, aut trahat manū suam cum instrumento sursum, consilium capiendum est ex loco, cui infixum est quod lædit, nec cessandum donec egrediatur.

De extractione sanguisugæ annexæ in gutture, Cap. XXXIX.

Quando remedia conuenientia adhibentur in gutture hærenti sanguisugæ eo modo quo diximus in diuisione ex curatione cum medicinis, & non confert, tunc cōsidera in gutture infirmi ad solem, premendo linguam eius cum instrumēto, quod narraui tibi. Si ergo uideris sanguisugam, extrahe eam uncino paruo, aut gesti subtilibus & idoneis ad præsens negocium. Quod si non est possibile cum eis, tunc accipe cannulam concauam & intromitte eam ferè in gutture infirmi, deinde intromitte in concauitatem cannulæ ferrum ignitum igne, fac illud multotiens, & abstineat infirmus ab aqua die tota, deinde accipiat uitreatam plena aqua frigida, & aperiat os eius in ea, & colluat os suum ea, & non deglutiat ex ea aliquid, & moueat aquam una atque altera hora manu sua. Sanguisuga enim illico cum sentit aquam cadit. Si autem non egreditur ista ratione sicut narrauimus, tunc suffumiga infirmum cimicibus, aut asa instrumento quod narraui in suffumigatione uuæ, & fac illud multotiens

multotiens quoniam ipsa cadet. Et modus operationis in suffumigatione est, ut accipias ollam in qua sunt prunæ uiuæ cum igne, & olla sit cooperta coopertorio, in cuius medio sit foramen, & cōponatur in illo foramine extremitas instrumēti, deinde iniice suffumigationē & ponat infirmus os in extremitatē cannulæ, & claudat os suum ut non egrediatur suffumigatio, donec scias quod suffumigatio peruenerit ad sanguisugā. Nam sanguisuga sumū noc ferens, cadet, quod si non cadit, ad eam non peruenerit furmus, itera igitur suffumigationē multotiens, quantū potest homo ferre. Et comedat salsa, & allia, & non bibat aquā. Necesse est ut egrediat hoc regimine. Et hæc est forma instrumenti quo extrahitur sanguisuga,

quādo potest oculis cerni. Et simile forcipibus, sicut uides, nisi quod est ei hæc curuitas ut possit intromitti ad guttur, & extremitas eius est similis rostro auis, quæ nominatur ciconia, in qua est asperitas limæ, quādo comprehendit aliquid, non remittit ullo modo.

Summa sermonis in apertione apostematum & sectione eorum, Cap. XL.

Apostematum species sunt multæ, & multi sunt modi ea curandi, quos ordine persequar, magneq; diuersitas requiritur in secandis & perforandis ipsis. Primam aut indicationem sumi ab ipsius apostematis natura, causaliæ non est dubium. Proximā autē indicationem colligi oportere ex loci affecti temperie & positura, non contrahitur apud illos qui aliquid artis medicæ attigerūt. Plurimum enim differt apostema uel propter humoris qualitatem uel propter loci, in quo est, temperiem. Nam apostema accidens in capite est aliud ab apostemate quod accidit ano, & apostema accidēs in loco carnosio est aliud ab apostemate accidente in iūctura, & quodq; suam peculiarē requirit curā. Et ex apostematibus sunt quæ omnino oportet ut non perforent nisi post maturationem saniei in eis & postq; omnis materia collecta fuerit. Et ex eis sunt quæ oportet ut perforent dū sunt cruda & non maturent donec materia in pus uertat, sicut apostema quæ sunt p̄p̄inqua iūcturis. Quoniā quādo accidit apostema prope

prope iuncturam & humores diutius in eo loco permanēt, putrescit quod est in circuitu eius & sæpe corrumpuntur ligamēta, aut nervi illius iuncturæ: quare sæpe membra propter hanc causam conuellantur, motum sensumq; amittūt. Aut est apostema iuxta membrum principale, quoniam si tu tardas perforationem eius donec maturetur, nocebit membro principali, perfora ergo ipsum immaturū, nec differas materiam detrahēre quocumq; modo fieri potest. Nec oportet ut perfores apostemata cruda non completæ digestionis. Quod autem est prope anum etiam quamprimum est perforandum, ut non putrescat profundum, & penetret ad interiora ani, & fiat fistula, aut fiat in termino eius quod non sanatur. Et oportet ut scias usum perforationis apostematis quod maturatum est, & cuius materia est in pus uersa & collecta, nō dolet amplius, abest febris, minus rubet, mollior pulsus, totumq; cum puris colore mollius redditur. Cum tale est oportet ut tu facias omnē perforationem in inferiori loco apostematis & qua plurimum eminet, & sit perforatio in longitudinem corporis, si apostemata sunt in partibus manuum & pedum, & locis lacertorum, & chordarum, & neruorum, & arteriarum, ad ultimum in omnibus locis æqualibus quibus non est reflexio. In illis autem quæ flectuntur perforatio sit secundum illud mēbrum. Quando uero apostema est in locis carnosissimis, tunc melius est ut omittas perforationem eius donec ultro effluat maturum pus, aut manu exprimi facile possit. Quoniā si tu perforas ipsum ante maturationem diu fluēt, materia nondum reddita fluida, & sit multæ sordis, & sæpe indurantur labia eius & profunditas eius. Et quædam apostemata perforantur secundum latitudinem corporis pro necessitate, aut secundum membri positurā. Et oportet ut administres in apostematibus paruis, perforationem paruam, & in apostematibus magnis perforationem magnā, aut sectiones multas pro forma & magnitudine apostematis. Et sunt ex apostematibus in quibus oportet ut concauetur cutis & incidatur, quando scilicet factum est sicut panus, & in termino iam mortua est caro, sicut illud quod accidit in multis ex dubolet & bubonibus. Et ex eis sunt quæ secantur sectione habente tres angulos, & ex eis est quod inciditur sicut figura folij myrti, sicut apostema inguinum. Et ex eis sunt in quibus administratur sectio rotunda, & sectio lunaris, & similes huius generis sectiones uariæ. Illud uero cui non est caput sicut sunt apostemata lenia superficialia, oportet ut perfores ipsum perforatione superficiali tantum. Quando apostema

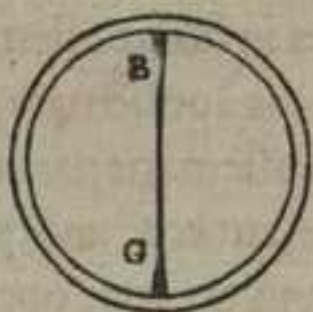
apostema est crassissimum collegit saniem multam cum perforas ipsum nō properes & extrahas pus totū simul una emissionē, imō extrahe partem eius, deinde oppila apostema usq; ad diem sequentem, deinde extrahas quiddam ex pure iterum, fac illud multotiens, secundum gradationem donec omne pus eduxeris, precipue si infirmus est debilis uirtutis, aut mulier pregnans, aut puer paruus, aut senex decrepitus. Spiritus enim animalis multotiens resoluitur cum egressionē saniei, & nonnunquam moritur infirmus, præter opinionē medici curantis incautius. Caue ergo hoc cautela magna ne grauius pecces in his apostematum curationibus. Et post perforationem qua ista perforas apostemata, oportet ut abstergas uulnus & considera, si est uulnus apostematis paruum, aut est sectio una plana, tunc administra licinia ex lino, aut coto antiquo, & si est apostema magnū & fissuræ perforationis sunt multæ, tunc oportet ut intromittas in omnē fissuram licinium. Et si in apostemate abscidisti partem cutis, aut concauasti eam in circuitu, tunc oportet ut impleas eam coto ueteri, aut lanugine lini absq; humiditate, & stringe ipsum usq; ad diem tertium, deinde solue & cura ipsum eo quo oportet ungento, donec sanetur. Si autem accidat fluxus sanguinis in hac apostematum perforatione, tunc administra aquā frigidā & acetum imbuto illis panno, & pone ipsum super locum fluxus sanguinis multotiens. Si autem perseverat fluxus sanguinis, tunc oportet ut administres regimen & curationem, & pulueres quæ narraui in locis multis huius libri, & in diuisione. Si autem est tempus hyemis & locus apostematis est multorum neruorum, tunc oportet ut infundas puluillos cum uino & oleo calidis, & ponas eos super loca. Et si fuerit in æstate & loca sunt carnosissima, oportet ut ponas puluillos imbutos aqua & oleo, aut uino oleo, & totum illud frigidum, usq; in diem tertium, sicut diximus, tunc oportet ut soluas apostema & abstergas ipsum, & administres in curatione eius quod ei conuenit, donec sanetur. Hoc ergo est quod necessarium est ex cognitiōe curationis apostematum uniuersaliter. Iam uero ordine particulariter singulatimq; dicam de apostematum curatione.

De sectione apostematum quæ accidunt in cute capitis, Cap. XII.

Accidunt in cute capitis apostemata parua, & sunt ex speciebus nodorum quæ continent tunicæ quæ sunt eis sacci quasi ipsa sunt a solati gallinæ, & ipsorum species sunt multæ. Et ex eis sunt pingues, ex eis & quæ continent humiditatem simile limo, & ex eis quæ continent

H humiditatem

humiditatem similem frifatis & pultibus, & eis similibus, & ex eis sunt lapidea dura. Et in sectione omnium, & ipsorum extractione non est periculum nec timor, modo arteriarum neruorumque habeas curam & rationem, oportet igitur anatomes scientissimum esse. Experiaris igitur ea instrumento, cuius forma uenit post hæc, quod nominatim intromissum, donec scias quid contineat. Nam si est illud quod contineat humiditatem, tunc seca ipsum sectione secundum longitudinem sectione superficiali, secundum hanc formam.

& incipe sectione ex linea b, ad lineam g. Cum ergo euacuat humiditas, tunc excoria locum quæ continet illam humiditatem, & non dimittes ex ea aliquid penitus, multoties enim redit si remanet ex ea aliquid, deinde submerge totum in unguento ægyptiaco, si est præsens, & si non, in aqua & sale & imple eo uulnus, & dimitte ipsum usque ad diem sequentem. Ipsum enim quod mansit corrodit & purgat, deinde itera totum cum ægyptiaco, secundo & tertio si indiges illo, donec cõsidas omnia esse cõsumpta quæ cõglutinando ulceri resistunt. Tunc cura uulnus unguento donec sanetur. Quod si apostema continet nodum pinguem tunc seca ipsum secundum hanc formam,

sectione habente formam crucis & injice uncinos in duo labia sectionis, & excoria ipsum ab omni parte, & diligens sis in extractione tunice quæ continet ipsum. Si autem arteria impedimento est tibi, ut non possis hæc facere, tunc fac illud quod postea dicam. Et similiter fac in apostemate si est lapideum. Quanquam sectio apostematis lapidei est faciliior, quoniam est pauci sanguinis & humiditatis, & quandoque sunt quedam horum apostematum quæ sunt in capite in quibusdam hominibus in quibus penitus non est humiditas. Ego secavi apostema

apostema in capite mulieris uetulae & inueni apostema simile aspero albo, nec poterat frangi magis quam durus silex. In alijs uero apostematibus accidentibus in capite præter hoc, sicut apostemata quæ accidunt in capitibus puerorum & ad radices aurium, sectio eorum omnium sit sectio superficialis, & pone perforationem eorum semper ab interiori parte eorum ut alleuietur cursus saniei ad inferiora, deinde cura cum eo quod cõuenit eis ex curatione.

De sectione scrophularum quæ accidunt in collo, Cap. XLII.

Multoties accidunt ista apostemata in collo, & sub ascellis, & in inguinibus, & quandoque accidunt in reliquo corpore, & sunt illa quæ ex eis accidunt in collo, & sunt multa distantque inter se, & omnis scrophula talis est intra tunicam propriam, sicut est in nodis & apostematibus capitis sicut narrauimus. Et species harum scrophularum sunt multe. Et ex eis sunt lapideæ, & quæ continent humiditatem, & ex eis sunt malignæ quæ non sunt tractabiles & non obediunt curationi. In illa uero quam ex eis uides bonæ dispositionis in tactu, cuius manifestum est propinquum coloris cutis, & mouetur ad omnem partem, & non est annexa cum neruis colli, neque cum guidegi, neque cum arteria, neque est profunda, oportet ut seces eam sectione superficiali à superiori parte ad inferiorem partem corporis ex linea g, ad lineam b.

& excoria eam ab omni parte, & extende duo labia cutis uncino aut uncinis multis, si uidebuntur necessarij sicut diximus in apostematibus capitis, et extrahe eam paulatim, & diligenter studendum est ut non incidatur uena, aut neruus. Et sit spatium non acutum ualde, studeque magna industria ne incisione ingretas infirmum & incides quod non est necesse incidere. Si autem incidis uenam, aut arteriam quod quantum fieri potest caue, tunc pone in uulnus zegi tritum, aut quosdam pulueres qui abscindunt sanguinem, & stringe uulnus, & dimitte ipsum donec quiescat acuitas apostematis, & mollescat uulnus, & incipiat putrescere, nam sanguis abscinditur tunc. Redi ergo ad curationem tuam, donec compleas, deinde inquire digito tuo indice, an remanserit aliquid ex scrophulis paruis, ergo incides eas, & munda eas. Quod si est in radice scrophulae uena magna, tunc oportet ut non incidas illam scrophulam radicitus, imò oportet ut liges eam filo duplato forti, & dimittas eam donec cadat sua sponte absque nocumeto. Deinde imple uulnus coto ueteri quod est imbutum unguento ægyptiaco,

H 2 ggyptiaco,

gyptiaco, deinde cura ipsum. Et si incidis scrophulā totā, tunc oportet ut coniungas duo labia uulneris & suas ipsum postquā uides quod nulla remāsit superfluitas. Si autē uides quia remansit superfluitas propter magnitudinem scrophulæ, tunc oportet ut intendas ad incidendam radicem eius & extrahendā eam, & administra futuram, & alia quæ diximus. Et quæ ex scrophulis continet humiditates, perfora illam perforatione superficiali, ubi apparet tibi locus maturitatis eius, & pone perforationē ab inferiori parte corporis, sicut diximus, deinde administra post perforationem licinia, cum ungento, & similia eis, ut corrodat quod remansit ex superfluitatibus, donec dum uides uulnus iam mundatum esse, tunc cura ipsum ungento generatiuo carnis, donec sanetur.

De sectione epyglottidis ab apostemate accidente intra guttur, Cap. XLIII.

Dixerunt antiqui hanc sectionē epyglottidis, & non uidi ullum in terra nostra qui eam fecerit. Qui de hac sectione scribūt, monēt ut epyglottida non secemus laborantium angina, uocat *συνέχνη* Græcis, medicorū uulgus squinantiā uocat. In his oportet igitur ut deuitetur sectio epyglottidis, cum non fiat per illud iuuamentū, propterea quod omnes uenæ, & pulmo laborāt. In illis uero qui habēt apostema calidū in ore aut gutture, aut duabus amygdalis, quādo non est ægritudo in cānali, oportet uti sectione epyglottidis ne infirmus suffocet si non sece. Oportet ergo ut secemus epyglottida sub tribus circulis, ex circulis epyglottidis, aut quatuor sectione parua per latitudinē in eo quod est inter duos circulos, ita ut sit sectio in siphac nō in carthilagine, & iste quidē locus cōueniens est sectioni, quoniā est priuatus carne & uasa sanguinis ab eo sunt longinqua. Quod si medicus est timidus, oportet ut cutē gutturis cum uncinō capiat, deinde findat cutē donec quando peruenit ad cānalem, deuitet uasa sanguinis si uidet ex eis aliquid, deinde secet siphac quod narrauimus. Recte autē secatā esse indicio erit phlegma quod egredit ex ea cū eo quod disrūpitur, & permittat uulnus apertū tempore aliquo. Cum ergo nō est timēda præfocatio, cōiunge labia uulneris cutis & sue ipsam solā absq; carthilagine, deinde administra medicinas quæ habāt facultatē carnē gignēdi usq; quo sanet. Sūma huius sermonis quæ narrauimus est ut tā periculosa curationē non tentemus, nisi quando uidemus quod aliqd horū apostematū iam oppilauit guttur infirmi, & desperauimus iā de salute infirmi, nisi secetur, aperiaturq; respirationi uia, tunc uolentes seruare anhelitū, secāt epyglottida ut respiret infirmus, & uia data respirationi saluet à morte præsentanea. Et propter hoc præceperūt dimittere uulnus apertū, ut per respirationem

rationē anima uitæ defendat. Tunc præceperunt uulnus suere & curare ipsum, donec sanet. Non possum silētio præterire quod uidi, Ancilla accepit cultellū & misit eum in guttur suum & incidit eo partē cānalis pulmonis, & uocatus sum ad curationē eius, & inueni eam mugire, sicut est mugitus mortui, detexi ergo à uulnere & inueni sanguinē paucū qui egressus fuerat à uulnere. Colligere ergo potui quod ipsa non absciderat uenā neq; guidegi, & uentus egrediebatur ex uulnere, pperauit ergo & sui uulnus & curauit ipsum donec sanatū est, & nō accidit ancillæ aliud malū quā rauedo in uoce. Et redit post breue tempus ad meliorē modum dispositionum suarum, hinc ergo dico quod in sectione epyglottidis non est timor.

De sectione apost. quod accidit in gutture exteriori, et nominatur hernia gutturis, Cap. XLIII.

Hoc apostema nominatū hernia gutturis, est apostema magnum secundū colorē corporis, & est in mulieribus multū, & est duplex, aut enim est naturale, aut est accidentale. In naturali uero non est cogitandum de remedio & accidentale, & accidentale rursus est duplex, alterum est simile nodis pinguibus, & alterū est simile apostemati quod sit ex nodatione arteriæ, & in ipso est timor. Nec tutum est hoc ferro attingere nisi si quod est paruum. Proba & inuestiga ipsum intromisso. Si ergo inuenis ipsum simile nodo pingui, non est suspensum aliqua uenarū, tunc secat ipsum sicut secatur nodi, & extrahe ipsum cum eo quod continet ipsum. Si primū non sequit trahētem, nō cesses repetere extractionē donec nihil sit reliquū, deinde cura locum eo quo oportet ex curatione, donec sanetur.

De sectione nodorum, Cap. XLV.

Nodorum multæ sunt species, & ego dixi iam ante omnes species eorum in diuisione, & oportet ut narrem hic differentiā inter nodum & exiturā cum sæpe non à quouis medico possint discerni recte, necesse autem sit ut differentiā & naturā cognoscat, qui recte mederi uolet. Dico ergo quod cōiuncta est exituræ caliditas & febris, & dolores uehementes, donec sedatur ebullitio superfluitatis, & cōpletur putrefactio, tunc enim quiescunt febres & dolores. Et cōtinet eos chistis siphac, quæ est eis sacculus proprius, & est secundū colorem corporis, & est inceptio eorū sicut cicer, & fiunt maiores fabis, nec magnitudine similes sunt, sed uariant pro humorū qualitate & corporū temperamento, & sunt duplices, aut em pingues sunt, aut cōtinent humiditatē, & colores humiditatis sunt multi, sicut dixi in diuisione. Oportet ergo quando tu peruenis ad curationē nodi, ut experiaris eum & inquiras ipsum in primis instrumento quod nominatur intromissum, de cuius forma mox in sequētib; dicetur. Et modus inquisitionis apostematū & nodorum omnium est, ut accipias hoc instrumen-

H 3 tum &

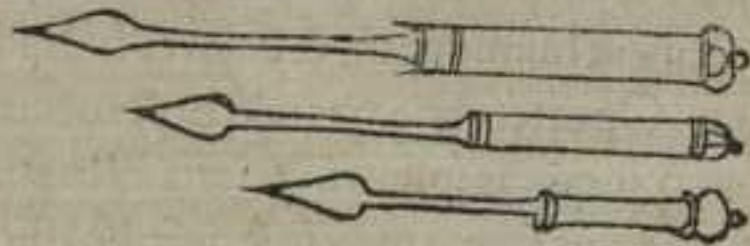
tum & intromittas ipsum in humidiorē locū in apostemate, & tu reuolue digitos tuos cum eo paulatim donec scias quod instrumentum iam penetravit cutem, omnia diligenter fac secundū mensurā magnitudinis apostematis, deinde extrahe intromissum & cōsidera illud quod egredit. Si ergo egreditur humiditas ultro fluens quicūq; color sit, tunc seca ipsum sectione superficiali, quēadmodum superius diximus in reliquis apostematibus, & si non sequitur intromissum humiditas, tūc scias quod est pinguis. Seca ergo ipsum sectione habente formam crucis secundum hanc formam,

sicut docui te, & suspende ipsum uncinis, & excoria eutem ab omni parte suspensa manu caue, & operā dato, si potes ut extrahas ipsam sanam cum nodo. Si autē rumpit chistis, & non est possibile extrahere ipsam sanā, multotiens enim accidit illud, tunc extrahe ipsam frustratim donec non remaneat ex ea aliquid. Nam si remanet ex ea aliquid quantumvis parum redit nodus plerūq;. Quod si uincit te & non potes efficere ut nihil remaneat ex eo, tunc imple uulnus quibusdā pulueribus corrosiuis, acutis, & stringe uulnus & pone super ipsum quod sedet apostema calidum, & cura ipsum cum reliqua curatione donec sanet. Si ergo est nodus magnus sue duolabia eius, & cura ipsum eo quod incarnat. Si autē est tibi cōtraria uena pulsabilis, aut alia uena non pulsabilis, tūc propera, & imple locum zegi trito, & permitte ipsum strictum duobus diebus, aut tribus donec putrefiat uulnus & quiescat ebullitio sanguinis, deinde redi ad incidendam illud quod remansit ex nodo.

De formis instrumentorum quae sunt necessaria in sectione & perforatione, Cap. XLVI.

Formae intromissorum uariāt & sunt trium specierum, est enim aliud magnum, & aliud est medium, & aliud est paruum. Forma intromissi magni, medij, parui,

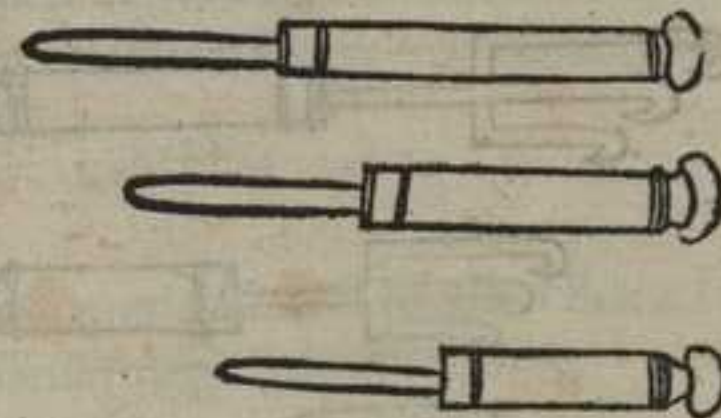

fiant ex

fiant ex ferro quadratarū extremitatū apte, ut quam celerrime penetrent in apostemata. Et istae sunt formae experientium & nominat alberid, unum eorū nominat berid, & sunt trium specierū, quoniā ex eis est magnū, medij, & paruum. Forma experientis magni, medij, & parui.

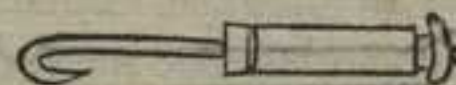

Cōueniunt ut inuestigentur per ea apostemata & exituræ, & fistulae, & bubones, his enim instrumentis exploramus cōcavitates, ossa, tendones in cauis ulceribus. Fiunt rotunda, terfa, lenia sicut acus magnae quibus sub sellia suuntur ex aere citrino, aut ex ferro, aut argēto, & meliora eorū sunt quae fiunt ex citrino aere. Visa sunt a nobis etiam ex plumbo nigro, quae conueniunt ut per ea explorentur fistulae, in quarum concavitate sunt reflexiones ut reflectatur leniter illis reflexionibus. Et sunt rursus trium specierum, quoniam est quaedam longa, & quaedam est media, & ex eis breuis, secundum quantitatem fistulae & stricturae eius. Forma experientis ex plumbo magno, forma medij, parui.

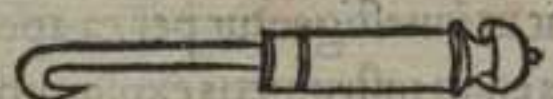
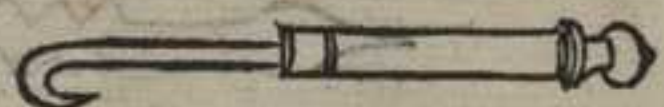
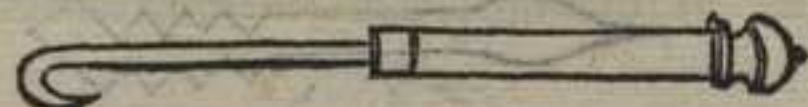

Formae uncinorū & sunt multarū specierum, quoniā ex eis sunt simplices, scilicet quibus est curuitas una, & sunt trium specierū sicut uides, magni, medij, & parui, & ex eis sunt uncini cæci, & sunt trium specierū, & ex eis sunt uncini habētes duas curuaturas, & sunt trium specierum, & ex eis sunt uncini flexuosi habentes duas curuaturas, & sunt quoq; trium specierum, & omnes isti sunt necessarij in loco suo cum res exigit. Et haec est forma uncinis simplicis magni, medij, parui.

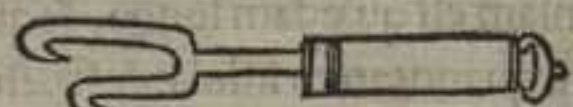
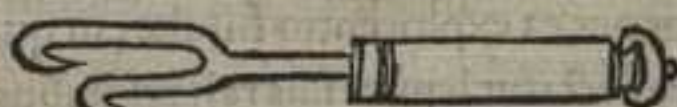
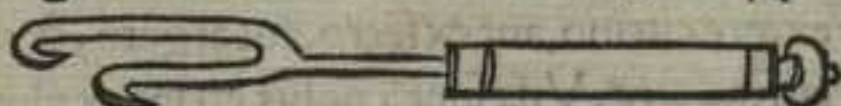
H 4 Et haec est

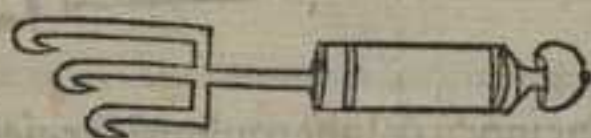
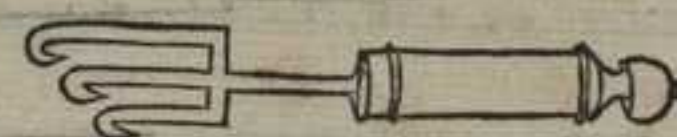
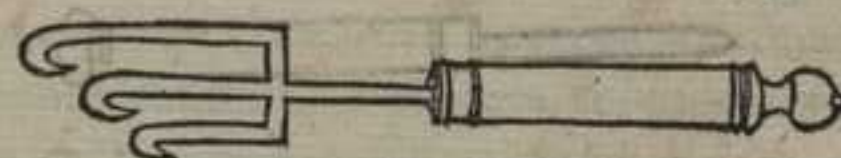
Et hæc est forma uncini cæci magni, medij, parui.

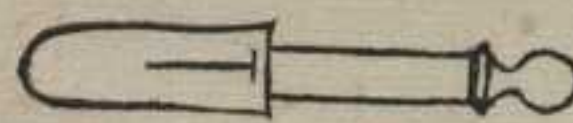
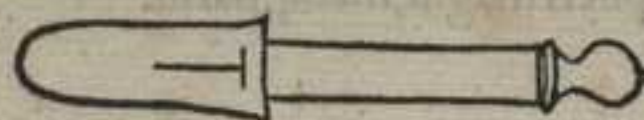
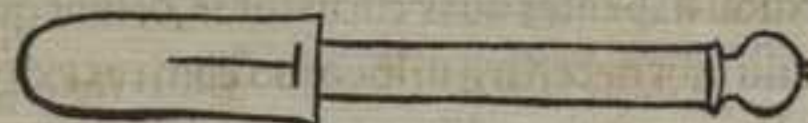
Forma uncini magni habentes duas curuaturas, medij, parui.

Vncini forma magni tres habentis curuaturas, medij, parui.

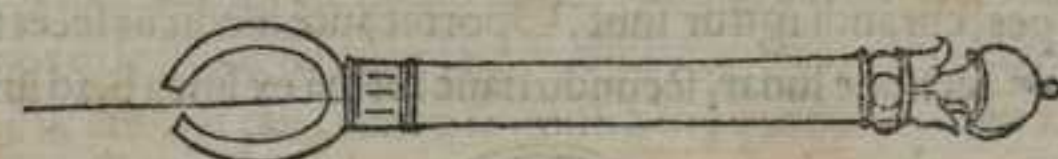
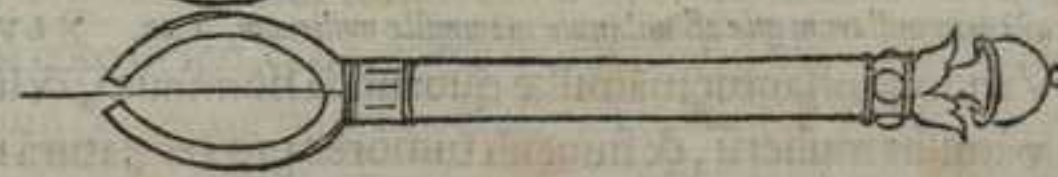

Et istæ sunt formæ scalpellorum quibus secantur & excoriantur nodi & apostemata. Et sunt trium specierum, quoniam aliud est magnum, aliud medium & paruum. Forma scapelli magni, medij, parui.

Eorum

Eorum extremitates quibus fit sectio sunt acutæ, & extremitates aliæ sunt non acutæ, & non est eorū usus nisi in detrahenda cute in excoriatione uel in odorū. Quū alio modo secare sine periculo nō possumus, propter arterias, uel etiā alias uenas, & propter neruos, quorū est ratio in omni incisione quā religiosissime habēda. Et sanet per ea infirmus & sic paulatim minuatur dolor, & aperiat apostema laxeturque per excoriationē. Et istæ sunt formæ almachadea ita enim uocāt, & sunt trium specierū scilicet magni, medij, parui, & hæc est forma magni, medij, parui.

fiunt ex ere, & sunt similia radio antiquo, sit alchhol, & in extremitate lata, & puncta spatulilis occultata, & ea penetrant ad interiora & exteriora pro uolūtate medentis, sicut uides. Forma spatuliliū quæ abscindunt inter digitos in perforationē apostematū, & non percipiunt ea infirmi, & sunt trium specierum scilicet magnum, medium, paruum.

Formæ uentofarum quibus abscinditur fluxus sanguinis, sunt istæ & sunt trium specierum magnæ, mediæ, paruæ,

fiant ex ære citrino rotundæ cum oblongitate quadam, sicut uides & sint saberrime subtiliterque factæ. Et oportet ut sint istæ species uentofarum est necesse.

apud te magnæ & parvæ, ut abscindas per eas sanguinem celeriter cum est necesse, & potissimum quando non est præsens tibi medicina. Verum tamen non utaris eis in abscissione sanguinis in omni loco corporis, sed solum in locis carnosus, sicut est lacertus cruris & coxæ, brachiorum, mammillarum, & similibus locis carnosus, humidisq. Et quandoq. fiunt ex eis instrumenta alia parua similia corticibus fistulicorum secundum hanc formam, quibus abscinditur sanguis quando fluit ex loco phlebotomie, aut ex incisione uenæ aut arteriæ. Et fiunt rotundæ, secundum hanc formam.

De cura mammillarum quæ assimulantur mammillæ mulierum, Cap. XLVII.

Quandoq. inflantur mammillæ quorundam hominum, & simulantur mammillis mulierum, & fiunt illi tumores præter naturam ualde turpes, curandi igitur sunt. Oportet autem medicus secet mammillas sectione lunari secundum hanc formam ex linea b, ad lineam g,

deinde cura pinguedinem, excoria, postea imple medicamine incuruatio, deinde coniunge duo labia uulneris sutura, & cura ipsum donec sanetur. Si autem declinatur mammilla ad inferiora, & mollificetur propter magnitudinem suam, sicut accidit mulieribus, tunc oportet ut findatur in lateribus duobus suis superioribus, duabus sectionibus similibus figuræ lunari quarum unaquæq. continetur altera, ad fines utriusq., donec sit linea maior continens minorem, secundum hanc formam, ex linea b, ad lineam g.

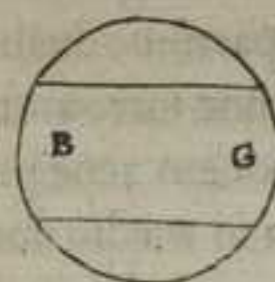

postea excoria cutem quæ est inter duo labia, & aufer pinguedinem & administra quod diximus de sutura & pulueribus, & quod est necessarium ex curatione, donec sanetur. Si autem non uidebitur consultum ut semel seces quantum oportet, ut homo possit ferre, & ne copiosius sanguis fluat, tunc oportet ut impleas uulnus coto submerso in ungento corrosiuo, & permitte ipsum donec corrodatur illud quod remansit ex pinguedine, deinde cura ipsum, donec sanetur.

De perforatione

De perforatione apostematum quæ accidunt sub titilico, Cap. XLVIII.

Ista apostemata quæ accidunt sub titilico sunt ex speciebus scrophularum quæ continent chylis, & ex eis sunt quæ continent humiditates, quæ autem continent humiditates, oportet ut secentur sectione lunari, secundum hanc formam, ex linea b, ad lineam g.

Cum ergo euacuatur totum quod est in apostemate ex sanie, tunc imple totum coto ueteri, & permitte ipsum usq. ad diem alium, deinde auferatur totum & curetur ungento conueniente ad illud donec sanetur. Quod si apostema fuerit ex specie nodorum scrophularum tunc secinde ipsum, sicut diximus in sectione scrophularum æqualiter. Si autem extenditur uulnus in hoc ut emittat pus, tunc administra in eo cauterium ex ratione de qua diximus superius.

De sectione apostematis quod accidit propter arteriam aut uenam, Cap. XLIX.

Quando dirupitur arteria & consolidatur cutis quæ est supra eam, sæpe accidit inde apostema, idem in uena non pulsati fit, sæpe enim nos uidimus oblæsam uenam tumore, inflationemq., aut apostema oriri & signa, quibus cognoscitur apostema ne & inflatio sint propter arteriam an propter uenam, quando apostema est propter arteriam, est longum aggregatum in profundo corporis, & quando impellitur apostema digitis tuis, sentis stridore. Et illud quod est propter uenam, est rotundum & apparet in corpore aperire. Atq. in secundo hoc apostemate facile errat, & præcipue quod est sub ascillis, & inguinibus & collo, & in locis multis corporis, & est magnū ualde. Oportet ergo ut non temere ferro utaris, in hoc apostematū genere. Imb quædam omnino non sunt attingenda ferro. Porro quæ sunt ex inflatione arteriæ, secinde in cute sectione in longitudinem, & deinde aperi sectionem uncinis, postea arteriam libera ex tunicis donec detegatur, deinde intromitte sub ea acum & fac eam penetrare usq. ad latus aliud & stringe arteriam filo duplo in duobus locis secundum quod docui te in sectione duarum arteriarum quæ sunt in temporibus, deinde punge locum qui est

qui est inter duo ligamenta, postea cura illud ungentis conuenientibus ad illud, donec sanetur. Quod si fuerit apostema propter sectionem uenæ, tunc oportet ut teneas manu tua quātum possibile est ex apostemate cum cute, deinde intromitte acum sub loco quem tenuisti manu tua, & fac etiam penetrare, & sit in ea filum duplum donec extrahas ipsum ex latere altero, deinde liga ipso apostema ligamento bono, quemadmodum dixi in ligamento uuæ à duabus partibus duabus extremitatibus fili. Si autem times ne extrahatur filum, tunc intromitte acum aliam cum filo alio sub apostemate toto iuxta incisionem acus primæ, & stringe fila in quatuor locis, deinde seca apostema in medio donec egrediatur quod in eo est, tunc incide superfluitatem cutis & dimitte quod ex ea ligatum est, deinde pone super ipsum puluillum imbutum uino & oleo, deinde administra curationem quæ sit licinijs & ungentis, donec sanetur.

De apostemate quod accidit ex torsione neruorum, Cap. L.

Sicut accidit apostema in arteria & uena, similiter accidit in neruis, quando accidit in eis percussio, aut accidit à labore superfluo, & similibus, & sit plurimū in locis adiutoriorū, aut calcanei & in omni loco in quo mouentur iuncturæ, & apostema graue est, simulaturq; color eius reliquo corpori, & est in pluribus dispositionibus absq; dolore, & quādo stringitur uehementius sentit in eo infirmus simile stupori, & non est apostema aggregatū in profundo corporis, imò est sub cute, & mouetur ad omnem partem, sed in interiorem depressius non cedit tactui. Quod ergo ex eis est in iuncturis non debet tangi ferro, ne accidat contractio. In illo autem quod est in capite, aut in fronte, sinde cutem cum spatumili. Si ergo est apostema paruū, tunc tene ipsum cum forficibus & abscinde ipsum à radice. Et si est magnum suspēde ipsum uncino & excoria ipsum, deinde aufer ipsum, & coniunge uulnus futura, & cura ipsum, donec sanetur.

De sectione apostematis quod accidit ex thelil, & quod accidit in uentre, Cap. LI.

Accidunt in quibusdam hominibus multotiens & potissimū in uentribus eorum, rarius in reliquis corporis partibus thelil, quæ nominatur fungalia per similitudinem ipsorum cum fungis. Quorū radix est subtilis, & ipsorum caput est crassum, sæpe conuersa sunt labia eorum. Et est ex eis paruū, & est quod ualde magnum sit. Et ego quidem quendam uidi uirum, in cuius uentre erant duo thelil, quæ erant magis quam

quam rebus alijs similia fungis, & non erat differentia inter ea, erant enim alba minutæq; radices & inuersabantur labia eorum, & sindebantur & humiditas fluebat ex eis semper. Incidi ergo ea, & effluerunt ex altero circiter decem & octo uncia, & ex altero circiter sex uncia. Et obseruatio in incisione est, ut consideres infirmus ne sit humidus, & si dolor althelil est albus, humidus subtilis radicis, tunc incide ipsum spatumili lato, & sine præsencia tibi cauteria in igne. Multotiens enim expellitur per sectionem eius, sanguis multus, propterea ergo si te uincit sanguis, & cauteriza ipsum. Quod si uides infirmum pauidum & timidū abhorrereq; ab incisione cum ferro, tūc accipe filum ex plumbo aptè factum & stringe eo althelil, eo modo quo diximus, & per mitte ipsum duobus diebus, deinde adde in strictura plumbi. Non ergo celles stringere plumbum quotiens imprimit in thelil donec abscindatur, & cadat absq; labore. Si autem thelil crasso, crassæ sunt radices, tunc in incisione eius est nonnihil periculi & timoris. Verū potes incidere medietatem eius, deinde cauteriza ipsum, ut non redeat, mox cura ipsum donec sanetur uulnus. Et caue ne præsumas incidere thelil quod est fusci coloris, & pauci sensus, & fædi aspectus, ipsum enim est apostema cancerosum. Tractabitur autem de cancri natura, uarietate & cura à nobis in sequentibus.

De cura eminentia umbilici, Cap. LII.

Eminentia umbilici sit causis multis, aut ex fissuris siphac, quod est super uentrem, & exit ex eo althirb, aut intestinum secundum quod accidit in reliquis rupturis, aut ex sanguine quæ fluit ex uena, aut ex arteria. Quemadmodum in præcedentibus diximus, aut ex uentositate coartata in eo. Si autem est propter fissuram siphac & exitum scirbi, tūc est color apostematis similis colori corporis, & est leue absq; dolore, & apparet diuersi situs. Et si est propter ægritudinē intestini, tunc est situs eius quemadmodum narrauimus, uariat autem situ & tumore à priore plurimum. Cum tu premis ipsum digitis tuis, occultatur, deinde redit, & fortasse est cum eo sonitus & magnū sit cum lauat balneū utitur infirmus. Magno sæpe etiam premitur dolore. Si uero est propter humiditatem, tunc non occultatur quando premitur manu, neque constringitur, neque augeatur. Quod si est propter sanguinem tunc cum istis signis apparet apostema, & est ad nigredinem decliue. Si autem est propter carnem natam, tūc apostema est graue uel crassum, durū, & altis magnisq; radicibus figitur.

I Si uero

Si uero est propter uentositatem, tunc tactus eius est lenis. Et ratio curandi in illo est ut consideres an eminentia umbilici sit propter sanguinem arteriæ, aut uenæ, aut uentositatem, quod si est ex aliqua harum causarum, non est temerè conandū curare. Nā in illo est periculū & timor sicut docuimus in præcedentibus nempe eo loco quō egimus de apostemate propter arteriam & uenam. Quod si eminentia umbilici est propter intestinū aut scirbum, tunc oportet ut præcipias infirmo ut stet stans extensus, deinde signa cum encausto in circuitu umbilici totius, postea præcipe ei ut resupinetur inter manus tuas super dorsum suum, deinde circunda aut spatulam lato in circuitu umbilici super locum quem signasti cum encausto, postea extende medium apostematis ad superiora uncino magno, mox ligatum in circuitu filo forti, aut chorda de serico ligamento firmo, & sit modus ligamenti anxotati, deinde aperi mediū apostematis extensum supra ligamentum, & intromitte in ipsum digitum indicem & quære intestinū. Si ergo inuenis ipsum iam captum à ligamēto, tunc extrahē alenxotati, & impelle intestinū ad interiora uentris. Et si inuenis scirbum, tunc accipe ipsum uncino & incide superfluitatem eius. Si autem hanc curandi rationem uidebitur impedire quæpiam arteria, aut uena, tunc circunda ipsum multum, deinde redi ad curam & accipe duas acus, & intromitte duo fila fortia in duas acus & sue in circuitu quem fecisti circa apostemata in modum crucis, & effice ut acus penetrent, deinde stringe apostema in quatuor locis super acus, & si uis aufer acus & dimitte locum donec putrescat caro exesa & ultro cadat. Aut incide ipsam ubi uideris ipsam ob putrefactionem facile posse tolli, loco à putrefacta carne purgato, cura ipsum eo quo oportet ex ungentis donec sanetur. Quod si eminentia umbilici est ex carne nata in eo, aut ex humiditate, tunc oportet ut concaues apostema, sicut diximus & extrahas sanguinem, aut humiditatem quam inuenis in eo, deinde cura ipsum aliquo medicamento quod consolidet locum.

De cura cancri, Cap. LIII.

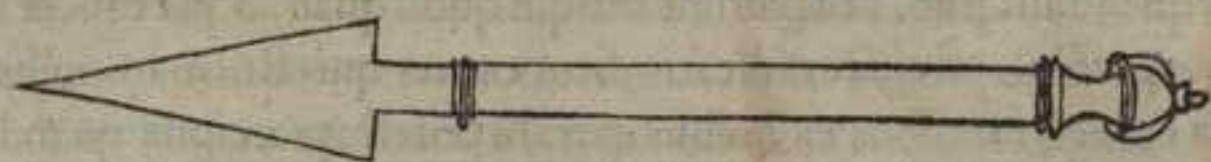
IAm diximus in diuisione species cancri, & qua uia quoque modo omnis generis cancri sit medendum, & cauendum ne curare conemur cancrum ferro, ut non ulceretur. Et diximus quomodo medicus curare debeat cancrum generatum in matrice, quidquē in ea curatione fugiendum sit

dum sequendumque sit. Et dixerunt antiqui quod quandoque cancer est in loco ubi possibile est eius eradicatio, sicut cancer qui est in mammillis, aut in coxa & locis similibus ex quibus extrahi potest, præcipue quando est incipiens & paruus. Quādo est magnus, & si non uetus non tamen oportet magnam spem curandi eius polliceri. Ego enim non potui sanare ex eo aliquem, neque uidi alium ante me peruenire ad illud. Cura uero in cancro quando est in ijs locis quos diximus, est ut primum purget infirmum à cholera nigra aliquoties, deinde de mitte sanguinem si in uenis est repletio manifesta, deinde præparato infirmo sicut diximus, iniice in cancrum uncinos qui conueniunt ei, postea concaua ipsum ab omni parte cum cute & perpurga idoneis instrumentis donec non remaneat aliquid ex radicibus eius, & permitte sanguinem fluere, & non statim fluxum sanguinis sistas, imò exprime loca & absterge sanguinem crassum manu tua, aut aliquo ex instrumentis. Si autem curationi impedimento est fluxus sanguinis crassi ex incisione arteriæ, aut uenæ, tunc cauteriza uenam donec abscindatur sanguis, mox cura ipsum reliqua curatione, donec sanetur.

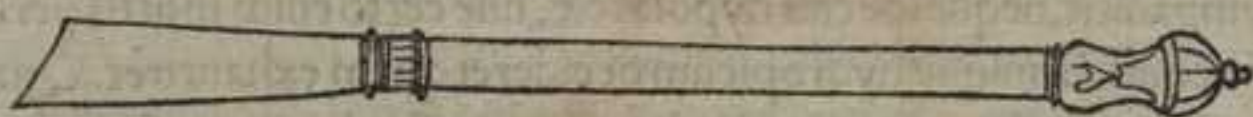
De cura hydropisis, Cap. LIIII.

IAm narrauimus in diuisione species hydropisis & signa singularū species quorū quælibet genere remediorū curetur. Et illa quæ curat ferro est species asclites, præterea nulla attingenda est ferro, neque species tympanitis, neque species hypofarcæ, sine certo enim mortis periculo fieri nequit, citiusque hydropicum occideret quam exhauriret. Quando tu medicatus es hanc speciem hydropisis quæ ferri patiens est, & non contulit medicatio tua, tunc considera. Nam si in infirmo iam consecuta est debilitas, aut cum eo infirmitas alia præter hydropisim, sicut si sit cum eo tussis, aut uentris solutio, & similia illis, tunc caue ne mediceris ei ferro, quoniam sine periculo fieri nequit: Si autem uides infirmum exuberantis uirtutis, neque est in eo alia ægritudo præter hydropisim solam, & non est puer, neque senex, tunc modus curationis in eo est, ut eleues infirmum stantem inter manus tuas, & minister post ipsum exprimat uentrem eius manu sua impellendo aquam ad inferiorem partem pectinis, deinde accipe spatulum spinosum, secundum hanc formam.

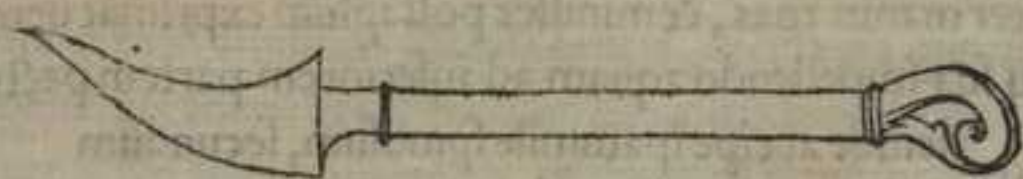
I 2 Sit duarum

Sit duarum partium acutarum, longum, acutæ extremitatis, sicut spatumile. Veruntamen sit in eo quiddam breuitatis paulatim ut non pertranseas eo usque ad intestinum, & lædas ipsum, deinde considera, nam si est generatio hydropisis ex parte intestinorum, tunc oportet ut feces ab umbilico spacio trium digitorum ad inferiora in directo eius supra pectinem. Si uero generatio hydropisis est propter ægritudinem epatis, tunc sit sectio tua sinistra ab umbilico tribus digitis. Et si generatio eius est propter splenem, tunc sit sectio in latere dextro, & cauere oportet ne fiat sectio in latere super quod uult iacere infirmus ut non fluant superfluitates ad illum locum debilem. Perfora instrumento cutem totam, deinde intro mitte in illam sectionem, & eleua manum tuam cum spatumili inter cutē & siphac quasi tu excories ipsum, & sit quantitas quæ excoriatur circiter quantitatem unguis, deinde perfora siphac magna cautione & industria donec perueniat spatumile ad locum uacuum in quo loco consueuit colligi aqua, deinde extrahe ipsum, & intromitte in foramen instrumentum, cuius hæc est forma, & sit simile cannulæ, ex argento subtili,

fiat ex argento, aut ære, aut auricalcho leue, tersum, in inferiori parte est foramen paruum, & in lateribus eius sunt tria foramina, duo ab una parte, & unum à parte altera, & facta est extremitas eius incisa, secundum modum incisionis calami, quemadmodum uides hic ob oculos positum.

In extremitate

In extremitate eius superiore est armilla, nam quando instrumentum peruenit ad aquam, tunc ipsa descēdit super instrumentum, ergo euacua ex aqua non simul omnem, sed primo mediam ferè eius partem. Quoniam si tu euacuas ex ea plus quam oportet simul uno tempore, timor est ne moriatur infirmus per resolutionem spiritus sui animalis, aut accidit ei syncopis quæ appropinquat morti. Verum euacua ex ea secundum quantitatem uirtutis eius, & secundum quod significant tibi infirmi dispositiones ex uirtute pulsus eius, & ex bonitate respirationis eius. Deinde extrahere instrumentum & celeriter obstrue foramen ut aqua retineatur, quod fit si ritè coniungas solutam cutem quæ retinet foramen quod est super siphac, quod perforandum esse diximus. Porro hæc eadem cura est die sequente proximo repetendo eodem instrumento. Si uides infirmum tolerantem illud, extrahe etiam ex aqua quantitatem paruum, fac illud diebus aliquot. Hanc curam administres magna animi sollicitudine & timore, nam hæc curatio non fert uel minimum errorem. Paulatimq; semper per interualla temporis deme de aqua, donec admodum pauca reliqua fuerit. Si autem times infirmo, quod quanquam multum detraxeris de aqua, tamen nihil aut parum adiutum uides ægrotum, tunc cura ipsum seipultura in arena calida & sudore multo in balneo, & sole, & sic expectet sitim, et cura ipsum medicinis exiccantiis donec sanetur, & cauteriza ipsum super stomachum, & epas, & splenem, post extractionem aquæ, adhibeas autem cauteria sicut in præcedentibus explicauimus.

De cura infantium qui nascuntur locis urinae eorum non perforatis, aut foramen est strictum, aut non in suo loco, Cap. LV.

Vandoque egreditur aliquis infantium ex uentre matris suæ, & caput in pene eius non est perforatum, aut est foramen strictum aut non suo loco, oportet ergo foramen moliri statim spatumili subtili ualde, secundum hanc formam.

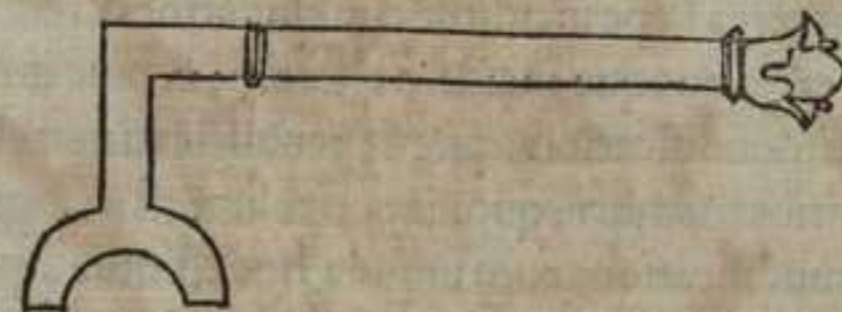
Deinde pone in foramen clauum subtilem ex plumbo & liga ipsum in eo tribus

eo tribus diebus, aut quatuor. Quando ergo uult urinam mittere remouetur & mingat, emissa urina, reponet clauum. Et si tu non ponis plumbum, tamē possibile est ut urina quæ incidit in locum, non permittat ipsum claudere. Illi autem cuius foramen est strictum, medicabimur plumbo, sicut diximus, diebus multis, donec meatus amplior reddatur. Illi autem in quibus est foramen non in suo loco, læduntur. Quia foramen est ad finem capitis uirgæ, quare non potest mingere ad anteriora, donec eleuet uirgam manu sua ad superiora, neque est ei generatio, propterea quod sperma non potest peruenire ad matricem secundum rectitudinem, & est ægritudo sæda ualde. Et modus curandi in illo est, ut resupinetur infirmus super dorsum suum, deinde extende caput uirgæ eius in manu tua sinistra extensione uehementi, & incide caput capitis uirgæ ex loco priapi spatium acuto, sicut est incisio calami, aut sicut tu radis aliquid, ut medium eius fiat sicut est secundum naturam caput uirgæ, & ut cadat foramen in medium quæadmodum naturale est. Et caue in incidendo à fluxu sanguinis, multoties enim accidit illud. Oppone ergo ei id quod abscindit sanguinē, & cura locum, donec sanetur.

De albather quæ accidunt in præputio, & in capite uirgæ, & corruptione, & nigredine, & adherentia præputij cum capite uirgæ, Cap. LVI.

Multoties accidunt istæ albather in uirga, & est eminentia carnis sædæ, & ex ea alia est maligna, & alia non maligna. Non malignam ergo oportet ut suspendas uncino subtili & abscindas eam, donec munda eam totam, deinde pone super ipsam cotum imbutum ungento ægyptiaco, cura ipsum post illud ungento diaphænicon, donec sanetur. Quod si albather est maligna, sædi coloris, oportet ut administres in ea cauterium post incisionem cutis, & ipsius rationem. Si autem albather est in præputio capitis non circūcisi, & est pars albather intra præputium, & pars eius extra, tunc oportet ut omnino auferas albather, quæ est intus, donec consolidetur, tunc cura ipsam exterius. Quoniam interiora primum sunt perurganda, nisi enim cauitas sit ab omni corruptione mundata, & sana carne impleta, præputium perforatur, & sæpe accidunt etiam in testiculis, & præputij nigredo, & corruptio. Oportet ergo ut coeques totum quod denigratum est, & quod uult corrumpi, aut quod iam corruptum est. Deinde obline ipsum melle cui immixta sit farina corticis granatorum

granatorum, & erui tritorum cribellatorum. Deinde cura illud reliqua curatione, donec sanetur. Si autem accidat fluxus sanguinis, tunc administra cauterium cum cauterio lunari secundum hanc formam.

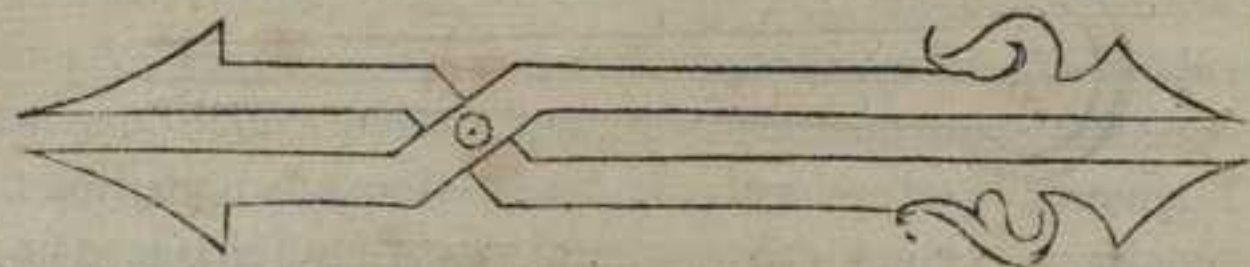
Cauterium enim est iuuatium ad duas dispositiones simul, semel ad fluxum sanguinis & uulnus quando corrumpitur. Quod si corroditur caput uirgæ & destruitur totum, tunc oportet ut intromittas in meatum priapi cannulam ex plumbo, ut mingat infirmus super eam. In adherentia uero præputij cum capite uirgæ, & hæc quidem adherentia non accidit nisi in eo cuius præputium est sanum, & non exigitur ad hoc circūcisio. Et quandoque accidit adherentia propter uulnus, aut apostema quod cum sit, oportet ut excories eam spatium obtuso, donec soluatur ligamentum & liberetur caput uirgæ ab omni parte. Quod si est difficile discernere ea exquisite, tunc oportet ut excories aliquid ex capite uirgæ, & ex præputio. Præputium quando est subtile sæpe perforatur propter suam subtilitatem, deinde separa inter præputium & caput uirgæ cum panno lini subtili, qui sit madefactus in aqua frigida, ut non adhæreat donec curetur uino stiptico, atque consolidetur.

De mundificatione infantium & curatione cum prima curatione non succedit, Cap. LVII.

Cum circūcisio non est solutio continuitatis, sicut reliqua uulnera. Verū tamen cum sit cura relicta uoluntati nostræ, & usus eius sit in pueris proprie, est necesse ut tentemus curationem meliorem, & uiam meliorem perducentem ad salutem. Dico ergo quod antiqui non dixerunt de circūcissione in aliquo suorum librorum, quoniam non usi sunt ea, nec quicquam extat de hoc medendi modo quod sciam, nosque adeo primam hanc rationem curandi per experientiam & rationem, inuenimus, primique nos ad communem hominum utilitatem multa excogitauimus, inter alia docuimus uti mundificatione cum nouacula, & forficibus, & uti alselcati, & ligamento cum filo & incisione cum ungu-

la. Et ego probavi omnes istos modos, & non inueni meliorem mundificatione cum forficibus & ligamento cum filo, quoniam in mundificatione cum nouacula multotiens effugit cutis, quoniam cutis præputij habet duas tunicas, propterea sæpe inciditur cutis superior & remanet tunica inferior. Cogitur ergo quoque incidere alteram, & hinc timor est dolorem futurum. Et in mundificatione quæ fit per alfelcati non est secunda incisio extremitatis uirilis membri, quoniam periculum est ne ingrediatur in foramen eius. In mundificatione cum ungula hoc est utile, quod uitantur incommoda quæ à ferro solent uenire. Et cutis quidem pueri est brevis natura, & multotiens nascuntur taliter quod non indigent mundificatione, & uidi illud. Mundificationis autem utilitatem quæ fit cum forficibus & ligamento cum filo clarissime sæpe perspexi, quoniam forfices sunt proportionales incisionis, propterea quod acuitas quæ est superius, est sicut acuitas quæ est inferius. Cum ergo premis manum tuam proportionatur due acuitates & incidunt simul, & sit compressio filii figura continens cutem uirgæ ab omni parte. Magno autem studio uidendum est, ne ullus error committeretur. Et in hac cura primum est, ut iubeas æstimare puerum deligatur, sentit enim præcipue si est ex eis qui intelligant parumper. Ligas diligenter filum in uirga eius, & dimitte ipsum usque ad diem sequentem, deinde fac eum gaudere & lætari omnibus modis, quibus fieri potest. Deinde fac eum stare inter manus tuas præparatæ staturæ, & non sedeat. Et occulta forfices in manu tua, aut sub pede tuo, ne uideat eas puer omnino, neque aliud ex instrumentis, deinde intromitte manum tuam ad uirgam eius, & suffla in cutem & trahe eam sursum, donec egrediatur caput uirgæ, deinde mundifica ipsam ab illis quæ in ea colliguntur sordibus, deinde liga locum signatum cum filo duplo, postea liga inferius quoque ligamento alio, deinde tene cum pollice tuo indice locum ligamenti inferioris retentione bona, & incide inter duo ligamenta, deinde eleua cutem sursum celeriter & extrahe caput uirgæ, deinde permittite sanguinem effluere paulatim, est enim non malum si nonnihil sanguinis emittitur, & pone puluerem desuper, & super puluerem pannum in quo est illitus uitellus oui decocti in aqua rosata, concussi cum oleo rosato recenti boni, & dimitte eum sic curatum usque ad diem sequentem, & cura ipsum reliqua curatione, donec sanetur. Formæ forficis ad mundificationem,

habeant

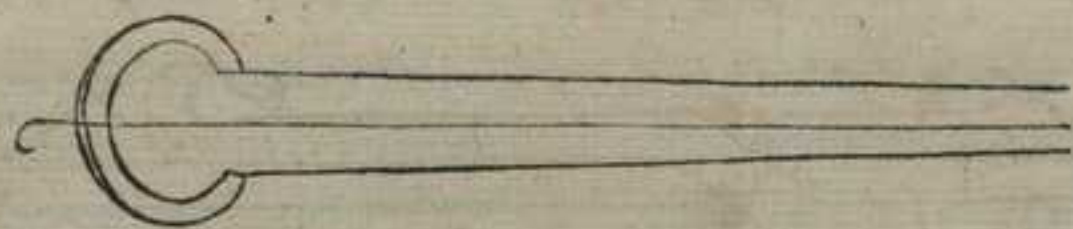

habeant duas extremitates, & sint incidentes ne egrediatur in eis rāmus clauis, & sit longus æqualiter. Error diligenter debet caueri in mundificatione, sæpe autem incidit, fugit enim sæpe cutis intrinseca tota, aut pars eius apud incisionem, ergo oportet ut extendas eam ungue tuo ante apostemationem loci, & incidas eum secundum equalitatem. Quod si non potes tenere eam ungue tuo, tunc extrahe eam uncino & incide eam. Si autem præterierint tres dies & remanet quod est sub uirga inflatum apostematum, tunc dimitte illud donec sedetur apostema calidum, & excoria illud leniter, & incide illud secundum quod præparatur, & caue à capite uirgæ, non enim nocebit ei illud. Cura ergo illud cum eo quod consolidat uulnus ex pulueribus quos narrauimus in tractatu de pulueribus, & si inciditur ex cute supra mensuram & euadit ad superiora, non nocet ei. Cura ergo illud eo quod diximus donec sanetur.

De curatione urinae retentæ in uesica, Cap. LVIII.

Vrina retenta in uesica fit ab oppilatione facta ex lapide, aut sanguine cōgelato, aut pure aut carne nata, et similibus. Si huic morbo adhibueris ea remedia quæ à nobis sunt tradita in diuisione, & non soluitur urina, & uides retentionem eius esse propter lapidem qui iam est in collo uesicæ, tunc oportet ut sit infirmus super genua sua curuatus, deinde componantur pedes eius super dorsum, & extendat uentrem ex superiori parte dorsus eius, & stringat infirmus auditum suum, quantum possibile est ei. Cogitur sic collum uesicæ ad expulsionem lapidis ad posteriora, quare ex meatu colli uesicæ lapide repulso, redditur urina. Quod si non soluitur hoc modo, & maius periculum maiorque dolor apparet in infirmo, tunc oportet ut administres extractionem eius cum instrumento quod nominatur syringa, cuius hæc est forma,

fiat ex argento

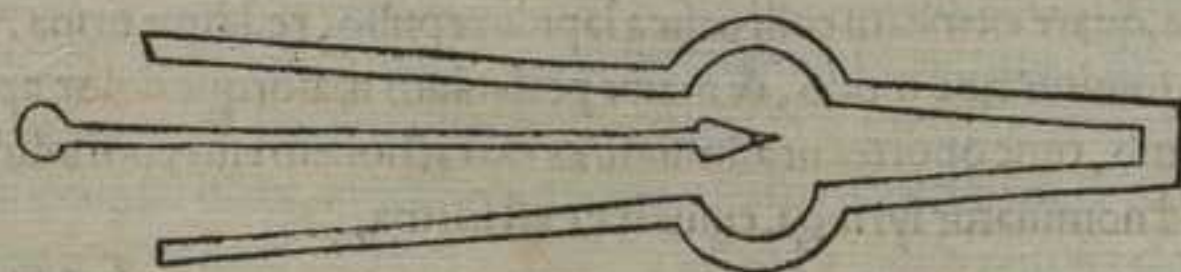

fiat ex argēto & sit subtile leuigatū, concavū sicut canna penne avis in subtilitate radij, longum palmi unius & medij, cui sit canna subtilis in capite eius. Et exitus urinæ per ipsum est, accipias igitur filum duplicatum, & liges in extremitate eius lanam, aut cotum ligatura bona, & intromittas extremitatem fili in inferiori parte syringæ & incide forficibus si superfluit aliquid ex lana. Verum intromitte in cannulam quantum potest commode fieri, deinde inunge syringam oleo, aut butyro, & albumine oui, & fac sedere infirmum super sedem. Et embroca uesicam, & uirgam oleis humidis, & oleo in aqua tepida, deinde intromitte syringam in uirgam leniter donec perueniat ad radicem uirgæ, deinde dupla uirgam superius ad partem umbilici, & impelle syringam intra ipsam, impelleque ipsam donec perueniat ad uesicam & sentiat eam infirmus iam peruenisse ad locum uacuum: Et non fiat hoc secundum hunc ordinem nisi quando meatus est ualidus qui possit ferre hanc curam, deinde extende filum cum lana paulatim. Urina enim sequetur lanam, deinde extrahe eam, & fac fluere urinam, & itera syringam, & non cesses facere illud donec euacuetur uesica, & sentiat infirmus alleviationem.

De qualitate clysterizationis uesicæ cum clapsedra & forma instrumentorum
quæ conueniunt ad illud, Cap. LIX.

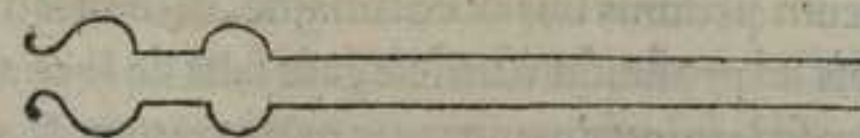

Vando accidit in uesica ulcus, aut sanguis in ea congelatur, aut coartatur in ea pus, & uis distillare in eam aquas & medicinas, tunc fiat instrumento quod nominatur clapsedra, & hæc est forma eius.

In eo sunt

In eo sunt tria foramina, duo ex una parte, & unum ex parte altera, sicut uides & locus concavus in quo est illud quod impellit, sit secundum quantitatem quod oppilet ipsum. Oportet enim iustam magnitudinem & capacitatem habeat ad expellendam & attrahendam humiditatem. Cum ergo uis proijcere humiditates in uesicam intromitte extremitatem clapsedræ in humiditatem & trahe quod impellit ad superior, humiditas enim trahitur in concauitatem clapsedræ, deinde intromitte extremitatem eius in uirgam sicut narrauimus in syringa, deinde impelle humiditatem cum eo quod impellit, illa namque humiditas peruenit ad uesicam statim, ita quod sentit eam infirmus. Forma clysteris subtilis, qua clysterizatur uesica, est hæc.

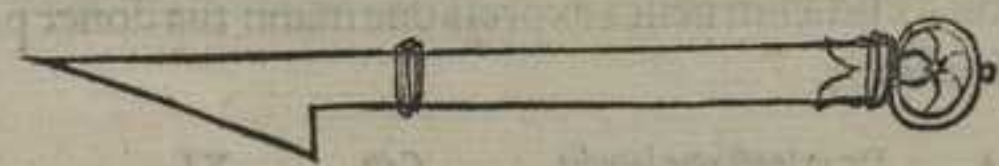

Fiat ex argento aut auricalcho, cuius caput altius sit simile alcama paruæ, & sub eo sinus inter quem cadit ligamentum, deinde accipe uesicam anatis, & pone in ea humiditatem qua uis clysterizare uesicam, deinde liga eam inter duos sinus ligatura forti filo duplo, & calefac illam humiditatem parum super ignem, deinde intromitte extremitatem clysteris in uirgam, postea stringe manum tuam super uesicam cum humiditate strictura apta, donec sentiat infirmus quod illa humiditas iam peruenit ad uesicam, si autem non est tibi præsens uesica, tunc accipe frustum pergameni & fac ex eo circulum, & perfora ipsum ab omni rotunditate sua, deinde intromitte filum forte in illis foraminibus, sicut reuoluuntur, deinde congrega circulum sicut congregatur aliofratu, postquam tu ponis in eo illud ex sex humiditatibus & oleis & aquis, deinde liga ipsum in instrumento, & fac cum eo sicut fecisti cum uesica expressione manu tua donec perueniat humiditas ad uesicam.

De extractione lapidis, Cap. XL.

Iam diximus in diuisione species lapidis, & curationem eius cum medicinis, & diximus differentiam inter lapidem generatum in renibus, & lapidem generatum in uesica, & signa illius. Et dixi lapidem in quo cura manus & sectiones habet locum, & est lapis generatus in uesica proprie, & ille qui figitur in uirga. Paucis dicam de hac re quam clarissime possum,

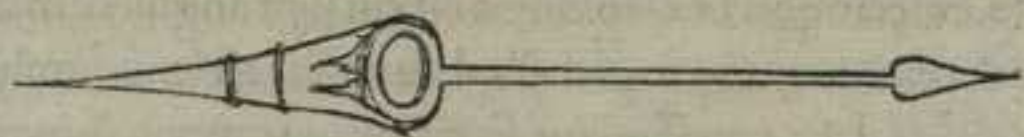
possunt. Dico ergo quod lapis generatus in uesica plurimum accidit pueris. Et ex signis eius est quod urina egreditur ex uesica similis aquæ in subtilitate sua, & apparet in ea arena, & fricat infirmus uirgā & dolet, & multotiens pendet, deinde egreditur, & erigitur cum eo anus in multis. Et est facilis sanatio puerorum usquequo consequuntur quatuordecim annos, & est difficilis in senibus. In iuuenibus autē est media, faciliior senum, difficilior quam in pueris, & quo homo natus maior est, hoc est, difficilior in eo curatio lapidis. Et curatur etiam lapis citius uel tardius pro magnitudinis ratione. Cum ergo peruenimus ad curationem, oportet in primis ut mundificemus infirmū clysteri quod extrahat totum stercus, quod est in intestinis. Ipsum enim quandoque prohibet inuentionem lapidis, deinde accipitur infirmus cum pedibus suis & cōcutiatur, & moueatur ad inferiora ut descendat lapis ad profundum uesicæ, aut salta de loco alto aliquotiens, deinde fac eum sedere inter manus tuas præparatum, & manus sint sub coxis ipsius, ut fiat uesica tota decliuis ad inferiora, deinde perquire eam & tange eam extrinsecus. Si ergo sentis lapidem in spacio, tunc propera statim cum sectione. Quod si non cadit sub tactu tuo omnino, tūc oportet ut tingas digitum indicem in oleo manus sinistrae, si infirmus est puer, aut digitum medium, si est iuuenis adultæ ætatis & intromittas ipsum in anum eius, & perquire de lapide, donec quando stat sub digito tuo cōuerte eum paulatim ad collum uesicæ, deinde preme super ipsum cum digito tuo & impelle ipsum ad exteriora uersus locum cuius sectionem uis, & præcipe ministro ut premat uesicam manu sua, & iube ministrum ut manu sua dextra testiculos extendat ad superiora, & manu sua alia remoueat cutem, quæ est sub testiculis in parte à loco in quo fit sectio, deinde intromitte spatulile incidens, cuius hæc est forma.

Et scinde in eo quod est inter anum & testiculum non in medio, imò ad latum natis sinistrae, & fiat sectio super ipsum lapidē, & digitus tuus sit in ano, & fiat sectio transuersa, ut sit sectio exterius ampla, & interius stricta secundum quātitatem, quod sit possibile egressio lapidis ex ea, non maior, fortasse enim comprimit digitus qui est in ano lapidem, & egreditur absque difficultate.

difficultate. Et scias quod ex lapidibus est cui sunt anguli & margines, quare fit difficilis exitus eius, propter illud, & ex illis est lenis similis glandi, & rotundus, & fit facilis egressus eius. Ergo cui sunt anguli & margines adde fissurā. Quod si non egreditur ita, tunc oportet ut aliā excogites rationem & uiam, nempe ut aut stringas super ipsum cum gesti apte, cuius extremitas sit sicut luna quæ stringat super lapidem & non euadat ab ea, aut ut intromittas sub eo instrumentum subtile curuatæ extremitatis. Si autem non potest intromitti super lapidem propter angustiam foraminis, tunc amplifica foramen parumper, quod si uincit te aliquid ex sanguine absconde ipsum cum zegi. Si uero plures sunt lapides, tūc impelle imprimis magnū ad os uesicæ, deinde super ipsum impelle paruum, & similiter fac, si sunt plures duobus. Quod si est magnus ualde, ne tentes ut seces ipsum sectione magna, aut enim accidet infirmo ut moriat, aut distillatio assidua, propterea quia non consolidatur locus omnino. Verum administra expulsio nem eius donec egrediatur, aut excogita fracturam eius cum forficibus, deinde extrahas eum frustratim. Cum ergo compleueris operationem tuam, tūc imple uulnus thure & aloë, & sanguine draconis, & stringe ipsum & pone super ipsum pannū infusum oleo et uino, aut oleo rosaceo, et aqua frigida, ut sedetur apostema calidum, deinde resupina infirmum super collum suum, & non soluas ligamentum usque ad diem tertium. Cum ergo solueris ipsum embroca locum aqua & oleo multo, deinde cura ipsum unguento diaphœnicon, & unguento basilicon, donec sanetur. Si autem accidit in uulnere apostema calidum, aut si congeletur sanguis in uesica & prohibeatur ex eo urina, & cognoscitur illud ex egressione sanguinis cum urina. Intromitte ergo digitū tuum in uulnus & extrahe illum sanguinem. Nam si remanet facit corruptionē, & putrefactionem uesicæ, deinde ablue uulnus aceto, aqua, & sale, & adpone cuique speciei id quod cōuenit ex curatione usque quo sanetur. Et oportet inter curandum ut liges duas coxas & congreges causas medicinarum, quæ ponuntur super locum, quod si lapis est paruus, & sit in meatu uirgæ, & figitur in eo, & prohibet urine exitus, tunc cura ipsum ea ratione, quam exposui antequam peruenias ad sectionem. Multotiens eni fit per hanc curationem ut nihil opus sit sectione. Ego enim probaui illud, necesse est autem ut accipias perforatorium ex ferro asselud, cuius hæc est forma,

K triangulatæ

triangulatae extremitatis acutum fixum in ligno, deinde accipe filum, & liga cum eo uirgam sub lapide ut non redeat ad uesicam, deinde intromitte ferrum perforans uirgā leniter donec perueniat perforatoriū ad ipsum lapidem, & reuolue perforatorium manu tua in ipso lapide paulatim, nec abstas a perforatione, donec facias ipsum penetrare a parte altera. Vrina namq; absoluit statim, deinde preme manum tuam super illud quod remansit ex lapide ab exteriori parte uirgæ. Ipse enim frangitur & egreditur cum urina, & sanatur infirmus. Si aut non succedit hæc curatio propter aliquod quod prohibet impeditur illam, tunc liga filum sub lapide & filum aliū supra lapidē, deinde seca in ipsa uirga inter duas ligaturas super lapidē, deinde extrahe ipsum, postea solue ligamentū & mundifica sanguinē cōgelatū qui sit in uulnere. Et non est necessariū ligamentū fili sub lapide nisi ut nō redeat ad uesicā, & ligamentū aliud desuper, nisi ut quando soluit filum post egressionē lapidis redeat cutis ad locū suū, & cooperiat uulnus. Et ppter illud necesse est tibi quando ligas filiū superius ut eleues cutē ad superiora, ut redeat exempto lapide in locū suū, & cooperiat uulnus, sicut diximus.

De extractione lapidis mulierum, Cap. LXI.

Raro generatur lapis mulieribus. Si autem accidit alicui earum lapis, difficilis est eius curatio, & ob multas causas incurabilis est lapis in mulierib. prima est quod mulier fortasse est uirgo, alia est, quia tu non inuenis mulierē quæ detegat seipsam medico, quando est casta, aut ex habentibus maritos. Accidit quod non facile inuenimus mulierem bene scientē hanc artem, præcipue artē quæ manu fit, ignorant, alia est causa, quod locus sectionis super lapidē in mulieribus est longius a loco lapidis, quare indiget sectione profunda quæ sine periculo esse non potest. Quod si necessitas prouocat ad illud, tunc oportet ut accipias mulierē medicam bene scientē cuiusmodi raro inueniē. Si talem mulierē tam doctam in arte habere non poteris, tunc quære medicū castum, subtilē, & præsentē mulierē obstetricē bene doctam in re mulierū. Aut mulierē quæ in hac arte sit peritissima, adsit ergo talis & præcipe ei ut faciat omnia qd præcipis ei ad inueniendū lapidē. Si ergo inuenit ipsum, coartet eam sub digito suo, & tunc

& tunc præcipe ei ut secet super ipsum. Si uero non est uirgo, tunc præcipe obstetrici ut intromittat digitū suū in uulvā infirmæ, & inquiret lapidē, ponendo manum suam sinistrā super uesicam, & cōprimat eam. Si ergo inuenit eum, oportet ut gradatim moueat eum ab orificio uesicæ ad inferiora, donec perueniat cum eo ad radicē coxæ. Et quacunq; parte sentit lapidē, ab illa parte digitus eius non remoueat a lapide coartans sub eo & sit sectio parua primo, deinde intromitte radium super illam sectionem. Si ergo sentit lapidē, tantum secet ut quod lapis egrediatur ex ea. Et scias quod species lapidis sunt multæ, alius enim est paruus magnusue, alius lenis seu asper, alius longus aut rotundus, & alius habens ramos. Scias ergo species eius, ut lapis indicet de se quomodo secandus sit. Si ergo uincit te sanguis, tunc adde in loco zegi tritū & tene ipsum hora una donec abscindatur sanguis, deinde redi ad operationē tuā donec egredietur lapis, & fac ut præparata habeas instrumenta quæ dixi in extractione lapidis in uiris, ut cōmodius hæc omnia instrumentorū idoneorū adminiculo administrare possis. Quod si uincit te fluxus sanguinis, & scis quod fluxus sanguinis est ex arteria incisa, tunc pone puluerem super locum, & stringe cum puluillis strictura supra, & non iteres illud & permittite lapidē, & non extrahas ipsum propter magnum periculū, deinde cura uulnus. Cum ergo sedatur acuitas sanguinis post dies & putrescit locus, tunc redi ad curationē omisissam, propter sanguinis fluxum ex arteria, nec sine magna causa cesses donec egrediatur lapis.

De sectione hernie aquosæ, Cap. LXII.

Hernia aquosa nihil aliud est nisi collectio humiditatis in siphac albo quod est sub cute testiculi continente ouū, & nominat siphac. Et quandoq; est in panniculo proprio quem præparauit sibi natura in parte oui, ita ut uideatur ouum aliud. Et cutis testiculi inter siphac album, quod diximus, & illud raro accidit & generatio quidem huius ramis est ex debilitate quæ accidit testiculis, quare effunditur ad eos hæc materia, & quādoq; accidit ex percussione super testiculos. Et hæc humiditas habet multos colores, & plerunq; est color eius decliuus ad citrinitatē, aut est sanguineus rubeus, aut est seculentus niger, aut est aquosus albus, & talis est plurimum, & signa quibus scitur ubi sit aggregatio aquæ sunt ista. Nam si est in siphac albo, quod diximus, tunc apostema est rotundum ad longitudinem sicut est figura oui, & non apparet testiculus, quoniam huius

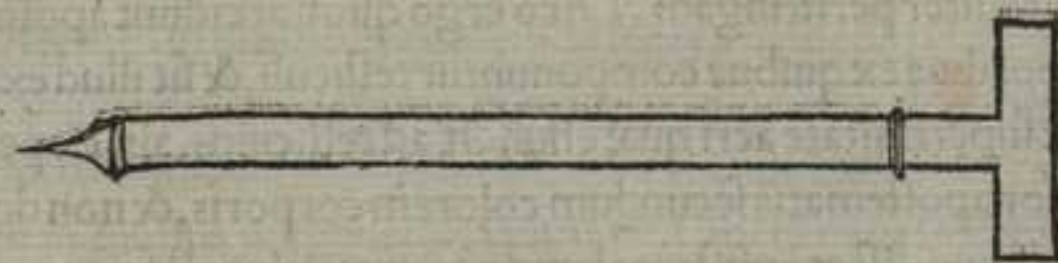
K 2 miditas

miditas continet eum ab omni parte. Et si est humiditas in alio panniculo qui est proprius humiditatis, tunc apostema est rotundum cum parte oui, & propterea uidetur aliud ouum esse. Et si humiditas est inter cutem testiculorum & siphac album, tunc cadit sub sensum. Quando ergo uis coloris humiditatis cognitionem, tunc experire colorem humiditatis cum intro misso quadrato, cuius forma præcessit. Secundum illud ergo quod egredi tur in inuestigio intro missi, iudica de illo quod est intra ipsum. Cum ergo uenimus ad curationem quæ sit ferro, tunc oportet ut præcipiamus infir mo ut phlebotometur si possibile est ei illud, & uides corpus eius plenum deinde resupinetur super dorsum suum in altiore loco, & pone sub eo pan nos multos, deinde sede tu super sinistram eius & præcipe ministro ut sede at à dextris eius, qui extendat uirgam eius ad alterum laterum cutis testi culorum & partem mirach uentris, deinde accipe spatium latum & seca cutem testiculorum ex medio per longitudinem usq; prope pectinem, & fiat sectio secundum rectitudinem æquidistans lineæ, quæ diuidit cutem testiculorum donec perueniat ad siphac album comprehendens, & exco ria ipsum, & obserua ex hoc ut non seces ipsum, & sit excoriatio ipsa, qua ipsum secas uel excorias ex parte quæ suspenditur cum ouo, & subtiliter scrutare cum excoriatione seruās modum, deinde perfora siphac plenum aqua perforatione ampla, & extrahe totam aquā, deinde separa inter duo labia uncinis sectionis, & extende siphac ad superiora, & non tangas cutē testiculorū cōprehendentem, & incide siphac qualiter cunq; aptissime inci di potest, aut totū aut frustatim, præcipue latus eius subtile. Nā si tu non exq̄site perscrutaris incisionē eius, non potes esse securus ut non aqua re deat. Si autē procedit ouum exterius à cute sua inter secandū, tunc ubi cō pleueris sectionē siphac, reduc ipsum, deinde aggrega duo labia cutis testi culorum cum futura, & cura ipsum sicut reliqua uulnera, donec sanetur. Quod si inuenis ouum corruptū ex alia ægritudine, tunc oportet ut liges uasa quæ sunt suspensoriū timens fluxum sanguinis, deinde abscinde testi culum cum suspensorio & extrahe ouum, postea cura eo quod diximus. Si uero aqua est collecta in duabus partibus simul, tunc scias quia sunt duæ ra dices uel ramices. Seca ergo partē aliam secundū quod fecisti in altera æ qualiter, deinde absterge sanguinē & intromitte in sectiones lanā submer sam in oleo, aut in oleo rosato, & impone foris lanam aliam quā submer si sti in uino & oleo, & expande eam super duos testiculos & mirach uentris, & pone

& pone desuper pannos duplicatos, & sint puluilli & liga eos desuper liga mento quod habet sex secundum hanc formam.

Deinde sumantur duo panni & suantur, & implantatur secundū dictā similitudinem, & fiant extremitates quibus premitur ex coto, aut lana hu mida, & coniungantur strictura in lumbari bracarū, & una extremitatum accipiat super anum usq; ad dorsum, & secunda accipiat ad partē pectinis, & duas extremitates super duas coxas inferius, & duæ extremitates aliæ super duo inguina, & coniungatur strictura tota in lumbari bracarum. Et quandoq; artificialiter curat hæc ramex cum cauterio loco sectionis cum ferro. Quæ sic habet, accipe cauterium cultellare subtile, & seces eo cutem testiculorum, & debet esse ignitum, quemadmodum narrauimus, donec quando detegatur siphac album cōtinens aquam, tunc accipe cauterium secundum hanc formam.

Assimilat literæ græcæ τ, deinde perfora eo illud siphac, & est ignitū donec egrediatur humiditas tota, deinde extende siphac uncinis, & exco ria cauterio subtili ignito, & incide ipsum quam aptissime fieri potest, do nec eradices totū, & caue ab ouo ne tangat ipsum ignis, & scias quod hæc operatio est salubrior, & longinquior à fluxu sanguinis, & melior quam operatio cum sectione. Si uero sectionem aut cauteriū impedit apostema calidum, aut fluxus sanguinis, aut aliquid aliud, tunc oportet ut cures, pri mum quod aduersatur cauterio aut sectioni. Semper enim hæc methodus est obseruanda, ut ordine curentur cum coniuncti sunt morbi. Quo pacto autem medendum sit fluxui sanguinis, aut apostemati calido, dictum à noi bis abunde est supra. Si autem infirmus est timidus & non fert hanc curam propter horribilitatem suam, tunc administra perforationem de qua pau

K 5 cis dicam

cis dicam. Quando certum est tibi apud te per illud quod diximus de significationibus, quod ramex est aquosa, tunc oportet ut facias sedere infirmum super sedem eleuatam, deinde perfora apostema in inferiori parte sui cum spatumili lato, & pone perforationem secundum longitudinem corporis, & sit apertio ampla, donec effluat aqua tota, deinde pone super locum cotum, & liga ipsum & dimitte ipsum ut effluat residuum aquae, deinde cura ipsum donec sanetur uulnus. Si autem impedit egressio aquae in hora qua perforas ipsum, & non sit illud nisi propterea quod panniculus albus contrarietatem facit in orificio uulneris, & prohibet exitum aquae, tunc oportet ut intromittas in uulnus pennam, aut instrumentum quo extrahitur aqua hydropicorum, cuius forma praecessit, aut adde in apertione uulneris parumper & scias quod aqua redit & congregatur post sex menses, aut circiter eos. Cum ergo congregatur, tunc perforetur secundum eundem modum.

De sectione super ramicem carnosam & curatione eius, Cap. LXIII.

Scias quod in sectione ramicis est multum periculi, & singularē exitus induit & artem, qua propter uidetur mihi diligenter de hac dicendum, quam igitur potest à me fieri distinctissime omnes eius species breuiter perstringam. Dico ergo quod accidunt apostemata multa in corporibus ex quibus componuntur testiculi, & sit illud ex causis multis, aut ex superfluitate acri quae effundit ad testiculos, aut ex percussione, & est color apostematis secundum colorem corporis, & non dolet, & est apostema graue. Est et apostema lapideum cuius color est fuscus, & non est ei sensus, & quandoque sit ex nodatione arteriarum & inflatione earum, cuius mentionem in superioribus fecimus, aut ex inflatione uenarum. Quod ergo est ex inflatione arteriarum, cognoscitur per dispositionem apostematis, quando comprimis ipsum digitis tuis, ne coneris hoc curare, neque tangas. Illud uero quod sit ex inflatione uenarum, non dispergitur ex eo aliquid ad compressionem quae fit digitis. Et potest fieri ut hanc speciem secemus. In hunc modum autem necesse est ut fiat: seces cutem testiculorum, deinde extende ouum sursum & extrahe ipsum ex siphac albo, & libera suspensorium ex uasis, & liga uasa, & incide suspensorium, postquam liberaueris ipsum ab omni parte ex partibus oui. Si ergo ouum iam consolidatum est cum illis carnibus natis, tunc oportet ut extrahas ouum & incidas ipsum, & si adhaerentia est aliqua ex siphac, aut in eo quod est inter uasa, tunc oportet

portet ut soluas totam illam adhaerentiam, & incidas eam incisione rotunda. Si autem est adnata caro in loco adhaerentiae quae est retro, tunc oportet ut incidas totum eius, & extrahas ouum, sicut diximus, ubi ergo haec omnia rite administraueris, tunc imple uulnus lana imbuta oleo rosato, & uino, deinde cura ipsum reliqua curatione, donec sanetur.

De curam ramicis, quae est cum uita, Cap. LXIII.

Vleis est apostema inuolutum quadam inuolutione simile botro cum mollificatione testiculorum, & sit difficilis motus & exercitium, & deambulatio infirmi. Et in curatione huius aegritudinis est fere tantum periculi & difficultatis quantum in ea quam iam supra diximus. Verum oportet ut dicamus curationem eius, quam maiores nostri tentarunt. Dico ergo quod oportet ut facias sedere infirmum super sedem eleuatam, deinde impelle suspensorium testiculorum ad inferiora, deinde tene cutem testiculorum digitis tuis, cum uasis quae sunt propinqua uirga, & teneat ea minister alius extendatque ea extensione uehementi, deinde incide spatumili lato, acuto, sectione transversa in directo uasorum, donec detegantur uasa, deinde excoria ex omni parte, sicut diximus in extractione arteriarum quae sunt in temporibus, postea fige in eis acum in qua sit filum duplum, & liga ipsum in primo locorum quibus accidit uitis, & liga ipsum iterum in ultimo eorum, deinde seca ea in medio sectione recta secundum longitudinem corporis, & extrahe quod congregatur ex humiditatibus faeculentis, corruptis, deinde cura uulnus curatione reliquorum uulnorum in quibus uis generari sanguinem. Opera dato studiose ut quae minime laedas uasa quae nutriunt testiculos, non est enim malum contemnendum si plura laesa fuerint. Non tamen potest fieri ut non aliqua laedant, neque est magnum periculum si concidunt uasa quae nutriunt alterum testiculorum. Si autem accidat uitis omnibus uasis, tunc oportet ut extrahantur propter hoc testiculi cum uasis, ut non priuentur omni nutrimento propter incisionem uasorum & tabescant, & non sit iuuamentum ab eis.

De cura ramicis intestinalis, Cap. LXV.

Haec accidit in siphac extenso super uentrem in parte inguinum ex mirach uentris, quare descendunt intestina ex illa ruptura ad unum in testinorum, & haec ruptura est aut ex siphac, aut ex extensione eius. Et accidunt istae duae species ex causis multis, aut ex percussione, aut saltu, aut clamore, aut eleuatione rei grauis, & similibus. Et signum eius, quando est ex extensione siphac, est quod accidit paulatim in tempore longo, & non

K 4 accidit

accidit subito, & est apostema æquale usque uersus profundum, propterea quod siphac comprimit intestinum, & signum eius quando est ex sectione siphac, quia facit accidere ex principio sui dolorem uehementem subito, & est apostema diuersum apparens sub cute ppinqua, & illud est propter exitum intestini & cursus eius ad exteriora siphac. Et quandoque egreditur cum intestino scirbum & nominatur hernia intestinalis & scirbia, & quandoque sit cum uentositate, & quandoque uenit in intestinum stercus & retinetur illic, & est cum eo perniciēs infirmi, quoniam facit accidere dolorem prauū, & præcipue quando premitur. Et in curatione specierum huius ægritudinis cum ferro, est timor, quare oportet ut caueatur error in ea, & modus operationis est, ut præcipias infirmo ut reducat intestinum manu sua ad interiora cōcauitatis sue, si reducentē sequitur. Deinde resupinetur super collum suum inter manus tuas, & eleua crura eius, deinde extende cutē quę sequitur ad superiora, et seca cutem testiculorum totam per longitudinē. Deinde fige in duobus labijs sectionis uncinos sicut indiges ad aperiendā sectionē cum eis, & sit sectio secundū quantitatem, & sit possibile, ut egrediat ex ea ouum, deinde excoria siphac, & quę sunt sub cute testiculorum, donec quando detegit siphac album durū ab omni parte, tunc intromitte digitū tuū indicē in eo quod sequit testiculū in eo quod est intra siphac album, quod est sub cute oui & inter siphac secundū, & absolve digito adhærentiā, quę est in posteriori parte oui, deinde moue cum manu dextra ad interiora cutem testiculorum, & cum hoc extende siphac albū sursum manu sinistra, & eleua ouum cum siphac ad partē sectionis, & præcipe ministro ut extēdat ouū sursum, & solue adhærentiā, quę est retro, solutione cōpleta, & quere digitis tuis, ut sit nō illic aliquid ex intestino inuoluto in siphac albo duro. Si autē inuenis ex eo aliquid, tunc impelle ipsum ad uentrē inferius, deinde accipe acum in qua sit filū crassum factū ex decē filis, & intromitte ipsam apud postremū a siphac quod est sub cute testiculorum quę sequit sectionē, deinde incide extremitates quę eminent ex filo donec sint quatuor fila, deinde cōpone ligamina in modū crucis, & liga a siphac de quo diximus, quę est sub cute testiculorum, ligamēto uehementi ex duabus partibus, deinde inuolue etiam extremitates filorum & liga ea ligamento uehementi, donec non possit aliquod ex uasis quę nutriūt eos mittere ad eos aliquid, ut non accidat inde apostema calidū, & pone iterū ligamentū secundū, extra ligamentū primū longinquū ab eo minus duobus digitis, & post ista duo ligamēta

menta

menta dimitte ex siphac quod est sub cute testiculorum quantitatem magnitudinis digiti, & incide reliquum totum secundum rotunditatem, & aufer ex eo ouum, deinde seca in inferiori parte cutis testiculorum sectione ex qua fluat sanguis & sanies sicut narrauimus in prædictis. Deinde administra lanam imbutā oleo, & pone in uulnus, & administra ligamentū quod narrauimus, & quandoque cauterizat siphac album, quod diximus post incisionem eius, timendo de fluxu sanguinis, multotiens enim accidit illud & dimitte ligamentum donec cadat ultro. Si autem tardius cadit, tunc embrocetur cum aqua calida, & pone super ipsum illud quod diximus, donec cadat, deinde cura uulnus reliqua curatione uulnerum, donec curetur.

De ramice uentosa, Cap. LXVI.

In hac ramice non uidi aliquem qui ausus fuerit aliquid ferro tentare, & maiores quidem dixerunt, quod sit ita tractanda sicut narrauimus in ramice quę est cum uite. Quod est ut liges uasa post sectionem moliter inferius, deinde seca in medio, & cura apostema conuenientibus remedium auxilijs donec cadant uasa, & cura uulnus secundum quod diximus, donec sanetur.

De disruptione quę fit in inguinibus, Cap. LXVII.

Quandoque accidit ruptura in inguinibus, sicut diximus & eminent locus, & non descendit ad testiculos aliquid ex intestinis, & si descendit est parū, & redit omnibus horis, uerum si prolōgatur in ea tempus, additur fissura in siphac, donec descendat intestinum in siphac, & accidit illud extēsiōne siphac, quę est in inguinibus, sicut diximus. Quod est quia extendit siphac, deinde mollificat & apostemat locus & eminent, & cura eius est cum cauterio sicut satis in superioribus est dictū, & quandoque curat ferro, secundū hunc modū. laceat infirmus super dorsum suum inter manus medici, deinde seca locum apostematū & eminentē sectionē per latitudinem secundū quantitatem trium digitorū, deinde stringe alifaket quę sunt sub cute, donec detegant siphac album quod est sub cute quę sequitur ipsum, tunc accipe radiū & pone ipsum super locum eminentem ex siphac, & preme ipsum ad profundum uentri, deinde sue duobus locis eminentiam super extremitatem radij ex siphac, & annecte cum sutura unum eorum cum altero, deinde extrahe extremitatem radij & non incidas ad siphac omnino, neque tendas ouum, neque aliud, sicut dictū est in curatione ramicis intestinalis, deinde cura illud curatione uulnerum.

uulnere. Cum ergo incidis fila mūdifica illud, & restaura uulnus donec consolidetur, siphac enim cōtrahitur & non additur eminentia rupturæ, & cauterium est melius in loco, nam citius & melius curat.

De mollificatione cutis testiculorum, Cap. LXVIII.

Multoties mollificatur cutis testiculorū in quibusdam hominibus propterea quod mollificant carnes quæ sunt intra ea, & fœdatur aspectus eius, ergo necesse est medicum qui accedit ad curationē eius, ut iubeat iacere infirmū super dorsum suū & incidat totā cutem quæ mollificata est super cutem naturālē, deinde coniūgat duo labia cum futura, & si uis sue inprimis superfluitatem cutis mollificatæ tribus futuris, aut quatuor, & firma futuram, deinde incide inter futuras, mox cura curatione uulnere reliquorum usq; quo sanetur & cadent fila.

De castratione, Cap. LXIX.

Scias quod castratio in lege nostra excōmunicata est, & phibita. Idcirco possem eam præterire silentio in hoc opere: Nec est necessaria eius traditio nisi propter duas causas. Quarū una est, ut sit illud in scientia medici, quando interrogat de ea, & ut sciat curationē eius cui accidit. Et causa altera est, quod nos multoties indigemus castratione quorundam animalium, sicut arietum & hircorū, & cattorum, & similitū animalium. Dico ergo quod castratio fit duobus modis, aut per attritionem, aut per fissurā & sectionē. In illa autem quæ fit per attritionem, oportet ut nos faciamus sedere animal in aqua calida, donec mollificent testiculi eius, & leniantur & pendeant, deinde attere eos manu tua donec resoluantur & non appareant sub tactu. In castratione autē per fissurā & sectionē, oportet ut teneas animal & premas cutē testiculorū eius manu sinistra, deinde liga suspensoriū, & seca super omne ouū sectione una, donec quando procedunt duo oua, tunc incide ea postquā excoriaueris utrunq; & non dimittas super ea ex siphac, & aliquid præter siphac subtile quod est super uasa. Et iste modus castrationis est melior eo qui fit per attritionem, quoniā sæpe aliquid relinquitur non contritum ex testiculis, quare desiderat animal coitum, deinde cura uulnus, donec sanetur.

De cura hermaphroditi, Cap. LXX.

Hermaphrodisia ex uiris est secundū duos modos, unus est, quia apparet in eo quod sequitur spacium, aut in cute testiculorum in eo quod est inter duos testiculos, figura uulvæ mulieris in qua sunt pili, & quandoque exit urina ex eo quod est in cute testiculorum. In mulieribus

ribus autem est species, & est uulva mulieris super pectinem sicut testiculi rari, parui omnino eminentes ad exteriora, quorum unus est sicut priapus uiri, & duo sicut duo testiculi. Et curatio specierum duarum ex uiris, & speciei unius ex mulieribus est, ut incidas illas carnes additas, donec & fugiat impressio eorum, deinde cura eas curatione reliquorum uulnere. Speciei autē tertiæ uirorum ex qua egreditur urina quæ est in cute testiculorū, non est quod coneris mederi, neq; enim in naturalē habitū potest restitui.

De incisione tetiginis & carnis eminentis ex uulva mulieris, Cap. LXXI.

Tetigo sæpe augetur & excedit modum naturalem, donec fœdus & turpis aspectus eius fiat, & quandoq; ad eam magnitudinem peruenit in quibusdam mulieribus ut expādatur sicut in uiris, & peruenit usq; ad coitum. Oportet ergo ut teneas superfluitatem tetiginis manu, aut uncino, & incidas, sed ne altius seces præcipue in profundo radicis, ut non accidat fluxus sanguinis. Deinde cura ipsum curatione uulnere, donec sanetur. Caro autē sæpe nascitur in orificio matris, donec impleat ipsum. Et nonnunquam egreditur ad exteriora secundum similitudinem caudæ. Et propter illud nominant quidam ægritudinem caudatam, oportet ergo ut incidamus eam sicut incidimus tetiginē, & curemus eam donec sanetur.

De curatione alratica, Cap. LXXII.

Alratica est ut uulva mulieris non perforata, aut sit foramen paruum, & est aut naturalis, aut accidentalis, & accidentalis est ex ægritudine quæ præcessit, & ipsa quidem fit aut ex carne nata auctiori, aut siphac subtili aut spissa, & fit aut in profundo matricis, aut in lateribus eius, aut in superiore, aut inferiore eius parte, & prohibet à coitu & pregnatione & partu, & nonnunquam prohibet & menstrua, & cognitio illius fit per aspectum obstetricis. Si oppilatio est apparens propinqua. Si autem non apparet, tunc quære eam digitis, aut radio. Si autem oppilatio est ex siphac subtili & est propinqua duobus labijs, tunc propera & disrumppe ipsam, oportet autē ut ponas super duo labia puluillos, deinde pone indices tuos duarum manuum simul, & mulier sit super dorsum suum expansis cruribus suis, deinde extende duo labia fortiter, donec disrumpitur siphac subtile, et aperiatur oppilatio, deinde accipe lanam & imbuere eam oleo, & pone ipsam super locum, & coeat mulier omni die, ut non denuo consolidetur locus. Si autem siphac est crassum spissumue, tunc oportet

oportet ut seces ipsum spatumili lato simili folio myrti. Si autem oppilatio est ex carne nata, tunc suspende eam uncinis & incide eam, & sint apud te medicinae quæ sistant fluxum sanguinis absq; mordicatione, sicut acatia, & sanguis draconis, & thus cum albumine oui, deinde administra cannulam ex plumbo amplam, ut non consolidetur uulnus uelociter, teneat eam diebus aliquot, & administra licinium ex lino sicco, deinde curetur reliqua curatione consolidationis, donec sanetur. Et quandoq; accidit in matrice ut nascatur alius generis auctiores præter naturam carnes, oportet ergo ut incidantur secundum hunc modum. Cum uero est apostema cancerosum in matrice, ne ferro tangas neque enim ullus omnino est ferri usus in cancroso apostemate matricis.

De cura hæmorrhoidarum & thelil, & bothor rubeæ, quæ accidunt in uuluis mulierum, Cap. LXXIII.

Hæmorrhoides sunt apertio orificiorum uenarum ut fluat ex eis sanguis multus assidue. Cum ergo antiquantur hæmorrhoides fiunt thelil. Dictæ autem sunt à me in diuisione species earum, & dicam nihilominus hoc loco species quæ recipiunt curationem. Scias ergo quod hæmorrhoides & thelil, quando sunt in profundo matricis, & non apparent sensui, tunc non debent ferro curari neq; possunt. Quæ autem sunt in orificio matricis quæq; uideri possunt ferro curantur. Oportet ergo ut intromittas mulierem in domum frigidam, deinde extende al thelil forscipus, aut panno aspero, & incide eas ex radicibus suis, deinde pulueriza super eas ob fluxum sanguinis ex uno puluerum qui sistant sanguinem absq; mordicatione, sicut acatia & sanguis draconis, & thus, & similia. Deinde impellat pedes suos ad parietem hora una, postea depone eam in aquam frigidam. Quod si perseverat fluxus sanguinis, tunc fac eam sedere in decoctione sumach, & corticum granatorum, & gallarum, & similium. Deinde accipe farinam hordei, & confice eam cum melle & aceto, & fac emplastrum cum eo super dorsum eius. Si ergo abscinditur sanguis bene est, & si non, admoueas dorso uentosas, & mammillis absq; scarificatione, deinde accipe lanam & imbue ipsam in succo tarathit, aut succo arnoglossæ, aut succo ramorum aulalachi cum uino pontico, & fac ut adhæreat loco. Cum ergo quiescit apostema, tunc cura locum unguetis, donec sanetur. Albathir uero rubeum est simile capitibus alhahasse, & est asperi aspectus. Oportet ergo ut incidas quod apparet ex eo secundum quod dixi in

dixi in thelil æqualiter, & cura ipsum, donec sanetur.

De perforatione exitura quæ accidit in matrice, Cap. LXXIIII.

Accidunt in matrice species multæ apostematum sicut cancer, & apostema lapideum, & ulcera, & dubelati, & allekilati ut uocant medici, & fistulæ, & hæmorrhoides, & rhagadiæ, & thelil, & apostema calidum. Ego iam ante dixi omnes has ægritudines, & species, & signa ipsarum, & earum curationes in diuisione. Operæ precium autem uidetur ut repetam in hoc tractatu apostema calidum quod accidit in matrice. Si est ex apostematibus quæ colligunt sanguinem. Oportet ut consideres, si dolor eius apostematis in inceptione sua est acutus, cum percussione, & flamma, & febre, & uides ipsum rubere, tunc non properes curare ferro, nec perforatione, sed cura ipsum eo remediorum genere quod facit ad maturitatem, donec quiescat acuitas accidentium, tunc oportet ut facias sedere mulierem super sedem quæ habeat duo sedilia, & reclinetur super dorsum suum, & contrahat pedes suos ad partem inferiorem uentris, & sint coxæ eius expansæ, & ponat brachia sua sub genibus suis, & liget utraq; ligamento conueniente ad illud, deinde sedeat obstetrix à latere dextro, & administra instrumentum quo aperitur orificium matricis. Cuius forma ob oculos in sequentibus ponetur. Et oportet quando uis administrare hoc instrumentum ut figas cum radio profundum matricis mulieris, ut non sit illud instrumentum quod ingreditur longius quam matricis profunditas ne lædat infirmam. Si autem fuerit instrumentum longius quam profundum matricis, tunc oportet ut ponas puluillos super os matricis, ut prohibeatur introitus instrumenti totius in profundum matricis, & oportet ut ponat uertiginem quæ currit in instrumento ex latere superiore, & ut teneat instrumentum & reuoluat minister uertiginem, donec aperiatur profundum matricis. Cum ergo apparet exitura & tangitur manu, & est lenis, mollis, tunc oportet ut seces caput eius spatumili lato. Cum ergo euacuatur sanies, tunc oportet ut ponas in uulnus licinium imbutum oleo rosato, aut oleo uiridi, in quo sit quiddam stipticitatis, & pone licinium extra sectionem in profundo matricis, & exterius quoq; supra matricem & super peritinem lanam mundam submersam in aqua bullitæ sunt maluæ, deinde curetur post duos dies ungueto quod conuenit, donec illud sanetur. Et quandoq; abluitur matrix & uulnus, ita quod clysterizatur cum aqua & melle, deinde cum aqua in quo cocta sit radix lilij, aut aristolochia longa, deinde

L redeat

redeat ad unguentū. Quod si uulnus fuerit absconditū interius in matrice tunc non debemus ferrū adhibere, sed ueniendū est ad eam curationē, de qua diximus in tractatu quem inscripsimus diuisionem, cum eo quod diximus in diuisione.

Ad docendum obstetrices qualiter medicentur embrionibus uiuis, quando egrediuntur secundum formam non naturalem, Cap. LXXV.

Necesse est obstetrici ut cognoscat imprimis figurā partus naturalis. Signa autem naturalis partus sunt, quando uides mulierē compri ad inferiora, & desiderat odorare aërem, & propter descendētē fœtum leuatur in superioribus uteri partibus, & festinat exitus embrionis, tunc scias quod iste partus est secundum figurā naturalem & est exitus eius super caput suū, & secundina cum eo, aut suspensa uel pendens ex umbilico. Cum ergo uides ista signa, tunc oportet ut cōprimatur uterus eius, ut descēdat embrion uelociter. Nam quando descendit super caput suum descendit secundina cum eo & mundatur ab illis superfluitatibus mundificatione saluari. Qui autem fœtus non exit hoc modo est innaturalis, illaudabilisq; quoniā quandoq; egreditur fœtus super pedes suos, & egreditur corpus eius ante caput ipsius, & pedes eius, & manus eius unā, aut pes eius unus, alijsq; multis modis, ineptissimis ad emittendum. Nam nonnunquā uertitur super collū suum, & prorsus transuersus exit. Necesse est ergo obstetrici ut sit prudens, subtilis in istis rebus omnibus, & caueat ab errore & deceptione. Ego fideliter in presentiarum docebo, quid obstetricibus & astantibus alijs sit agendum quocunq; modo fœtus se exiturum ostendat, ut obstetrices in prōptu habeant quid facto opus sit. Quando egreditur fœtus super caput suum egressione naturali, & mulier non facile fert, doloresq; uehementiores fiunt, & adeo difficilis sit partus ut uideas uirtutē eius iam debilitatā, tunc iube eam sedere super sedem, aut mulieres teneant eam, & uapora uulua eius cum fœnugræco decocto, & cum oleis humidis, deinde intromittat obstetrix inter digitos suos spatulum paruum & findat cum eo secundinā, & secet eam ungue suo donec effluat quod est in ea ex humiditate, & preme uentrē mulieris donec descēdat fœtus. Si autem non descendit, tunc oportet ut clysterizet mulier ex mucilagine fœnugræci cum oleo sesamino, deinde præcipe ei post clystere ut cōprimatur, & fac eam sternutare conditi, & simul tene os eius, & nasum ipsius, fœtus enim egreditur statim. Quod si egrediantur primo duæ manus fœtus, tunc oportet

oportet ut reducas eas cum facilitate paulatim. Si autē non possunt retrudi, tunc pone mulierē super sedem, & eleua pedes eius sursum, deinde concute sedem super terrā, & mulier teneatur ut non cadat ad concussionem. Si ergo non ingrediunt manus & morit fœtus, tunc incide eas, & extrahe residuum fœtus, & liga corpus & manus eius panno, & extrahe ipsum magna diligentia, puerperæ salutem respiciens.

Exitus embrionis super pedes suos.

Quando egreditur fœtus super pedes suos, tunc oportet ut impellat eos sursum, deinde cōuertat fœtū paulatim, postea cōponat ipsum, deinde accipiat unum pedem eius & extendat eum paulatim. Cum ergo egrediunt usq; ad coxas, tunc præcipe ei ut cōprimatur, & fac eam sternutare cum conditi, sepe enim sic, auxilio & gratia dei, uidimus euasisse incolumes, & matrē, & fœtum. Et si non egredit hoc modo, tunc reduc fœtum paulatim, donec reponas eum secundū figuram naturalem. Si ita fœtum reposueris recte, facile pariet mulier. Quod si nulla harum ratio subuenerit, tunc accipe ex mucilagine altheæ, & oleo sesamino, & gummi soluto, & cōtunde bene simul in mortario, deinde line cum eo uulua mulieris, & inferiorē uterum eius, deinde fac eam sedere in aqua tepida usq; ad hypochondria. Cum ergo uides quod iam lenificata sunt inferiora eius, tunc fac ex sieff de miri ha & suppone parturienti mulieri. Quando ergo tenet sieff hora una, tunc iube eam sedere super sedem, & fac eam sternutare, & stringe os eius, & nasum ipsius, & preme leuiter molliterue inferiorē partem uteri eius, & fœtus egredietur statim.

Exitus fœtus super genua sua, & manus suas.

Quando egreditur secundū hanc formā. Primum conetur obstetrix in locum reponere fœtū, quantum potest fieri manibus suis, & resurpine mulier super collū suum, & pendeant pedes eius ad inferiora, & iaceat super lectum & cōplicet manus suas, deinde preme uentrem eius paulatim, extrahe quæ est sub pedibus eius ex puluinaribus, donec sit præparata in inferiori parte. Quod si non egredit fœtus, tunc accipe pedes eius, & moue eos motu uehementi, deinde preme quod est super hypochondria paulatim, donec ascendat fœtus ad superiora, deinde intromittas manus, & in naturalem figuram componat fœtum paulatim, & præcipe mulieri, ut comprimatur, donec egredietur fœtus.

L 2 Exitus

Exitus foetus latitudinaliter pendente una ex manibus eius.

Primum est quærenda ratio, qua retrudatur manus foetus, si autem non potest reduci manus, tunc eleua mulierem & fac eam ambulare. Si uero ambulare non potest, tunc fac eam iacere super lectum, & concute crura eius uehementer, deinde administra linimentum de quo dictum iam est, ex mucilagibus. Quod si inuadunt mulierem dolores partus, iubeas eam sedere super sedem, deinde stare in reductione manus, & compone foetum secundum figuram naturalem, & fac sternutare mulierem, & præcipe ei ut comprimat se, donec egrediatur.

Exitus foetus super collum expansis manibus suis, & facies eius ad dorsum matris suæ.

Oportet ut teneat obstetrix manum foetus, deinde reuoluat eum paulatim & componat eum sicut naturalis locatio exigat. Cum ergo repositus est, tunc pone super uulvam quod narrauimus ex oleo & mucilagibus, deinde præcipe ei ut moueat paulatim. Cum ergo feceris illud, tunc iube eam sedere super sedem, & præcipe ei ut inclinetur ad latus dextrum, deinde præcipe ei ut comprimat respirationem & fac eam sternutare cum conditi.

Exitus foetus preparati super latus.

Qvando descendit ad orificium matricis secundum hunc modum cum secundina, tunc scinde secundinam cum ungue tuo donec euacuetur ab humiditate. Si ergo expanditur super faciem foetus & collum eius, tunc incide eam ex umbilico ut non retineatur & moriatur, deinde impelle foetum ad interiora donec reposueris foetum in naturalem habitum, & præcipe mulieri ut comprimat spiritum aliquotiens, ipse enim egredietur hoc modo.

Exitus geminorum aut foetuum multorum.

Scias quod gemini multotiens nascuntur, & quandoque nascuntur tres, & quatuor, ueruntamen illud raro contingit. Quinque uero est res extra naturam & non uiuunt penitus, & continet eos quotquot sint, secundina una, & separantur per siphac distinguens inter eos ligatam in umbilico cuiusque eorum, & quandoque egrediuntur sicut egreditur foetus unus exitu naturali facili, & egrediuntur quoque non naturali exitu, quemadmodum à nobis est dictum. Quod si difficiles fiunt quidam eorum partus & perueniunt ad illud quod diximus ex figuris non naturalibus, tunc cura eos sicut narrauimus, & sit obstetrix subtilis, & faciat omnia cautè, prudenter & religiose, & quærat

& quærat rationem subueniendi ad omnes casus & in omnes, qui uarij sunt euentus. Nihilque omittat quæ ad salutem puerperæ, & foetus facere intellexerit ipsa aut ab alijs rogando didicerit. Debet enim omnino obstetrix non nimium sibi arrogare & placere, sed quotidie discere à medicis & uetulis mulieribus in hac arte usu & longa experientia edoctis.

De embryonibus & abortu.

Qvandoque formantur in matrice multi foetus, etiam quatuor, & quinque, & sex, & septem, & plures decem. Compertum habeo quandam mulierem abortiendo emisisse septem, & alia quindecim omnes formatos. Adeo mirabilia sunt opificis rerum opera, cuius sapientiæ & potentia non est finis, hic ergo totum oportet ut sit in scientia obstetricis, ut cum usus uenerit perita sciat quid sit agendum.

De extractione foetus mortui, Cap. LXXVI.

Qvando educere conaris foetum mortuum remedijs quæ diximus in diuisione, & non egreditur, & cogeris uti operatione manus, tunc oportet ut consideres, an mulier sit sanæ uirtutis, & non est cum aliquo ex accidentibus, ex quibus periculum est ne moriatur, tunc oportet ut resupinetur mulier in lecto super dorsum suum, & habeat caput suum inclinatum inferius, & crura eius eleuata, & minister teneat eam à duabus partibus, aut ligetur ad lectum ut non sequatur corpus totum matris cum mortuus foetus extrahitur, deinde humecta os matricis ex oleis humidis, cum mucilagine althææ, & scænuigræci, seminis lini, in ungatque manum suam obstetrix cum istis oleis & mucilagibus mox intromittat leniter eam in matricem, & quærat manu locum in mortuo foetu in quo figat uncinos, oportet enim esse loca cõuenientia ad illud. Considera ergo si foetus est præparatus ut descendat super caput suum, tunc fige uncinos in oculis eius, aut in collo eius, aut in ore eius, aut in palato ipsius, aut in mento eius, aut in furcula ipsius, aut in locis propinquis costis, & sub hypochondrijs. Si autem descensus eius est super pedes, tunc in pectine & costis medijs, oportet ut teneat uncinum cum manu dextra, & ponat curuitatem eius in eo quod est inter digitos sinistræ manus, & intromittat leniter cum manu & figat firmiter uncinum in aliquo locorum quæ diximus, deinde figat in oppositione eius uncinum alium, aut tertium si indiget, ut sit attractio æqualis, & non sit extensio secundum rectitudinem,

L 3 & non

& non declinet ad partem, deinde extendatur extensione æquali, & non sit extensio secundum rectitudinem tantum, imò moueatur ad omnem partem ut alleuietur exitus eius, sicut fit cum dente qui radicitus extrahitur. Et omnino humidi mollesq; sunt reddendi locelli per quos est trahendus mortuus fœtus. Quod si retineatur ex eo pars, tunc oportet ut inungat obstetrix quosdam digitos cum oleo, & intromittat eos ita ut reuoluat quod retinetur. Si ergo egreditur pars fœtus, tunc permutentur uncini ad locum alium qui sit altior, fac hoc donec egrediatur fœtus totus. Si ergo egreditur fœtus manus ante alia & non est possibile reducere eam propter coartationem eius, tunc oportet ut inuoluatur super eam pannus, deinde extrahe eam donec egrediatur tota, incide eam aut in iunctura plante, aut in cubito, & ita oportet ut facias in manu altera, & in duobus pedibus. Si autem caput fœtus est magnum, aut accidit ei coartatio in exitu, aut est in capite eius aqua collecta, tunc oportet ut intromittat inter digitos spatulam spinosam, & findat eo caput & extrahat aquam, aut disrumpat ipsum cum instrumento quod nominatur almsdach, cuius formam cum formis reliquorum instrumentorum in capitulo proximo habebimus. Et similiter faciat, si fœtus est magni capitis natura, tunc oportet ut secet algenger matu sic enim uocant, aut atterat ipsum cum mildach sicut diximus, deinde extrahat ossa forcipibus. Quod si egrediatur caput & coartetur apud furculam, tunc findatur donec effundatur humiditas quæ est in pectore. Si autem non cõplicatur neq; obedit ad exitum, tunc incide caput frustratim quocunq; modo potest fieri, unice studens ut quam minimum lædas mulierem. Quod si in inferiore uentre est apostema, aut hydropisis, tunc oportet ut perfores ipsum donec effluat humiditas ex eo. Si uero fœtus est super pedes, tunc attractio eius est facilis & directio ad os matricis est leuis. Si autem coartatur apud uentrem aut pectus, tunc oportet ut trahas ipsum cum panno quem inuoluisti super manum tuam, & findas uentrem aut pectus donec effluat quod est in eis. Si autem auferuntur reliqua membra & redit caput in matricem, tunc intromittat obstetrix manum sinistram & si os matricis est apertum, tunc intromittat manum in profundum matricis, & querat caput & attrahat ipsum digitis usq; ad os matricis, deinde intromittat in eo uncinum unum, aut uncinos duos, & attrahat ipsum. Quod si os matricis coartat propter apostema calidum, quod nonnunquam consuevit accidere, ab hac extrahendi ratione cauendum est, oportet enim tunc administrare

ministrare effusionem rerum humidarum pinguium, & administra emplastrum, ut sedeat in aquis quæ mollescent & humectent. Quod si fœtus est super latus suum, si possibile est ut restituatur & componatur in naturalem situm, administra quod diximus in fœtu uiuo. Quod si non est possibile illud, tunc incidatur frustratim & extrahatur, & oportet ut omnino nihil dimittas ex secundina in matrice. Cum ergo compleueris operationem illam in extrahendo fœtum, tunc administra quod diximus conuenire in apostematibus calidis quæ accidunt in matricibus. Quod si accidat fluxus sanguinis, tunc descendat in aquas stipticas, & administra reliquam curationem. Vidi ego mulierem in cuius uentre mortuus erat fœtus, & nihilominus inprægnata, postea mortuus fœtus etiam secundo conceptus. Accidit ergo ei post tempus longum, apostema in umbilico suo & inflatum est, donec apertum cepit emittere pus. Vocatus sum ergo ad curationem eius & medicatus sum ei tempore longo & non consolidatum est uulnus, posui ergo super ipsum ex quibusdam emplastris fortis attractionis, & exiuit ex loco os, deinde post dies aliquot exiuit & aliud os. Miratus sum ergo cum in uentre non sit os, causam diligentius expendens & mecum per omnia putans, deprehendi quod erant ex ossibus fœtus mortui. Causa igitur morbi certo cognita, medendiq; rationem hinc consecutus extraxi ossa multa muliere existente in melioribus dispositionibus. Et diu postea uixit mulier illa, ex ulcere autem semper puris non nihil fluxit.

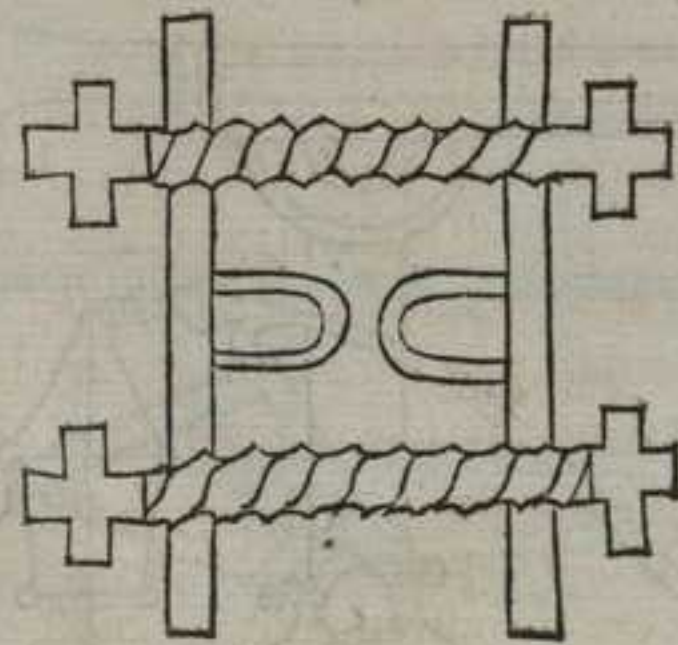
De formis instrumentorum quæ necessaria sunt in extractione

fœtus,

Cap.

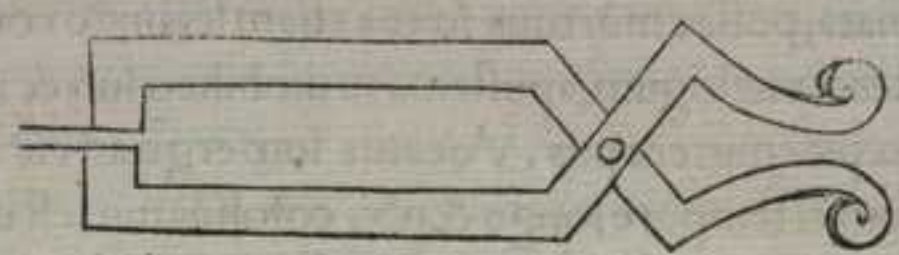
LXXVII.

Forma uertiginis qua aperitur matrix.

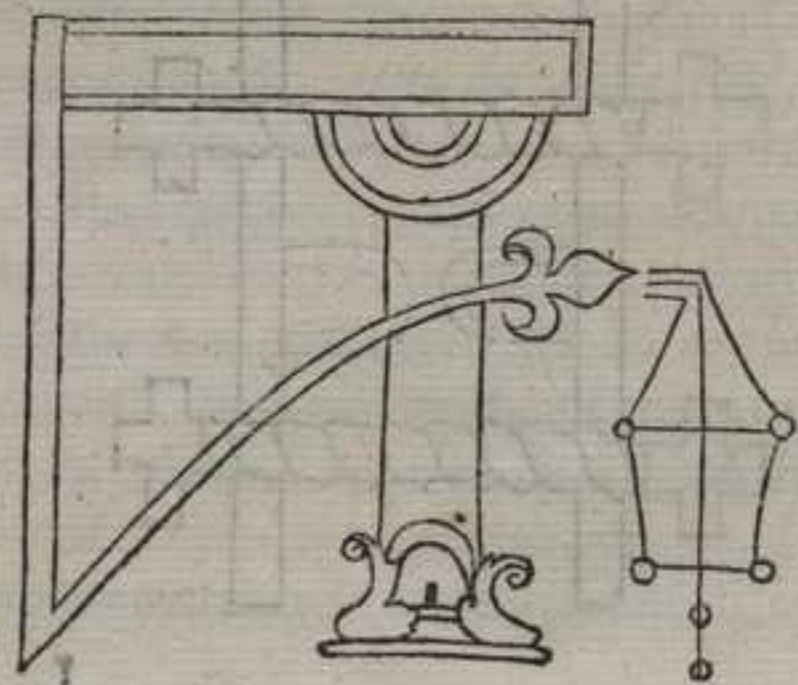

L 4 Hæcel

Hæc est forma strictorij quo æquantur libri, cui æqualiter sunt duæ uertigines in duabus extremitatibus duorum lignorum. Verū tamen hæc uertigo oportet ut sit subtilior strictorio, & ut fiat aut ex ebano, aut ex ligno buxi, & sit latitudo utriusq; duorum digitorū, & margo utriusq; est quasi digitus unus, & longitudo utriusq; est palmus & medietas, & in medio duorum lignorum sunt duo additamenta eiusdem ligni quæ iam firmata sunt in utrisq; quorum longitudo est medietas palmi, aut paulò longior, & latitudo utriusq; est quasi duo digiti, aut paulò latior, & ista duo additamenta intromittunt in os matricis, ut aperiatur quum reuoluis duas uertigines. Forma alia ad simile illius subtilior & leuior,

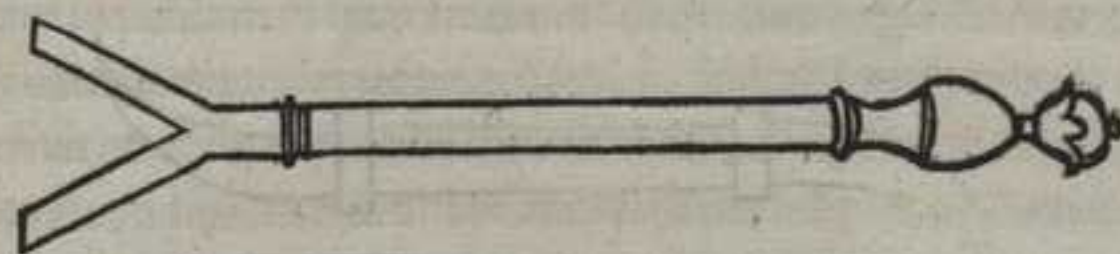

fiat ex ligno ebani, aut buxi secundum similitudinem forcipum. Verū tamen in extremitate eius sunt duo additamenta sicut uides, & longitudo utriusq; additamenti est quasi palmus, & latitudo utriusq; est duorum digitorum. Cum ergo uis aperire matricem eo tunc fac sedere mulierem super lectum suum pendentibus pedibus, aperto quod est inter crura eius, deinde intromitte ista duo additamenta coniuncta in matricem, & tu teneas extremitatem instrumenti inferius inter coxas eius, deinde aperi manum tuam cum instrumento sicut facis cum forcipibus equaliter secundum quantitatem quam uis ex apertione oris matricis, donec faciat obstetrix quod uult. Forma uertiginis alterius de qua ueteres dixerunt.

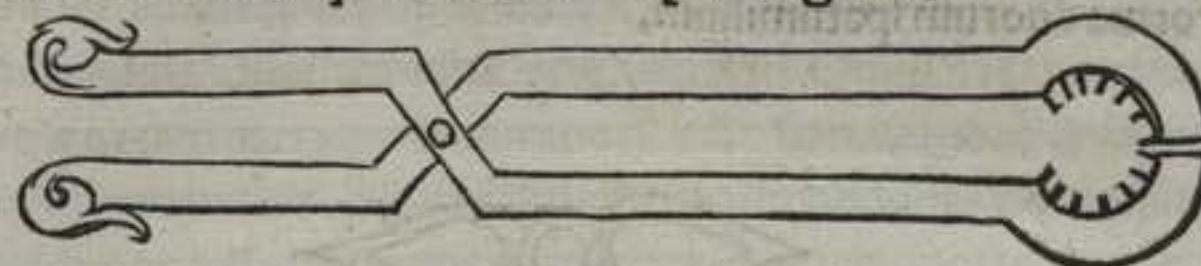

Forma

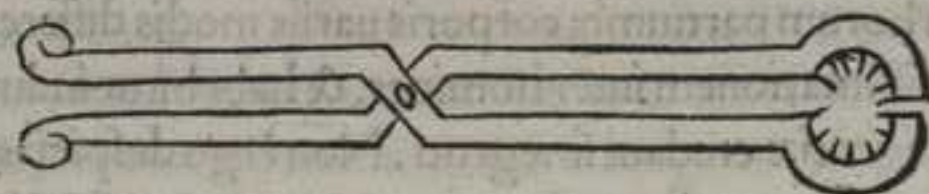
Forma impellentis quo impellitur foetus.

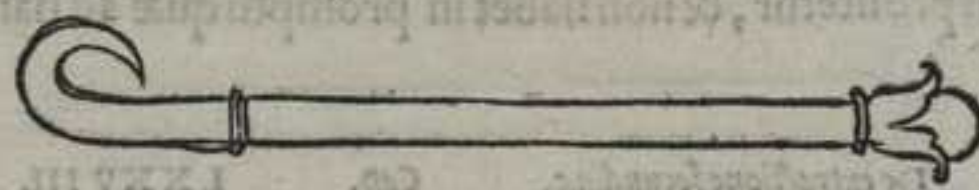
Forma almisdach quo conteritur caput magnum,

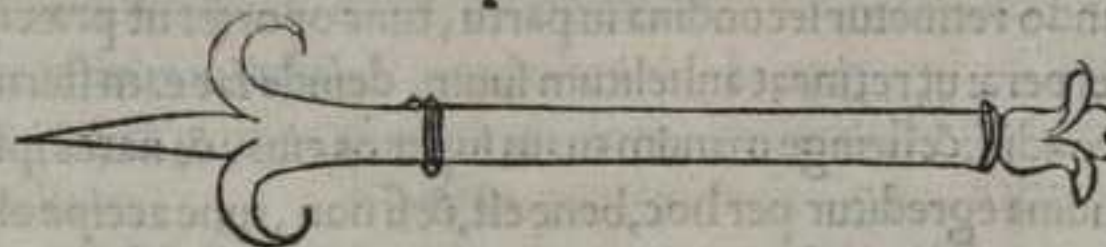
assimilatur forcici cui sunt dentes in extremitate, sicut uides. Et quandoq; fit oblongum sicut forceps, secundum hanc formam sicut uides, cui sunt dentes sicut dentes serræ quo inciditur & conterit. Forma misdach parui,

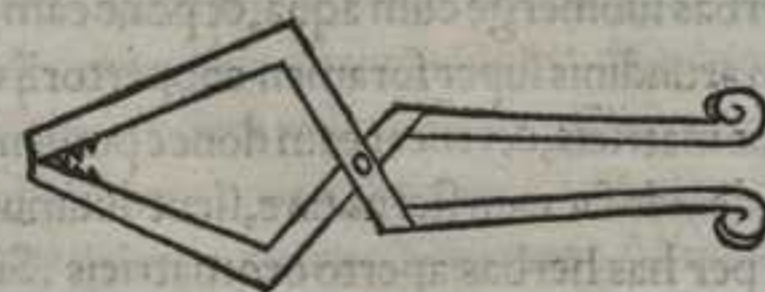
Forma uncini habentis spinam unam.

Forma uncini habentis spinas duas.

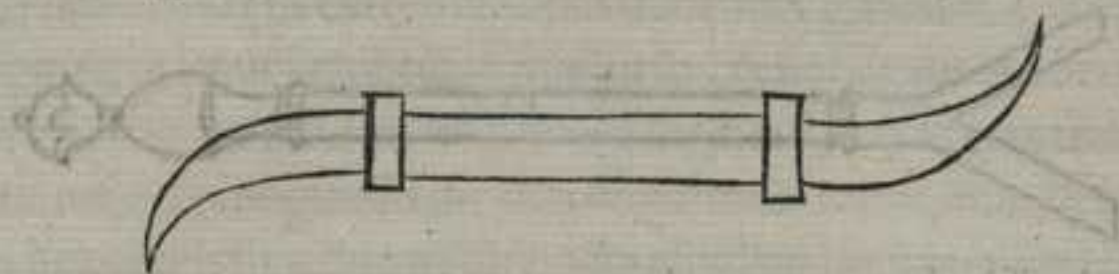

Forma forcicis cui sunt dentes serræ quo conteritur caput foetus.

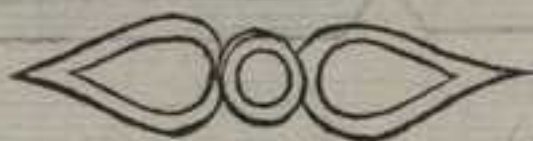

Forma spatulilis

Forma spatulilis habentis duas extremitates quo abscondit caput.

Forma duorum spatulilium.

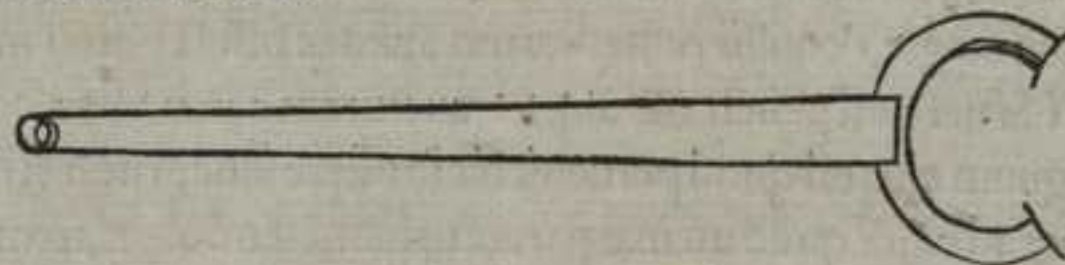

Ista instrumenta omnia sæpe in usum ueniunt, & artificii opera danda est ut quam plurima præparata habeat, & ad quamlibet necessitatem idonea, pro morborum partiumque corporis uarijs modis differentia. Ita enim pariet sibi existimationem inter homines, & habebitur industrius dignusque cuius diligentia credant se ægroti. Non ergo despicias ullum instrumentum, quin sint omnia apud te præparata, inexcusabilis est enim qui hanc artem profitetur, & non habet in promptu quæ ad hanc artem requiruntur.

De extractione secundine, Cap. LXXVIII.

Quando retinetur secundina in partu, tunc oportet ut præcipias puerperæ ut retineat anhelitum suum, deinde fac eam sternutare conditi, & stringe manum tuam super os eius, & nares ipsius. Si ergo secundina egreditur per hoc, bene est, & si non, tunc accipe ollam & perfora in coopertorio foramen unum, & pone in ea herbas aperientes os matricis, ut calamentum, rutam, anetum, chamæmilam, centauream, hoc genus herbas submerge cum aqua, & pone eam super ignem, deinde pone fistulam arundinis super foramen coopertorii ollæ, & extremitatem alteram in os matricis, & teneat eam donec perueniat uapor ad concavitatem matricis, deinde fac eam sternutare, sicut diximus. Secundina enim statim solet sequi, per has herbas aperto ore matricis. Si autem manet post hanc curationem & non egreditur, tunc præcipe obstetrici ut submergat manum

manum suam sinistram in oleo sesamino, aut mucilagine altheæ, deinde intromitte eam in uulvam & querat secundinam, cum ergo inuenit eam, tunc capiat eam & extendat ipsam paulatim. Si autem fuerit annexa in profundo matricis, tunc intromittat manum, quemadmodum narrauimus, donec inueniat secundinam, & extrahat eam paulatim secundum rectitudinem, ut non sequatur matrix ad attractionem uehementem, imò oportet ut permittetur leniter ad latera dextra & sinistra, mox paulo fortius trahat, ipsa enim secundina soluta à loco cui adhæserat, sequetur. Quod si os matricis est coartatum, nos iam narrauimus curationem cum sternutatione & ex medicamine ollæ cum herbis. Si autem nihil efficias istis omnibus rationibus quas diximus, tunc caue ne fatigeris & desperes. Verum oportet ut quod egreditur ad os matricis ex ea liges ad coxam mulieris, deinde clysteriza eam ungento tetrapharmacum, ipsum enim putrefaciet eam post aliquot dies & dissoluetur, & egredietur. Veruntamen quando putrefit, eleuatur ex ea odor malus ad stomachum, & caput, & lædit illud infirmam. Oportet ergo ut administrentur suffumigationes conuenientes ad illud. Quidam autem antiquorum experti sunt suffumigationem nasturtij & sicum siccarum conuenientem esse. Forma instrumenti quo suffumigatur mulier in retentione menstruum & secundinæ.

Fiat hoc instrumentum ex nitro simile alcama, aut fiat ex ære, & ponat extremitas subtilis in uulvam, & extremitas ampla super ignem, & suffumigatio sit posita super prunas, teneat eam donec consumatur illa suffumigatio, & itera aliam.

De curatione ani non perforati, Cap. LXXIX.

Nascuntur multi puerorum quorum ani non sunt perforati, quos oppilauit siphac subtile. Oportet ergo ut obstetrix perforet illud siphac digito suo. Et si non potest digito fieri, perforet illud spatulili acuto, & caueat ne lacertum tangat, deinde adhibe loco lanam imbutam uino & oleo, & cura ipsum cum ungentis donec sanetur. Si autem times ne denuo oppileat ponas in foramine cannulam de plumbo diebus multis, & auferatur quando puer uult egerere. Aliquando accidit etiam oppilatio ani ex consolidatione uulneris aut apostematis, oportet ergo ut secetur

secetur illa consolidatio, deinde curetur eo quod diximus ex curatione ex plumbo.

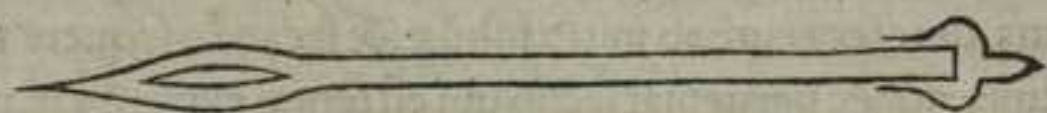
De curatione fistularum quæ accidunt in inferiori sedis parte, Cap. LXXX.

Fistulæ quæ accidunt in inferioribus sedis partibus sunt nodatio & crassitudo, quæ accidunt prope anum foris. Et est fistula una aut plures. Cum ergo antiquatur illa nodatio & effluit humiditas aquosa, aut pus subtile, & quandoque inveniuntur ex istis fistulis penetrantes. Penetrantes ergo cognoscuntur per illud quod egreditur ex eis egestio & uentositas, quædo egerere infirmus conatur, & sæpe egreditur ex eis uermis, & sunt eis fistulæ penetrantes usque ad uesicam, & usque ad meatum uirgæ, & sunt ex eis penetrantes usque ad iuncturam coxæ, & usque ad nodum caudæ. Cognoscitur fistula penetrans usque ad anum, si intromittas digitum tuum indicem in anum, & intromittas tentam subtilem in fistulam ex ære, aut ferro. Quod si in ea est tortuositas, tunc intromitte in eam tentam ex plumbo subtilem, aut pilum ex pilis equorum donec sentias tentam, aut pilum in digito tuo. Quod si sentis ipsam neque penitus procedit aliquid ex foramine ex egestione, neque uentositas, neque uermis sicut diximus, tunc scias quia non est penetrans, propera ergo ad curationem. Et quando fistula est penetrans usque ad uesicam, aut usque ad meatum uirgæ, tunc significatio eius est exitus uirgæ, & nullis remediorum auxilijs fistula potest impleri & consolidari. Si uero est penetrans usque ad iuncturam coxæ, aut usque ad os coxæ, tunc signum eius est quod peruenit tentam usque illuc, si non est in ea tortuositas usque ad os, & quod uicinæ partes uehementer dolent, item quod egreditur pus ex ea indefinenter, & quod nihil proficit ulla medicatio neque consolidatur ungentis. Et in istis fistulis omnibus penetrantibus non est curatio ulla, & omnis opera oleumque perditur. Et imperiti medici qui conantur has penetrantes medicari infamant se & pulcherrimam artium medicinam. In illa autem quæ non est penetrans & non est antiqua, speratur sanatio cum ferro, quemadmodum tibi exponam, & quod ego ipse probaui. Iaceat infirmus super dorsum suum inter manus tuas, & eleua crura eius usque supra coxas ipsius, & coxæ sint inclinatæ ad uentrem ipsius, deinde intromitte tentam plumbi, aut æris, si est in fistula tortuositas, donec scias ubi peruenierit tentam. Si autem sentit eam infirmus circa anum, tunc oportet ut intromittas digitum tuum indicem in anum. Si ergo sentis digito tuo tentam iam penetrasse, tunc scias certo quod est fistula penetrans. Non ergo coneris

coneris ille fistulæ mederi, neque labores in ea, quoniam non est possibilis eius sanatio, sicut diximus, sunt tamen inuenti qui putarunt posse sanari in quibusdam hominibus, sed rarius. Et si aliqua spes, remedium aut iuuamentum est, ignias cauterium subtile secundum amplitudinem fistulæ, quemadmodum in superioribus diximus, & intromittas ipsum ignitum in fistulam, donec perueniat circa anum, deinde itera illud bis, aut ter, donec scias quia iam adustæ sunt omnes illæ carnes additæ præter naturam, quæ sunt similes cannulæ pennæ auis, deinde cura illud licinijs inuolutis in butyro donec egrediantur illæ carnes quæ adustæ sunt. Postea cura illud ungentis generantibus carnem & consolidantibus. Si ergo sanatur, bonum est, si non, tunc non sanatur alia curatione unquam. Et si ingreditur tentam & non penetrat usque ad digitum tuum qui est in ano, & est inter ipsum, & inter tentam uelamen spissum ex carne, aut siphac, & uides fistulam in ea quod sequitur superficie cutis, tunc seca cutem ab initio fistulæ, & secando sequere tentam quæ est in fistula, donec perueniat sectio ubi est tentæ extremitas, ut tentam exacta cadat. Deinde mundifica illas carnes filtratas quæ assimilantur cannulæ pennæ auis, & non remaneat ex eis aliquid. Si autem uincit te sanguis, & prohibet ne utaris hac secandi ratione, excogitandum est aliud præsens & tempestiuum iuuamentum. Poteris igitur cauterizare eam igne, aut medicina acuta. Quoniam cauterium cum igne habet duo comoda, nempe adustionem illarum carniarum additarum, & exiccationem sanguinis & aliarum humiditatum. Deinde cura illud licinijs inuolutis in butyro, aut caulibus tritis, donec locus emittat pus, & egrediantur illæ carnes adustæ in pus, cura tunc uulnus ungentis consolidatiuis, generantibus carnem duram. Quæ sunt medicinæ in quibus sunt stipticitas & exiccatio. Si recte percurata fuerit hæc fistula & caro sana restaurata, non est ut timeas ne redeat malum. Si autem fistula iam peruenit ad profundum ani & elongatur a superficie corporis, tunc intromitte digitum tuum in anum & inquire cum eo. Si ergo sentis tentam & inter te, & inter ipsam est uelamen ex siphac, aut carne, & est propinquum penetrationi, tunc non est quod possis magnopere sperare, aut polliceri sanitatem ægroto. Non tamen prorsus desperandum est, quin aliquid audendum, sed tamen prædicendum, parum esse spei, quo non infametur salutaris ars medicina. Administratur autem in hoc malo unus trium modorum, aut ut cauterizes ipsam, sicut diximus, aut ut feces eam donec consequaris concauitatem eius, ut sit possibile tibi

M intromittere

intromittere licinia & curationem ex proximo, & non procedas multum sectione, ut non incidas lacertum continentem anum, & accidat infirmo exitus egestionis absq; uoluntate. Deinde cura illud eo quod diximus, fortasse enim sanabitur. Aut ut illud uelamen munda & secas ipsum ferè usq; ad anum, sicut diximus, aut tenta, aut instrumēto alio acutæ extremitatis, deinde mundifica illas carnes filtratas quæ sunt in sectione, deinde conare restorationem uulneris totius, cum sectione & orificio superiore ubi consolidatur & remanet fistula aperta in interiori parte anus. Quod sequitur erit leuius infirmo, & quādoq; enim suitur fistula secundū hunc modū. Intromitte tentam in fistulam in latere ani, curaq; superficiem corporis cum cute & margine ani, tunc accipe tentam perforatæ extremitatis, quæ est sicut acus aleskes secundum hanc formam.

intromitte in eam filum inuolutum ex quinque filiis, deinde intromitte tentam cum filo in fistulam donec consequatur cōcauitatem eius. Si ergo est penetrans in margine ani interius prope, tunc extrahe filum ex illo foramine, ita ut intromittas digitum in anum & extrahas extremitatem fili, & coniungas duas extremitates simul & stringe utranque, & dimitte illud die uno, aut duobus diebus, & quanto plus incidit filum in carne stringe ipsum bene, donec inciduntur illæ carnes, quæ sunt inter duas extremitates fili & cadunt, mox cura uulnus donec cōsolidetur & sanetur. Si autem orificium fistulæ non est penetrans, tunc fac ipsum penetrare quocunque modo potest fieri, modo non sit nimium profundum & caute facias ne seces musculum ani. His ritè administratis, cura sicut docuimus, donec sanetur. Forma spatulæ spinosæ quo finditur fistula, cuius curuitas est acuta ualde, & pars altera non est acuta, ut non incidat illud quod nō est necesse, sicut uides.

De futura

De futura hemorrhoidarum, ex quibus fluit sanguis, & incisione earum, & curatione futurarum, Cap. LXXXI.

SVnt hæmorrhoides uariæ & differētes. Aut enim sunt intra anum similes uescicis carbonum, uel prunarum, aut sunt sicut grana uuæ, & ex eis sunt quædam paruæ, & quædam magnæ, & sanguis fluit ex eis semper, aliquando est tantum una, & sunt aliquando multæ, & sunt extra anum, & in extremitatibus eius. Veruntamen quæ sunt secundum plurimum pauca humiditatis ex quibus fluit aqua citrina, aut parum sanguinis fluxione assidua, has dolor grauior comitatur. Et curatio eius quæ est inter anum, est ut præcipias infirmo ut asellet & exprimatur donec egrediatur anus & appareant hæmorrhoides, quas cum primum uideris apprehende & suspēde uncinis, aut tene eas ungue tuo, deinde incide eas ad radices suas, si autem non retinētur in eis uncini propter humiditatem earum & ipsarum mollificationem, tunc cape eas panno aspero, aut cum coto ex diploide lanea, & extrahe eas digitis tuis, deinde incide eas & pulueriza super eas post incisionem quosdā pulueres calidos, ut sint eis loco cauterij, aut cauteriza eas iuxta eam rationem quam exposuimus in loco quo tractauimus cauterizandi modos, deinde cura eas reliqua curatione, donec sanentur. Quod si non obedit anus egressioni, tunc clysteriza infirmum clysteri in quo sit mordicatio parua, ut lauetur eo quod est in ano, & obediat egressioni cito quando exprimit se infirmus. Si autē hæmorrhoides sunt extrinsecæ ab ano, tunc cura earum est facilis. Capias igitur eas ungue tuo, aut capias eas cum uncino & incidas eas, deinde cura eas eo quod diximus, donec sanentur, & qui abhorret ab incisione cum ferro, tunc oportet ut administres futuram earum, secundum hunc modum. Accipe filum inuolutū, & intromitte ipsum in anum, deinde extrahe althelil, quas uocant hæmorrhoides ad superiora, & fac ut filū penetret cum acu, & inuolue duas extremitates fili in inferiori parte acus, & stringe thelil stritura forti, deinde noda filum & extrahe acum, fac illud omnibus althelil, & dimitte ex eis unum tantum nec suas ipsum, ut fluat ex ipso superfluitas sanguinis, deinde pone super anum pannum imbutum in oleo rosato, aut ceroto, & pone ipsum super anum, & præcipe infirmo ut quiescat, deinde dimitte ipsum donec cadat. Cum ergo cadunt althelil cura eas unguētis, & reliqua curatione, donec sanetur.

M 2 De cura

Multotiens enim accidunt ex exiccatione stercoreis, & cōstrictione naturæ. Cum ergo antiquant, & nulla potest curare eos medicina, tunc oportet efficere aut puncto spatulâ, aut ungue, ut fiant humide, & auferatur ab eis cortex superior, qui prohibet eas à cōsolidatione, deinde cura eas donec consolidentur, & caro sana reddatur. Si autem non consolidant, tunc iterum eas frica & rade uehementius quā primo, donec sanguinetur & exorientur penitus, deinde cura eas donec sanentur.

De curatione almirmar inuersorum & non inuersorum, & althelil siccarum, & formicæ, Cap. LXXXII.

Scias quod almirmar est nodus rotundus adferens dolorem corpori, similis est capitis clauis, & fit in toto corpore, præcipue in inferioribus partibus pedum & digitis, & accidit ex eis dolor cum homo ambulat, aut aliâs mouetur. Oportet ergo ut secetur quod est in circuitu clauis & teneatur forficibus, aut uncino & eradicetur ex radice sua, deinde cura illud, & si uis cauteriza illud ratione, quā docuimus suo loco in superioribus. Ex althelil quidam autem siccis est eminentia parua, aspera, filtrata, rotunda super superficiem corporis, & multotiens accidit in manibus puerorum, & curatio eius est ut extēdas althelil & incidas ipsum, aut stringas ipsum cum filo de serico, aut cum pilo, donec cadat, & si uis cauteriza ipsum igne, aut medicina acuta. Sicut supra præcepimus, etiam eradicantur althelil inuersi & non inuersi instrumento quod ego dicam.

De cura formicæ.

Formica aut est eminentia parua, filtrata, crassa super superficiem corporis, uadens in profundum ualde, & quando friget pars corporis affecta, sentitur in ea simile mordicationi formicæ, & fit in corpore toto, & plurimum fit in manibus. Curatio eius est, ut accipias cannulam ex penna anseris, aut penna uulturis forti, & pone illam cannulam super formicam, ita ut contineat circulus cannulæ partes eius omnes, deinde reuolue manum tuam cum cannula, donec feces quod est in circuitu formicæ, & ponas eam in profundo carnis, & eradices formicam ex radice eius. Et si uis fac illud cum cannula æris, aut ferri secundum hanc formam.

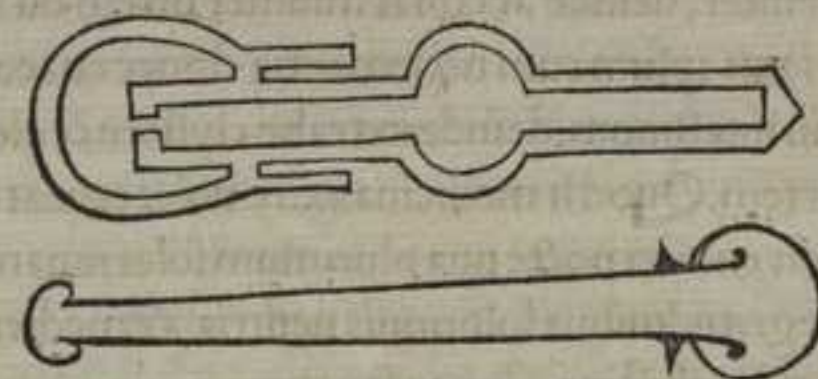
Sit superius

Sit superius cannulæ ad subtilitatem trahens surdum inuolutum, ut al leuietur super digitum adprehensio eius & ipsius reuolutio. Et si uis cauteriza formicam eo modo, quem diximus in præcedentibus de cauterizatione althelil in capite de cauterio.

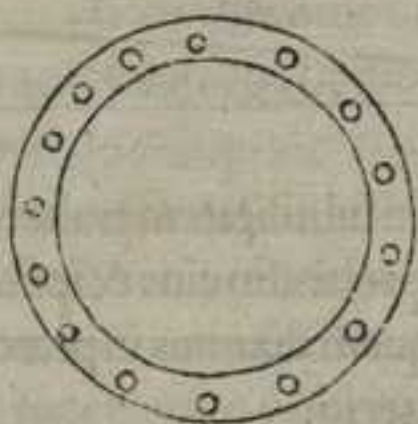
De formis instrumentorum quæ administrantur ad clysteria in ægitudinibus ani, & solutione uentris, & colicæ, Cap. LXXXIII.

Quandoq; fit clystere ex argento, aut ex aurichalco, aut & ære fusso, aut malleato. Et quandoq; fit ex istis instrumentis paruū & magnum secundum illos in quibus administratur. Illud autem quod administratur in curatione puerorum paruorum sit paruū, & quorum ani sunt debiles. Forma instrumentorum quibus clysteria infunduntur, magnorum & paruorum.

in superiori parte in qua ligat uter sit amplū, secundū hunc modum, & sit ei distinctio ubi ligetur uter, sicut uides, & extremitas eius inferior quæ intromittit in anum sit surda, lenis, trahēs ad subtilitatem, & in uno laterū eius sint duo foramina, & in latere altero foramen unū, & sit amplitudo foraminum secundum crassitudinem radiorum, aut crassius parū, & sit uter in quo ponuntur medicinæ ex uestica animalis, aut ex charta ouis quæ sit secundū formā asofratæ paruæ, cuius radix sit palmus unus, & perforet foraminibus multis sicut resoluit, & sit spaciū quod est inter foramina crassitudo digiti, deinde intromitte in illa foramina filū forte ex filo crudo quod sit ex decem filis, & cōiunge cum eo utrū sicut asofratæ. Cum ergo ponit in eo uter, stringat in capite clysterij inter duo distinguentia cōstrictione forti, deinde clysteriza cum eo. Et hæc est forma circuli utris & foraminis.

M 3 Qualitas

Qualitas autem clysterizandi cum eo est, ut impleas utrem aut uesicā ex medicina quę sit calefacta, ita ut non excedat naturalē infirmi calorem, & ne frigidior sit naturali hominis calori, & magna diligentia debet curare prudens medicus, ne uel caliditate & frigiditate clystere peccet, incommoda enim sequuntur, si non seruatur modus, magna & incurabilia. Deinde resupinetur infirmus super dorsum suum, & eleuet crura sua ad superiora, & pone sub eo linteamen extremitatemq; clysteri inunge oleo, aut albumine oui, aut mucilagine sēnugræci, aut similiū, deinde immitte ipsum manu leniter, deinde accipiat minister utrem duabus manibus suis simul, & exprimat ipsum cum uehementia donec euacuetur totum quod est in clysteri in intestinum, deinde extrahe clystere & eleuet infirmus crura sua ad parietem. Quod si medicina exire uolet teneat eam quantum potest, & si dormit cum ea nocte una plurimum solet iuuare. Si autem clysterizas eum in ægitudinibus solutionis uentris, & medicina exit citius quā oportet, tunc itera clystere, donec sanetur. Quod si in ano sunt hæmorrhoides, aut apostemata latentia, tunc sit clystere subtile ualde lene, & ex clysteribus quorum usus est sæpius spectatus.

De curatione uulneris, Cap. LXXXIII.

Dixi in diuisione de curatione uulnerum, omnia quę tum pro proposito opere erant dicenda. Hic dicam curationē eorum quę fit manu & medicinis, ut quod potest uideri deesse in prima de uulneribus tractatione, hic compleatur. Differentiæ uulnerum sunt primum secundum illud quo fiunt uulnera, & secundum locum qui accipit uulnus. Res ergo quibus fiunt uulnera, plerunq; sunt aut iactus lapidis, aut incisio ensis, aut cultelli, aut percussio cum lancea, aut ligno, aut sagitta, & similibus rebus multis. Uulnera autē quę sunt secundū loca corporis, sunt sicut uulnus quod cadit super caput, aut collo, aut pectus, aut uentrē, aut epar, & similia mēbra. Proposui igitur in præsentiarum paucis tradere curationem quorundam

nem quorundam uulnerum, ut habeant curaturi methodum quam in alijs quoq; uulneribus sequi possint. Ego quidem incipiam a uulneribus capitis simplicibus, quoniam post tractatio compositorum sequetur in principio capituli tertij. Dico ergo quod quando accidit in capite uulnus simplex, & non est fractura ossis, considera tunc, si est ex iactura lapidis, aut ei similibus, & fregitq; cutem tantum, & est uulnus magnum, & times ne phlegmone, aut apostema calidū infirmo accadat, quam celerrime mitte ex cephalica sanguinem, & extrahe ex sanguine secundum quantitatem uirtutis uulnerati, si modo nihil dehortetur a missione sanguinis. Magis autem accelera sanguinis missionem, si fuerit sanguis qui egreditur ex uulnere paucus. Et sit phlebotomia ex contrario partis uulneratę, & caueat infirmus a repletionē & uino, & cibis crassis. Si autem minutionem prohibet aliquid, tunc dematur de cibo, & non gustet carnem, neq; uinum. Et pone super uulnus si accadat ei apostema calidum, cotum infusum in oleo rosato tantum, aut cum uino in quo est stuporitas. Si autem nihil est quare timeas apostema calidum, tunc pone super uulnus, si est recens cum sanguine suo & nō mutauit ipsum aēr, puluerem de quo ego paulo post dicam. Et si iam mutauit ipsum aēr, tunc pone super ipsum quædam unguenta, donec sanetur. Si autem est uulnus magnum, ex incisione ensis & similiū, & non coniungi possunt labia eius per puluillos, tunc coniunge ipsa per suturam, id quo pacto debeat fieri exponam in uulneribus uentris, de sutura eorum. Si autem uulnus iam detectum est & pēdet ab osse, & non est retentio eius nisi in suspensorio paruo, tunc incide ipsum, mox post cura uulnus medicinis, & restaura in eo carnem duram loco cutis, & præcipe infirmo ut cibetur cibis in quibus est crassitudo sicut sunt capita, & triticum coctum, & eis similia. Quod si inuenis in cute putrefactionem & non adhæret ossi, tunc incide putrefactum totum & proijce ipsum, deinde cura illud. Si autem in his uulneribus est arteria, aut uena ex quo fluat sanguis, & non sistitur per medicinas, tunc inquire arteriam, si ergo inuenis eam omnino non sectam, tunc seca eam cum spatulili, aut liga eam. Quod si & necessitas requirit non confert illud quod diximus, tunc cauteriza eam donec abscindatur sanguis. Si aut uulnera ista sunt parua simplicia, tūc cura eorum est facilis, ita ut puluerizes super ea hunc puluerem, quoniam consolidat ea antequam mutet ea aēr.

M 4 Demodo

Recipe olibani partem unam, sanguinis draconis partes 2. calcis non extinctæ partes 3. teratur totum multum, & cribret, & impleatur ex eo uulnus, & constringatur fortiter, donec adhæreat super ipsum bene, & coaguletur cum sanguine, deinde stringe ipsum desuper cum puluillis, & dimitte ipsum, neq; soluas ipsum dum permanet, semper cauēs ne apostema seu phlegmone accidat. Nam nō debet auferri ab eo medicina donec sanetur. Et quandoq; facit illud calx sola, quādo non sunt tibi præsentia olibanū & sanguis draconis, sæpe adhibuimus hanc eandē operationem in multis uulneribus magnis, quando cōuenit uel cōtingit ut ponat super ea & stringant, & sunt uulnera recentia cum sanguine suo quæ non alterauit aër. Quod si aër iam alterauit ea quadā alteratione, præcipue quando est in tēpore æstatis, tunc non est hic puluis adponēdus. Cura ergo ipsa cum eo qđ diximus ita ut ponas super ea quædā ungenta digestiua, aut ponas super ea pulles ex farina hordei factas cum aqua & melle, donec emittat pus. Postea cura reliqua curatione, donec sanet. Si uero accidat cum uulnere fractura in osse & est parua, tunc extrahe ea cum gesti. Dicam curationem fracturarum capitis in sequentibus.

De uulneribus colli.

Si autē uulnus accidat in collo, tunc non est inter ipsum differentia, ut in ter uulnus capitis, quum est simplex. Si autē iam incisus est neruus colli, aut arteria, tunc si est neruus non est alia subueniendi uis, nec sunt alia adhibenda, studio sit tibi ut deuiteat curatio quæ fit eo quod facit stipticitatē uehementē, sicut ziniar, zegi, & eis similia, quoniam nocent neruis, & contrahunt eos. Et non ponas omnino super uulnus aliquid frigidum, quoniā substātia neruorū est frigida, & cōtinuatio eius est cum cerebro, quod est sublimius membrorū. Et sit illud quo curat ex medicinis lene, sicut calx abluta cum aqua dulci aliquotiens infusa cum oleo, aut oleo rosato, & thutia quando abluat, & cum aqua dulci, & reliqui lapides minerales, secundum hunc modū & unguenta humida. Si autē uulnus est magnum, tunc administret sutura, aut coartant labia eius cum puluillis, deinde cura ipsum donec sanet. Si uero uulneri est pfunditas, aut accidit in eo sinus in inferiori parte eius in quo iam colligit pus, tūc perfora ipsum in magis depresso loco. Qđ si incisa est iam in uulnere arteria, & cōsequutus est sanguinis flu-

xus,

xus, tunc separa uel seca eam & liga ipsam, aut cauteriza eam, si prouocat necessitas ad illud. Si autē incidit spondilis gutturis illæsis arterijs, nullo fluenti sanguine, tunc coniunge labia cutis cum sutura super cānam gutturis & non tangas guttur, imō æqua ipsum unguentis in quibus est stipticitas & exiccatio, donec sanetur. Si autem uulnus iam fecit impressionē in osse, tunc perquire ipsum si in ipso sunt fragmenta ossis, extrahe ea omnia, aut saltem quæ extrahi possunt, si quod non potest eximi dimitte illud donec putrefiat uulnus, & separetur & alleuietur egressio eius. Quod si uulnus fuerit recens, tunc pulueriza super ipsum puluerem quem narraui. Si autem uidetur in uulnere os, & sit fistula, tunc cura ipsum quemadmodum suo loco explicabimus.

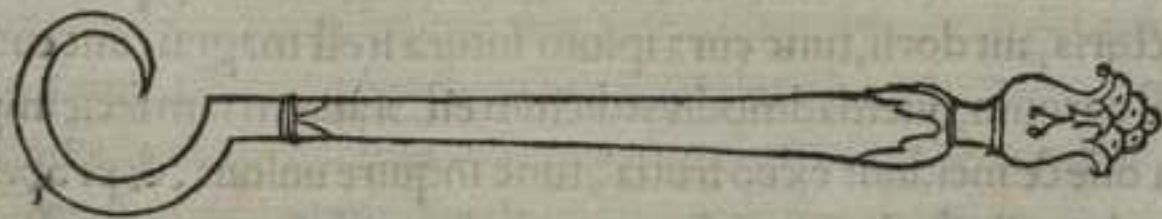
De uulnere quod est intra spatulas & alijs.

Si est percussio lanceæ, aut cultelli, & uides eius profunditatem, tunc considera, si ergo ex uulnere egreditur uentositas quando anhelat ex eo infirmus, tunc scias quia uulnus est mortale, quod si uero fuerit ei profunditas & est recens cum sanguine suo, tunc non ponas in eo statim puluerem, neq; stringas ipsum, ut non retineatur sanguis in profunditate eius & reuertatur ad cor & interficiat infirmū, sed pone in ipso unguentum attractiuum, & solue ipsum in die bis. Si uero unguentum non est tibi præsens, tunc pone in orificio uulneris cotum uetustum ut sugat illud quod egreditur de eo ex humiditatibus, & fac ut dormiat infirmus super uulnus ut quod colligitur in uulnere effluat. Si uero iam præterierint post uulnus acceptum tres dies, aut plures & non accidit infirmo spasmus, neq; tremor cordis malus, neq; strictura in anhelitu, & uides reliquas dispositiones eius bonas, tunc scias quod uulnus nō est letale. Cura ergo ipsum cum licinijs & reliqua curatione, donec sanetur. Si uero repugnat sanationi, & denuo aperit semper, tunc scias quod est factū fistula, cura ergo ipsum ex loco suo. Et si uulnus est ex incisione ensis, aut cultelli & est simplex in superficie pectoris, aut dorsi, tunc cura ipsum sutura si est magnū, aut cum pulvere si est paruum, quemadmodum dictum est. Si autem iam fecit impressionem in osse & incidunt ex eo frustra, tunc inquire uulnus, & propera ad extrahendum illa frustra, si sunt separata. Si uero non sunt separata, tunc dimitte ea donec putrefiat uulnus, alleuiatur enim extractio eorum. Reliquorum autem uulnerum accidentium in reliquis membris iudicium facile erit ex his quæ diximus.

De uulneribus

De uulneribus uentris & exitu intestini & exitura eorum, Cap. LXXXV.

Disruptio quæ accidit uentri est uel magna, uel media, uel parua. Ex magna igitur quandoq; egreditur intestinum, aut neruus intestinorum. Quare sit intromissio eorum, & eorū futura uehementior & difficilior. Et disruptio parua etiam sit difficilis ex modo alio, sequitur ergo ut sit reductio eorum difficilior si non propere restituis ad locum suum, quoniam aperitur & incrassatur, quare difficillime potest immitti, propterea melior disruptio media est, quoniam non sit difficilis reductio intestini, sicut sit difficilis in his duabus speciebus. Et scias quod futura uentris est secundum quatuor modos. Duæ suturæ communes conueniunt in futura uentris, & in futura reliquorum uulnerum corporis, Et duæ suturæ aliæ proprie comunicant reliquis uulneribus, ueruntamen sunt magis proprie cum futura uentris. Singulatim igitur unāquaque dilucide explicabo. Quando uulnus est paruum & egreditur ex eo aliquid ex intestino & sit difficile reducere ipsum, tunc illud est aut propter paruitatem disruptionis, sicut diximus, aut in intestino est inflatio propter frigus aeris, quum ergo refrigeratū est, oportet ut calefacias ipsum, ita ut submergas spongiā, aut pannum humidum in aqua tepida, aut decoquas in aqua cyperi, & spicæ, & embroces ea intestinum, donec resoluatur inflatio & quum illud sit uiuo in quo est stipticitas, est melius quam aqua sola in resolutione inflationis. Cum ergo uides inflationem iam resolui, tunc humecta intestinum aqua in qua decocta est althea, aut malua, nam hoc modo ad naturalem temperiem & magnitudinem restitutum facile in suum locum immitti potest. Si autem non ingreditur etiam post hanc curationem, scinde in disruptione parum instrumento quo secantur hæmorrhoides, sed curatio prima est melior, quā præparatur, quam sectio. Sed cum necessitas exquirat, à sectione non est nimium abhorrendum. Videndum est ut idoneū sit præparatum instrumentum.

Sit pars eius una quæ torta est acuta, & pars eius altera non acuta, & extremitas subtilis non sit cum sublimitate spatulæ, imò sit obtusior parumper, & est illa quæ simulatur caudæ, sicut uides. Cum ergo amplificatur

amplificatur uulnus & ingreditur intestinum, tunc oportet ut fiat reductio eius secundum formam suam naturalem in loco suo sibi proprio, si possibile est, quoniam est melius. Quando uero disruptio est ampla, & est in inferiori parte uentris, tunc oportet ut facias iacere infirmum super dorsum suū, & pone crura sua altiora capite suo, & si est in superiori parte uentris, tunc pone intentionē tuam, & tuam considerationē semper in hoc ut pars in qua est uulnus sit altior in parte altera, & ita oportet ut administres illud in uulneribus magnis & uulneribus medijs. In uulneribus autē paruis administra hæc omnia ut uidebit tibi exercitato, cōmodissimum, deinde fac ut sit præsens manus ministri diligentis qui teneat disruptionē totam manu sua, & cōiunge labia eius, mox aptè, ministri manibus tibi seruientibus, cōsue labia cōiuncta. Iste autē est modus futuræ cōmunis, nempe ut accipias acum secundum quantitatem amplitudinis uulneris, deinde dimitte ab extremitate disruptionis quantitatem digiti annularis, & fige acum unam, præter quod intromittas in eam filum in duabus extremitatibus cutis cum duabus extremitatibus siphac quod est sub cute ab interioribus, donec facias eā penetrare ab illa parte. Et ritè coniunctis illic duabus extremitatibus cutis, & duabus extremitatibus siphac, fiunt quatuor ordines, deinde stringe cum filo duplo in circuitu acus, aliquoties à duabus partibus simul, deinde cōiunge duo labia uulneris aptè dimitteq; crassitudinē digiti, & fige in eis acum aliā, postea collige eam filo sicut fecisti acu prima. Nec cesses facere illud cum eo quod indiges ex acubus donec cōpleas constructionē uulneris totius. Et sint acus mediæ inter subtilitatē & crassitudinē, quoniam acus subtiles ualde, uelociter incidūt carnē, & crassæ difficile penetrāt cutē, ppter illud ergo oportet ut sint mediæ in subtilitate & crassitudine. Et nō oportet ut figat acus in duabus extremitatibus cutis multum, ut non incidat carnē uelociter, & aperiat uulnus ante consolidationē. Omni no studio sit tibi ut ita futurā facias, ut nō prohibeat uulnus à consolidatione. Deinde incide extremitates acuū, ut nō ledāt infirmū cū dormit, & pone ad locū uulneris puluillos ex pānis ab omni parte q teneāt extremitates acuū, & dimitte eos donec scias qd iam uulnus est cōsolidatū. Et hæc quidē species futuræ cū acubus taliter est cōuenientior in uulneribus paruis, quoniam sufficit in futura eorū acus una, atq; altera. Sutura autē secūda cōmunis est, nēpe cōiugas ut cū futura extremitates quatuor, extremitates duas cutis, & extremitates duas siphac, in uice una cū acu in qua sit filū inuolutū æquale

æquale in subtilitate & crassitudine, deinde quando penetraueris cum acui has extremitates ani, reduc acum à parte à qua incepisti ut cadat filum retatum à superiori parte uulneris, ut sit futura, quanta est futura panni qua stringuntur panni. Et relinque inter quamlibet futuram quantitatem crassitudinis digiti minoris. Hoc futuræ genus in usu est chirurgis, & diuturna experientia comprobauit. Ego ipse consui uulnus quod acciderat uiro in uentre qui fuerat uulneratus cultello, & erat uulnus maius palmo uno, & exierat in intestinis circiter duos palmos ex intestino medio, & erat disruptio in medio uentris. Reduxi ergo illud, postquam stetit intestinum extra uulnus uiginti quatuor horis, consolidatum est ergo uulnus spacio quindécim dierum. Et quanquam plerique etiam artis medicæ periti, iudicarunt, esse uulnus letale, nec esse moliendam curationem eius, tamen auxilio dei perfanatus est, & uixit homo post in multos annos, sanitate inculcata prorsus. Et quod maiori miraculo est, non curauimus ipsum unguento, quoniam fuit in loco in quo non inueniebatur unguentum, neque aliquid ex medicinis, posui ergo super uulnus cotum uetustum bis in die, & usus sum assidua ablutione eius cum aqua mellis, donec sanatum est. Duas autem species future proprias dicam sicut ordo instituti sermonis requirit. Oportet ergo incipias cum futura & intromittas acum ab exteriori ad interiorem partem, cum ergo penetrat acus in cutem, & in lacertum euntem secundum rectitudinem in longitudine corporis totius, dimitte extremitatem siphac in latere in quo intromisisti acum, & fac penetrare acum in extremitatem aliam ab interiori parte ad exteriorem in extremitate alia mirach. Cum ergo feceris eam penetrare, tunc fac eam penetrare secundo in eadem extremitate mirach ab exteriori parte ad interiorem, & dimitte extremitatem siphac quæ est in hoc latere, & fac penetrare acum in extremitatem alteram ab interiori parte ad exteriorem, & fac ut penetret in siphac in extremitate mirach quæ est in parte eius donec penetret ipsum totum, deinde incipe etiam ab hoc eodem latere, & sue ipsum cum extremitate quæ est ex siphac in latere alio, & extrahe acum ex cute quam penetrauit, deinde reduc eam in illam partem, & sue extremitatem siphac in latere alio quæ est cum hac extremitate mirach, & extrahe eam ex cute quæ est ex parte eius, & fac illud deinceps cōtinua serie usquequo suas extrinsecam totum. Et summa modi huius futuræ est ut suas futura pellipariorum qua sunt pelles, ita ut suas siphac uice una ex parte una ex extremitate cutis, & ut

dimittas

dimittas eam, & uice alia donec compleas.

De specie secunda futura.

Species autem secunda futuræ est ista proprie, de qua diximus, & Galenus, ex cuius sententia ego explicabo pro uirili quo pacto debeat hæc futura fieri. Et hodie quidam medicorum utuntur hac futura, coniungunt omnem partem ad comparem suam conuenientem ei per naturam, & applicant extremitatem siphac ad extremitatem aliam, & extremitatem mirach, ad extremitatem eius aliam, & illud fiat sicut subiiciam. Oportet ut figas acum in extremitatem mirach propinquam ab exteriori parte, & facias eam penetrare ad interiorem, & dimittas duas extremitates siphac, deinde resolue acum & fac eam penetrare ab exteriori parte ad interiorem extremitates siphac utraq; deinde resolue utraq; etiam & fac penetrare utraq; ab interiori usque ad exteriorem in duas extremitates alias quæ sunt in latere opposito. Hæc ratio consuendi uulnera ista, præstat reliquis, modo à perito & in anatomicis speculationibus exercitato medico fiat, nam anatomes ignarus nullas corporis partes recte potest tractare. Iste est sermo Galeni etiam: Quidam probant futuram uentris cum duabus acubus. Quod est, ut intromittas in eis utrisque filum unum, & incipe cum intromissione acus ex eo quod est apud te, & fac eam penetrare usque ad latus aliud, secundum futuram eorum qui sunt coria æqualiter. Et scias quod quando disruptio est in medio uentris, tunc futura eius est difficilior quam reliquorum locorum uentris. Indicium uero & ratio medendi huic uulneri, non differt à modo quo reliqua uulnera curantur. Quum igitur cōsequeris uulnus recens cum sanguine suo antequam alteret ipsum aer & reducis intestinum, & suis ipsum, & aptas ipsum decenter, tunc pone super ipsum puluerem incarnatiuum. Quod si aer iam alterauit uulnus, tunc pone super ipsum quædam unguenta quæ sunt præsentia, donec faciat pus, & cadant fila, & consolidentur siphac & mirach, deinde cura illud sicut est curatio reliquorum uulnerum donec sanetur. Si autem non sunt tibi præsentia medicina, tunc pone super ipsum statim ex quo incipit emittere pus cotum uetus, & permuta ipsum bis in die, sicut docui in præcedentibus. Nam tu non indigebis alia medicatione in pluribus dispositionibus quando uulnera sunt simplicia. Si autem times ne communicet uulnus membrum principalibus eaque lædat, oportet ut submergas lanam lenem in oleo temperatæ caliditatis, aut in oleo rosato, & pone ipsam in circuitu locorum quæ sunt

N inter

inter inguina & sub ascillis. Quod si sentitur dolor, aut putrefactionē anī madueris fieri in intestinis, nam multotiens accidit illud, tunc clysteriza ipsum cum uino stiptico, nigro, tepido. Præcipue si putredo iam peruenit in intestina, & facta est exitura penetrans usque ad cōcavitatem eius. Et scias quod illud quod est ex intestino crasso est facilioris sanationis, & quod in tenuibus intestinis, est difficilioris sanationis. Intestinum autem quod nominatur iejunum non suscipit sanationē ex uulnere, sed letale est propter multitudinem & magnitudinē uenarum quæ sunt in illo intestino, & propter subtilitatem corporis eius, & propinquitatem ipsius naturæ neruorum. Si autem illud quod procedit ex uulnere est scirbum, & consequens ipsum recens, reduc ipsum secundum rectitudinem eam qua reducis intestina æqualiter, si uero ita inueteratum fuerit, ut iam factum sit uiride, aut nigrum, tunc oportet ut stringas ipsum cum filo supra locum qui denigratus est ut non accidat fluxus sanguinis. In scirbo enim sunt uenæ & arteriæ. Postea incide de nigra & corrupta carne quicquid est præter illud ligamentum, & pone duas extremitates fili pendentes ex inferiori parte uulneris extra ipsum ut facilius curare possis uulnus dum emittit pus, & purgatur.

De uulnere quod accidit in intestino.

Quando autem accidit disruptio in intestino, & est parua, tunc possibile est ut restauretur in quibusdam hominibus. Vidi enim qui fuit in uentre uulneratus percussione lanceæ, & erat uulnus à dextra stomachi, & inueteratum est uulnus, & factum est fistula, exiuitque egestio & uentositas. Quanquam non sperare sanari posse, tamen conatus sum mederi, ubi primo præter spem omnia melius habere incipiebant, non cessavi donec sanatus est & consolidatus est locus, postquam ergo uidi locum iam consolidatum tamen non mediocriter timui, ne mala aliqua in uentre eius symptomata acciderent. Sed nihil mali est consecutum, quin bene habuit, omnes suas functiones obiuit naturales, cibo, potu, exercitatione, somno, uenere, balneo usus est secundum naturam. Porro medicorum quidam in arte exercitati talem curandi rationem tradiderunt, quando accidit in intestino uulnus, & est paruum, tunc oportet ut legetur secundum hunc modum, accipias formicas magnorum capitum, deinde coniunge duo labia uulneris, & pone formicam unam ex eis quæ habuerit os apertum super duo labia uulneris, apprehendet & stringet ore suo, adhærebit & non soluetur, deinde appone formicam aliam ad primam, & sic consequenter adpone formicas

formicas cōtinenter per latitudinem uulneris totius, deinde reduc ipsum & sue uulnus. Illa enim capita remanent annexa in intestino donec coalescat intestinum & sanetur. Ex hac curatione nihil potest mali accidere, si quid accidit, ascribendum est uulneris maliciæ. Est quoque possibile ut ligetur intestinum filo subtili, quod abstersum est ex intestino animalis annexo postquam intromittitur in acum. Oportet ut accipias extremitatem huius fili ex intestino & excarnetur multum, deinde liga extremitatem eius filo lini subtili & intromitte illud filum in acum & tue eo intestinū, deinde reduc ipsum in disruptionem. Et hæc ratio medendi & suendi quæ fit in intestinis per formicas nihil habet certi, nec debet medicus aliquid polliceri, nisi conatū in re desperata, ut si aliquid præter spem euenerit in lucro sit. Si autem uulnus est magnum, amplum præcipue si est in uno intestinorum gracilium, tunc non est prorsus ulla sanitatis recuperandæ spes. Quare prudentiores medici in hoc casu nihil aliud faciunt quam ut homo quam minime doleat.

De cura curkem & fistularum, Cap. LXXXVI.

Scias quod omne uulnus, aut apostema quādo ueterascit & antiquatur, & fit ulcus & non consolidatur & emittit pus, tunc nominatur **A**uniuersaliter in quocunque membro fuerit fistula, et nos nominamus ipsum curkem, & fistula quidem est nodatio filtrata, dura, alba cum qua non est dolor, cui est concavitas sicut concavitas pennæ auis, & propter illud nominant eam quidam rissati, & est quandoque humida quæ emittit pus, & sæpe absconditur humiditas quandoque, & quandoque est hæc humiditas multa, quādoque uero pauca, & alia est crassa, alia subtilis. Et à me in alio opere quod inscripsi de diuisione, exposui uulnorum causas & remedia. In eo loco docui quod omnia ulcera contumacia & medicinis repugantia, & in quibus caro non nascitur talia sint ex una harum causarum, scilicet aut propter paucitatem sanguinis in corpore, aut propter maliciam eius, aut quandoque intra ipsum, & super labia eius est caro dura, prohibens generationem carnis, aut quia multæ sordes, & malus humor infixus est in ulcere, & ulcus est putridum, & materia quæ mittitur ei est malæ qualitatis, aut quoniam medicina est inconveniens in curatione eius, aut quoniam corruptio aëris est in ea regione, & est genus pestilentiae, aut alioqui est mala aëris qualitas naturæ humanæ aduersa, ut in qua sit difficilis digestio ægritudinum, & tardatur in ea sanatio apostematum. Aut quandoque

N 2 in ulcere

in ulcere est os, aut plura ossa. Ego declaravi omnes istas causas, signa & curationes cum medicinis in diuisione. Hic locus autem uidetur requirere, ut breuiter & fideliter tradam curationem fistulae, & malignorum ulcerum, quae fit per manum. Scias quod fistula accidit in omnibus membris corporis, nam & sunt fistulae quae perueniunt ad uenas magnas, & arterias, aut ad neruos, aut ad uesicam, aut ad aliquam ex spondilibus dorfi, aut ad aliquam iuncturarum quales sunt manuum & pedum. Sunt quoque fistulae quae penetrant ad membra principalia, quanquam deus opifex rerum sapientissimus & optimus quo membrum quodque principalibus est, hoc minus obnoxium fecit iniurijs morborum. Quae ergo ex istis fistulis est in eiusmodi membro, est ex aegritudinibus difficilis sanationis, & non recipit curationem, & medicus peritus anatomes & causarum morborum, non temerè suscipit curandos huius generis morbos incurabiles, & si quando periculum facit in cura tam incerta, omnia quae iudicat euentura, praedicat quibus oportet. Quod stulti cum non faciunt infamant non solum se (quod esset utile mortalibus) sed artem medicam, quam esse omnibus admirandam oportebat. Quod si ex fistulis est aliqua cuius profunditas non peruenit ad haec, quae dixi, & confidis curari posse, & uis peruenire ad cognitionem illius, tunc accipe tentam ex aere, aut ferro, si fistula tendit secundum rectitudinem, & perquire eam instrumento quod tentam uocant. Si autem in ipsa fistula est tortuositas, tunc inuestiga eam cum tenta de plumbo subtili, quoniam plumbum cum lenitate sui corporis alleviatur & curuatur circa tortuositatem. Quod si fistula est habens orificia multa non est possibile ut explores eam tentam. Clysteriza ergo ex eis orificium unum, nam humiditas qua clysterizas ipsum uadit uersus orificia alia, & fluat ex eis, deinde exquisite inquire secundum quem modum est possibile, ut cognoscas an illic sit neruus, aut os. Atque est fistulae concauitas, aut longinqua, aut propinqua, aut est fistula una cui sunt orificia multa. Summo studio operam dato ut partium affectarum naturam, locum, & humoris peccantis qualitatem percognoscas, interrogando ubi nam doleat, item comprimendo infirmum manu tua super locum, & similibus ex significationibus & causis accidentibus apostemati. Cum ergo omnia quae bonum medicum scire oportet uere & certo tenueris, ita ut de causa & loco affecto magnitudinēque morbi nihil dubites, confidenter aggredere curationem à iunctura. Porro si intellexeris fistulam, non

nimum

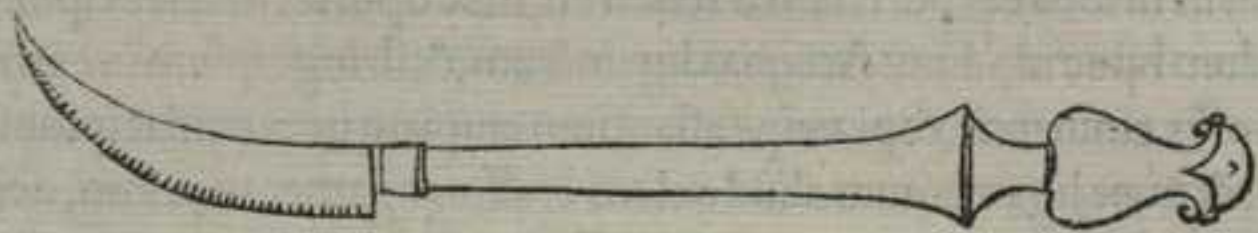
nimum altam esse, & in parte ubi nihil est periculi, longius à iunctura, in parte non neruosa, & in qua nullae sint arteriae, & aut nullae aut certe nullae insignes uenae, & apparet tota fistula, poteris eam secare ea ratione quam docui supra. Auferas autem quicquid corruptae est carnis & putredinis in concauitate, & à iunctura, & quod nascitur in orificio eius ex carne, aut thelil, & similibus, & cura ipsam donec sanetur. Si autem fistula est profundior & est secundum rectitudinem, tunc oportet ut feces eam in profundo quantum est possibile, deinde mundifica ipsam ex omnibus carnibus eius corruptis, & administra licinia inuoluta in medicinis acutis, & intromitte ea usque ad concauitatem fistulae quam comprehendisti cum ferro, fac cum ea illud aliquotiens, donec corrodat medicina acuta totum quod remansit in concauitate fistulae, deinde restaura ipsam cum unguentis quae generant carnem sanam, donec sanetur. Si uero non sanatur per illud tunc cauteriza ipsam, secundum quod narrauimus. Si ergo causa fistulae est os, & certo cognoscis hanc esse causam, tunc inquire eam & seca ipsam, quemadmodum antea diximus, si non phibet te aliquid ex uena, aut neruo, aut membro principali, sicut diximus. Si ergo detegitur os, & est in eo quidam corruptionis & nigredinis, tunc rade ipsam donec auferat corruptio eius tota, deinde cura ipsam cum eo quod incarnat ipsum, donec sanetur, quod si non sanat & emittit pus sicut faciebat, scias quod tu non peruenisti ad totam eradicationem corruptionis, detege ergo denuo fistulam exquisite, fac omnibus uiribus et toto arte tua ut altitudinē eius habeas perspectam, deinde restaura ipsam. Si ergo sanat bonum est, & si non, tunc scias quod illa corruptio est in profunditate altiore corporis quam non es consecutus. Non est tibi ergo in ea aliud agendum, nisi dimittere ipsam naturae. Quod si os corruptum est paruum, & est possibile tibi attrahere ipsum, tunc attrahe ipsum cum forficibus subtilibus, qui conueniunt ad illud. Si autem sunt ossa multa, tunc exquisite fac attractionem eorum omnium neque dimittas ex eis aliquid quantum potest fieri. Si uero aduersat huic tuae curae aliquid ex humiditatibus, & non est in incisione earum timor, uel erroris periculum, tunc incide illas humiditates & carnes si sint illic & libera ossa. Si uero non poteris commode eximere ossa, propter aliquam causam, quales esse multae possunt, tunc pone super uulnus quod putrefaciat ipsum, & dimitte ipsum donec putrefiat, quod est in circuitu illorum ossium ex carnibus & humiditatibus, & custodi uulnus ut non consolidetur & constringatur sectio, nam aperta confer

N 3 uanda est,

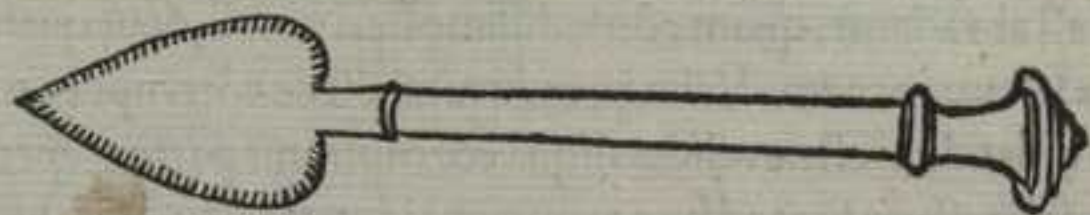
uanda est, donec ab interioribus sana impleatur carne, propterea pone super uulnus cotum submersum in sulphure trito in oleo, aut cotum submersum in unguento aegyptiaco, aut aliquo unguentorum uiridum. Nam quando putrescent illae humiditates & separatur ex eis ossa, facile poterunt eximi, & uulnus mundari. Si autem est os unum magnum, sicut os cruris, aut os coxae, & similia illis, & pars aliqua ossis est nigricans & corrupta, tunc rade ipsum rasione ultima, donec auferatur illa nigredo & corruptio, deinde restaura uulnus. Si uero qua ex eo corrupta est pars, magna est & corruptio iam consecuta est medullam ossis, tunc necesse est seruare ipsum & incidere ipsum totum usque ad locum ubi peruenit corruptio, & tunc cura ipsum donec consolidetur. Dicam hoc loco insigne huius rei exemplum, quod uolo tibi propositum esse ut in curandis fistulis respicias ad illud, fuit uir iuuenis aetate circiter triginta annos, cui accidit dolor in crure a causa quae incepit & mota est intra corpus, donec peruenierunt materiae ad crus & apostematum est apostemate magno, & non fuit ei causa extrinseca. Extensum est ergo cum eo tempus cum errore medicorum, donec apertum est apostema & effluerunt ex eo materiae multae, & dilata est curatio eius, donec fistulatum est crus, & facta sunt in eo orificia multa, quae omnia emittebant pusculum, humiditates corporis. Curauit ergo ipsum multitudo medicorum, & nullus potuit, tandem & ego uocatus sum, uidi igitur crus eius & materias quae effluebant ex illis orificijs copia magna, & corpus iam tabuerat, & color eius citrinus erat. Intromisi ergo tentam in unum illorum orificiorum, & peruenit tenta ad os alterius orificij, deinde perscrutatus sum orificia omnia, & inueni ea conuenire ad se inuicem ex omnibus partibus cruris, probaui ergo & secui unum illorum orificiorum donec detexi partem ossis & inueni ipsum corruptum, quod iam corrolum erat, & denigratum, & putruerat, & perforatum erat, penetraueratque putredo usque ad medullam, seruauit ergo quod detectum erat ex osse corrupto, & ego putaui quod non esset in osse nisi illa corruptio quam abscidi & abraui, & credebam me eradicasse omnem corruptionem, deinde posui restorationem uulneris cum medicinis consolidatiuis, & est consolidatum uulnus. Postea iteraui & detexi os secundo super deiectionem primam, & inueni corruptionem continuam cum osse, & ferraui quod apparuit mihi etiam ex illa corruptione, deinde conatus sum restorationem eius, & non est restauratum, detexi ergo ipsum iterum, & non cessauit incidere os particulatim, & moliri restorationem

restorationem eius & non est restauratum, donec incidi ex osse circiter palmarum unum, & extraxi illud cum medulla sua, deinde restauraui ipsum medicinis & consolidatum est celeriter, & sanatum. Et non fuit necessaria haec iteratio curationis & sectionis, nisi propter debilitatem & dispositionem infirmi, & infirmiores uires eius, nam uidebatur esse periculum, ne moreretur antequam curaret uulnus, quoniam accidebat ei in omnibus horis ex superfluitate euacuationis syncopis mala. Sanatus est ergo sanatione integra, & nata est in loco ossis caro dura, & bona facta est dispositio eius in corpore hominis, & redijt uirtus eius, & conuersatus est in dispositionibus suis, & non fecit ei contrarietatem in ambulatione neque nocumentum omnino. Si autem os eminens in loco corporis iam fractum est, tunc oportet ut serres ipsum secundum hunc modum: Accipias ligamentum, & stringe ipsum in extremitate ossis eminentis, & praecipue astantium cuiusdam ut extendat ipsum sursum, & pone ligamentum aliud ex lana crassius ligamento primo, deinde liga ipsum super carnem quae est sub osse, & extende extremitatem eius ut trahas carnem ad inferiora, & ita omnia fac ut sint disposita ut quicquid corruptum est abradatur, quam commodissime fieri potest, & ut quam minime tangas sanam carnem. Relinquendum nihil est de corrupta carne & osse. Quare uidendum est ne relicta aliqua corruptionis parte, repetenda sit ferratura. Necessaria sunt ad hoc negotium idonea instrumenta ut ad uarias in ossibus concauitates sint aptae. Quod si os est corruptum & non est eminens, sed & corruptio eius in medio est, aut in parte ipsius, tunc detege carnem ab omnibus partibus totam, deinde pone lignum inferius postea serra illud ex parte prima ubi est corruptio donec continetur ferratura ex parte altera, & sit ferratura secundum longitudinem a corruptione parumper sicut diximus. Quod si corruptio est in iunctura, incide ipsam iuncturam corruptam, & serra os ubi continuatur ex parte altera. Si uero corruptio est in continuitate duarum iuncturarum, tunc non est in ea alius modus curandi nisi abrasio. Quod si corruptio est in pectine manus, aut pectine pedis, tunc malum est difficile ualde curatu. Verum oportet ut ita inquiras corruptionem ut appareat tibi & abrasas eam, & munde ipsam, quacumque uia & ratione poteris expurgare quicquid corruptum est. Sed dum persequeris altius corrupta, etiam atque etiam uide ne arteriam, neruum, aut uenam oblaedas, malumque exasperes. Et scias quod incisoria & serrae ad incidendum ista ossa sunt uaria secundum situm ossium & praeparationem

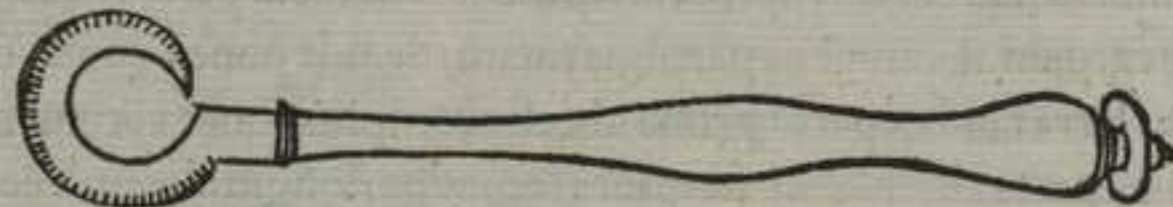
rationem crassitudinem subtilitatem, & magnitudinem, paruitatem, duriem ipsorumque raritatem. Qua propter oportet ut præpares unicuique speciei cōueniens instrumentum, ut cum usus requirit in promptu habeas instrumenta ad quemlibet morbum apta. Ad totum autem illud negociū, non solum est necesse habere idonea instrumēta parata, sed exercitatione longa, arte methodūque opus est qua possis quotidie pro casuum nouitate & diuersitate noua confingere. Subijciam autem aliquot instrumenta ad quæ ceu ad scopum respicies in reliquis formandis. Omnia enim præparare est impossibile, tam numerosi & multiplices sunt morbi qui accidunt humano corpori. Formæ serrarum.

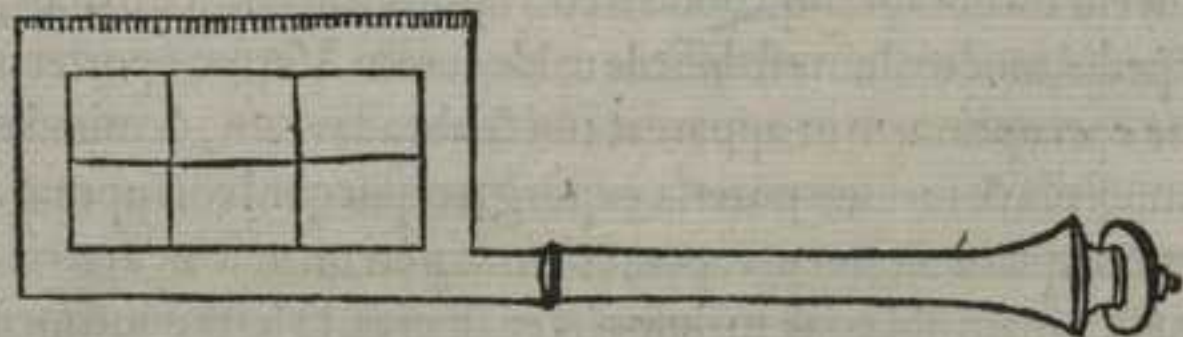
Forma serræ alterius.

Forma serræ alius.

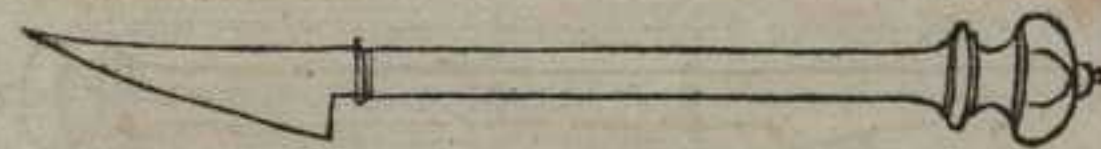

Forma serræ alius.

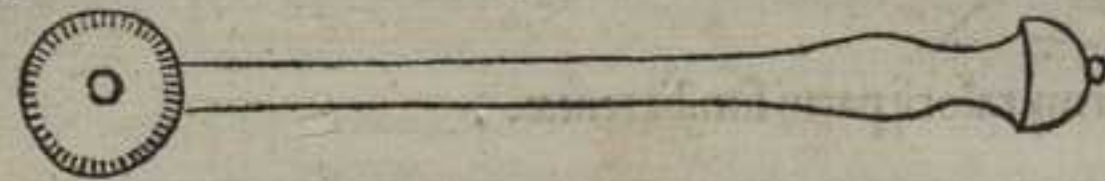

Forma rasorij.

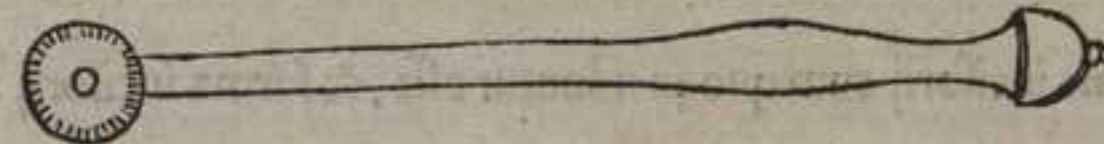
Forma rasorij.

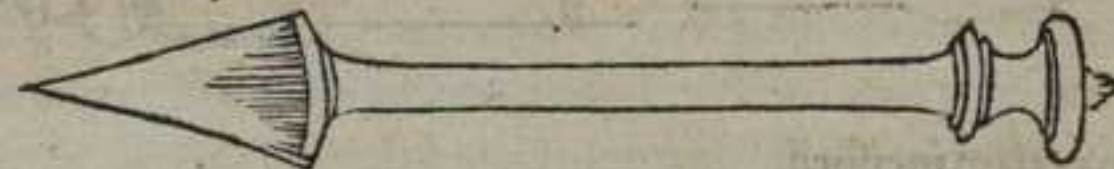
Sit caput huius rasorij secundum formā capitis clauis stellati, & puncta eius sint secundum formam punctorum aleskillsegi, & non conuenit nisi ubi fricetur cum eo capita iuncturarum quando corrumpuntur, aut os amplum magnum. Forma rasorij maioris alius.

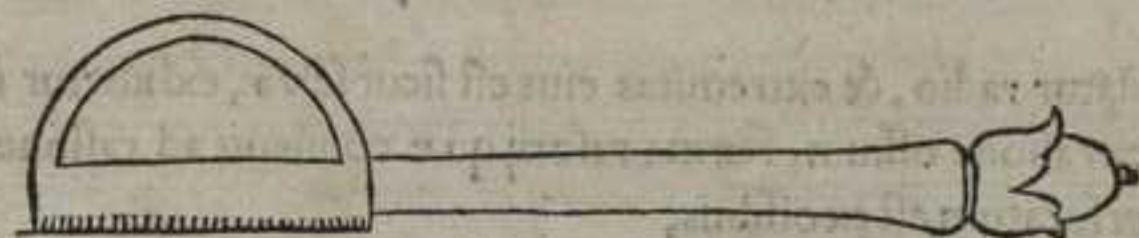
Forma rasorij minoris alius.

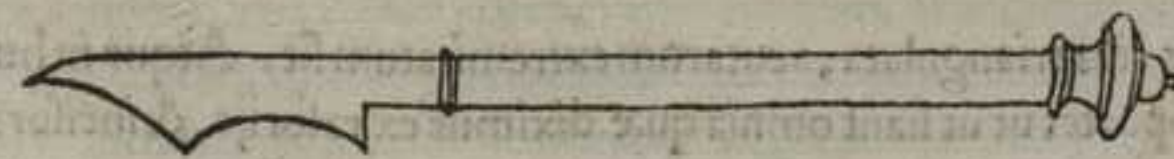
Forma rasorij lati.

Forma serræ alius decenter factæ, fiat arcus eius superior, & acuitas eius ex ferro, & manubrium eius ex buxo pyramidale decenter factum.

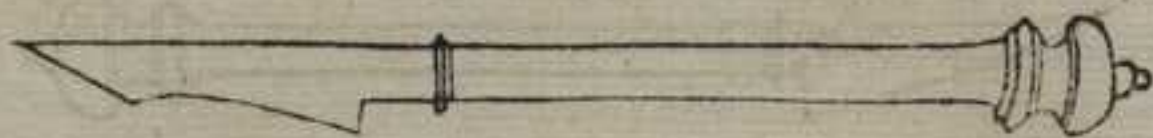

Forma rasorij quæ est concauitas.

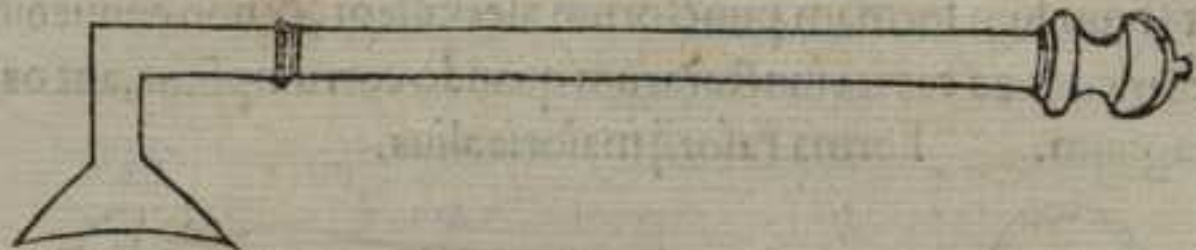

Forma

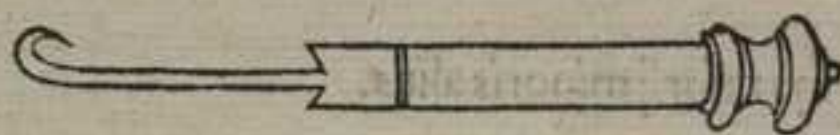
Forma rasorij alterius subtilis.

Forma rasorij alterius curuatae extremitatis.

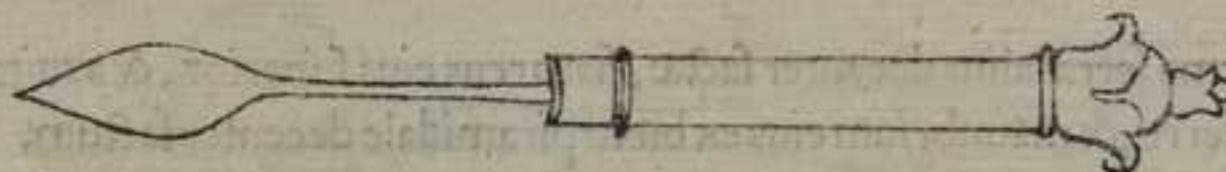
Forma rasorij parui similis tentae.

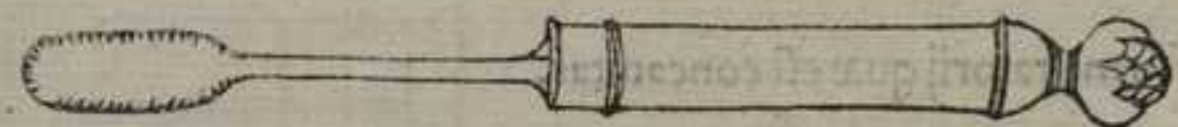
Forma incisorij cum quo inciduntur ossa, & forma incisorij alterius minoris.

Forma etiam incisorij,

sed similatur radio, & extremitas eius est sicut ferra, exhibetur in locis multis ex rasure ossium. Forma rasorij quae conuenit ad rasionem eius quod perforatum est ex ossibus,

extremitas eius triangulata, acutarum extremitatum sit. Atque in hunc modum oportet ut ut fiant omnia quae diximus ex rasorijs, & incisorijs, & ferris.

De incisione

De incisione extremitatum & serratura ossium, Cap. LXXXVII.

Putrescunt extremitates aut extrinsecæ, aut intrinsecæ. Cum igitur medicatus fueris corruptionem curatione medicinarum, & non confert curatio & uides corruptionem inuadere membrum quod non ictu aut percussione aliqua est læsum, tunc oportet ut incidas illius membri partes corruptas omnes, ut euadat per illud infirmus mortem, aut certe damnum aliquod quod est maius defectu membri. Et signum cui accidit illud est, quod denigratur membrum, ut putetur ignem combussisse ipsum, aut putrescit post nigredinem donec serpat illa putredo usque ad illud quod consequitur illud membrum, & occupat totum corpus, propterea ergo cum incisione. Et similiter si causa corruptionis est à corruptione quorundam uenenosorum animalium sicut scorpionis, uiperæ, rabiosi canis, & similia. Si ergo corruptio aut percussio est in extremitate digiti, tunc incide digitum, & non des spaciū corruptioni ut perueniat usque ad reliquam manum, & similiter si accidit in manu, tunc incide eam ex radice nihil de corrupta pariter relinquens, & non des spaciū corruptioni ne & brachium inuadat, & si inuadit in eo, tunc incide brachium apud cubitum in iunctura ipsa. Si autem pertransit corruptio & uides eam circiter cubitum, nihil est quod speres de sanitate infirmi, nam nullis remediorum auxilijs succurri illi potest. Præterea est quoque respiciendum robur uirium infirmi. Et similiter fac de pede quando inuadit corruptio in digito, tunc incide ipsum apud unum nodorum, & si capit in pectine pedis, tunc incide pedem totum, si autem ascendit usque ad genu, tunc incide crus ad iuncturam genu. Quod si corruptio iam peruenit supra genu, tunc non est quod cogites de salute, aut remedio, sed oportet linquere infirmum morti. Et modus incidendi membrum, aut serrandi ipsum est ut stringas ligamentum in inferiori quemuis incidere, & stringe ligamentum aliud supra locum, & extendat minister ligamentum unum ad inferiora, & minister alius ligamentum superius ad sursum, & tu separa carnem quæ est inter duo ligamēta spatium lato donec detegatur caro tota, deinde incidetur aut ferret. Et oportet ut ponas ab omnibus partibus pannum lini, ut non tangat locum sanum ferra, & accidat infirmo læsio addita, & apostema calidum. Si autem accidat fluxus sanguinis intersecandum, tunc cauteriza locum uelociter, aut pone supra ipsum quosdam pulueres abscindentes sanguinem, deinde redi ad medicationem tuam, donec compleatur, deinde liga membrum uulneratum cum ligamento

ligamento cōuenienti ad illud, & cura ipsum donec sanetur. Non possum hoc loco silētio præterire casum insignem qui accidit cuidam uiro nostra memoria. Accidit illi in pede nigredo cum adustione quæ assimilatur cōbustioni ignis, & corruptio illa in primis accidit in digito eius, donec occupauit pedem totū. Postquā ergo uidit corruptionem longius quotidie serpere in membro cum dolore & adustione, iudicans celeriter malo crescenti resistendum, nullo adhito medico, ipse incidit pedem apud iuncturam, & sanatus est. Et longiore post tempore accidit ei illa eadem corruptio in digito manus suæ. Venit ergo ad me, & conatus sum auertere & expurgare illam superfluitatem medicinis, mundificando corpus eius, & superfluitas maliciosa tenaxq; nullis catharticis potuit reuelli, sed cœpit inuadere digitum alium donec peruenit corruptio in manum. Vocauit ergo me ad incidendum manum eius, & nolui illud, sperans adhuc me efficacioribus medicamentis humores illos malos reuulsurum ex corpore hominis. Timui enim ne non posset perferre sectionem manus, erat enim admodum imbecillis ob humores quibus pessimis abundabat miser, postquā ergo me non potuit induci ut abicinderem illi manus corruptas partes, reuersus est domum, & peruenit ad me de eo quod properauit & incidit manum totam suam, & sanatus est. Hoc exemplum nullam ob aliam ob causam dico, nisi ut discamus hinc quid sit audendum in his corruptionibus serpentibus. Plurimum enim arbitror prudenti medico prodesse, si quam plurima notet exempla, quæ sequatur.

De cura, modo & qualitate clysterizandi cum medicinis, Cap. LXXXVIII.

Quando accidit apostema in quibusdā membris carnolis, & prolongatur spacium apostematis, donec collectionem facit saniei, deinde rumpitur aut perforatur, & egreditur sanies, & remanet locus uacuuus. Quod si uas & cutis quæ est super ipsum, est sicut pannus qui iam subtiliatus est, & non peruenit ad ultimū in corruptione sua, neq; imprimi in os, neq; in neruum, neq; in ligamētum, uulguis medicorum nominant sinus & non fistulam. Veruntamen si prolongatur spacium eius donec imprimat corruptio in aliquod horum membrorum, tunc nominatur fistula, aut zukum, & cura eius est ut incidas illam cutem totā, & præcipue quando subtiliata est & facta est sicut pannus, & non adhæret loco suo propter corruptionem. Si autem speras quod adhæreat cutis, & non consequitur corruptio illa ultima, & in cute est spissitudo ex carne, tunc cura ipsa

cūra ipsum cum clysteri. Et primum oportet ut cōsideres ad sinum. Quod si est magnus & pus quod emittitur ex eo fœtidi odoris, tunc clysteriza ipsum cum medicamine ægyptiaco, quod cōstat ex aceto, oleo, & ziniar, partibus æqualibus simul ponantur in uas & decoquantur super ignem donec rubeat medicamen, & ueniat in spissitudinem mellis, deinde accipe ex eo quantum tibi necesse est, & dissolue ipsum cum aqua & melle, & clysteriza cum eo sinum & stringe orificiū eius, & dimitte in eo medicinam duabus horis, deinde extrahe ipsum cum expressione, fac illud diebus tot donec mundificetur sinus & remoueat fœtor. Sæpe etiam huius generis sinus curatur aqua cineris, quum non est præsens hoc medicamen. Accipias igitur cinerem lignorum uitis, aut cinerem ex lignis ilicis, & affundas super eum aquam, deinde cola eam & clysteriza cum ea, donec confidas quod sinus iam ablutus est. Quod si infirmi imbecilliores sunt uires quā ut ferre possit medicamen ægyptiacum neq; aquam cineris, tunc cauteriza ipsum cum aqua & melle, admixtum sit etiam aliquid ex ziniar cōtrito. Aut clysteriza ipsum cum melle & uino permixtis. Quoniam de proprietate mellis est ut mundificet & abluat, & uinum facit adhærere sinum, præcipue quum uinum est stipticum & astringens. Cum ergo feceris illud aliquotiens & confidis quod sinus corruptio iam remota est, tunc clysteriza ipsum aliquo quod facit nasci carnē in sinu. Accipias igitur exemplastro diaphœnicon & dissoluas ipsum cum oleo rosato & uino stiptico, aut clysteriza ipsum quibusdā medicinis & unguentis alijs, quorum proprietates scripsi in tractatu unguentorum. Quod si orificium sinus est strictum, ita ut clystere non possit commode immitti, tunc amplifica ipsum ferro parumper, aut pone in ipso licinium inuolutum in unguento ægyptiaco, aut unguento basilicon quo reddatur amplius orificium sinus. Contra, si est orificium etiam amplum, tunc collige labia eius sutura. Non relinquo osculum sinus amplius quam ut possit clystere immitti: item si orificium ex quo fluit pus est eleuatum ad superiora, tunc seca ipsum in depressiori loco ut fluat ex eo pus inferius, quoniam pus quando coartatur in profunditate sinus prohibet carnem generari in eo. Quod si non est possibile secare sinum in inferiore parte, conare ut præpares membrum ita ut fluat ex eo pus, quā potest fieri facillime, omnino est efficiendum, ut sinus expurgetur quā mundissime, ne quid puris relinquatur in eo. Alioqui nunquam implebitur carne. Post accipe medicinas consolidatiuas quæ ponuntur super sinum

per sinum conuenientes ad illud, & extende eas super pannum lini, & sit pannus tantus ut contegat totum sinum. Deinde incide cum forficibus in directo orificij sinus foramen paulo amplius orificio sinus, deinde extende ex unguentis lenibus super pannum alium secundum quantitatem foraminis, & pone eum super ipsum remotius ab orificio sinus ne impediatur exitus pus ex eo, & non auferas pannum statim, sed post dies aliquot. Ille autem qui est super orificium sinus remoueas omni hora, ut pus possit effluere, & ut scias an illud quod effluit ex eo sit ne multum an parum, aut digestum, aut indigestum. Et cum hoc etiam considera locum sinus an in ipso sentiat dolorem, an non sentiat, & an sit in eo apostema an non sit. Cum ergo protenditur medicatio tua, & uides materiam protendi super orificium sinus, tunc scias quod sinus iam adhæret, aut certe breui adhærebit. Tunc ergo solue ipsum quotidie, aut die tertio, & quando soluis uulnus, tunc permuta pannum per alium, & renoua quoque unguentum. Si autem egreditur ex sinu post spacium longum uirus subtile, tunc non desperes de adhærentia eius, nam sanatio eius appropinquat. Sunt autem ex hominibus qui tardant generationem carnis in uulneribus, & sunt quibus ob sanguinis bonitatem, facile generatur caro. Si autem egreditur ex sinu post dies multos pus indigestum, tunc scias quod sinus non adhæret. Si autem tardat adhærentia sinus, & producit frustra curatio, tunc adde in exiccatione medicinarum, sed ita ut sint medicinae in substantia sua humidæ, & in uirtute sua siccae, sicut unguentum diaphœnicon, quando additur in eo paulo liberalius ex zegi. Nec est præstantius medicamentum quo hic sinus possit curari melius, quam si acceperis unguentum diaphœnicon, & soluatur cum oleo rosato, & misceatur simul uinum antiquum æquale in substantia sua, deinde confice ipsum cum eo, & utere ipso. Nec dissimilis facultatis erit, quando non est tibi præsens unguentum diaphœnicon, mel cum decoquit donec incrassetur, & sic uteris eo. Aut recipe mirram, aloën, olibanum tere singula, & pulueriza illa super mel, dum est super ignem, postea line ipsum super pannum & stringe illo sinum, & line cum melle quod decoxisti donec incrassatum est, & pulueriza in mel species, & pone super ipsum pannum & stringe eum. Quandoque administrant aristoloch. long. radices lilij celestis, farinam erui & centaurea. Vtere eis simplicibus aut commixtis, tere ea & cribella ipsa, & pulueriza super mel, quod narraui & utere eo. Quod si nec sic malicia sinus uincitur & non sanat hac curatione, tunc scias

scias quod in profundo eius est corruptio, & iam fecit impressionem in ossibus, aut in reliquis membris solidioribus, aut ligamentis, tunc cura ipsum curatione fistularum ea ratione qua diximus esse curandos.

De cura panaricij, & unguis attrita, & incisione digiti additi & sectione consolidationis digitorum, Cap. LXXXIX.

PAnaricium est apostema quod nascitur sub ungue pollicis manus, aut pedis, & fortasse nascitur in reliquis digitis. Cum ergo temperstiuo remedio non occurritur in principio, & negligitur eius curatio, afficitur apostemate calido, aut corrumpitur & emittit pus donec corrodatur radicem unguis, & sæpe corrumpit eam totam, & fortasse peruenit corruptio ad os usque, & accidit ei odor foetidus, & sit extremitas digiti lata & sit color eius fuscus. Quando ergo tu curas ipsum eo quod diximus in diuisione, & non confert curatio, tunc oportet ut incidas ferro totam superfluitatem quæ remansit ex ungue, deinde cauteriza uulnus, cauterium enim in hoc est iuuamentum ualde præsens. Si uero os est sanum & est unguis etiam sana, & additiones uacuae, unguis iam comprimit carnem ad interiora, & incipit pungere ipsam & lædit eam, tunc oportet ut ponas radium subtilem sub angulo unguis quæ pungit carnem, & impelle eam sursum & incide illam carnem molliter, & pone super relictam carnem ex medicinis comburentibus corrosiuis donec remoueant totam quæ auferenda est carnem. Postea cura illud unguentis donec sanetur. Si autem corruptio iam immit in os, tunc oportet ut incidas illud os & extrahas ipsum. Non enim sanatur unquam dum permanet in eo os corruptum. Quod si uides corrosionem & corruptionem inuadere digitum, tunc incide eum in uno nodorum. Quod qua ratione sit faciendum dictum iam supra à nobis est, deinde cura ipsum donec sanetur. Si uero accidit ungui percussio aut attractio, & contingit in ea dolor uehementis, tunc oportet primum omnium ut phlebotomes infirmum, deinde seca in claro lumine unguem spatuli acuto sectione transversa desursum, & uidendum est ne sectio perueniat ad carnem quæ est sub ungue. Nam si eam partem læseris, dolebit homo uehementer, sunt enim neruosa istæ partes ubi addideris ea quæ prædita sunt facultate generande carnis, cura locum aliquo quod sedat dolores. Digitus uero additus qui nascitur in quibusdā manibus hominum solet esse carnosus tortus, & aliquando etiam in quibusdā eorum ossa, & nonnunquam est in eo unguis, & quidā eorum nascitur in radice iuncturae, & generatur in quibusdā

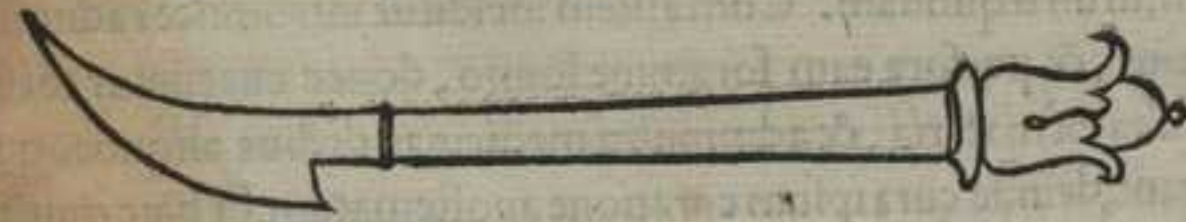
nodis digiti. Ille ergo qui nascitur in quibusdam nodis digiti non mouetur, & ille qui nascitur apud iuncturam digiti saepe mouetur. Eius ergo, qui est carnosus, sectio facilis est. Fiat autem eius sectio in radice unde primum oritur, spatium lato. Eius autem cuius generatio est in radice iuncturae, curatio est difficilis, abstine ergo ab eius incisione. In illo uero qui nascitur in digito apud ultimum nodorum, tunc oportet ut incidas in primis carnem eius incisione rotunda usque ad os, deinde serra os una serrarum conuenientium ad illud, deinde cura ipsum donec sanetur. Consolidatio autem, quam uocant, digitorum, accidit aut ex natiuitate hominis, aut consolidatione uulneris, aut combustionem ignis, & illis similibus. Oportet ergo ut seces illam consolidationem donec redeant digiti ad formam suam naturalem, deinde pone inter eo licinia, aut pannos imbutos oleo rosato, ut non consolidentur denuo & separa inter eos, aut pone inter eos laminam plumbi subtili donec consolidetur locus, obducaturque cicatricem. Atque similiter si accidat consolidatio cum palma quibusdam digitis, tunc seca illam consolidationem eo modo quem diximus conuenire fissurae membri.

De extractione uitium, *Varix* Cap. XC.

Vites sunt uenae inuolutae, crasse, plene superfluitatibus melancholicis, quae accidunt in pluribus membris corporis, & plurimum nascuntur in cruribus, praecipue in cruribus iter agentium & laborantium & portantium. Oportet ergo ut administres purgationem totius corporis, expurges cholera nigram aliquoties catartico quopiam forti. Post purgatum corpus phlebotoma patientis basilicam. Curatio uero earum cum ferro fit duobus modis. Vnus eorum est ut secetur & extrahatur sanguis niger. Et modus alter est, ut eleuet uena & extrahatur tota. Sectio uero in hunc modum debet fieri: Embroca crus primo cum aqua calida multum, donec resoluatur sanguis crassus foetulentus, deinde stringe crus infirmi a superiori parte coxae eius usque ad inferiorem partem genu cum uitta, deinde seca uenam in loco uno, aut duobus, aut tribus sectione ampla, postea trahe sanguinem nigrum manu tua ab inferiori parte cruris sursum, & a superiori inferius, donec egrediatur tantum melancholici sanguinis, quantum satis uidebitur, & quantum tolerat uirtus infirmi, postea liga eam & praecipe ei ut abstineat a cibis generantibus cholera nigram, & itera euacuationem & phlebotomiam quando implentur uenae. Hac ratione extrahere & curare oportet hunc, quem uites, uulgus medicorum uocat, morbum.

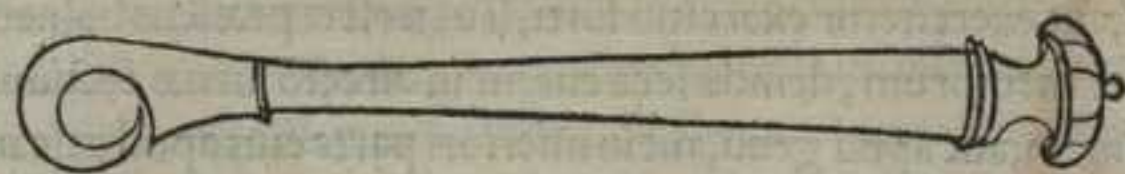
morbum. Rade crus infirmi si in eo sunt pili multi, deinde intromitte ipsum in balneum, aut embroca crus eius aqua calida, donec rubeat & turgeant uenae, aut exercitetur exercitio forti, si non est ei praesens balneum donec calefiat membrum, deinde seca cutem in directo uenae sectione per longitudinem, aut apud genu, aut in inferiori parte eius apud calcaneum, deinde aperi cutem uncinis, & excoria uenam ab omni parte, donec appareat sensui, & uideas primo eam rubeam ad nigredinem decliuem. Postea liberata ex cute uidebis eam albam quasi chorda, deinde intromitte sub ea radium, donec eleuetur & egrediatur a cute suspende eam uncino coto leni, deinde seca sectionem aliam iuxta illam sectionem tribus digitis, deinde excoria cutem a superiori parte uenae donec appareat, deinde eleua eam radijs & suspende eam uncino. Postea seca sectionem aliam, atque etiam sectiones plures poteris secare, si opus fuerit illis, deinde eleua & incide ipsam prope calcaneum, mox extrahe eam & euacua ex sectionibus ordine deinceps, usque dum uentum fuerit ad sectionem quae est superior uel altior sectionibus omnibus nec euacuare cesses antequam tota sit euacuata, tunc incide eam. Si autem non sequitur crassus & tardus melancholicus humor, tunc intromitte acum cum filo forti duplo & liga eam, & extrahe ipsam. Aut intromitte sub ea radium & reuolue manum tuam ad omnem partem, donec egrediatur, & caue ne incidatur. Nam si incidatur, sit difficilis euacutui ualde, & non potest esse sine maximis infirmi detrimentis. Cum ergo extraxeris eam totam, tunc pone super locum uulnerum lanam submersam in uino & oleo rosato, aut oleo communi, & cura ipsum donec sanetur. Quod si uitis est contracta habens tortuositatem cui sit inuolutio ad partes, & non est, sicut diximus, secundum rectitudinem, tunc oportet ut findas ad omnem partem tortuositatis & inuolutionum eius, postea suspende eam uncinis donec eleues eam totam. Et caue in sectione ne incidas aut uulneres eam. Nam sine magno incommodo non potest uulnerari, sit enim uulnerata difficilis curationis. Vide igitur ut cautus & prudens sis in sectionibus.

Forma incidentis qua inciditur cutis.

○ 3 Forma

Forma uncini cœci quo leuatur uitis,

non est ei curuitas sicut reliquis uncinis, neque est acutę extremitatis, ut non uulneretur uena, & est crassę flexuositatis, lenis, quoniam si esset acuta incidere uenam acie sua, imò sit crassior, ob eam quam diximus causam.

De extractione uenę cruris,

Cap. XCI.

Vena hæc generatur in cruribus, in terris calidis, sicut in terra arabum, & orientalibus, meridionalibusq; regionibus, terris aridis. Et quandoq; generatur in locis alijs corporis præter crura. Et generatio quidem eius est a putrefactione quę accidit sub cute, sicut accidit intra corpora serpentes, uermes, ascarides & uermes, inter cutem & carnem, & signum inceptionis huius uenę est, quod accidit in crure inflammatio uehemens, deinde uesticatur locus, deinde incipit uena exire ex loco illius uesticationis quasi sit radix plantę, aut animal. Cum ergo apparet ex ea extremitas eius, tunc oportet ut inuoluas super ipsum frustum plumbi, cuius pondus sit drach. i. & s. ad drachmas duas, & noda ipsam, & mitte plumbum suspensum ex crure. Quotiens egreditur ex ea aliquid ad exteriora, inuolue illud in plumbo & noda illud. Quod si prolōgatur multum, tunc incide partem eius, & inuolue residuum, & non incidas eum radicatus antequam egrediatur tota, nam si incidis eam contrahitur, & egreditur carnem, & facit accidere apostema, & putredinem in loco, & ulcus malum. Qua propter oportet ut suauiter tractetur, & extrahatur paulatim, donec tota eliceatur, & non remaneat quicquam in corpore. Et ex hac quidem uena egreditur in quibusdam hominibus quod est in longitudine sua quinque palmorum & decem. Atque ego uidi longam uiginti palmorum, in uiro quodam. Cum autem inciditur intromitte radium in foramen eius, & perfora eam foramine longo, donec euacuetur totum quod est in ea ex materia, & administra medicinas diebus aliquot, quę pus moueant, deinde cura ipsum curatione apostematum. Et hæc quidem uena

uena quandoque habet ramos multos, præcipue quando apparet in iunctura pedis, aut in pede ipso, & accidunt ei foramina multa, & parum ex osculis illis exit. Cura ipsam sicut diximus in diuisione, & quemadmodum in superioribus diximus hæc esse curanda.

De sectione uermium generatorum sub cute, & nominatur hæc ægrotudo bouina, Cap. XCII.

Hæc ægrotudo nominatur in quibusdam locis apud nos ægrotudo bouina, propterea quia multotiens accidit bobus, & est uermis paruus unus qui nascitur inter cutem & carnem, & uadit per carnem ascendendo & descendendo, & ostendit sensui dum ambulat de membro ad membrum, donec disrumpit in cute locum egreditur, & generatio eius est ex putrefactione quorundam humorum, sicut accidunt uermes, & serpentes, & ascarides in uentre. Nec est contemnendum hoc malum, sæpe enim maximos in corpore humano creat morbos, repit enim hic uermis aliquando per totum corpus, peruenitque ad oculum usque, & perdit exedendo oculum, similiter ad alias capitis partes sæpe perreptant hoc uermium genus. Cum ergo uis curare & extrahere ipsum, tunc non fit illud nisi cum ambulat & apparet sensui. Oportet ergo ut stringas quod est supra eum, & quod sub ipso cum ligamentis constrictione forti, deinde seca super ipsum & extrahe eam, quod si profundior latet in carne & non inuenis ipsum, tunc pone super locum cauterium cum igne, donec moriatur. Quemadmodum dictum est, cum alijs corporis partibus est periculosus, tum potissimum oculis, quare occurrendum est sine mora. Si autem uides eum iam peruenisse ad caput prope oculum, tunc stringe sub eo super supercilium strictione bona, deinde seca super ipsum & extrahe eum. Et oportet ut utatur infirmus purgationibus sui corporis cum medicinis soluentibus humores putridos, malos, & caueat sibi a cibis generantibus putrefactionem.

O 4 De sectione

De sectione super egritudine quæ dicitur nakir, Cap. XCIII.

A Egritudo hæc nominatur in terra nostra nakir, & est dolor qui accidit in quibusdam membris, deinde permutatur de membro ad membrum. Huius morbi exemplum uidi ego tale. Vocatus sum ad mulierem quandam infirmam in quadam uilla, & detexit brachium suum, & uidi inflationem paruam in uena brachij, & post horam unam uidi illam inflationem procedere cum socili sicut serpit uermis, ascendendo ad humerum celerius quam credi potest, & mouebatur sicut argentum uiuum quum currit de loco ad locum. Recessit ergo dolor ex loco qui primū doluerat, & fixus est in humero. Deinde expectaui hora una & processit in reliquū corpus, donec peruenit in brachiū aliud. Deinde ut narrauit mihi, reuoluebatur in toto corpore, quemadmodū & ego ipse facile deprehendere potui. Miratus sum ergo uelocitatē discursionis eius de membro ad membrum, & ego quidem antea nunquā uideram hanc egritudinem quæ esset qualis hæc in hac muliere. Multos quidē uidi qui senserunt dolorem permutari de mēbro ad membrū, sed non hoc modo aut hac celeritate. Nec ego aliam causam conijcere possum, quā quod mulier fuit sole & laboribus exhausta, sicuti sunt quæ ex uillis sicci corporis, detectarum uenarum, hinc ergo apparet sensui illa uentositas permutata, & est necesse ut non appareat secundum hanc rationem in illis qui sunt delitiosi & corporibus humidis occultarum uenarum. Cum ergo moliris curationem eius, & sentit patiens illum dolorē, tunc si est apparet oculis, sicut diximus, tunc stringe super ipsum & sub ipso uelociter, & seca super ipsum, donec egrediatur illa uentositas coartata, & cauteriza locum. Si autem non uides locum affectum & dolentem, tunc cura ipsum cum excussione corporis, & quopiam remedio quod expellit uentositates, & extenuat eas, commode autem sit pilulis fœtidis, & pilulis de sapino, & similibus.

De extractione sagittarum, Cap. XCIII.

S Agittæ diuersificantur secundum species suas, & secundū loca corporis quibus sunt infixæ. Earum uero diuersitas est, quoniam ex eis sunt quæ habent cuspides magnos & paruos. Et sunt concauæ & furdæ, & ex eis sunt quæ habent tres angulos, & ex eis sunt quibus sunt ascellæ. Differentia uero sagittarum, quæ est pro membrorum uarietate, in quibus infixæ sunt, est talis. Aut enim membra sunt ex membris principalibus

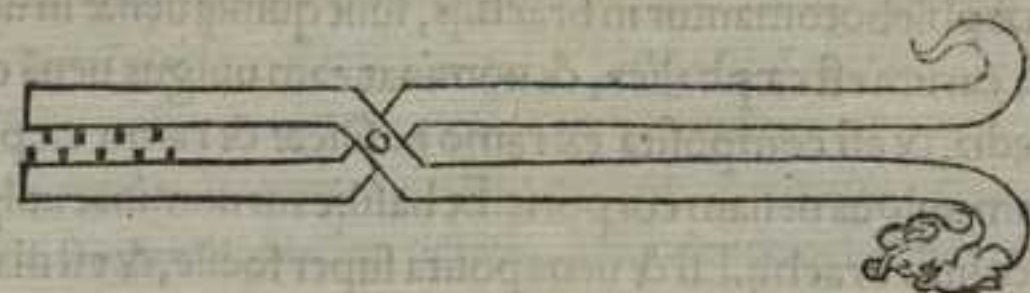
palibus sicut cerebrum, cor, epar, pulmo, renes, intestina, uesica, & his similia. Quando ergo sagitta cadit in aliquod horum membrorum, & apparent tibi signa mortis, quæ ego mox subiiciam, tunc oportet ut deuities extractionem illius sagittæ. Nam mors consequitur illum, possunt enim cognosci signa, quæ certo denuntiant mortem. Et quando non apparent tibi signa mala, & sagitta non est infixæ in profunditate membri, tunc extrahe ipsam, & cura uulnus. Ex signis autem cerebri quādo cadit in illud sagitta, & penetrat os & egreditur siphac quod est super cerebrum, quoniam accidunt ex illo soda uehemens & scotomia, uertigo, rubedo in oculis, inflammatio, rubedo linguæ, spasmus, permixtio intellectus, uomitus cholerae, & aliquando egreditur sanguis ex naribus aut auribus, & sæpe amittitur sermo, & destruitur uox, & egreditur ex loco uulneris humiditas alba similis pulti, & exit ex eo simile aquositati carnis. Si ergo apparent ista signa, tunc abstine à curatione, & noli extrahere sagittā, nisi prædixeris prius incurabile malum, mortēque consecuturam, post poteris extrahere sagittam, & anodina adhibere. Signa autem sagittæ quando cadit in cor, sunt quod ipsa est prope māmillam sinistram, & ita sentit quasi ipsa sit fixa in re dura nō in re uacua, & nōnunquā sagitta est motus similis motui pulsus, & fluit ex uulnere sanguis niger, & sequit illud frigus extremitatū, & sudor frigidus, & syncopis, scias ergo quod mors imminet, pculdubio. Et signum sagittæ quando uulneratur pulmo est exitus sanguinis spumosi ex uulnere, & uasa quæ sequuntur collum apostemantur, & mutatur color infirmi, & expuit sputum sanguine mixtum, respiratio est difficilis, & quærit attractionem aeris frigidi. Quod si cadat sagitta in diaphragma & membranas costas succingentes, solet esse dolor iuxta costas paruas, & fit anhelitus magnus cum dolore uehementi & suspirio, & mouentur omnia membra circa thoracem. Et si cadit sagitta in stomachum, tunc sæpe egreditur ex uulnere aliquid indigestum, & si cadit sagitta in uentrem & figitur in eo egreditur aliquid stercoreis ex uulnere, aut scirbum, aut intestinum quod iam disruptum est. Hoc cum fit, nulla est spes recuperandæ sanitatis. Quod si sagitta cadat in uesicam & egrediatur urina, & procedat ex ea aliquid ad exteriora, & fortior sit dolor super infirmum, tunc scias esse mortale. Reliqua autem membra sicut facies, collum, guttur, spatula, adiutorium, spondili dorsi, furcula, coxa, crus, & eis similia sanantur

nantur secundum plures dispositiones, modo non feriat sagitta arteriam, aut neruum, & nō est sagitta uenenosa. Operæ precium arbitror me factum, si adscripsero exempla de sagittis infixis, ut in talibus casibus habeas quo tua dirigas consilia, quia cuidam uiro cecidit sagitta in lachrymali oculi in radice nasi, extraxi sagittam ex ea parte quæ est sub adipe auris, & sanatus est, & non accidit homini neque in loco unde extraxi nocumentum neq; in oculo eius. Et extraxi sagittam aliam quæ cecidit cuida in parte oculi sub palpebra inferiori, & sagitta occultata erat tam alte penetrarat, & non sum consecutus ex ea nisi extremitatem eius paruam qua adhæret ligno suo, & erat sagitta magna ex sagittis arcuum Turcorū cum ferro in qua non sunt aures. Sanatus est & hic homo, erat autem ludæus & nullum graue symptoma accidit in oculo eius. Et extraxi sagittam aliam ex guttore hominis Christiani, & erat sagitta Arabica, cui sagittarum generi solent esse aures. Valde hæc alte erat infixæ iuxta guttur, sine sectione igitur extrahi non poterat propter aures sagittæ, subtilissime & cautissime igitur paulatim aptis instrumentis secando exemi sagittam: Et homo præter multorum etiam meam expectationem sanitati est restitutus. Et extraxi sagittam aliam uiro cuidam quæ ceciderat ei in uentre eius, & plerique iudicabant eum uiuere non posse. Postquam ergo præterierunt triginta dies, & nihil mutatum est ex naturalibus dispositionibus eius, secui super sagittam & uiam rationemq; inueni qua extraxi eam & sanatus est, & non accidit homini post curationem aliquod malum. Et uidi uirum cui cecidit sagitta in dorsum & consolidatum est uulnus, relicta in corpore sagitta, post septēdemum annos exiuit sagitta in radice coxæ. Et uidi mulierem cui cecidit sagitta in uentrem, & consolidatum est uulnus, & remansit sagitta intra ipsam, & usa est inculpata sanitate & omnibus operationibus suis naturalibus. Et uidi uirum alium cui cecidit sagitta in faciem & consolidatum est uulnus, & permansit sagitta infixæ, nec ferè ullo dolore affecit hominem. Et traxi sagittam uiro cuidam principi quæ ceciderat ei in medio nali sui, & declinauerat ad partē dextram parūper, & occultata erat sagitta tota. Vocatus sum ergo ad curationē eius post acceptā sagittā cum in corpore habuisset tres totos dies sagittā. Inueni aut uulnus sagittæ strictū ualde. Inquisiui ergo eam cum tēta subtili, & nō sensi eam, & ipse quidē sentiebat punctionem & dolorē sub aure sua ex parte dextra. Iudicaui ergo quod erat illa punctio

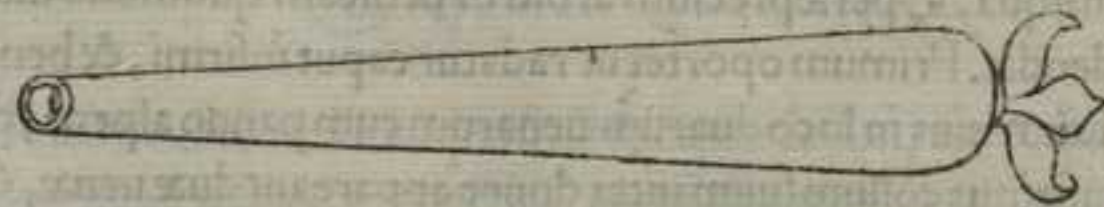
punctio ex extremitate sagittæ. Adhibui ergo loco emplastrum in quod erat uirtus attractiua & digestiua, cōfidens quod sic apostemaretur locus, & appareret mihi signum sagittæ, ut secarem super eam, & non accidit in loco accidens significans quod sagitta esset in eo loco, sed nihilominus in proposito perseueraui, & dimouens emplastrū dictæ facultatis diebus multis, & nullum signum apparuit sagittam esse in eo loco, & consolidatum est uulnus interim, & mansit infirmus sic nihil amplius adhibens remediū, donec post aliquot dies sensit sagittam inter nasum suum & narrauit mihi illud, posui ergo super uulnus medicinam acutam corrosiuam diebus multis, donec apertum est, & cum tenta tentauī ipsum, & sensi extremitatem sagittæ subtilem quæ adhæret in ligno. Quare illam adhibui medicinam acutam donec apparuit nobis uisibiliter extremitas sagittæ. Et in hoc homine curando occupatus fui circiter quatuor menses, deinde postquam amplius factum est uulnus, & possibile fuit mihi intromittere forcipes in ipsum & mouere ipsam tamen non sequebat trahentē. Quam ob rem multa tentauī, consuluiq; experientiam & rationem, & uix tandem extraxi. Extracta uero sagitta, curauī suis remedijs uulnus. Et medici quidem iudicāt quod carthilago nasi non restauratur. A me certe cōsolidatum est uulnus & sanatus est infirmus sanitate integra, nec quicquā nocuit homini in obuiendis functionibus uitæ. Ego in præsentiarum paucis dicam de sagittis extrahendis, ut habeas quorum collatione possis & ipse inuenire quibus opus fuerit ad præsentēs casus, qui uariæ sunt, quoniam partes huius artis & distinctio earum non comprehendunt narratione & literis. Sed artifex prudens cum cōparat paucis multa, & cum eo quod est præsens illud quod est absens, & quærit operationem nouam & instrumentum nouum. Neq; enim casus & accidentia omnia comprehendere possunt literis, quoniam noua quotidie eueniunt. Primū igitur dico sagittæ egrediūtur ex membris in quibus sunt fixæ duobus modis, aut per attractionē ex loco in quo fixæ sunt ea parte qua immixtæ sunt, aut ex contrario partis aduersæ. Porro alia sagittarum in loco carnosio infixæ sunt, quæ cum non extrahi potest, necesse est eam dimittere, ut carco circa sagittam putrescat, & exitus præbeatur sagittæ. Alia uero infixæ sunt in osse, quæ si tracta non sequitur, non statim est cessandum, sed omnia tentanda an possit extrahi. Quod si omnino non sequitur, tunc oportet ut perfores in circuitu sagittæ in ipso osse ab omni parte cum terebra subtili, donec satis amplum spacium ut exeat, habeat sagitta,

beat sagitta, deinde attrahe eam & extrahe ipsam. Si autem sagitta est fixa in osse capitis, & processit in unum uentrium cerebri, & apparent ex infirmo quædam illorum accidentium quæ dixi, tunc abstine ab abstractione sagittæ & dimitte eam ne te & artem saluberrimam infames. Nam si sagitta peruenit ad siphac, tunc mors breui sine dubio aderit. Si autem sagitta est fixa tantum in corpore ossis, & perdurat infirmus aliquot diebus, & non accidit ei ex illis accidentibus aliquid, tunc quære rationem & uiam qua extrahas sagittam, nam non erit letale uulnus. Si autem est fixa ualde & non potest extrahi, tunc administra terebellam in circuitu sagittæ sicut dictum est, deinde cura locum donec sanetur. Si autem sagitta in loco corporis occultatur seu absconditur a sensu, tunc inquire eam cum tenta, ubi inuenieris eam, attrahe eam quibusdam instrumentis, quæ conueniunt attractioni sagittæ. Si autem non potes instrumentis peruenire ad sagittam propter constrictionem uulneris, & propter altitudinem loci in quo sagitta est infixæ, & non est illic os, neque neruus, neque uena, tunc inde super eam donec amplius reddatur uulnus & sit possibile extrahere sagittam. Quod si sunt sagittæ aures quibus teneatur, tunc libera carnem fixam in eis ab omni parte quocunque modo potest fieri. Quod si uulnus non potest aut non debet propter aliquam causam laxius fieri, conare rationem aliquam inuenire qua aures de sagitta tollant, aut contorqueant, ut possit extrahi. Et quando tu adminstras extractionem sagittæ, in quocunque loco est, tunc utere contorsione manus tuæ, cum forficibus ad partes omnes donec commota exeat. Ita autem tractes sagittam cautè & molliter, ne frangatur & fiat difficilis attractio eius. Quod si non potest primo statim tempore extrahi, tunc dimitte eam diebus aliquot, donec putrescant quæ sunt in circuitu eius, deinde trahe eam, sic enim facilius extrahetur. Si uero impedit te fluxus sanguinis, tunc administra quod diximus suo loco. Etiam atque etiam caueas ab incisione uenæ, aut nerui, aut chordæ. Excogitato uarias rationes & modos sagittas extrahendi. Fiat autem cum facilitate, & tranquillitate, tarditate, & firmitate, sicut narrauimus, & oportet cum trahis sagittam ut infirmus sit secundum figuram secundum quam fuit cum accepit sagittam, nam incredibile est quantam hoc rem faciat. Si autem non est possibile, compone hominem in eam figuram, quæ commodissima uidebitur ad extrahendam sagittam. Sagitta autem quæ egreditur ex contrario partis aduersæ, aut iam procedit ex ea aliquid ad exteriora, aut facit gibbositate extremitas

extremitas sagittæ per sensum ex superiore parte cutis, & uides eam emittentem. Seca ergo super eam, & sit sectio tanta, quanta opus est ad forcipes, deinde attrahe ipsam, & si non potest extrahi sine aliquo incommodo, dimitte ipsam diebus aliquot, deinde itera super ipsam donec egrediatur. Quod si lignum sagittæ est in ea, tunc impelle ipsam cum eo. Si autem cecidit lignum, & uis administrare impulsionem, tunc intromitte ad eam instrumentum concuum ut ingrediatur concuuitas eius in caudam sagittæ, deinde impelle eam cum ipso. Si autem sagitta est concua, tunc impelle eam cum instrumento intrante in ipsam, sagitta enim alleuiatur per illud. Quod si sagitta est toxicata, tunc oportet ut auferas totam carnem in qua est uenenum, si est possibile, deinde cura eo quod conuenit ad illud. Quod si sagitta est infixæ in pectore, aut in uentre, aut in uesica, aut in latere, & est propinqua, ex eo quod tangis tenta, & possibile est tibi secare super eam, tunc seca, & caue ab incisione uenæ, aut nerui, & extrahe eam, deinde sue uulnus, si indiget, & cura illud donec sanetur. Forma forcipum quibus trahuntur sagittæ.

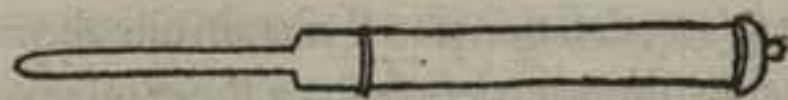

Sint extremitates similes rostro auis quæ factæ sunt sicut serra, quando apprehendendum sagittam non dimittunt eam. Et fiunt eius species multæ scilicet magnæ, mediæ, & paruæ, secundum quantitatem magnitudinis sagittæ, & paruitatis eius, & amplitudinis uulneris, & constrictionis eius. Huius autem extremitas est concua sicut penna auis, ut alleuietur introitus sagittæ in ipsam & impulsio eius. Forma impellentis concui.

P Forma

Forma impellentis surdi,

hoc est, surdæ extremitatis sicut radius ut alleviatur introitus eius in sagittam concavam, & impellatur cum eo.

De qualitate phlebotomiæ uenarum,

Cap. XCV.

Venæ de quibus cōsuevit sanguis emitti in corpore sunt 30. ex quibus in capite sunt sedecim, duæ uenæ pulsatiles, quæ sunt post aures, & duæ arteriæ quæ sunt in duobus temporibus apparentes, & duæ uenæ quæ sunt in duobus lachrymalibus duorum oculorum, quæ dicuntur aspicientes, & uena præparata in medio frontis, & uena quæ est in extremitate nasi, & duæ iugulares quæ sunt in collo, & duæ uenæ quæ sunt in labio superiore oris, & duæ uenæ quæ sunt in labio inferiore, & istæ sunt uenæ quæ dicuntur algeherich, & duæ uenæ quæ sunt sub lingua. Venæ autem quæ phlebotomantur in brachijs, sunt quinque uenæ in utroque brachio. Vna earum est cæphalica, & nominat eam uulgus uenâ capitis, & est uena media, & est composita ex ramo basilicæ & ramo cæphalicæ, & nominat eam uulgus uenam corporis. Et basilicam nominat uulgus uenam uentris, & finis brachij. Est & uena posita super focile, & est illa in qua phlebotomatur. Hæc est quæ apparet supra pollicem manifeste, & est uena quæ est inter auricularem & minimum digitum, & sunt ei duo rami. Et in crure & pede sunt tres uenæ. Vna earum est illa quæ est sub poplitis curuatura, & secunda est saphena, & locus eius est apud calcaneum. Et in crure altero sunt tres uenæ illis similes.

De uenis quæ sunt post aures.

Phlebotomia uero duarum uenarum quæ sunt post aures, iuuamentum est ad catarrhos antiquos, & hemicraneum, & saphati, & ulcera capitis mala antiqua. Operæ precium arbitror ut dicam quomodo istæ uenæ sint incidendæ. Primum oportet ut radatur caput infirmi, & bene fricetur occipitium eius in loco duarum uenarum cum panno aspero, deinde stringat infirmus collum suum uitta donec appareant duæ uenæ, & loca earum sunt post aures in duobus locis depressis capitis. Quære ergo eas digito

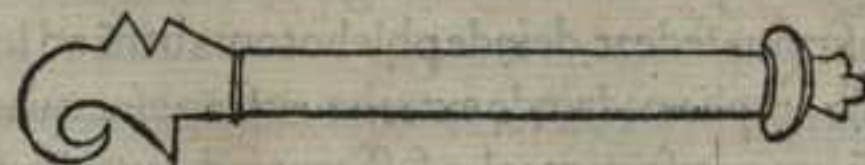
eas digito tuo, & ubi sentis pulsum earum sub digito tuo illic signa cum encausto, deinde accipe phlebotomum cultellare, & intromitte ipsum sub uena in cute donec perueniat phlebotomus ad os, deinde eleua manū tuam cum uena & cute ad superiora & incide uenam cum cute, & sit longitudo incisionis quantitas duorum digitorum iunctorum, aut circiter illud, & fac exire ex sanguine quantum uis, deinde stringe eam cum puluillis, & dimitte eam, donec sanetur. Etiam iam antea diximus in principio libri de incisione cum cauterizatione earum.

De uenis quæ sunt in temporibus.

Arteriarum uero duarum, quæ sunt in duobus temporibus, phlebotomiæ iuuamentum est ad hemicraneam antiquam, & sodam pariuam, & ophthalmiam assiduam & fluxum superfluitatū acutarum ad oculos. Ratio autem illas uenas phlebotomandi hæc est. Stringat infirmus collum suum multum, donec appareant duæ uenæ sensui manifeste, & demonstretur pulsus earum sub digito tuo, tunc signa locum cum encausto, deinde eleua cutem desuper uenam ad superiora digito tuo indice, & intromitte phlebotomum incidentem de subtus, & eleua uenam ad superiora & incide eam, sicut fecisti in duabus uenis alijs, & tantum emitte de sanguine, quantum uidebitur necessariū, deinde solue coartationem infirmi, & pone digitum tuum super uenam, postea pone super ipsam cotum, & puluillos, & stringe ipsum desuper cōstrictione forti & dimitte ipsam donec sanetur. Hæc omnia quomodo fieri debeāt, dictū abūde arbitror in superioribus.

De uena quæ est in medio frontis.

Iuuamentum uero phlebotomiæ uenæ frontis est ad ægrotudines faciei antiquas, & ad hemicraneam, & rubedinem, & ulcera foeda. Quam ratione autem sit ex hac uena emittendus sanguis paucis accipe. Coartet infirmus collum suum uitta donec appareat uena, deinde accipe instrumentum quod nominatur fossorium, cuius hæc est forma.

Pone acumen eminens quod est in capite fossorij super ipsam uenā, & percute super ipsum cum pectine, aut re alia in medio eius, & dimitte sanguinem fluere donec uidebitur sufficere, deinde solue coartationem infirmi, &

P 2 stringe eam

stringe eam donec sanetur, & quandoq; aperitur cum phlebotomo lato. Veruntamen non oportet ut sit phlebotomus acutæ extremitatis, sicut reliqui phlebotomi, imò sit latæ extremitatis, & phlebotoma eam secundum transuersationē quoniā os est propinquum, quare est periculum ne in eo frangatur phlebotomus subtilior.

De uenis quæ sunt in duabus lachrymalibus.

Venarū duarum phlebotomiæ iuuamentū quæ sunt in lachrymalibus duorum oculorū, est ad oculū ex scabie & rubedine, & sebel in oculo & ægritudinibus faciei. Ex his autē uenis sic debet mitti sanguis, stringat infirmus collū suum uitta, deinde phlebotoma eas. Sedeat homo aptè, & stato tu aptè missurus sanguinē, & trāuersem secato uenas, non nihil ad lōgitudinē. Et phlebotomus non sit nimiū extremitatis acutę, ne frangatur. Vbi emisieris de sanguine quantū tibi satis uidebit, pone super eas cotum & stringe eas, nocte una, & solue eas.

De uena quæ est in naso.

Vena autem nasi phlebotomia est cōferens ad febrem acutā, & sodam uehementē, & ægritudines faciei, sicut hemicraneā & rubedinem, quæ accidit in facie, & præcipue quādo est antiqua. Qui autē ex hac nariū uena uolet mittere sanguinē, oportet ut stringat infirmus collū suum, deinde tene nasum eius manu tua sinistra & accipe phlebotomū subtilem longum, & diligēter querēda est uena, quoniā non apparet sensui illic. Et quū sanguis incipit fluere statim, oportet ut amoueas manum tuam cum phlebotomo parumper & permittas fluere ex sanguine, quantum necesse est, deinde liga ipsam, per facile sistitur sanguis.

De duabus guideis, seu iugularibus.

Dvarum uero guidei phlebotomiæ iuuamentū est ad cōstrictionem anhelitus & in ceptionē lepræ, & ægritudines melācholicas, & im petiginem, & ulcera mala & corrodentia. Missurus ex his uenis sanguinē, stringat sub utrisq; in collo infirmi ligamento, & stet artifex super caput infirmi, & infirmus sedeat, deinde phlebotoma uenā ad longitudinē phlebotomia paulo ampliori, deinde extrahe ex sanguine quantitātē temperatā, aut quantū pro præsentī morbo sufficere iudicaueris, deinde fac similiter de uena alia, postea solue ligamentum, & stringe duas uenas stricturamedia, ut non præfocetur infirmus, & dimitte eum usq; in sequentem diem, sanabitur enim uulnus.

De phlebotomia

De phlebotomia algeberich, hoc est, uenis quæ sunt in utroq; labio inferiore & superiore.

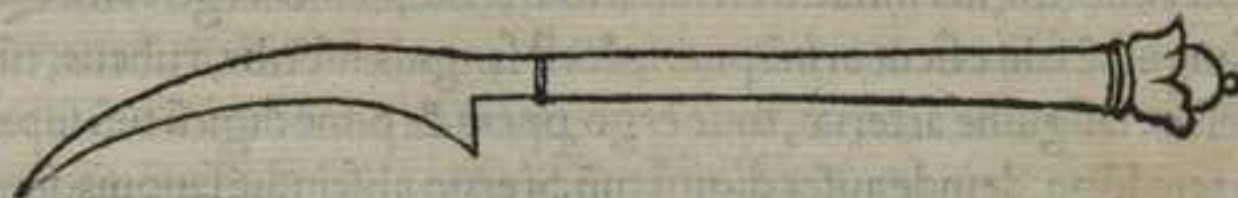
Venarum autem algeberich phlebotomiæ iuuamentū est, quod confert ad alcola in ore & corruptionē gingiuæ, & ulcera mala, & fissuras labiorum, & ulcera mala quæ sunt in naso, & in circuitu eius. Ex his uenis sanguinē detractus, iube hominē sedere coram te, & stringe collum eius cum uitta, deinde resolue labium eius, & aspice ad duas uenas, quarū una est à dextera labij, & altera à sinistra eius, & demonstratio utriusque est per ægritudinē earum, item quod in circuitu earum sunt uenæ minime nigrae. Incide ergo utranq; si autem dubitas, quænam earum sit, tunc intende ad incisionem maiore manifestiore earum, & similiter fac de duabus uenis quæ sunt in labio superiore. Et plurimum quidem inualuit consuetudo ut incidantur duæ uenæ quæ sunt in labio inferiori.

De iuuamento duarum uenarum quæ sunt sub lingua.

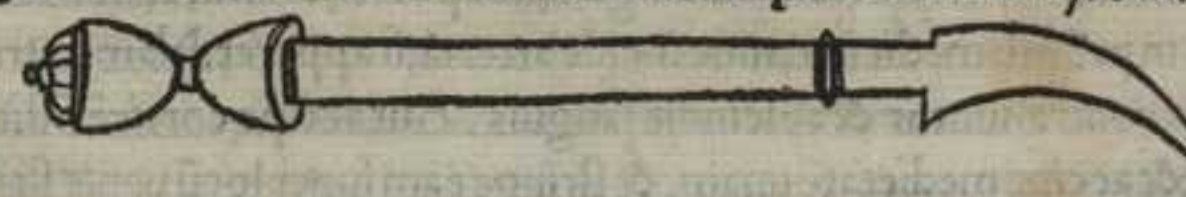
Venarum duarū quæ sunt sub lingua phlebotomiæ auxiliū, post phlebotomiā cephalicę, est ad præfocationes quæ sunt in gutture, & ægritudinē uulvæ, & ægritudines oris. Cum autem ex his uenis minuitur sanguis, sedeat infirmus inter manus tuas ad solem, & eleua linguam eius, & aspice sub lingua à latere eius uno uenam, & à latere eius alio uenam, & color utriusq; est decliuus ad nigredinē, phlebotoma ergo utranq; & uide ut cautē, non nimum duriter, aut pfunde incidas in phlebotomando has uenas, nam subsunt arteriæ, ne forte accidat fluxus sang. ex illis arterijs.

De uenis quæ sunt in brachio.

Venæ sunt tres quæ phlebotomant in cubito, ubiq; consueuerunt omnes ferē gētes uenas has incidere, & phlebotomia earum fit duobus modis, aut pungendo cum phlebotomo myrtino lato, aut oliuari ad subtilitatem decliui, aut secādo cum phlebotomo cultellari, & est alnessil. Et hæc est forma eius.

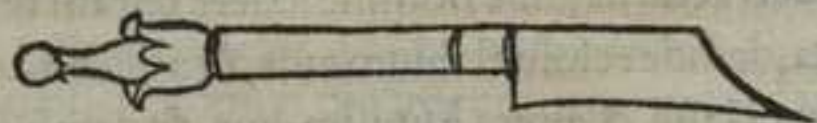
Iste alnessil cōuenit ad sectionem, & ex eis sunt species, latę & subtile, pro amplitudine & strictura uenarum. Forma phlebotomi super aliud, & magni nominis medici hoc utuntur. Forma phlebotomi myrtini.

P 5 sit latus

sit latus sicut uides & conuenit ad aperiendas uenas concauas, plenas, procedentes, crassas, & illas quæ continent sanguinem crassum turbidum.

Et hæc est forma phlebotomiæ oliuaris.

Et iste phlebotomus est minoris latitudinis & subtilioris extremitatis & cōuenit ad phlebotomiā uenarū subtiliū, quæ cōtinent sang. citrinum.

De basilica uena brachij.

Basilicæ autem, quæ est una trium harum uenarū, phlebotomiæ iuuamentū est, quod extrahit sanguinē ex egritudinibus quæ sunt sub gutture & collo, nimirū in pectore & partibus quæ sunt circa uentrē. Magna diligētia debet hanc uenam incidere qui phlebotomat eam, ut caueat ne profundius phlebotomū imprimat, nam sub ea est arteria. Quare si errat & pfundius quā oportet imprimat phlebotomū, incidet illā arteriā, & accidet fluxus sanguinis. Quia ppter oportet ne phlebotomet eam cum phlebotomo pungente, sed potius sit secās cum nescil. Quod si non apparet basilica manifeste, tunc oportet ut quæras aliquem ramū eius, aut phlebotomes loco eius ~~in~~ brachij. Ipsa enim est eo loco manifesta, & seca ea cum phlebotomo alnessil, sicut diximus. Si autē omnino uoles eam incidere in eo loco, in quo cōsueuerunt omnes ferē eam aperire, tūc oportet ante striturā brachij ut tangas locum, donec cognoscas locū pulsus, deinde signa super locum cum encausto, postea liga brachiū & seca uenā sectione concaua cū phlebotomo alnessil, sicut diximus. Et caue ne ita incidas ut seces & arteriā, & si uideris cum tu stringis ligamen inflationē in loco quē signasti cum encausto, tūc illa inflatio est inflatio arteriæ, deuita ergo eam. Qd si uides sanguinē salire sicut urinā pueri, & est sanguis subtilis, rubeus, tūc scias quæ est ex sanguine arteriæ, tunc ergo ppera & pone digitū tuū super ipsum spacio lōgo, deinde aufer digitū tuū. Si ergo abscindit sanguis, sepe enim sic sistit, tunc stringe brachiū & dimitte ipsum, & caueat infirmus ab omni motione. Præcipue brachiū non mouendū sciat diebus aliquot, donec sanet. Si autem non abscindit sanguis, nec potest ita sisti, & non est tibi præsens in prōptu medicina, tunc incide arteriā, si apparet. Nam extremitates eius contrahuntur & abscindit sanguis. Aut accipe corticē fistici & finde eū, & accipe medietatē unam, & stringe eam super locū uenæ strictura decenti

ra decenti cum ligamento, & puluillis usq; ad diem sequentē, tunc si abscinditur sanguis est bonū, & si non, tunc cura ipsum quopiā puluerum abscindentiū fluxū sanguinis, de quibus est in præcedētibus dictū. Nec est difficile sistere sanguinem in pluribus dispositionibus propter paruum uulnus, & commoditatem ligamenti in brachio.

De iuuamento uenæ fuscae.

Venæ autē fuscae phlebotomiæ iuuamentū est quod trahit sanguinē ex superiore parte capitis & inferiore corporis, propterea quia est cōposita ex ramo basilicæ, & ramo cæphalicæ, sicut diximus, & conuenit phlebotomanti eam ut sit cautus in phlebotomia eius, nam sub ea est neruus. Si ergo altius imprimat in pūctura phlebotomi tangit & lædit neruū, & accidet stupor & difficilis sit sanatio eius, & fortasse non sanat penitus. Atq; iste neruus sæpe apparet sensui. Occultat autē in quibusdā hominib. & ob subtilitatē non ostendit, tunc oportet ut ponas phlebotomiā tuā quæ eam phlebotomas sectionē cum alnessil & omni studio & diligentia caue a neruo. Qd si uena est inter duos neruos, tunc finde uenā in lōgitudinem.

De uenæ cæphalicæ.

Phlebotomiæ autē uenæ cæphalicæ iuuamentū est, quod attrahit sanguinē ex capite, & cōfert ad ægitudines oculorū. Et oportet in hac uena proprie ut phlebotomes eam pungendo cum phlebotomo oliuari, aut cum phlebotomo myrtino. Nam uenarū nulla minori periculo inciditur, quoniā non est sub ea neq; arteria, neq; neruus. Verūtamen cōuenit in phlebotomia eius ut deuites cum phlebotomo caput lacerti, & quæras locum leniorē. Et non nocet ei si non inuenit percussione prima, ut iteretur super eam cum phlebotomia aliquoties. Quāquā aliquādo apostemat in quibusdā hominibus quādo non phlebotomat in percussione prima. Sed non nocet illud apostema. Quæ autē sit utilitas phlebotomiæ, & quando sit homini utendū ea, paucis si dixerō, non inutile arbitror fore medicis & ualetudinē curantibus. Primum ergo oportet ut scias quod phlebotomia non administrat nisi in cōseruatione sanitatis, & cautela ab aduentu ægitudinū. Et ut fiat phlebotomia in una uenarū triū quæ sunt in cubito, scilicet cæphalica, fusca, & basilica. Et ut fiat phlebotomia post ieiuniū in principio ueris, in uere & autūno. Etia hyeme quādo apparēt significatiōes repletiois. Et fiat phlebotomia in die primo aut tertio post repletionē, tertia a solis ortu horē. Phlebotomia autē quæ administrat in ægitudinibus non habet horā determinatā, sed quādo prouocat cōuenientia & necessitas, & illud in

illud in nocte aut die, & in omni hora, & in omni tēpore. Et non oportet ut phlebotometur pueri donec ueniant ad decimum quartum annum. Neq; phlebotometur mulier pręgnans nisi à mense quarto usq; ad septimum. Neq; phlebotomentur senes qui iam pertransierūt sexaginta annos. Cum ergo aliquis uult phlebotomari quocunq; modo & propter quācunq; causam sit, oportet ut mundificet intestina sua ante phlebotomiā clysteri leni, si in eis est stercus multū retentum, ut non attrahant uenę post phlebotomiā ex intestinis superfluitates putridas nocentes mēbris principalibus. Neq; phlebotometur crapulatus, neq; temulentus donec concoctionis certa appareant signa, neq; hydropici, & caueatur phlebotomia etiam post colicam passionem, uomitum & fluxum uentris, & multiplicationem coitus, & laboris, & exercitiij, & uigiliarū, & famis, & quid est quod dissoluit uirtutē ex re corporea aut animali. Item antequā mittas sanguinē, conandum est ut subtilientur humores, si sanguis est crassus subtiles autē & tenues redduntur humores cum cibis & potibus, & medicinis. Deinde introeat balneū, si nihil prohibet, aut exercitet aliquo exercitio, ut subtilietur sanguis. Et incide uenam circa tertiam diei horā, sicut diximus. Et conare ut euacuetur cor eius illa die ab omnibus accidentibus omnib; q; malis, sicut angustia, ira, timor, & ab omnibus accidentibus corporis, sicut labor & superfluus est coitus, & illis similia. Sedeat autem missurus sanguinem in loco ameno & afficiatur animus hominis gaudio ex aromaticitate, & odoramentis & tripudio, & similibus, deinde sedeat phlebotomator super puluinar quod sit altius quam puluinar phlebotomandi, postea extrahat brachium, & fricat ipsum phlebotomator manu sua bis, aut ter, deinde stringat ligamentum, & inuoluat bis, & sit strictura temperata, quoniam strictura quando est inæqualis, aut strictior, tunc prohibet fluxum sanguinis. Aut mollior tunc prohibet etiam fluxum sanguinis, deinde post stricturam oportet ut fricat phlebotomandus manus suas simul ad inuicē donec inflentur uenę & clare appareant, deinde abstergat phlebotomator phlebotomum cum pauco oleo antiquo, deinde ponat digitum suum indicem manus sinistrę super ipsam uenam, sub loco cuius phlebotomiam uult, & diligenter exploret & perspiciat in qua parte debeat uenam incidere. Magna est uarietas in uenis. Videre enim est quandam sicut chordam fugientem cum tractatur, & ex uenis est quę est plena uentositate, & quando ponis phlebotomum super eam contrahitur sub phlebotomo & decipitur phlebotomator. Quare sit sollicitus in his rebus omnibus, deinde deponat phle-

ponat phlebotomū. Si ergo aperitur prima percussione bonum est, & si non, tunc celeriter itera percussione sub illo loco parū, aut supra ipsum si non apostematur locus, & homo phlebotomandus non pauet. Quod si apostematur aut expauescit, tunc dimitte eum die uno, aut duobus diebus, & non stringat ligamentum, ne enim attrahat apostema calidum, seu phlegmonē, neq; ingrediatur balneum, deinde iteret phlebotomiam si uidebit. Quod si apertio est parua, aut fluit sanguis subtilis, & times qđ non egrediat ex sanguine tantū quantū uis, tunc denuo imprime phlebotomū in uulnus ipsum secundū rectitudinem, & fac foramen paulo amplius, sed fac illud celeriter antequā apostemet locus. Apostemat enim locus in quibusdam hominibus statim etiam in minimo uulnere. Si ergo uides ipsum iam apostematū, tunc non iteres percussione, nec enim sine incōmodo fieri potest. Et pone super ipsum aliquid ex fece olei, quoniam prouocat fluxū sanguinis, & est melior hoc in loco quā oleū ipsum, & quā reliqua olea, & similiter administra fecē olei in omni phlebotomia, facit enim hoc ad fluxum sanguinis, & faciunt illud trica alfaroch, & sagzenea, quādo ponitur una earū super locum, sanguis enim subtiliat & resoluit quum est crassus. Quod si accidit in loco phlebotomię apostema magnū, nam multotiens accidit, pręcipue ei qui antea nō est phlebotomatus, aut est apertio uenę parua, tunc propera & pone super locum spongiā insulam in aqua & sale calefacta parrūper, & stringe eam. Sed illud tum demū est faciendū, cum satis emissum est sanguinis. Emittere autē ex alia uena sanguis cum ex hac non potest fieri. Quod si remanet in loco post dies aliquid nigredinis, aut uiriditatis, non nocet illud, & si uis pone super ipsum aliqd ex aloē, aut myrrha solutarū, aut aliqd ex succo mentastri, aut aliqd tale. Et multoties quidē accidit apostema & eminētia in phlebotomia basilicę, pone ergo manū tuā super ipsam, tūc si senties mollitiem apud compressionem tuā illam eminentiā iudicato malam. Caue autem ut ponas super ipsam aliquid ex eo quod diximus. Ne fluat ex eo sanguis arterię, sed fac emplastrū cum eo in quo est stipticitas ut induretur locus, deinde cura ipsum cum reliqua curatione, donec sanetur. Et oportet ut extrahas cuiq; ex sanguine secundum quantitatem uirtutis suę, & color sanguinis etiam prudenti indicabit quantum sit detrahendum. Nam si sanguis est niger, tunc dimitte ipsum exire donec rubeat, & similiter si uides ipsum crassum, tunc emitte ipsum donec subtilietur, & similiter si est acutus donec auferatur acuitas eius.

tas eius. Et oportet ei qui est plenus, fortis, & indiget extractione sanguinis, ut maius uulnus fiat, & sit phlebotomus latus. Et in eo qui est debilis contrarium debet fieri, nempe debet esse foramen strictum. Et melius quod administratur in phlebotomia uenæ est, ut sit transversa sectio non punctura, & iste modus phlebotomiæ est tutus à fluxu sanguinis, & ab incisione nerui, & est laudabilior & minori cum periculo coniuncta quam phlebotomia quæ fit per latitudinem & longitudinem. Et cui consuevit superuenire in phlebotomia syncopis, oportet ut cibus eum ante phlebotomiam modico pane infuso in aqua granati, aut alio similibus facultatibus prædito. Et præstat ita affecto homini non semel extrahere, sed potius tribus uicibus, aut quatuor. Et si est frigidioris complexionis accipiat ante phlebotomiam panem infusum in syrupo de mīua, aut de melle aromatizato, cum speciebus, ut pipere, aut in syrupo aromatizato odorifero. Quod si accidat syncopis apud phlebotomiam, & est causa eius exitus sanguinis multi, tunc oportet ut sumat in potu aquam carnis & syrupum odoriferum subtilē, & utatur aromaticitate cum algalia & liniat pectus eius ea, & utatur reliquis quæ diximus in diuisione in capitulo syncopis ex euacuatione. Qui autem uult euentare brachium suum & soluere sanguinem secundo, oportet ei cuius phlebotomia est propter euacuationem multam, & uirtus eius est debilis ut soluat sanguinem paulatim aliquot diebus pro uirium infirmi modo rationēue. Qui uero uult euentare brachium suum, & soluere sanguinem suum secundo, & est corpus eius forte, repetat phlebotomiam post septem horas, aut nouē à phlebotomia prima. Qui autem uult trahere sanguinem suum in corpore suo ad contrarium partis ad quam declinat, oportet ut euentetur ei in die secundo, aut tertio. In cuius uero corpore est sanguis multus iam calefactus & acuitur, & facit accidere febrem, oportet ut emittatur semel per amplius uulnus, & extrahatur ex eo quantitas multa usque quo accidat syncopis. Has omnes rationes & conditiones phlebotomiæ serues diligenter, & ponas manum tuam super pulsum eius dum fluit sanguis ut non accidat mors, loco syncopis. Multoties enim accidit illud, quando imperitus est phlebotomator, & errat aut incitit, aut negligentia. Et non oportet quando uis soluere brachium, & mittere sanguinem secundo, cum iam clausum sit orificium uenæ, & fiat difficilis exitus sanguinis, ut premat super ipsum cum uehementia & curuatum extendat uehementius, nam illud est malum ualde; imò dimitte ipsum donec phlebotome secundo, aut remoue

aut remoue cum acuitate phlebotomi illud quod coagulatum est ex sanguine orificio uenæ. Et pone super ipsum aliquid salis dissoluti in aqua, aut aliquid aliud eius facultatis, & preme ipsum leuiter donec egrediat sanguis. Si uero iam apostemata est uena, tunc dimitte eam, & non tangas eam donec sedat apostema. Quod si necessitas puocat ad soluendum sanguinem secundo, & non potest omitti aut differri, ob quampiam urgentem causam, tunc aut phlebotomia supra illum locum aut brachio alio in uena alia. Funis autem brachij phlebotomatur loco fusce & basilicæ cum non inueniuntur & sunt occultæ, quoniam est composita ex eis. Qui hinc missurus est sanguinem, hoc modo debet facere, intromittat infirmus manum suam in aquam calidam donec rubeat facie, & appareat uena manifeste, deinde stringat super ipsam cum ligamento mediocri, deinde phlebotomia secundum transversum paulatim non latitudinaliter neque secundum longitudinem & sit apertura ampla, & sit phlebotomia qua cum phlebotomas super iuncturam manus parumper. Quod si prohibetur exitus sanguinis, tunc iterum manum in aqua calida, & dimitte sanguinem fluere in aquam, donec iudicaueris satis pro temperie hominis & morbi magnitudine satis effluxisse. Et plurimum quidem ponitur fluxus sanguinis in tempore hyemis. Et phlebotomia huius uenæ est minori periculo obnoxia quam ullius uenæ, quoniam non est sub ea uena pulsatis neque paruis. Phlebotomia uero saluatellæ manus dextræ confert ægritudinibus epatis. Ratio autem incidendi hanc uenam talis est. Oportet ut ille qui minuere sanguinem uolet, ut stringat manus ligamento, aut manu, postquam immiseris eam in aquam calidam donec infletur & uenæ oculis demonstrent manifeste, deinde phlebotomia eam transversim, & si incidis eam totaliter non nocebit ei illud in aliquo. Et tamen conseruane nimium profunde imprimas manum cum phlebotomo. Sub ea enim sunt nerui digitorum denudati ex carne. Post immitte iterum manum tuam ad aquam calidam, & dimitte fluere sanguinem in ea, si tu non iteres eam in aqua calida, coagulatur sanguis in orificio uenæ, & prohibetur fluxus. Cum ergo extraxeris ex sanguine tantum quantum necesse censes, tunc pone super uenam oleum & sal, ut non consolidetur statim, & similiter oportet ut facias cum omni stricto. Iuuamentum uero phlebotomiæ ex manu sinistra est, quoniam confert ad ægritudinem splenis, & similiter fac in phlebotomia eius sicut fecisti in ea de qua iam dictum est. Saphenæ autem iuuamentum est, ad ægritudines quæ sunt in inferiore parte corporis sicut ægritudines

tudines matricum, & retentio menstruum, & infirmitates renum, & ulcera coxarum, & crurium antiqua, & huius generis alios morbos. Hæc autem phlebotomia sic fieri debet, intromittat infirmus pedem suum in aquam calidam, & inde ipsum fricetur donec exuberent uenæ, & liga supra iuncturam pedis, & uenæ quidem locus est apud calcaneum apparet uersus pollicem, & ramificantur ex ea rami multi, phlebotoma ergo illam in ampliori ramo eius apud calcaneum, quoniam eo loco tutissime incidit. Quod si phlebotomas eum in superiore parte pedis, tunc caue à neruis qui sunt illic, & pone phlebotomiam tuam qua eam phlebotomas extransuerso, quasi tu uelis incidere eam, & sit phlebotomus nescis. Si autem prohibet exitus sanguinis, tunc denuo iube pedem ponere in aqua calida, & dimitte sanguinem fluere in ea, donec euacuetur. Quod si errat phlebotomator & non tangit uenam prima percussione, tunc iteret phlebotomiam ad superiora parumper. Nam locus est sine periculo, nec est quod timeas aliquid inde malum, modo caueas à neruis, sicut diximus. Et similiter cum saphe na pedis altius æqualiter. Venæ uero sciaticæ locus, sicut diximus, est prope calcaneum ex latere. Et iuuamentum phlebotomiæ eius est, ad dolorem anchæ quando est propter sanguinem calidum. Et modus huius phlebotomiæ est, ut ingrediatur infirmus balneum, & stringe crus eius à latere anchæ supra calcaneum quatuor digitis uicta subtili longa, non enim apparet uena nisi hoc modo. Quando ergo apparet, tunc phlebotoma eam quacunque ratione commodius potest fieri. Siue enim secundum transuersionem phlebotomes, quod solet esse melius, aut incidet eam ex incisione, aut secet eam sectione, hoc loco enim nullum est periculum. Et hæc uena est in pluribus hominibus occulta ualde. Quod si inuenis eam & non apparet oculis omnino, tunc phlebotoma aliquem euidentiore raturam eius, & est ille qui apparet in dorso pedis & uersus auricularem & anularem. Et caue à neruis, & permitte fluere ex sanguine quantum uoles, deinde solve stricturem, & pone super locum phlebotomiæ cotum & stringe locum, uelociter enim sanatur.

De uentosis, qualitate, usuque earum,

Cap. XCVI.

Ventosa sunt ex cornibus, & ex ære, & ex uitro. Et uentosatio quidem fit duobus modis, cum scarificatione & extractione sanguinis, & alia est uentosatio sine scarificatione. Et hæc uentosatio quæ est sine scarificatione fit duobus modis, aut enim fit cum igne, aut fit absque igne

igne, & uentosis quæ administrantur cum scarificatione, & extractione sanguinis, sunt quatuordecim loca corporis. Quorum unus est alnotrati ut uocant, & est postremum capitis, & alkelel, & est medium colli, & uentosa alagdeni, & sunt duæ lamine colli à duabus partibus simul, & uentosa sub mento & est sub mandibula inferiori oris, & uentosa duarum spatularum, & uentosa alabosos super finem caudæ, & uentosa fociliu, & sunt medium duorum brachiorum, & uentosa duorum crurium, & uentosa duarum cauillarum. Et uentosatio quidem extrahit sanguinem tantum ex uenis minutis, sparsis in carne, & propterea non est tantæ efficacitæ & potentitæ, sicut est phlebotomia. Neque oportet ut comministretur uentosatio siue cum igne, aut absque igne in aliqua ægritudinum quæ sunt ex repletionem nisi antea euacuetur corpus totum. Quod si necessitas prouocat ad uentosationem ex ægritudine, aut propter consuetudinem administramus eam non superstitiosa temporis obseruatione, sed quocunque tempore fuerit opus. Cum enim ita auctus sanguis est ut copiosior sit quæ uasa possint sine molestia ferre, est causa grauedinis & sode, & aliorum similium affectuum, quam ob rem debet extrahi per uentosas, & quidam cum copiosior est in illis sanguis, sentiunt repletionem & rubedinem in facie, capite, & collo suo. Et est qui sentit pruritum in facie, & fronte sua, & tenebrositatem & hebetudinem in oculis suis. Est qui scalpit locum uentosationis suæ. Est quoque cuius risus multiplicatur, & est qui uidet in somno suo sanguinem & rubedinem & intersectos, & plagas, & similia illis. Quando ergo uidemus aliquid horum signorum scire debemus abundare sanguinem nimium in corpore, quare præcipimus uentosationem quæ quanquam omni tempore potest fieri, rectius tamen sit secunda aut tertia diei hora. Commoda autem uentosationis quæ in occipitio fit, sunt quod confert ad ægritudinem in capite grauitatis, & ad illas fluxiones quæ effunduntur ad oculos. At non oportet ut fiat post euacuationem totius corporis. Et hæc quidem uentosatio est loco phlebotomiæ cephalicæ. Et non licet ut utatur ea qui est frigida complexionis, aut in quo est catarrhus, nam infert ei nocumentum magnum, & propter illud non oportet ut utatur ea senex, & in cuius capite sunt ægritudines frigida. Qui autem ea utitur assidue, generatur in eo obliuio, & propter illud oportet ut præcipias ut uentosa ponatur ad inferiores & remotiores à capite partes, ne noceant memoria. Ventosatio autem alkelel est loco phlebotomiæ fusce, & phlebotomiæ cephalicæ, & propter illud confert a smati, & constrictioni

& cōstrictioni anhelitus, & scissurę instrumēti anhelitus, & tussi, & repletioni, & oportet ut impellat uētosa alkelel parūper quoniam si ponit inferius, generat debilitatem in corde & stomacho. Ventosatio uero alagdeni cōfert doloribus accidētibus in capite, & ophthalmiæ, & hemicranę, & pręfocationi, & dolori in radicibus dentium, & est loco phlebotomiæ basilicę. Et oportet ut præcipias uentofatori ne nimium imprimat manū suam cum scarificatione ut non incidat arteriam, & accidat fluxus sanguinis. Ventosatio autem sub mento cōfert exulcerationibus in ore, & corruptioni gingiue, & similibus egritudinibus quę sunt in ore, & est loco phlebotomiæ quę sit ex uenis quę sunt in duobus labijs. Vētosatio autem spatularum confert omnibus affectibus qui fiunt circa spatulas ex repletionē & caliditate. Ventosatio uero interiorum partium duorum socilium confert iuuamentum phlebotomiæ uenarum trium basilicę, fuscę, & cęphalicę quoniā ipsa trahit sanguinem ex omnibus illis uenis minutis quę sunt in carne, & attrahūt illę uenę minutę ex uenis alijs crassioribus, donec peruenit attractio ad uenas tres, & oportet ut præcipias uentofatori ne multum procedat in scarificatione, quoniam locus est denudatus carne, & sub eo sunt nerui & arteriæ. Ventosatio autē una qua uentofatur circa anum confert hæmorrhoidibus ani, & ulceribus inferioribus, & oportet ut præcipias uentofatori ut sit uentosa magna, & sit ex ære, quoniam locus indiget suctione forti, & sæpe franguntur uentosę subtiles, & scarificetur scarificatione uehemēti. Ventosę autem crurium minuunt diminutione manifesta, quoniam attrahunt sanguinem ex toto corpore, & conferunt doloribus antiquis in renibus & matricibus, & uesica, & prouocant mēstrua & conferunt bothor, & ad ememil, & sunt loco phlebotomiæ duarum sapphenarum, uix alia uētosatio ita exhaurit superfluos corporis humores. Veruntamen debilitant corpus multum, & faciunt accidere syncopim in pluribus hominibus, & uentofarum alhorcobeni iuuamētum est propinquum iuuamento uentofarum duorum crurium. Hęc autem est ratio & modus apponendi uentosas, ponas uentosam in primis uacuam, & sugas suctione temperata, & non prolonges positionem uentofarum, sed pone eas uelociter, & remoue eas uelociter, ut ueniant humores ad locum aduentu equali, & non cesses iterare illud & conuocare donec uideas locum iam rubere, & inflari, & appareat rubedo sanguinis, tunc ergo scarifica & itera suctionē paulatim. Est quoq; contēplanda & consideranda temperies & dispositio

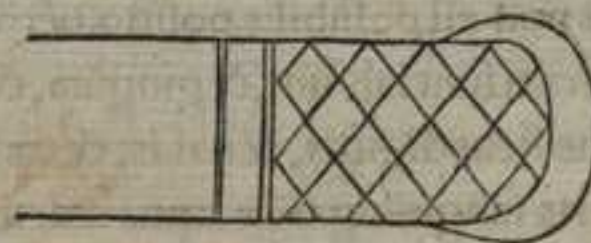
& dispositio corporū. Nam qui ex hominibus est teneræ carnis, rarorum pororū, oportet ut scarifices ipsum semel & non plus ut non ulceretur locus. Et præcipe uentofatori ut amplificet scarificationem, & profundet parum, & tēperet suctionē in facilitate. Quod si in sanguine est crassitudo, oportet ut scarifices bis. In uice quidē prima aperit uia subtiliationis sanguinis, & aquositate eius, & in secunda quidē crassior etiam sequitur sanguis. Si uero sanguis est fœculentus ualde, tūc fiat scarificatio uice tertia, ut consequatur etiam impurus & crassus. Postremo quando uolumus extrahere parum sanguinis, sufficit nobis scarificatio una. Quod si uolumus extrahere onem sanguinis multi, scarificamus scarificatione plena. Et si nos contemplanur quod sanguis est crassus, tunc oportet ut scarificemus scarificatione profunda, & terminus æqualis in scarificatione est pfunditas cutis tantum. Nunc tempestiuum est, opinor, ut dicamus, quando quaq; unctione olei opus sit in apponendis uentosis, & quid cauere debeat uentosandus. In illo quidem cuius cutis est crassa, dura, fusca, & pori eius sunt stricti, oportet ut ungantur loca uentofarum oleis aperitiuis, lenitiuis, & resolutiuis, si est in tempore æstatis, sicut est oleum alkeiri, aut oleum uiolatum, aut oleum de amygdalis dulcibus, aut oleum de semine cucurbitę, & si est in tempore hyemis, tunc oleum narciscinum, aut oleum de lilio, aut chamomælinum, aut oleum sambucinum, & similia. Si uero superfluitas est crassa, frigida, tunc oleum amaracinum, aut oleum de balsamita, aut oleum albei, aut oleum anethinum, & similia. Si uero uētosandus est amplorum pororum, tenerę carnis, tunc oportet ut prohibeatur ab oleo, & oportet ut isti abluant loca uentofarum eorum post uentofationem cum aqua rosata, aut cum aqua frigida, aut cum aqua solatri, aut cum aqua cucurbitę, aut cum aqua portulacę, & similibus. Ille autem cuius sanguis est multę humiditatis abluat uentosas suas cum aceto, aut cum aqua myrti, & sumach, & similibus. Cuius autem superfluitates sunt crassę, abluat uentosas suas uino antiquo, aut aqua sambuci, aut decoctione anethi, aut chamomilę, & similibus. Et oportet ut caueatur uentosatio in balneo, aut statim à balneo, imò oportet ut administretur post exitum ex balneo post horam, aut post horas duas, & non oportet ut dormiat aliquis post uentofationem. Certa uictus ratione oportet ut regatur uentosandus, aut phlebotomatus ante uentofationem & post eam. Oportet autē consideret in primis an uentosatus sit cholericus, aut phlebotomatus, & uincit in sanguine

eius acuitas & inflammatio, tunc oportet ut accipiat in frigidatā, sicut granatum muzum, & endiuia cum aceto, & lactuca, & secaniabin, & iulep, & illis similia. Et sint cibaria eius pulli, & carnes auium, sekebiget, & cibi conditi cum agrella, & eis similia. Et cuius complexio est frigida oportet ut sumat in potu syrupum de melle, aut syrupum de miua, aut syrupum alsecaniabin, de seminibus, & sumat uinum odoriferum, medium quod est inter uetus & nouum, & præcipiatur ut utatur paucitate cibi, & cibi eius sint pulli, & canebir, & passeris, id est, paruæ aues, & pulli colubarum & qui reliqui sunt huius generis cibi, boni nutrimenti. Et oportet ut sit potus in die uentofationis & phlebotomiæ plusquam cibus. Et oportet ut detur in potu certo tempore quibusdam hominibus theriaca alfarach, aut medicamen de musco, id est, muscata, aut alfelithe ante uentofationem, & ante phlebotomiam, aut post, ut confortentur membra principalia, & subtilietur sanguis, & non oportet ut sumant ea in potu calido. Ventosæ autem quæ sunt sine scarificatione, sunt uentosæ quæ ponuntur super epar, splenem, podagram, uentrem, & umbilicum, & loca renum, & pixidem anchæ, quoniam ista membra non ferunt scarificationē, & non quaeritur per eas nisi auersio & attractio sanguinis ex membro ad membrum. Sicut ponimus uentofam super mammillas in ægritudine sanguinis fluxus narium. Et utimur eis ut soluamus à membro uentositatem frigidam in uiscatam in membro, sicut ponimus uentofam super uentrem & umbilicum. Ipsum enim rarificat membrum & calefacit ipsum, & mouet dolorem, propterea quia soluit illam uentositatem. Atque etiam ponitur super renes quum accidit oppilatio in eis, aut lapis. Virtute enim attractionis suæ fortasse aperit oppilationem, aut eradicat lapidem ex loco suo. Et similiter facit quando ponitur super epar & splenem, & apud uentositatem retentam in eis utrisque. Et istæ uentosæ administrantur uacua cum suctione tantum, & quandoque administrantur cum igne, & quandoque administrantur plenæ aqua tepida in ægritudinibus pleuritidis. Sic autem fit

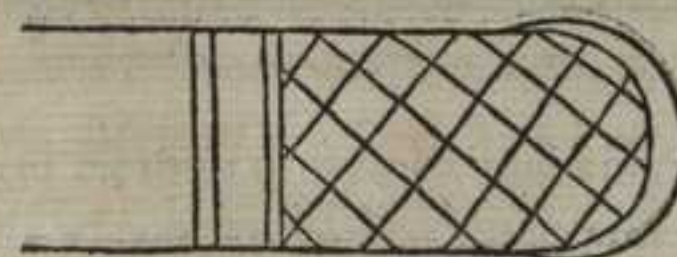
oportet ut impleatur uentosa magna aqua calida sola, aut aqua in qua decoctæ sunt herbæ quæ conueniunt.

Forma

Forma uentosæ administratæ cum igne.

Sit amplitudo orificij eius duorum digitorum apertorum, secundum quod formauimus, & quantitas eius in profundo sit medietas, & sit in latere eius in loco qui est circiter mediū eius foramen paruum secundum quantitatem quod ingrediatur ipsum acus, fiat ex ære, aut citrino crassorum marginum, lenium, æqualium, terforum, ut non lædat membrum cui apponitur, sitque in medio eius uirga transuersa ex ære, aut ferro, ubi ponitur candela cum igne. Et debet fieri hæc uentosa pro magnitudine partium quibus apponitur. Ventosæ enim puerorum & extenuatorum sunt aliæ quam uentosæ uirorum, & crassorum corporum. Ratio autem ponendi hanc uentofam cum igne super membrum est, ut accendas licinium cum igne ex lino decenter, aut candelam paruam ex cæra, & pone eam super medium uirgæ transuersæ quæ est in medio uentosæ, ut sit ascensus ignis circa inferiorem partem uentosæ, ut non comburatur corpus infirmi, deinde ponatur super membrum, & digitus sit super foramen, quod diximus, donec quando tenemus uentofam dum indigemus, auferamus digitum, & egredietur uapor super illud foramen, & soluetur uentosa statim, deinde igni licinium secundum modum suum, & itera eam si indiges illa. In uentosa autem quæ administratur in ægritudine pleuritide cum aqua non est uirga transuersa, neque foramen, & non administratur nisi quia impletur aqua, & ponitur super membrum. Et hæc est forma eius. Et hæc uentosa quo est maior, hoc est, melior, utile est enim ut capiat aquam multam,

Q 3 De suspensi

Sanguisugæ non administrantur in pluribus membris, sed tantum in quibus non est possibilis positio uetoriarum propter paruitatem eorum, sicuti sunt labium, & gingiua, & eis similia, aut in membro denudato à carne sicut digitus, & nasus, & eis similia. Et usus sanguisugarum est, ut ueneris sanguisugas in aquis dulcibus mundis à putredinibus, deinde dimittantur die & nocte in aqua dulci, donec famelicæ sint, & non remaneat in uentre eorū aliquid, deinde euacuet corpus in primis cū phlebotomia, & uentosis, deinde frica membrum infirmi donec rubeat, postea ponantur super ipsum. Cum ergo implentur & cadunt, & est possibile succio loci cum uentosa, tūc nihil est melius quodque magis prodest. Et si non est tantum loco spacium ut apponi possint uentosæ, abluere locum cum aceto, deinde cum aqua multa & fricetur, & exprimatur, quod si prolongatur fluxus sanguinis post sanguisugas, resudando scilicet tunc infunde pannum lini in aqua frigida, & pone ipsum desuper donec abscindatur resudatio. Quod si multiplicatur sanguis, tunc pulueriza super ipsum zegi tritū, aut gallas, & similia illis ex stipticis donec abscindatur sanguis, aut ponantur super locum medietates fabarum excorticatarum, & dimittantur donec adhæreant fabæ in loco, nam sanguis sistitur hoc modo. Et oportet si necessaria est iteratio sanguisugarum eas mutare, si plures sunt. Si autem noluerit apprehendere osculis cutem, & non poteris suspendere sanguisugæ, tunc aspergatur locus sanguine recenti, aut sige acum in locis donec egrediatur aliquid ex sanguine deinde ponantur, nam ipsæ quando sentiunt aliquid ex sanguine adhærent statim. Quando autem uis ut cadant, pulueriza aliquid ex aloë trito, aut sale, aut cinere, & cadent statim.

Humani

HUMANI CORPO-

RIS, INTERIORVM ET EXTERIORVM,
morbis medendi ratio methodica, & in omnem usum

instrumentorum graphicè depictæ effigies,

autore Albucase, Liber III.

De restoratione fracturarum & luxationis.

Huius rei tractatio etiam multoties est necessaria in arte medicinae, & est restauratio fracturæ, & dislocationis accidentium in ossibus. Scitote o filij quia iactant se de hac parte stolidi medicorum & uulgi, qui nunquam inspexerunt antiquorum libros, & propter hanc causam sit quod hæc pars medicinae maxime necessaria, neglecta & cōtempta iacet, nostro tempore. Quod ego cum aduerterem, putavi aliqua ratione esse erroribus & necessitati subueniendum, quam ob rem ueterum de hac re traditiones cōsuli, & quicquid huius teneo sum adeptus ex longa lectione librorum antiquorum, & studio ut intelligerem eos. Tandem extraxi aliquam scientiam ex eis, deinde adhæsi experimento diuq; iam per uitam meam rationali methodo & experientia omnia probaui, & iam descripsi uobis hoc loco totum quod continet scientia mea. Nec autem iudicaui aliquid tradendum, quod non re ipsa expertus sum, sed ob occupationes plurimas cogor esse breuior, ita tamen brevis ero, ut tamen nihil omittam eorum quæ necessaria erunt. Nihil enim mihi eque studio est, atq; ut quam clarissime tradam quæcunq; usui esse poterunt, ob quam causam etiam formas instrumentorum uariorum adscripsi, quemadmodum in præcedentibus duobus libris quoq; fecimus.

Summa & collectiones fracturarum ossium, quarum præmissio necessaria est antea quam incipiamus dicere membrorum fracturæ curas & diuersitates, Caput I.

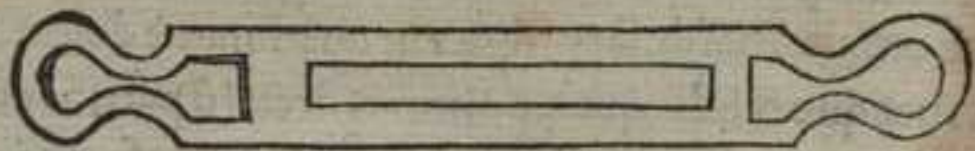
Oportet ergo ut dicamus in prologo huius libri summas sermonis & capitula, ad quorum intellectum cogitur in primis quicunque utiliter & uere conatur percipere hanc artem nobilem à nobis. Dico ergo primum, quando accidit alicui fractura, aut dislocatio, aut

Q 4 torsio

torfio, aut casus, tunc oportet ut properes in primis ad phlebotomiam, aut ad totius corporis, uel per inferna, uel per superna purgationē, aut utranq; simul, si non prohibeat aliquid, sicut debilitas uirtutis, aut est cui accidit aliquid, puer aut senex decrepitus, aut est tempus uehementis caloris, aut uehementis frigoris ualde, tum conuenienti uictus ratione curabis illum, loco phlebotomiæ & purgationis. Nimirū frigidis oleribus & carnibus auium, & hœdorū, & prohibe uinū, & carnes crassas, & repleti ex cibis, & præcipue cibo qui replet uenas sanguine. Hæc diligēter custodias, cauens ne apostema calidū phlegmonēue accadat. Vbi horū nihil timueris redeat infirmus ad regimen suum primū cum quo fuit cōsuetudo eius. Cum ergo incipit os fractū restaurari, oportet ut cibet infirmus cibis nutritibus nutrimento multo, crasso, in quibus sit uiscositas, sicut cibaria facta ex tritico cocto cum aqua, & oryza, & capita, & pedes, uetres uaccarum, & oua, & pisces recētes, & uinum crassum, & similia. Cum hoc enim regimine fit coagulatio fracturæ uelocius & melius. Et scias quod ossa fracta quando sunt in uiris qui sunt in prima senectute & decrepitis, non est possibile ut cōtinuentur & cōsolidentur secundum naturā suam, propter exiccationē membrorum eorum. Consolidant & continuant quæ sunt in fine lenitatis, sicut ossa puerorū paruorū. Verū natura annectit super os fractū ex omni parte aliquid simile ossibus, in quo est crassitudo quo adhæret, & stringit ipsum donec conglutinant & ligantur ad inuicem, ita ut firmitate & robore omnes suas functiones obeat, quemadmodum fecerat ante fracturā. Et propter hanc causam est necesse ut des nutrimentum infirmo cibaria in quibus est grauitas, et uiscositas, et crassitudo, sicut diximus. Et scias quod fracturæ species sunt diuersæ secundum diuersitatem membrorum, quandoquidē fractura cruris est diuersa à fractura ossis capitis, & fractura ossis pectoris est diuersa ossis dorsi. Et similiter habent, & reliqua mēbra magnā inter se differentiam. Ordine autem omnes species & differentias seorsum explicabo, & quo pacto sint curandæ pro uirili docebo. Diuersificatur species fracturæ ossis, quoniā fit fractura eius arcuata, & sæpe accidunt in ea ascellæ, & quandoque fit fractura eius secundum longitudinem ossis, & sunt fracturæ eius sathagie, id est, ascellæ & additiones procedentes & non procedentes, sicut fit in calamo cum aptatur cultello adscribendum. Et est fractura cum uulnere & disruptione in capite, & est fractura fissura parua. Atque singulis speciebus sunt sue curationes, suaque

suaque instrumenta in restauratione, sicut dicam de singulis distinguē in locis suis. Cognoscitur fractura ossis, quod uidetur & sensu deprehenditur tortuositas, eminentia & sonitus eius quando comprimis ipsum manu tua. Quando ergo non est in loco tortuositas apparens, neq; sonitus ad tactum tuum cum tangis os cum agitatione, neq; sentit infirmus magnū dolorē tunc non est illic fractura, imò possibile est ut sit tortuositas, aut fissura parua. Non ergo oportet ut moueas ipsum manu & cōpressionē, imò pone super ipsum ex medicinis illis de quibus mox in sequētibus dicam, deinde stringat strictura subtili. Et scias qd' locus quando arcuat & scinditur in duo, & non accidunt in eo sathagie, & remouet omnis pars à cōpari sua, tunc oportet ocius properes ad rectificationē eius, & æquandū ipsum antequā accadat ei apostema calidū. Si autē accadat ei apostema calidū, tunc dimitte ipsum diebus aliquot donec q̄scat apostema, deinde æqua ipsum leniter & molliter quocunq; modo potest fieri. Et scias quod restauratio eius & ipsius æquatio est facilius quam ossis in quo accidunt sathagie, deinde stringe ipsum ea ratione q̄ in sequentibus audies. Si uero in osse sunt sathagie, tunc necessaria est extensio huius mēbri facti ex duabus partibus, siue manus sit, siue pes, aut cum manu tua, si membrū est paruum, aut cum duobus funibus, aut cum fune & manu, & sit positio qua ponis membrum super locū æquale secundū figurā suam naturālē donec quando extēduntur partes mēbri fracti, tunc conare ut redire facias illas additiones in loca sua, omni industria & cura, & secundū quēcunq; modum potes. Et omni tuo conatu stude, ut quā minime doleat & lædat homo, & uide ut aptè, rite, naturaliterq; unumquodq; os in suum naturālē locum & figurā applices & colloce. Ac diligenter & magnāq; cura tangas ipsum manu tua. Si ergo uides illic aliqd diuersum, rectifica ipsum, & æqua ipsum pro uiribus tuis, & caue extensionē uehementē, & compressionē fortē. Multotiens em̄ qui temere & imprudēter hæc tractāt, faciunt ut accadat phlegmone, aut apostema calidū, aut cōtractio in mēbra, id qd' uidimus nos sæpe. Post æquationē & decentē operationē & stricturā in illius mēbri, & quietē, fac ut egrotus recubat in lecto aptè. Et caueat ut non moueat locū affectum, neq; cum uigilat, neq; cū dormit reuoluēdo & agitādo se. Quanto potest studio caueat ab omnib; motib; laceatq; ita ut quā minime doleat. Cū igit decumbit, obseruet quo modo, quāq; positioe affectarū partiū minus doleat. Exēpli gratia: Cum ex aliqua mēbri cuiuspiā locatione sentit infirmus dolorē, tunc

tunc oportet ut permutet ipsum ad dispositionem aliam in qua nō sentiat dolorem. Et operam da quoque ut sit positio eius æqualis recta; ut non accidat in mēbro tortuositas ubi sanitati fuerit restitutū. Et fiat strictura mēbri fracti sicut dicam. Scias quod membra fracta diuersificantur in paruitate sua, & eorum magnitudine, & ipsorum forma. Quæ ergo ex eis sunt parua sicut brachium, & digitus, & focile, & similia eis, tunc oportet ut sit inuolutio panni mollis subtilis. Quæ autem sunt crassa sicut coxa & crus, oportet ut sit in eis inuolutio lata dura, quoniam ligamentum latum conuenit & connectit membrum magnum, & stringit ipsum ab omni parte strictura æquali, ita ut non lædatur & corrugetur. Deinde incipe post euacuationem ab æquatione, ponere linimentum conueniens ad illud in stupa leni super locum stricturæ ipsius, deinde incipe inuoluere ligamētum super locum fracturæ ipsius tribus inuolutionibus, aut quatuor secundum quod meretur membrum, & stringe manū tuam parumper cum ligamento, deinde trahe ad partem superiorem à loco fracturæ, & stringe minus quā fuit strictura qua strinxisti locum fractū, deinde amoue paululū inuolutionē à loco fracturæ, & mollifica stricturā paulatim donec capias ex loco sano amplā partē. Deinde accipe uittam aliam & inuolue eam iterū super locum fractū inuolutionibus, postea duc inuolutionē ad partem inferiorem à fractura. Et sit operatio tua in strictura inuolutionis & mollificatione eius, sicut diximus in inuolutione prima superiore. Postea pone inter uolutiones mollem pannū cum quo æquat tortuositas fracturæ, si est in ea tortuositas, sed si non est, non ponas in ea aliquid, deinde inuolue super ipsam uittā aliam, postea æqua super has inuolutiones ascellas decēter factas statim, si nō est in loco inflatio neq; apostema calidū. Si aut in ea est inflatio cum apostemate cōiuncta, tunc pone super eam quod sedet illud apostema & auferat inflationem, & dimitte eam aliquot diebus, deinde stringe super ipsam ascellas, & sint ascellæ ex medietatibus cannæ latæ rasæ, formatæ sapienter, aut sint ex ligno unde fiunt cribra quæ fiunt ex pino, aut ramis palmæ, aut calingi. Et sit amplitudo cuiusq; ascellæ secundum crassitudinem digiti. Et hæc est forma eius.

Veruntamen

Veruntamen oportet ut sit ascella quæ ponit super ipsam fracturā crassior & latior parumper quam reliquæ ascellæ. Et longitudo ascellæ sit quātum requirit mēbrum ex magnitudine & paruitate, deinde stringe super ipsum ascellas cum uitta alia, secundum stricturam tuam primam eandem. Deinde liga desuper cum filis decenter, sicut diximus de strictura. Oportet autem ut sit strictura tua super locum fracturæ, & quanto plus elongatur à fractura, sit strictura minor. Et oportet ut sint fila media in crassitudine & subtilitate, & sint ex lino molli. Quoniam si fila sunt crassa, qualia imperiti chirurgi accipere solent, non sine pernicioso errore, quoniam cadit strictura cum eis extra æqualitatem. Et fila subtilia etiam non conueniunt, quoniam tu non consequeris per stricturam illud quod uis. Et non oportet ut sit inter ascellam, & ascellam minus quam digitus. Quod si læditur infirmus per extremitates ascellarum post stricturam in locis sanis, tunc pone sub eis ex stupa leni, aut lana carminata donec nihil lædatur ex illo. Quādo autem fractura est cum uulnere, & accidit disruptio in cute, dicam de illa suo loco in sequentibus. Et scias quod non omne membrum fractum oportet ut stringatur cum ascellis statim primo die. Membrum enim quum est magnum, non oportet ut ponas super ipsum ascellas nisi post quinque dies, aut septem, aut plures, si uideris periculum, ne phlegmone, seu apostema calidum accidat. Et iste est modus emplastrorum quibus restaurabāt antiqui, quæ ponuntur super fracturam, & dislocationem, & torsionem. Emplastrū commune abreuiatum restaurans fracturam, conueniens pluribus complexionibus, præcipue mulieribus & pueris, quoniam est temperatum, in quoq; uincit, neq; calor, neq; frigus. Est autem tale: accipias ex puluere molendini, & est medulla farinæ, quæ pendet in parietibus molendini apud motum molæ, & conficias ipsum cum albumine oui, & fac confectionē eius non spissam nimium, sed temperatam, deinde utere eo. Emplastrum aliud restaurans fracturam, & dislocationem, & torsionem. Recip. almeff. iadani, acatiæ, enulæ, migath, & omnium añ. drach. 10. mirrhæ, aloës amborum añ. drach. 5. alethil drach. 20. terantur omnia & cribellentur & misceantur cum aqua alhetil, aut cum albumine oui, si complexio infirma est calidior mediocri temperie, deinde utere hoc emplastro, nam ipsum est bonum & bonæ complexionis, restaurat ossa fracta uelociter, & cōfert pluribus hominibus.

Emplastrum

Emplastrum aliud, quod etiam confert fracturæ & torsioni.

R Ecip. migath, mess. altheæ albæ añ. drach. 10. myrrhæ, aloës añ. drach. 5. acatiæ drach. 6. boli armeni drach. 20. terantur omnia minutim & cribellentur & conficiantur cum aqua aut albumine oui & administrentur.

Emplastrum ad iuncturas & ossa luxata, & sedat dolorem accidentem eis, & fissuram ossis, & fracturam.

S Vmatur lana succida, & submergatur in aceto, & oleo decocto, & ponatur super locum. Et in hoc quidem emplastro non est uirtus restorationis, sed est bonum in sedatione apostematis calidi, & est anodinum.

Emplastrum quod restituit os fractum.

R Ecipe folia fici surdi, folia papaueris sylvestris, tere omnia & fac emplastrum ex utrisque.

Emplastrum aliud abbreviatum administratum ad restorationem fracturæ ossis, & ad resolutionem apostematis, seu phlegmones.

R Ecipe radicis altheæ, chamomilæ, florum uiolarum, farinæ erui, omnium añ. partem unam, terantur omnia, & conficiantur cum uino, si non est membrum calefactum. Si uero est calefactum, tunc confice illud cum aqua coriandri humidi, aut cum aqua, & utere eo.

Emplastrum aliud fortius in resolutione quam prædictum, quando accidit apostema durum iuxta restorationem membri.

R Ecipe radicis altheæ, seminis lini, balauistiæ, meliloti, sambuci, floris uiolarum, chamomilæ, omnium añ. partem unam, terantur omnia & conficiantur cum aqua salicis, aut cum aqua dulci, aut cum uino, omnia illa sint temperata pro caliditate membri. Omni studio caue ne incalescat membrum fractum. Hippocrates non dixit in libro suo aliud quod ponatur super membrum fractum ad restorationem eius, nisi cerotum factum ex cæra & oleo. Et præcepit ut sit medium inter crassitudinem & subtilitatem. Galeno autem uisum est ut ponantur super membrum fractum medicamenta quæ sunt temperatæ siccitatis & caliditatis, sicut myrrha, aloës, olibanum, & similia, quæ nobis alijs locis dicta abunde satis sunt.

Emplastrum conferens ad lesionem & dolorem.

R Ecipe migath, ciceris, capillorum hominis incisorum, aut pennæ auis, altheæ, salis partes æquales, terantur & cribellentur, & conficiantur, & fiat ex eo emplastrum. Tantum autem oportet accipere quantum requirit ligatura. Postea soluat ut uideas quid in curatione mutandum, addendum demendum, innouandumque sit. Si non accidit infirmo dolor, neque pruritus, neque mouetur os fractum à loco suo, tunc non resoluas ipsum diebus multis.

multis. Quod si accidat ei in loco pruritus uehemens, aut dolor inquietans, aut inflatio, tunc propera & solue ipsum statim & aufer emplastrum ab ea & accipe pannum lenem, aut spongiam marinam lenem humidam, & submerge eam in aqua tepida, & ablue cum ea locum donec quiescat pruritus, & sedetur dolor, deinde dimitte membrum quiescere hora una, deinde pone super ipsum lanam succidam submersam in aceto, & oleo, aut oleo rosato, & liga super ipsum nocte una. Hoc facies quousque nullum sit amplius periculum phlegmones, & quiescat inflatio membri, & remoueat dolor eius. Deinde itera ipsum ad stricturam subtilem, & emplastrum paruum, & non stringas ipsum constrictione prima, & subtilia cum eo donec sanetur. Quod si uides quod apostema, & rubedo, & dolor, & inflatio, & omnia hoc genus symptomata remota sunt penitus, & indiges emplastro & strictura, tunc itera illud sicut fecisti in primis equaliter. Quod si non accidit membro aliquid ex eis quæ diximus, tunc non soluas ipsum nisi post tres dies, aut quatuor, aut quinque, aut septem, & quandoque dimittitur uiginti diebus. Illa omnia sunt administranda pro membri & morbi temperie & qualitate, sicut facile ex iam dictis potes colligere. Hoc tantisper est faciendum, donec adhæreat fractura, & approximat coagulatio carnis super eam, adde etiam tunc in strictura plus quam in strictura prima, & adde etiam in incrassatione cibi infirmi, quemadmodum supra est dictum. Si autem uides locum fracturæ iam exiccare & attenuari plusquam oportet, tunc scias quod nutrimentum prohibetur peruenire ad ipsum. Embroca ergo ipsum cum aqua tepida quoties solueris ipsum, et fiat illud in omnibus tribus diebus, & alleuia stricturam paululum. Per hanc operationem perducetur nutrimentum ad membrum, & sanabitur uelociter. Illud autem quod faciunt stolidi restauratores fracturæ membri, quando non restauratur & succedit primo conatu, restauratur secundum tortuositatem, est error & magnum periculum. Et si esset rectum, dixissent illud antiqui in libris suis, & quoque usi essent isto curationis genere. Sed apud ueteres nullum huius curationis, quod sciam, uestigium extat, quare abstinemus & nos à curandi modo qui nec rationem nec experientiam habet.

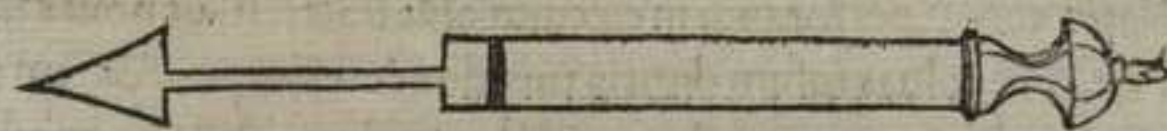
De fractura accidente in capite, Cap. II.

Species huius fracturæ sunt multæ, & figuræ diuersæ, & causæ eius distinctæ. Nam alia fractura fit ex percussione cum ense, & percussio penetrat os totum usque quo peruenit ad siphac, quod est sub osse, sicut

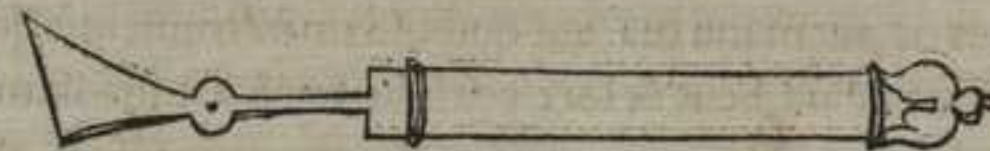
R facit axia

facit axia in ligno, & propter illud nominatur hæc species fracturæ axialis. Aut ensis incidit quiddam ossis & incidit superficiem eius, & non penetrat per os totum, & nominatur hæc species fracturæ particularis absolute. Et est uulnus harum duarum fracturarum, aut magnum, aut paruum. Et alia fractura est contractio, aut attractio, & causa eius est percussio cum lapide, uel casus super lapidem, aut eis similia. Et hæc fractura est etiam, aut penetrans que appropinquat panniculo quod est sub osse, aut est in facie ossis, & est uulnus harum duarum fracturarum etiam aut paruum, aut magnum. Et alia fractura est, quæ est occulta in osse, & est fissura parua, & propter illud nominatur hæc species fracturæ capillaris. Et ex ea est fractura quæ fit a casu, aut percussione lapidis, & similibus, quæ facit ingredi laminam ossis ad interiora, & fit in loco cōcauitas, sicut accidit caldarijs, quando accidit eis percussio, & tunc ingreditur pars eorum ad interiora. Et plurimum quidem fit illud in capitibus humidorum ossium, sicut sunt capita puerorum. Et sunt omnibus istis speciebus fracturæ sathares separatæ. Et ego dicam de his omnibus loco suo, & cognoscimus omnes has species fracturæ, cum tangimus eas & per inquisitionem earum cum tentis, & ablationem carniū corruptarum, quæ sunt super eas. Species uero capillaris cognoscitur per hoc quod detegitur os & abstergitur, & linitur super ipsum cum encausto, fractura enim apparet nigra. In curatione autem fracturæ considera in primis symptomata infirmi. Quod si uides ex accidentibus quod certum periculum portendat, sicut uomitus cholæræ, & amissio intellectus, & amissio uocis, & syncopis, & febris acuta, egressus oculorum, & rubedo eorum, & similia symptomata in pluribus dispositionibus. Hæc si uideris inquam, caute aggrediaris curationem, & quod times euenturum, prædicito, nam procul dubio non sanat. Et si uides accidentia non terrentia te & speras salutem, tunc audacter aggredere curationem, hac scilicet ratione, si uenit ad te uulneratus statim post uulnus acceptum & est illud in diebus hyemis, tunc oportet ut studeas in ablatione ossis ante diem quartum decimum, secundum omnem dispositionem. Et si est in diebus æstatis, tunc oportet ut properes remouere os ante diem septimum, ante quam corrumpatur quod est sub osse ex panniculo, si accidunt illa accidentia quæ narrauimus. Quod si fractura ossis iam peruenit ad panniculum tegentem cerebrum, & est cōminutum ex attritione, tunc oportet ut partem cōminutam attritam, hoc modo incidas, Radas caput uulnerati,

uulnerati, & detege os quocumque modo possibile est, secundum figuram uulneris. Operam autem des ut quam minimo dolore afficiatur uulneratus. Quod si accadat ad detectionem ossis, fluxus sanguinis, aut apostema calidum, tunc oppone illi aliquid facultate sistendi sanguinē præditum. Et impleas locum cum pannis infusis in ouo, & oleo rosato, & facias quiescere uulnus donec sedatur apostema, & nullum amplius sit periculum fluxus sanguinis, deinde incipe in circumscriptione ossis & ablatione eius, quod duobus modis fit. Modus quidem alter est, ut incidas os incisório strictæ aciei, & hæc est forma eius.

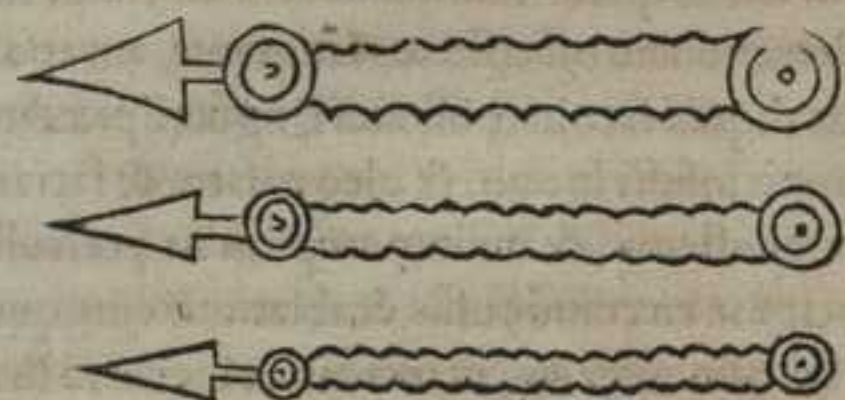
Administra post hoc incisoriū latius priore parumper, & hæc est forma eius.

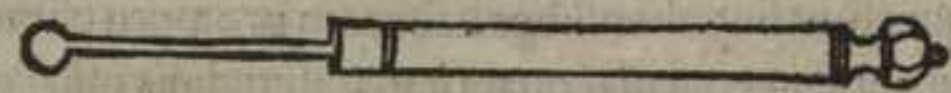
Deinde administra etiam incisoriū tertiū latius etiam secundo. Et modus alter est, ut sit apud te copia incisoriū diuersorū, quorum quedam sint latiora, & quedam breuiora, & sint in ultimo acuitatis extremitatum suarum, & sint ex ferro indo, aut fuled. Et utere facilitate in percussione super incisoriū ut non concutiat caput, & lædat ipsum. Si autem est os forte durum, tunc oportet ut in circuitu eius antequam administres incisoria perfores terebris quæ nominantur terebra non profundantia, nominantur autem ita quoniam ipsa non pertranseunt terminum ossis cranei ad succingentem membranam, propterea quod terebrum est margo seu extremitas rotunda super illud quod est sub capite eius acuto similis margini, & circulus paruulus prohibet submergi & pertransire spissitudinem ossis. Et operæ precium est, ut singulis ossibus habeas in promptu paratum sibi conueniens terebrum, ut cōueniat quantitati spissitudinis ossis, quo ad manū sit tibi omni craneo terebrum cuius extremitatis acutæ quantitas in longitudine & breuitate sit secundum quantitatem spissitudinis illius cranei.

R 2 Et hæc est

Et hæc est forma trium specierum terebrorum.

Ratio autem perforandi in circuitu ossis fracti est, ut ponas terebrum super os, & reuoluas ipsum digitis tuis donec scias quod os iam penetratum est, deinde permuta terebrum ad locum alium, & pone quod est inter unumquodque foramen circiter quantitatem crassitudinis radij, deinde incide incisorio spacium quod est inter foramina ex osse, & fac illud quam lenissime & mollissime fieri potest, ne concutias cerebrum, sicut diximus, donec eradices os, aut manu tua, aut quibusdam instrumentis quæ præparata debent esse ad illud, sicut & forcipes subtiles, & artificiose molliterque trahes siphac, si fuerit continuum cum eo & extraxeris ipsum, oportet ut radas & æques asperitatem eius quod remanet in osse instrumento alio simili incisorio. Veruntamen oportet ut sit tenuis & subtilius quam reliqua incisoria. Quod si remanet aliquid ex ossibus paruis, & sathagie, tunc accipe eam cum facilitate, paratis ad eam rem instrumentis. Deinde cura uulnus licinijs, & ungentis, quæ diximus. Et modus alius operationis est facilis prorsus, procul ab omni periculo, de quo dixit Galenus & prædicauit ipsum laude magna, & iste est sermo eius. Necesse est in primis ut incipias detegere partem ossis ex loco in quo fractura est uehementior, & manifestior, donec detexeris illam partem, & posueris sub eo extremitatem huius incisorijs lenticularis, cuius hæc est forma.

Est pars

Est pars lenticularis eius lenis non incidit aliquid, & pars acuta eius in duobus lateribus incidit in longitudinem, sicut uides, & sit pars lenticularis innixa ad siphac, facie eius acuta incidente in osse, deinde percutelener niter & paulatim super incisorijs a parte una cum malleo paruo, donec incidas totum os, sicut reuoluitur. Nec est quod tu timeas panniculo, ne accadat in eo symptoma aliquod graue & periculosum. Et si medicus non caueret ut nihil remaneret annexum ossi ex panniculo, & si incideret ipsum, extremitate incisorijs lenticularis careret communi sensu, & esset stultior quouis ex plebe. Panniculum igitur esse soluendum sicubi adhæret ossi, dicat communis sensus. Liberatur enim ab eo sine nocumento, & absque timore. Et si fractura ossis non penetrat usque ad panniculum & illud quod absciditur ex osse est superior ossis pars, & remanent in ipso asperitas & sathagie subtiles, tunc oportet ut radas illam asperitatem & eradices illas sathagie rasorijs subtilibus, quorum debes habere præparatam copiam diuersarum quantitatum ut possent administrare cõuenientiora & rectiora in omnibus casibus secundum os fractum & figuram eius. Et oportet ut administres in ratione prima latius rasoriorum, deinde utere post ipsum subtiliore eo, & non cesses facere illud secundum continuitatem, donec peruenias ad omnium tenuissimum & subtilissimum in una quaque autem reliquarum fissurarum paruorum capillarium & fractura subtili, oportet ut administres curam secundum illud quod perducit ad rectificationem eius. Atque hoc facile est cuique, qui modo mediocriter est uersatus in operibus illis chirurgicæ artis, & qui mente memori tenet ea quæ diximus faciendâ in fracturis magnis. Si autem panniculus retinetur detectus quando tu eradices os, tunc oportet ut accipias pannum lini secundum quantitatem uulneris, & submerge ipsum rosato, & pone ipsum super orificium uulneris, deinde accipe pannum alium duplicatum, aut triplicatum, & submerge ipsum in uino & oleo rosato, & pone ipsum super pannum primum. Et fac illud quâ mollissime & lenissime fieri potest ut non grauetur super siphac, deinde administra super ipsum ligamentum, & non stringas ipsum latius quam uulnus est. Et dimitte ipsum cum hac cura die uno, aut duobus, donec nullum amplius periculum sit phlegmones futuræ, deinde solue ipsum & administra post illud medicinas exiccandi facultate præditas, sicut sunt radices lilij, & farina erui, & puluis thuris, & aristolochia, & similia, facias autem ex istis medicinis puluerem, qui puluerizetur super uulnus, sicut

R 3 sunt siccæ,

sunt siccae, & uniuersaliter administra omnem medicinam, cuius est quæ habet uim & proprietatem ut abstergat & non mordicet. Et omnibus uiribus tuis operam dato, ut uulnus sit purum, neque sint in eo sordes, neque dimittas in eo uirus colligi omnino, quoniam quando nimis colliguntur sordes super panniculum cerebri corrumpit & putrefacit ipsum. Ex quo accidunt letalia incommoda. Et sæpe accidit in siphac capitis cum mundificatur os, præcipue quando negligitur cura eius, nigredo in superficie eius. Considera ergo tunc si accidunt infirmo accidentia, quæ diximus, scias quia est perniciosum procul dubio, nisi nigredo accadat à medicina, quæ ponitur super ipsum, & est in uirtute illius medicinæ ut faciat nigredinem illam. Tunc oportet ut accipias ex melle partem unam, & oleo rosato partes tres, & linias cum eis pannum, deinde pone ipsum super siphac, postea cura ipsum cum speciebus curationis, donec sanetur.

De restoratione nasi quando frangitur,

Cap.

III.

Scias quod franguntur ex naso tantum duæ partes superiores simul, aut una earum, propterea quod ipsæ sunt duo ossa, quoniam inferius eius est cartilaginofum, non frangitur & accidit ei quidem attractio, & tortuositas. Si uero frangitur una duarum partium eius, tunc oportet ut intromittas digitum paruum in foramen nasi, & æques fracturam illam deintus cum digito tuo indice, & pollice de foris, donec redeat nasus super figuram suam naturalem, & fiat illud leniter. Et caue ne accadat infirmo uehementior dolor. Quod si fractura est in superiori & interiore parte, & non potest peruenire ad illam digitus, tunc oportet ut æquetur cum extremitate radij in quo sit crassitudo parua. Si uero fractura est in duabus partibus, tunc fac similiter. Et propera cum restoratione eius in die primo fracturæ, si est possibile, & si non, tunc post diem septimum, aut decimum, ubi quieuerit apostema calidum. Deinde intromitte in extremitate nasi licinium ex panno lini, si fractura est in parte una, aut intromitte duo licinia, si fractura est in duabus partibus. Et sit in licinio crassitudo quæ impleat foramen nasi. Et dixerunt quidam antiquorum medicorum ut imbuantur licinia in butyro, & permutentur omni die. Illud uero non uidetur mihi, imò oportet ut infundatur licinium in albumine oui confecto cum puluere molendini, deinde dimitte licinium donec firmetur os &

tur os & induretur cartilago. Et quandoque intromittitur in nasum loco licinii penna anseris inuoluta lineo molli panno, & ita teneat fracturam nasi, ut non prohibeat respirationem. Et non est hæc res necessaria, si uoles utere hac curatione, si uis, fac licinia. Quod si accadat naso interim dum in hunc modum mederis, apostema calidum, emplastra nasum cum ceroto, aut cum coto infuso in oleo rosato, aut modico ex diachylon. Si autem non accadat apostema calidum, tunc oportet ut emplastres ipsum foris farina sesami, & puluere thuris confectis cum albumine oui, deinde pone super ipsum stuppam lenem, & prorsus non liges nasum ullo ligaturæ genere. Si non frangitur os nasi fractura parua, aut comminuitur, tunc oportet ut scindas ossa & trahas ea instrumentis quæ conueniunt eis, deinde sue fissuram, & cura ipsum medicamento quod incarnat & consolidat ex emplastris, uel ungentis conuenientibus ad illud. Quod si accadat intra nasum uulnus, tunc oportet ut cures ipsum cum licinijs, & administres canulam de plumbo, donec sanetur.

De restoratione mandibule inferioris quando dirumpitur,

Capit

IIII.

Mandibula inferior quando dirumpitur, & fractura eius non est cum uulnere, conspice, tunc si est fractura eius foris tantum & non frangitur in duo, & curuatur ad interiora, tunc cognitio eius est facilis. Oportet ergo si est fractura in parte dextra, ut intromittas digitum indicem in os infirmi, & similiter si fractura est in mandibula sinistra, tunc intromitte indicem manus dextræ, & impelle gibbositatem fracturæ leniter ad exteriora manu tua altera ab interiori parte ossis, decenter æqua ipsam. Quod si fractura mandibule iam separata est in duo, tunc oportet ut administres extensionem à duabus partibus secundum rectitudinem donec possibilis sit æquatio eius. Si autem iam accidit in dentibus commotio, aut disruptio, tunc stringe illos, de quibus speras quod possint manere & sanitati restitui, filo auri, aut argenti, aut seta, deinde pone super mandibulam fractam cerotum, postea pone super ipsum pannum duplicatum, & pone super pannum ascellam magnam decenter factam, aut frustum cutis soleæ æquale in longitudine mandibule, deinde liga ipsum conuenienti ligatura ita ut non facile soluatur, & præcipe

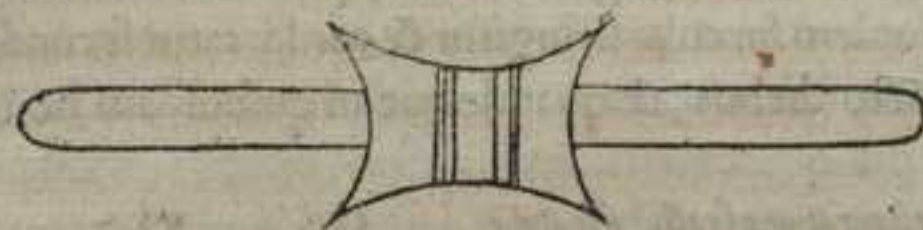
R 4 infirmo

infirmi uti tranquillitate & quiete, & præscribe cibum ei sorbitiones leues. Si autem uideris quod alteratur iam aliquid figuræ aliquo modorū, tunc propera & solue ipsum die tertio, deinde rectifica quod alteratum est ex eo, & emplastra ipsum ex puluere molendini cū albumine oui, aut cum farina sesami, postquam abstuleris cerotum ab eo, & pone super emplastrum lanam lenem. Dum ergo permanet annexum illud emplastrum super ipsum, & nō alteratur ossis dispositio dimitte ipsum, nec soluas ipsum, donec sanetur. Aut stringe fracturam, multotiens enim stringitur hæc fractura in tribus septimanis. Quod si interim accidat apostema calidum, tunc administra quæ medicamenta mitigant phlegmonem donec remoueatur illud apostema. Satis in precedentibus diximus de ea remediorum materia quæ cauet & curat ista calida apostemata. Et quoque considerandū est an fractura sit cum uulnere. Si uero iam separatur ex osse frustum, aut sathagie, tūc in hoc totus omni studio esto, ut auferantur sathagie, id est, frusta, auferes autem commodè idoneis instrumentis, ad eam rem factis. Si uero orificium uulneris est strictius, phlebotomo tam amplum fac, ut possis instrumenta immittere, & excipere auferenda. Postea ubi abstuleris illa sathagie, & non remanserit ex eis aliquid, tunc sue orificium uulneris, si est amplum, & si non, pone super ipsum unum ex emplastris quæ conueniunt ad illud, & incarnant, donec sanetur.

De restoratione fracture & quando furcula frangitur. Cap. V.

Purimum quidem frangitur furcula ab interiori parte, & ex parte humeri. Et fractura hæc fit tribus modis potissimum. Aut enim frangitur & separat in duo, & non accidit in ea sathagie, & est facilior restauratio. Aut ita quod accidunt in osse sathagie, & est difficilior restauratio. Aut est fractura cum uulnere. Quum fractura est absque uulnere, habes præsentibus duos ministros ut teneat unus eorum adiutorium quod sequitur furculam fractam, & alter extendat collum uersus partem, deinde æqua fracturam digitis tuis donec fiat forma eius naturali quam simillima, & non sit in ea eminentia neque concauitas. Quod si indiges extēsiōe uehemētiore, tunc oportet ut ponas sub titillico infirmi sphaerā ex panno, aut lana, & sit tanta quātam usus postulat, & extēde & eleua furculā, & coarta sphaerā manu tua, donec æquet fracturā, sicut oportet. Quod si non potest trahere extremitatē furculæ ad exteriora, propterea quia peruenit ad profundum,

dum, tunc oportet ut resupinetur infirmus super ceruicem suam, & ponas sub humero eius puluinar, & premat minister humerum eius ad inferiora donec eleuetur os furculæ quod est in profundo sursum. Tunc rectifica fracturam, & æqua eam digitis tuis. Si autem senties aliquid contritum & in minutas partes confractum ex furcula & mouetur, tunc oportet ut findas super eam & leniter diligenterque extrahas particulas confRACTAS. Si autem istæ cōtrite partes cōtinentur intra os, cogitato ut incidas os uno incisori orū quæ preparasti ad illud, postquā tu posueris sub furcula instrumentū quod seruat siphac, & est instrumentū ex ligno, aut ferro, & hæc est forma eius,

assimilatur cochleari cui non est concauitas, & sit latitudo, longitudo eius pro magnitudine ossis, ut quam cōmodissime possis quæ uolueris exequi. Et habet duas extremitates sicut uides, extremitas una sit ampla, & altera stricta. Si autem disruptio uulneris ex quo extraxisti sathagie ut uocant, ossis est ampla & non uereris futurū apostema calidū, tunc cōiunge duo labia uulneris futura, & si disruptio est parua, aut times apostema calidum, tunc imple uulnus pannis & puluillis, secundum quantitatem fissuræ uulneris. Quod si accidat apostema calidum, tunc imbue pannum in oleo rosato, aceto, & uino, & pone super ipsum. Strictura uero ossis quando est absque uulnere & absque sectione, est ut ponas super os emplastrum factum ex farina molendini cum albumine oui, & pone stuppam lenem super ipsum, deinde pone sphaeram sub titillico eius. Omnia illa facias pro partis curandæ mensura, & magna industria adhibeas. Postea pone puluillum duplicatum super stuppam & emplastrum, deinde accipe ascellam ex tabula subtili, cuius latitudo sit trium digitorum, & sit longitudo æqualis latitudini. Postea inuolue eam in panno, deinde inuolue pannum illum cum ascella in loco alhamemati qui cadit super fracturæ locum, deinde pone alhamemati super fracturam, & inuolue eam super collum eius, & sub titillico eius sano, & sub titillico eius infirmo, & reduc eam super omnem partem. Et stude ut strictura teneat fracturam apte, & ne moueatur loco, sed semper, donec sanitati restitutus sit homo, strictura maneat.

Et propter

Et propter hoc oportet ut aspicias infirmum in omni die. Quotiens ergo mollicatur ligamentum, & uides ascellam iam remoueri, tunc rectifica illud, & stringe infirmum in omni die si ligamentum motum loco, aut laxatum fuerit. Præcipe quoque homini ut supinus dorso iacens dormiat, pone sub titilico dormientis in nocte puluinar paruum, ut cum eo eleuetur adiutorium eius à latere ipsius. Eleuatur ergo fractura furculæ per eleuationem humeri. Aut liga brachium eius ad collum ipsius. Et non soluas ligamentum si non accadat in loco accidens ex pruritu, aut apostemate, usque ad duodecimum diem. Post quod tempus renoua emplastrum. Si iudicaueris renouandum, & denuo stringe & dimitte ipsum donec restauratum fuerit. Et fractura quidem furculæ stringitur & confortatur secundum plurimum in uiginti octo diebus, & quandoque in quibusdam hominibus citius fit.

De restoratione fracturæ spatulæ, Cap. VI.

Spatula raro frangitur in loco lato eius, & non frangitur ex ea nisi margines eius. Quando ergo frangitur ex ea locus, & frangitur in medio eius, non cognoscitur illud nisi per tactum, tunc secundum figuram fracturæ excogitato quomodo quidque adhibeas, & reduce eam super figuram naturalem omni conatu, deinde pone super locum puluerem molendini cum albumine oui, & stuppam lenem, & pone desuper puluillum ex panno duplicato, deinde pone super ipsum ascellam latam ex tabula subtili secundum quantitatem totius spatulæ, aut etiam ampliorem. Si uero sub ascella est concauitas in aliquo locorum spatulæ, tunc æqua illam concauitatem cum stuppâ leni, donec descendat ascella in omnibus partibus æqualiter, deinde stringe desuper cum alhimemati longa cōstrictione decenti, & firmitudine ascellæ, ut non remoueat a loco suo. Et quotidie uide num ligamentum sit solutum, aut aliqua parte motum loco. Quotiens ergo mollicatur ligamentum stringe ipsum, & æqua ascellam si remouetur a loco suo, & iaceat infirmus super latus suum sanum. Et spatula quidem restauratur ferè in uiginti diebus, aut uiginti quinque. Quando ergo completur iste numerus, tunc solue ligamentum. Porro nihil est in hoc osse fracto quod magnopere sit formidandum, spatula enim est ex ossibus quorum comminutio non timetur neque eorum solutio. Si autem procedit ex osse frustum & pungit sub cute, tunc sinde super ipsum, & aufer ipsum, & fac quod diximus in fractura furculæ ex sedatione apost. calidi, si tale aliquid acciderit.

De restoratione

De restoratione fracturæ pectoris, Cap. VII.

Pectus quandoque frangitur in medio sui, & raro accidit illud. Extremitates uero eius plurimum quidem frangunt & comminuuntur. Et ex accidentia sunt cum in medio sua parte frangitur, quod declinat ad inferiora, & accidit ei dolor uehemens, & difficultas in anhelitu, et tussis, & aliquando euomit sanguinem, & deprehenditur concauitas in osse fracto & non occultatur sensui. Et restauratio eius est, ut resupinetur infirmus super dorsum suum, & pone inter spatulas eius puluinar, deinde preme humeros eius & aggrega costas manibus tuis à duobus lateribus, & subtiliter repone ossa, uel fracta, uel luxata in naturalem suum locum, ut redeat figura ossis secundum quod oportet, & quantum fieri potest. Deinde pone super ipsum emplastrum & stuppam, & pone desuper ascellam ex tabula subtili ex salice, aut tilia, & similibus in lenitate, postquam inuoluis eam in panno, deinde molliter & tamen firmiter liga eam super os fractum, ut non remoueat, & duc ligaturam secundum rotunditatem ad dorsum aliquotiens, & stringe ipsum strictione decenti. Atque considera ligaturam omni hora, & quotienscunque mollicatur stringe eam. Et si necessitas prouocat ad soluendum propter corrosionem, uel pruritus quod accidit in loco, aut dolore, aut apostema, tunc propera & solue eam, & eradica emplastrum, & rectifica quod accidit, & corrige si quid est in emplastro quod nimiam uim erodendi habet, deinde reduce emplastrum si uides ad illud facere & annexare ei strictionem, donec sanetur.

De restoratione costarum quando franguntur, Cap. VIII.

Costarum fractura non accidit nisi in locis crassis quæ sequuntur dorsum & extremitatibus earum ab interiori parte. Et non accidit eis attractio nisi propterea quia sunt cartilaginosa. Et cognitio illius non occultatur sensui, si recte inquiras digitis. Et restauratio earum sit, ut æques fracturam digitis tuis, ratione aliqua, qua optime fieri potest, donec æquet figura naturalis, deinde emplastra & stringe os fractum cum ascella, si indiget illo. Et si fractura costarum est declinans ad interiora, tunc accidit infirmo dolor uehemens, & punctura sicut punctura quæ accidit ei qui habet pleuresim, propterea quod os pungit membranam succingentem costas. Et accidit ei etiam difficultas anhelitus, & tussis, & uomitus sanguinis multi. Et hæc est difficilis curatio, & huic malo mederi conati sunt antiqui uiginti multis. Et ex eis sunt qui dicunt oportere ut ponas cibos infirmi qui generant inflationem & uentositatem, ut infletur uenter, & extendatur, & impellatur

pellatur fractura ad exteriora. Nos uero abhorremus ab hoc cibi genere, periculum est enim ne apostema calidum accidat, quod cauendum ubique in omnibus morbis est, nec enim sinit coalescere fracturam, nec conrescere uulnus, nec carnem generari. Et docuerunt ut quidam ponatur super locum uentosa, deinde uehementer sugatur. Atque hic modus est magis consentaneus rationi. Veruntamen timetur ne attrahat uetosa superfluitates ad locum propter dispositionem debilitatis. Et dixerunt quidam utile esse remedium, si cooperiatur locus cum lana quæ sit submersa in oleo calido, & ponantur puluilli inter costas donec impleantur, ut sit ligatura æqualis quam inuoluis eam secundum rotunditatem, deinde curetur infirmus curatione qua pleuritidi medentur, & eam quoque uictus rationem præscribunt. Quod si coartatur infirmus uehementer, & os pungit uel amen punctura lædente ita ut infirmus dolorem tolerare non possit, & timeamus infirmo, tunc oportet ut findamus super locum, & detegamus à costa fracta deinde ponamus sub ea instrumentum quod conseruet siphac, de quo diximus supra, & incidamus os leniter & extrahamus ipsum, deinde coniungamus duo labia uulneris, si est magnū sutura, & curemus ipsum emplastris, donec sanetur. Quod si accidat interim apostema calidum, tunc propera & imbue puluillos oleo rosato & pone super locum, & curetur infirmus eo quod cōuenit apostemati interius, & resupinet super latus super quod dormit, donec sanetur.

De restoratione fracture spondilorum dorsi & colli, Cap. IX.

Ossibus quidē colli quādo accidit fractura, & raro accidit eis attractio, & similiter spōdilibus dorsi. Cum ergo accidit illud alicui, & uis scire an sanet, an non sanet, sic cōsiderato, si uideas manus resolutas, & stupefactas, & mortuas, & non potest mouere neque extendere neque constringere eas, & quando constringis ipsas digitis, & pungis ipsas acu, non sentit illud, & non sentit in eis dolorem, tūc scias quod ferē nunquā sanatur, in pluribus dispositionibus est mortale. Quod si mouet eas & sentit in eis cōstrictionem & puncturam, tunc scias quia nucha ossis salua est, & quod infirmus sanabitur curatione ritē adhibita. Quod si eueniat spondili dorsi simile quidpiam, & si uis scire sanetur ne an non, tunc considera pedes eius, si uides quod resoluti sunt, & accidunt in eis quæ diximus letalia esse in manibus, & quando iacet super dorsum egreditur uentositas & egestio absque uoluntate, & quando resupinatur super dorsum, egreditur egestio

egestio absque uoluntate, & quando resupinatur super dorsum & uult min gere & non potest, tunc scias quod est mortale. Quod si mouet eas, & sentit in eis constrictionem & puncturam, tunc scias quod nucha ossis salua est, & quod infirmus sanabitur idonea curatione. In omnibus autem istius modi casibus fracturis ue magna diligētia prudēs & peritus medicus præcauebit phlegmonem. Aut si accidat, mitigabit & tollet primum antequā quicquam incipiat. Et conuertet omnes remediorum & artis uires ad sedationem apostematis calidi, ita ut ponas super spōdillum attritum oleum rosarum solum, aut cum uitellis oui assati, pone super ipsam illud aliquoties in die donec ledetur apostema calidum, tunc pone super ipsum locum unum ex emplastris confortatiuis exiccatis, & stringe super ipsum ligamento. Etiam præcipe infirmo ut utatur quiete & tranquillitate, & non dormiat super partem dolentem donec sanetur. Quod si accidat apud attractionem ossis sathagie, aut aliquid quod iam separatum sit ex eo, tunc oportet ut seces super cutem & auferas illud os, deinde coniunge duo labia uulneris, si est magnum uulnus, sutura. Postea cura ipsum aliquo incarnatiuo ex ungentis donec sanetur. Si uero frangitur postremum ossis sacri, ut uocāt, quod est finis caudæ, tunc oportet ut intromittas pollicem manus sinistræ in anum, & æques os fractum manu tua altera, quantum erit possibile. Vbi in naturalem formam restitueris pone super ipsum emplastrum, & ascellam, si indiges illo, deinde stringe ipsum. Si autem sentis sathagie fractum in eo, tunc sinde super ipsum, & aufer quod est contritione cōminutum, & cura ipsum curatione de qua diximus, donec sanetur.

De restoratione anche, Cap. X.

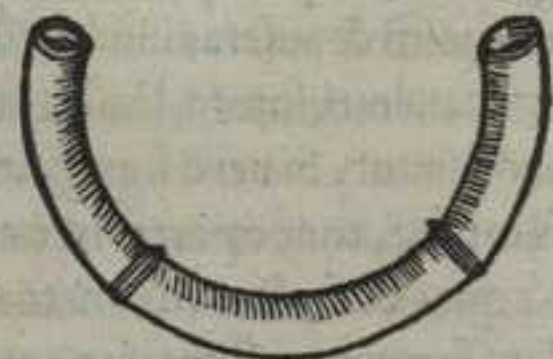
Ancharum ossa raro franguntur, quod si franguntur, tunc fractura eorum est comminutio in extremitatibus ipsorum, & scinduntur in longitudine & declinant ad interiora, & accidit infirmo dolor in loco & punctura, & stupescit crus quod frangitur. Et restauratio quidem est, ut extēdas manum tuam super ipsum, ita ut tactu explores fracturæ formam & magnitudinem. Quod si fractum est in extremitatibus eius tantum, tunc æqua illam fracturam quacunque ratione poteris, donec assimiletur figuræ naturali. Si autem fractura est in longitudine, aut iam declinat ad interiora, tunc iube iacere infirmum super uentrē suum donec præparetur tibi restauratio illius fracturæ. Quando ergo æquaueris ipsam, pone super ipsam emplastrum, & ascellam ex ligno, aut ex cute. Et stringe

S stricatura

strictura apta, diligenter & modicè arcta, ita ut emplastrum & ascella non moueatur loco. Et æqua concauitatem iliorum aliquo quod impleat eam, ut capiat eam strictura secundū æqualitatem. Et præcipe infirmo ut dormiat super dorsum suum, aut super latus sanū. Si autē accidat ei apostema calidū, tunc cessa ab extractione eius & ipsius restauratione, donec sedet apostema calidū. Et pone super ipsum quod mitiget apostema, quēadmodum aliquoties in præcedētibus docuimus. Apostemate sublato, redi ad restaurationem eius & constringe ipsum, sicut oportet. Si uero accidit in osse sathagie aut comminuuntur extrahe.

De restauratione fracturæ adiutorij, Cap. XI.

Adiutoriū est illud os quod est inter cubitū usq; ad caput spatulæ, si ergo frangit, tunc restauratio eius fit duobus modis. Quorū unus est, ut accipias lignū planū medię crassitudinis, secundū hanc formā,

Et ligetur in duabus extremitatibus duo ligamenta, deinde suspēdatur ex loco eleuato, & sedeat infirmus super sedē, deinde proiciat brachium suum fractum super lignum donec perueniat ad titilicum eius in cuius medio sit annexa curuitas ligni, deinde suspēde desuper ipsum aliquid graue, aut extēdat ipsum minister ad inferiora, deinde æquet medicus fracturam manibus suis simul, donec redeat fractura in locum et figurā naturalem. Et modus alter est, ut resupinetur infirmus super ceruicem suam, & suspende manum eius ad collum ipsius cum ligamento, deinde præcipe duobus ministris, ut teneat unus eorum quod est super fracturam cum manibus suis, & ut alter teneat inferiorem partem eius, & extēdat utraq; eorum ad partem suam. Et si uis sit extensio fortior, tunc stringe fracturam cum ligamento, & super ipsam cum ligamento alio, & extendat ea uterq; ministrorum ad duas partes suas. Si ergo fractura est propinqua extremitati humeri, tunc oportet ut ponatur medium ligamentum sub titilico, & alterum sub furcula uersus cubitum. Et similiter si fractura est propinqua cubito, tunc oportet

oportet ut ponatur ligamētum super illum locum & super cubitū ipsum, deinde æqua fracturam ita ut quam minimo dolore afficiatur ægrotus, utque fractura sicut oportet, & apte & diligenter adplicetur. His recte peractis stringe eam, si non accidit apostema calidū. Si uero accidit apostema calidū, tūc omitte stricturā eius aliquot dies, & pone super ipsum lanā succidam imbutam in aceto & oleo rosato, donec quiescat apostema, tunc stringe eam. Et modus stringendi eam est, ut ponas emplastrum super fracturam, postea pone inuolutionem ex panno nouo super emplastrum, deinde aggreget brachium super adiutorium, & ponat manum suam apertam super humerum, & pone pannum & stringe super adiutorium, & brachium, ut brachium stet loco ascellarum, si nihil prohibet, utere ascellis. Si autem oportet uti, ponas super fracturam ipsam ascellam quæ sit latior & fortior reliquis ascellis, & ponas inter unamquāq; ascellam latitudinem digiti, & sit longitudo ascellarum secundum fracturam cum additione trium digitorum ab omni parte, deinde stringe super ascellas eo modo, quo dixi in præcedentibus. Est autem talis, sit strictura super locum fracturæ strictior, & quanto plus elongatur fractura sit strictura minor. Si ergo uideris fracturam nullam contraxisse phlegmonem, stringe ita apte, ut tamen firmetur strictura, ne emplastra imposita & ascellæ loco moueantur. Sed si uideris apostema calidum, tunc dimitte stricturam & ascellas usque ad diem septimum, sicut diximus, deinde considera ligamentum in omnibus tribus diebus, ut non accidat in loco pruritus, aut inflatio. Aut prohibeatur cibus peruenire ad membrum, propter dispositionem superfluitatis stricturæ. Rectifica ergo illud totum quemadmodum diximus. Si uero uideris periculum nullum esse, ne superueniat phlegmone, tunc non soluas ligamētum nisi post tres dies, aut plures, & sic dormiat infirmus super dorsum suum, & manus teneat super stomachum suum. Et pone sub adiutorio culcitram plenam lana æqualiter. Et considera in omni hora noctis, & diei ut non soluatur figura membri fracti, aut relaxetur ligamentum. Vide igitur diligenter, ut rectum teneatur membrum, ut redeat in figuram naturalem. Et eam uictus rationem præcipe infirmo, quam supra diximus, ita ut sit cibus subtilis primo donec incipiat stringi, tunc oportet ut crassiore cibo utatur. Solent enim medici os adiutorij, & cruris, stringere quadraginta diebus. Tunc ergo oportet ut soluantur, & administretur balneum, & medicentur ungentis quæ rectificant illud. Quod si fractura est sœda,

S 2 attrita,

attrita, tunc non soluas ab ea ligamentum, & ascellam usque ad quinquaginta dies, uel etiam quandoque usque ad duos menses.

De restoratione fracturæ brachij, Cap. XII.

Brachium est compositum ex duobus ossibus quæ nominantur duo focilia. Quorum unum est paruum, & est illud quod sequitur pollicem, alterum est magnum, & est illud quod est positum sub paruo ab inferiori parte. Aliquando ergo frangitur focile maius solum, aut paruum, & nonnunquam franguntur simul. Cum ergo frangitur focile paruum superius, tunc restauratur de facili, & sanatio eius est facilior. Et quando frangitur focile inferius, est fractura eius mala, & sanatio est difficilis. Et de terior est quando franguntur utraq; ossa simul. Si ergo os quod frangitur est focile paruum superius, tunc conuenit in restoratione eius, ut medicus leniter & paulatim extendat, & in locum suum restituat, ut æquet ipsum. Si autem focile magnum fractum est, tunc oportet ut ponat stricturam fortio- rem. Et oportet ut ponat figuram manus in restoratione, & extensione eius extensam super puluinar. Et sit pollex manus ad superiora altior reliquis digitis, & sit auricularis inferior reliquis digitis. Et infirmus sedeat quadratus super se ipsum, & sit puluinar coram eo in latitudine, uel indirecto ut non incurrat infirmus laborem, deinde extendat minister brachium ab inferiori parte, aut manu sua, aut ligamento, & minister alius extendat de super similiter, deinde æquet medicus os, donec reducat ipsum in maxime naturalem formam, quantum est possibile. Quod si in fractura ossis sunt sathagie, tunc diligenter conare reducere quodlibet frustum in locum suum. Si uero apparet in eo sathagie separatum, & pungit cutem, & non est possibile ut restauretur, tunc sinde super ipsum & aufer ipsum, secundum modum quem diximus in præmissis. Si autem fractura est cum uulnere, ei fracturæ suum locum destinauimus, ex quo petas curandi modum & conuenientium remediorum auxilia. Quod si accidat in principio restorationis apostema calidum, tunc line pannum cum ceroto facta ex cæra alba, & oleo rosato, & sit medium inter spissitudinem & subtilitatem, & stringe pannum super ipsum strictura subtili donec sedetur apostema, tunc remoue cerotum, & pone emplastrum præparatum ex puluere molendini cum albumine oui, postea pone ascellas, & sit ascella quæ ponitur super

tur super ipsam latior & fortior. Et scias quod numerus ascellarum brachij est sex in pluribus dispositionibus, siue sit fractura in focili uno, aut in duobus focilibus simul, deinde pone stricturam super locum fracturæ fortio- rem & uehementiorem. Et quanto plus strictura ad superiora fracturæ, aut ad inferiora eius ueneris, pone stricturam tanto molliorem. Sicut antea abunde est dictum. Et sint panni qui inuoluuntur super fracturam lenes, humidi & non sint duri, asperi, & sit filum quo stringitur ex lino proprie, medium inter subtile & crassum, sicut narrauimus. Et considera membrum & ligamentum post aliquot dies. Quod si accidit aliquid quod infirmus non ferre possit, & quod auferendum sit antequam fractura curari possit, sicut pruritus qui accidit membro, tunc oportet ut embroces membrum aqua calida, & dimittas membrum non strictum, donec pruritus cesset, postea itera stricturam. Quod si strictura iam laxata est, & os iam motum loco est, tunc rectifica & reduc in suum locum os, quacunque ratione & arte poteris. Postea iterum aduerte, quo pacto succedat curatio, si nutrimentum prohibetur peruenire ad membrum propter arctiorem stricturam, tunc oportet laxius ligare ipsum, & dimittas ipsum aliquot diebus, donec perueniat ad ipsum nutrimentum, postea paulò arctius stringe membrum. Si autem non accidat infirmo aliquid eorum quæ diximus, tunc non oportet ut soluatur nisi post uiginti dies, deinde suspēdatur manus infirmi ad collum eius, & sit collum eius æquale. Et custodiatur omnibus modis à motibus agitatiuis, & iube eum dormire super dorsum suum. Et scias quod hæc fractura restauratur in uiginti diebus, aut certo in uiginti octo diebus. Totum hoc secundum dispositiones complexionum, & uirium.

De restoratione fracturæ extremitatis manus & digitorum, Caput XIII.

Scias quod pectini manus, & nodis digitorum raro accidit fractura, sed accidit eis sæpe attritio. Quando ergo accidit plantæ fractura, aut attritio, tunc oportet ut sedeat homo cui fractura accidit secundum æqualitatem, deinde pone manum eius extensam, & extendat minister ossa fracta, & æquet ea medicus donec coniungantur recte, tunc oportet ut imponat emplastrum, & stuppam, si non accidat apostema calidum, postea

dum, postea pone ascellam inuolutam panno lini, quæ facta sit pro quantitate fracturæ, aut membri. Si autem fractura est in inferioribus plantæ, tunc fac simile sphaeræ ex panno, & præcipe homini ut premat pedem in quo est fractura super eam, deinde stringatur cum panno longo, & sit ascella ex corio molli, ut adplicetur corium cum corpore plantæ, & stringe eam sicut oportet, diligenter. Si autem fractura est ad exteriora manus, tunc oportet ut ponas ascellam desuper, & ascellam aliam ab inferiori in planta, ut sit manus aperta recta, deinde pone stricturam sicut reuoluitur manus, & stringe inter digitos conuenienti ligamento. Quod si accidas fractura alicui nodorum digitorum, si est pollex, æquetur sicut oportet, deinde stringatur cum planta. Et si uolueris impone ei ascellam rectam paruam, ut eleuetur fractura, & non moueatur. Si autem fractura est in reliquis digitis, scilicet medio, indice, auriculari, anulari, tunc æquetur & ligetur cum digito sano qui sequitur eum, aut ligentur omnes secundum continuationem, quod est melius. Aut pone super ipsum ascellam paruam, sicut diximus in pollice, & considera in restauratione temperiem fracturæ partis, phlegmone ne prematur an non. Si apostema calidum acciderit, occurre conuenientibus remedijs, de quibus diximus abunde satis. Nec est necesse ut hic repetamus.

De restoratione fracture coxæ,

Cap.

XIIII.

OS coxæ multotiens frangitur & declaratur sensui, quoniam conuertitur ad anteriorem & posteriorem partem. Et restauratio eius fit ita quod stringitur ligamentum super fracturam & ligamentum aliud sub fractura, & infirmus prostratus iaceat super faciem suam, deinde extendat ligamenta minister ad partem suam, secundum æqualitatem. Hæc fractura quum est in medio ossis sic est curanda. Si autem est propinqua radici coxæ, tunc sit ligamentum ad partem pectinis, ut perueniat extensio sursum, & ligamentum aliud sub fractura. Et similiter si est fractura propinqua genu, ut sit extensio ad inferiora, deinde æquet medicus os utrisque manibus suis donec reducat ipsum ad similitudinem figuræ naturalis, & coniungatur os diligenter & aptè. Tunc ergo oportet ut imponas emplastrum & stricturam, si non accidit membro apostema. Quod si accidat in eo apostema, tunc non est ligandum, sed in quiete permittendum diebus

dum diebus aliquot, donec sedetur apostema calidum, deinde redi ad curationem tuam. Strictura autem eius ita fit: Oportet ut inuoluas super fracturam lineum pannum & dupla eam bis, & ter, & remaneat ex ea superfluitas, deinde inuolue crus donec perueniat ad radicem rotis, & intromitte filum longum inter coxam & crus propter genu ab inferiori, & ueniant extremitates fili à superiori parte duarum partium, deinde reuolue super crus & coxam quod superfluit ex panno, deinde pone super coxam in loco fracturæ ascellas. Et pone ex eis ascellam unam super os cruris, deinde imple uacuitates inter crus & coxam cum pannis lenibus ut æquetur strictura, & incipe cum strictura forti à medio super locum fracturæ tribus inuolutionibus, aut quatuor. Et quanto plus elongaris cum ligamento à loco fracturæ sit strictura minor, lenior & leuior, deinde intende ad duas extremitates fili quod intromisisti inter coxam & crus. Liga ergo utrisque tres ascellas quæ sunt desuper, deinde duc duabus extremitatibus fili ad inferiora donec peruenias ad cauillam pedis. Et stringe utrisque extremitates ascellarum à parte altera, ut non remoueatur ligamentum ex loco suo, deinde dimitte stricturam super illud dum permanet, ita quod non accidat membro corrosio neque apostema, neque inflatio, & similia. Quod si accidit aliquid tale, solue celeriter & cura primum quod impedit curationem fracturæ. Sunt enim quædam symptomata primum tollenda, alioqui non potest curari fractura. Si uero in osse est frustum ex osse quod punget, tunc oportet ut æques illud, si est possibile, & si non, finde super illud, & exime. Et cura illis remedijs & illa ratione, quæ prædiximus, donec sanetur. Et quandoque stringitur hæc fractura coxæ, & non additur ei ascella, sicut diximus in adiutorio & brachio. In restauratione taliter facta, non accidit infirmo claudicatio, & si restauratur sola & non applicatur ei crus alterum, tunc necesse est ut claudicet homo semper. Et scias quod coxa stringitur serè quinquaginta diebus. Quanquam uariat hoc pro uarietate complexionum & aliarum circumstantiarum, nempe, temporis, ætatis, regionis, sexus, &c.

S

4

De restoratione

Fractura rotulæ genu raro accidit, sed attritio accidit ei sæpe. Si uero accidit ei fractura, non est aliud nisi fissura, aut foramen, & est illud cum uulnere & absq; uulnere. Et sensu deprehendi potest. Et restitutio eius est, ut æquetur digitis quod disruptum est ex partibus eius, donec coniungatur quantum possibile est, & admittit particulæ naturam. Deinde impone emplastrum, ascellam rotundam, si indiges illa, & stringe strictura conueniente ad illud, deinde considera omnes dispositiones, quas narrauimus in reliquis fracturis, sicut apostema calidum, & similia, ita ut apponas omni accidenti remedium quod cōuenit ei, donec sanetur.

Crus sunt duo ossa, quorum unum est crassum, & nominatur nomine cruris, alterum est subtile & nominatur focile, & accidit utrisq; fractura quæ accidit duobus ossibus brachij, & propterea non est alia ratio curandi in fractura cruris quam ea quam diximus in ossibus brachij restituendis. Quod si franguntur utrunq; ossa simul, conuertitur crus ad omnem partem. Si frangitur os minus conuertitur crus ad anteriorem partem. Et est eis quæ non occultatur, sed facile est uidere quodnam os, & in qua parte sit fractum, quod ubi diligenter perspexeris administra extensionem, & æquationem, & ligationem ascellarum ea ratione qua iam ante diximus esse faciendum. Veruntamen oportet si fractura cruris, est fractura fœda habens sathagie multa, ut sit extensio minor & leuior, & omni studio cura ut malum non exasperes, ne dolore afficiatur nimio, & phlegmonem cōtrahat. Et quum tu æquas ascellas, & complēs omnes operationes tuas, tunc accipe duas fascias ex ligno pini quod administratur in fabricatione solariorum quod ponitur sub tabulis. Et sunt ex spatulis palmæ, & elige ex eis quibus est crassitudo parua, uel mediocris. Et sit longitudo earum secundum longitudinem cruris à genu usque ad inferiorem partem, deinde inuolue super unamquamque pannum duabus inuolutionibus secundum longitudinem eius, & pone unam super partem cruris à parte una, & alteram à parte altera, & sint ex genu usque ad inferiorem partem pedis, deinde liga duas fascias in tribus locis ex duabus extremitatibus & medio. Cū hac enim strictura prohibet crus declinare ad dextram

ad dextram & sinistram, & stat statione firma. Et iam quidē administratur cunabulum ex ligno secundum lōgitudinem cruris, & ponitur in eo crus, ut conseruet ipsum à motu. Et plurimū quidem oportet ut facias illud in fractura, præcipue quando cum ea est uulnus, deinde considera crus in omni die, & operā da summo studio, ne accadat perniciosum aliquod symptoma, aut apostema, aut inflatio, aut tale quiddam. Cum ergo accidit aliquid ex illis, tunc occurre malo quam primum, conuenientibus remediis auxilijs usq; quo sanetur, si deus uoluerit.

CAlcaneo quidem nō accidit fractura penitus, ossibus uero pedis accidit quandoq; fractura, & digitis etiam raro accidit fractura. Accidit eis attritio in pluribus dispositionibus. Quod si accidit ossibus pedis fractura, & uides illa ossa sublimari super se ad inuicem, tunc ponat infimus pedem suum super terram preparatum sicut ambulans, deinde ista tu & pone pedem tuum super illud quod eleuatur ex illis ossibus, postea calca uel preme ea, & æqua ipsa donec redeant in locos suos, deinde pone emplastrum & stuppam desuper, & loco quo aptissime fracta ossa contineri possunt, adpone tabulam paruam, & sint duo capita parua plana, deinde stringe eam cum pede strictura decenti, postquam tu inuoluis eam cum pannis & reliquis quibus indiget. Cum ergo præterierint tres dies, aut quatuor, tunc solue ligamentum. Nam si recte ligata fuerint, inuenies ossa æquata, siue sint fracta, aut sint luxata. Curatio ergo in eis est siue ut uides. Si autē franguntur aliqui digiti, tunc restaura eos, & æqua ipsos eo modo, quo dixi esse faciendum in restoratione digitorū manus, deinde pone digito fracto ascellam secundum longitudinem digiti, & sit latior eo parumper, postea pone sub pede hanc tabulam quam iam dixi, & stringe eam strictura decenti. Si uero quæ franguntur ossa sunt duo, aut tria, aut plura, tunc pone super omnem digitum ascellam suæ quantitatis inuolutam in panno leni, & stringe tabulam in inferiore pedis parte. Ita autem liganda est hæc tabellula ut firmiter cōtineat fracta ossa. Et operæ precium est, ut non obliuiscaris ea quæ dixi in reliquis fracturis. Nam si illa præsentim memoria tenueris, facile intelliges quid in his paruis fracturis sit faciendum, & quomodo malis accidentibus sit occurrendum.

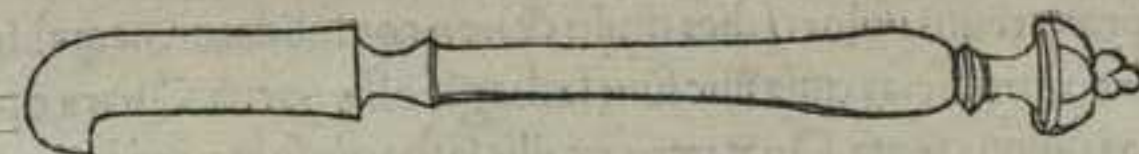
De fractura uulue mulieris & ossis pectinis, & uirge uiri, Cap. XVIII.

Mulieris uulua quando frangitur, iube eam sedere quadratam, flecte eam ad partem dorsi parumper, & teneatur retro, deinde impleat obstetrix uuluam eius coto, ita ut sit plena, & fiat in uulua eius sicut sphaera, deinde concutiatur mulier, & eleua dorsum eius paulatim, illud enim cotu ingreditur ut sit ante porta uuluae, sicut sphaera & os fractum redit, deinde pone puluillum super dorsum eius. Quando ergo uult mingere remoueat cotum leniter, deinde mingat, & iterum immitte cotum eo modo quo intromisisti ipsum primo, deinde redeat ad puluillum suum primum, faciat illud circiter septem dies, tot enim fere diebus restauratur. Et si placet, accipe uesicam ouis, & stringe super foramen eius cannulam arundinis, & intromitte uesicam totam in uuluam eius, deinde suffla uehementer in cannulam donec infletur uesica intra uuluam, fractura enim redit, deinde impleatur coto, & hoc curationis genere perge per aliquod dies, donec sanetur. Et quando frangitur os pectinis uiri, aut mulieris, tunc administra in restoratione eius, & ipsius aequatione illud quod narrauimus in osse anchae. In hoc genus fracturis curandis, quanquam raro contingunt, tamen nihil est difficile, quoniam exiguae sunt in exiguis ossibus, & sunt tactui oculisque expositae. Quare nihil hic haerebit, praecipue qui est parum in arte exercitatus, & est natura prudens. Nam nisi medico insit ingenij sagacitas & ratio exercitata, ut ex illis paucis possit per methodum inuenire plurima quae ad omnes, qui infiniti sunt, casus faciant, non erat ad medicinam admittendus, nec nomine medici dignandus est. In uirga autem uiri quando frangitur, accipe guttur anseris & intromitte uirgam in ipsum, deinde pone super ipsum inuolutionem ex panno, & inuoluatur & dimittatur diebus tribus, aut circiter eos, & sanabitur, si deus uoluerit.

De restoratione fracturae ossium quando est cum uulnere, Cap. XIX.

Fractura cum uulnere cui accidit, conuenit, praecipue si os est magnum, sicut os coxae, aut adiutorij, aut simile, phlebotomia modo nihil sit quod prohibeat, aut scilicet aetas, aut tempus, aut uires, aut aliud, de quibus dictum alijs locis a nobis abunde est. Quod si ex uulnere effluit sanguis, tunc oportet ut quamprimum sistas ita ut puluerizes super ipsum

ipsum zegi tritu, si non est tibi praesens, accipe aliud. Deinde incipe restaurare fracturam in eodem die, & non differas illud, si non acciderit apostema. Si uero accidit apostema calidum, tunc omitte restorationem eius usque ad diem nonum, donec sedetur apostema. Et non tractes in die tertio, & quarto omnino, nam tu facies ei accidere accidentia mala. Si autem os fractum est eminentes super cutem detectu, tunc oportet ut coneris reducere ipsum, & aequare ipsum manibus tuis leniter, & extensione parua. Si autem non satis comode potest fieri extensio aequatio eius manibus tuis, reduc ipsum isto instrumento. Et instrumentum quod sit ex ferro cuius longitudo est quantitas septem digitorum, aut octo, & eius latitudo est secundum quantitatem uulneris. Et propter illud necesse est medico ut accipiat ex eistria, aut quatuor, ut ad manum paratum habeat, quaecumque opus sit ad quodlibet uulnus fracturamue. Et sit rotundum, & sit in eo aliqua crassitudo, ut non duplicetur cum uteris illo, in aequandis & suis locis reponendis ossibus. Et sit acutae extremitatis, cui sit margo in extremitatibus suis & sit superius eius ad crassitudinem, & in extremitate eius usque ad inferiora. Et haec est forma eius.

Sit extremitas eius acuta curuata super extremitatem ossis eminentis, & impelle ipsum & redeat os in locum suum & aequetur quadam aequatione. Conare ergo aequare extremitates fracturae ad inuicem. Quod si extremitas eius fracta est subtilis, & non accipit eam instrumentu, tunc oportet ut incidas extremitatem illius ossis, donec instrumentum possit apprehendere. Si uero prorsus non potest reduci os eo quod narrauimus, tunc incide ipsum aliquo apto ex instrumentis, uel ex incisorijs, quae diximus, aut ferra ipsum una ferrarum, quocumque modo est possibile, deinde incide illud quod remanet in osse ex asperitate & corticibus minutis. Cum ergo reducitur os, & sentit infirmus post reductionem eius dolorem uehementem ledentemque, tunc scias quod os non redijt ad locum suum naturalem. Hic alia ratione medendi, est aggrediendum malum, soletque plurimum iuuare haec: submerge pannum in uino stiptico nigro, & praecipue si est in aestate. Et non ponas super uulnus cerotum, neque aliquid in quo sit oleum, ut non

ut non faciat accidere in ipso putredinem & corruptionem, deinde administra ascillas ubi omnia diligenter administrata sunt quæ requiruntur ad restorationem ossis, & dimitte uulnus detectum ita ut incidas forficibus foramen in uolutionibus secundum quantitatem uulneris. Et caue omni cautela ne stringas uulnus arctius. Multotiens enim stolidi medici durius & arctius ligando, multorum malorum causa fuerunt, aut enim in uulnere corrodentem saniem, aut phlegmonem excitarunt, ita ut non paucos necarint, quare sit strictura tua lenis, mollis, diuersa stricturæ reliquarum fracturarum. Quod si uulnus est malum, aut est uulnus magnum, & times accidentia mala, de quibus diximus & sentit homo dolorem in loco suspensum, tunc non oportet ut ponas super ipsum ascillas. Et fac ei inuolutiones ex pannis duris in loco ascillarum, & stringe ipsum eis. Cum autem est post diem unum, aut dies duos, & uides quod in uulnere incipiat generari pus tunc aufer pannum quem posuisti super ipsum cum uino, & administra licinia, & ungenta, quibus consueuimus medicari uulnera, sicut unguentum tetrapharmacum, & similia illi, & conuenit ut soluas ligamentum, & considera uulnus in omni die mane & uespere, donec consolidetur & sanetur, & oportet ut præparetur membrum ita ut fluat ex eo pus ad inferiora. Quod si prætereunt uulneri dies multi & non consolidatur, neque abscinditur pus ab eo, tunc scias quia illic sunt sathagie ossis parua. Quare oportet ut inquiras uulnus tenta. Quæ uero ex illis sathagiis sunt preparata ad exitum, uel separata, remoue ea & extrahe ipsa, & quæ ex eis sunt non separata & pungunt membrum, ut grauius doleat, conare incidere & auferre ea quocumque modo & ratione potest fieri. Quod si accidit uulneri corruptio, & putrefactio, tunc oportet ut opponas conueniens medicamentum, aliud autem alij corruptionis seu putrefactionis generi oportet adhibere, quemadmodum in superioribus est dictum, suo loco. Oportet autem memori tenere mentem, quæ diximus, & simul insistere methodo certæ, ut cum opus est possimus noua inuenire, neque enim omnia, quæ accidunt, possunt scribi. Quando frangitur os & eminet super membrum sicut os coxæ, & adiutorij, & similia illis ex membris magnis, non præsumas attractionem eius, neque ipsius extractionem, multotiens enim accidit ex illo mors, imò dimitte ipsum donec putrefiat, fortasse cadet ultro putrefactum post uiginti aut triginta dies. Tunc demum cura uulnus, si uidetur tibi satis purum, ut in eo gigni possit caro.

De curatione

De curatione nodationis quæ accidit in uestigio quarundam fracturarum, Cap. XX.

Multotiens accidit hæc nodatio in uestigio fracturæ, præcipue quæ est prope iuncturas, & scedatur ex ea figura membri, & sæpe prohibet membrum ab operatione sua naturali. Considera ergo si nodatio est nocens, administra in ea medicinas quæ stipticitatem faciunt, sicut aloë, olibanum, mirrha, acatia, & similia illis, ita ut accipias ex istis quasdam, aut omnes eas, & confice eas cum uino stiptico, aut cum albumine oui, aut cum aceto, & pone eas super nodationem in stappa, & stringe eas super ipsam strictura bona, nec soluas stricturam diebus multis, deinde solue eam, & itera aliam donec remoueatur nodatio. Aut stringe super ipsam laminam plumbi decenter. Plumbo enim est proprietas remouendi omne quod superfluum accrescit membrum. Si autem nodatio iam in lapide conuersa est, & stricta, & festine prouocat necessitas ad auferendum eam, tunc scinde super eam ex superiore parte eius & incide superfluitatem eminentem, aut rade eam quibusdam rasorijs donec remoueatur, & cura ipsam donec sanetur.

De restoratione fracture, quando restituitur, & remanet membrum debilius,
& minus quam naturalis magnitudinis modus requirit,
Caput XXI.

Fractura ossis quando restituitur & remanet membrum post curationem paruum debile. Hoc fit propter causas multas. Quarum una est multitudo solutionis ligamenti, et ligationis arctioris, aliæ uero non apte, aut propter superfluitatem stricturæ ligamentorum, ut membrum ali non possit, ligamento alimentum prohibente ut non queat peruenire ad membrum, aut propter multitudinem embrocationis superflue, aut propter motus superfluos exercitationemque membri immodicam, potissimum tempore alieno, aut propter paucitatem sanguinis in corpore infirmi & debilitatem eius. Curatio nimis & præter naturam tenuitatis est, cibare infirmum & tenerum facere corpus eius, donec multiplicetur sanguis in eo, & administra balneum, & effice ut gaudeat & lætitia afficiatur infirmus, ut feratur sanguis per omnia membra, euocat enim gaudium, tristitia autem includit, deinde pone picem super membrum ut attrahat pix nutrimentum multum, & sæpe affundat membro aquam tepidam donec fluat nutrimentum, & redeat ad figuram suam naturalem.

T De curatione

De curatione osium fractorum quando restaurantur tortuose, & prohibet tortuositas, operationem naturalem, Caput XXII.

Tortuositas quando accidit membro post sanationē eius, & eminentia ossi fracto, aut nodatio, & scedatur per illud forma membri, tamē mēbrum non prohibet ab operatione sua naturali. Cautē stolidorū medicorum exemplo, denuo membrum loco suo & sanitati restitutum, frangas. Nam inuenti sunt adeo amentes qui hoc fecerūt. Quod temerarium & insanum factum perdit saepe aliquod membrum, nonnumquam totum hominem perdit. Et hæc quidem operatio uituperabilis est ualde, uerū si claudicatio uel nodatio sunt recētes, tunc oportet ut embrocetur cum aqua in qua decoctæ sunt herbæ mollificantes, sicut folia altheæ & radix eius, melilotum, & illis similia, & fiat ei emplastrum mollificatium, sicut diachilon decenter factum, aut sumatur mucilago radices altheæ, & cōcutiatur cum adipe gallinæ, aut oleo sesamino, & emplastretur cum eo, aut sumantur ficus pingues, & terantur cum fimo columbino, & similibus illis ex medicinis, quæ nominantur diminuentes consolidationē, & quandoq; soluitur nodatio fricatione assidua, & leui quæ sit manibus humidis. Et moueatur membrū in omnes partes, motus enim uehemens minuat. Si autem tortuositas iam inueterata & fortis facta est, & conuersa est in lapidem, ut amplius non possit curari sine ferro, tunc oportet ut secetur superior eius pars & soluatur continuatio eius ossis, & incidatur quod superfluit ex nodatione aut osse, cum incisorijs subtilibus. Hæc omnia administranda sunt magna cura & solitudine.

De dislocatione seu luxatione, Cap. XXIII.

Dislocatio est exitus alicuius iuncturarum à loco suo, quare prohibetur à motu suo, & scedatur figura membri, & infirmo accidunt dolores, & læsiones uehementes. Quum ergo accidit alicui dislocatio, tunc oportet statim ad reductionem eius festinare, neq; tardet eam omnino. Nam si tardatur apostematur locus, & fit difficilis reductio dislocationis, propter illud non oportet ut moueatur, neq; tendatur si apostema acciderit, quoniam multotiens facit accidere spasmus & dolores lædentes. Verum quando accidit illud, tunc oportet ut properes ad phlebotomiam infirmi, deinde dimittatur donec quiescat apostema, postea embrocetur membrum cum aqua calida, & oleo, deinde reducatur leniter & curetur quodlibet membrum suis remedijs de quibus dicemus suo loco.

Etego

Etego quidem iam disposui huius loci ordinem qualis fuit in fracturis scilicet à superiore corporis parte usq; ad infimas.

De curatione dislocationis mandibule inferioris, Caput XXIIII.

Mandibulæ illæ duæ dislocantur luxanturue raro, & dislocatio ambarū fit duobus modis, aut enim remouentur à locis suis remotione parua, & mollificantur parumper, aut dislocantur dislocatione completa, donec mollificentur ad partem pectoris, ut fluat salua infirmi, & non possit tenere eam, neque possit claudere os suum, & inuoluatur lingua eius cum sermone. Quando autem dislocatio eius est parua, tunc redit in pluribus dispositionibus ultro, aut adhibito paruo admodum auxilio. Si uero dislocatio eius est completa, tunc oportet ut administretur reductio eius uelociter, & non tardetur penitus. Teneat minister caput infirmi, & intromittat medicus pollicem manus suæ unius in radicem mandibulæ dislocationis intra os eius, si dislocatio est à parte una. Aut intromittat utrumque pollicem simul, si dislocatio est à duabus partibus, & reliqui digiti manuum ambarum sint extra, quibus æquet. Et præcipe infirmo ut mollificet mandibulas suas, & moueat eas ad omnem partem, & medicus æquet mandibulam, & impellat mandibulam, donec redeat ad locum suum. Quod si difficilis sit reductio eius, præcipue si sunt ambaræ mandibulæ luxatæ, tunc administra uaporationem cum aqua calida, & oleo, donec fiat facilis reductio ambarum omnino, sicut diximus. Cum ergo redeunt, & æquatur, & clauditur os infirmi, & non mollificant, tunc pone super eas puluillos pannorum cum ceroto, quod sit factum ex cæra & oleo rosato, deinde ligetur leniter ligamentis mollibus. Et sit somnus infirmi super dorsum suum, & caput eius sit stans intra duo puluinaria, ut non moueat ipsum, neque ad dexteram, neque sinistram, neque cogatur aliquid masticare, imò detur cibus sorbitio lenis, donec remouēantur dolores, & firmetur mandibula, tunc comedat quod uult. Et administretur primum cibus mollis, & comminutus ut non laboret aperiendo os, propter commestionem & potum, donec nodetur mandibula, & sanetur. Quod si difficilis fiat reductio mandibularum quando dislocantur, & non conuertuntur ad loca sua, tunc multotiens accidunt inde febres, & soda assidua, & saepe uomit cholera puram. Cum ergo uides illud, tunc scias

T a quia

quia est letale signum, & plerunque moritur ille cui accidit illud, in decem diebus.

De reductione dislocationis furculæ & extremitatis humeri.

Caput

XXV.

FVrcula quidem non dislocatur ex latere intrinseco, propter continuationem suam cum pectore. Et dislocatur quandoque ad exteriora, declaratur illud sensui. Et restauratio eius est talis, iaceat infirmus super dorsum suum & extendat brachia sua, deinde fortiter coartat locum manu tua, nam nisi aliquid aliud impediatur, hoc modo restituitur, deinde pone super ipsam emplastrum & pulvillos, & stringe eam. Extremitas uero eius sequitur cubitum & continuatur cum eo, & ualde raro dislocatur. Quod si dislocetur aliquando, tunc oportet ut reducatur & æquetur, quemadmodum supra abunde est à nobis explicatum, ubi restitutæ partes luxatæ fuerint, tum pone super ipsas emplastrum, & pulvillos, & strictionem, & præcipe infirmo tranquillitatem animi, & quietem, donec sanetur. Et eadem curatione reducitur extremitas humeri quando separatur etiam à loco suo.

De reductione dislocationis humeri, Cap.

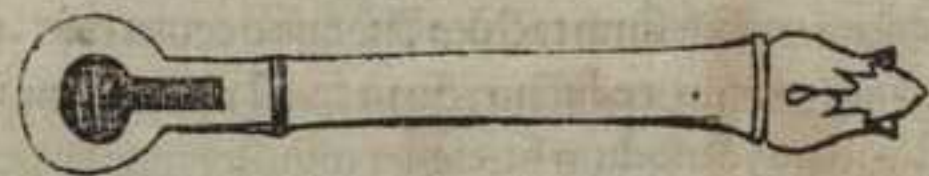
XXVI.

Humerus luxatur plurimum tribus tantum modis. Quorum unus est ut dislocetur ad partem titillici ad inferiora, & secundus est, ut dislocetur ad partem pectoris. Et aliquando dislocatur ad superiorem partem humeri, & illud fit raro, & non dislocatur ad posteriora propter spatulam, & non dislocatur ad anteriora propter nervos. Et plurimum quidem dislocatur ad inferiora uersus titillicum, præcipue in illis quorum carnes sunt paucae, quoniam egreditur & ingreditur in eis uelociter. In illis autem quorum carnes sunt multae, contra fit, luxatur enim non leui causa, nec restituitur facile. Nonnunquam accidit quibusdam hominibus percussio, aut casus, & apostematur humerus apostemate calido, & imperiti artis iudicant membrum esse luxatum, cum ergo affectum ignorēt non possunt non plurimum errare in medendi modo. Necessesse est ergo ut recte curaturus per cognitam habeat naturam affectus, & loci affecti naturam, hæc si ubi explorata sunt, tunc procedas in curatione, & cognoscitur dislocatio quod est ad interiora uersus titillicum, ut distinguatur inter humerum dislocatum, & humerum sanum. Nam sunt signa manifesta, in capite enim humeri est concauitas,

est concauitas, & sub titillico ad tactum caput humeri quasi ipsum sit os, & non potest infirmus reducere manum ad aurem suam, neque mouere eam naturalibus motibus. Et similiter si dislocatur uersus pectus, aut ad uersum, tunc tu senties manifestum tactum, neque occultatur. Et huius quidem dislocationis fit facilis reductio, quando est recens, aut infirmus est puer. Et reductio in hunc modum fit, eleuet minister manum eius ad superiora, deinde pone tu pollices tuos sub titillico eius, & eleua fortiter iuncturam sursum ad locum suum, & minister eleuet manum eius & extendat eam sursum, deinde ponat eam inferius, sic enim celeriter restituitur. Si autem non redit per illud quod diximus, & sunt à principio quo accidit dislocatio dies multi & est inueterata luxatio, tunc oportet ut balneetur infirmus in aqua calida, & administretur embrocatio quæ mollicat & lenit. Decoquatur radix altheæ, scenugræcum, melilotum in aqua, & administretur, deinde relupinetur infirmus super dorsum suum, & ponatur sub titillico eius sphaera ex lana quæ sit mediocris quod attinet ad strictionem, deinde ponat medicus calcaneum suum super sphaeram, & eleuet caput humeri fortiter, & attrahat manum infirmi ad inferiora, & minister alius teneat caput infirmi, ut non moueatur ad inferiora, hoc modo statim restituitur. Si uis, reduce eum secundum hunc modum: Fac ut præsens sit tibi minister qui sit longior & stet à parte lateris, & intromittat humerum suum sub titillico infirmi, & eleuet titillicum eius ad superiora, ut sit infirmus suspensus in aëre, & minister alius trahat manum suam infirmi ad inferiora uentris eius. Si autem infirmus est leuis, tunc oportet ut suspendatur cum eo aliquid aliud ut grauet ipsum, nam dislocatio redit statim. Et reducitur etiam secundum modum alium. Figatur intra lignum longum, cuius caput sit sit rotundæ figuræ, sicut manica mortarij quod non sit crassum, neque subtile, deinde ponatur sub infirmo, postquam ponuntur super caput ligni panni lenes, & infirmus stet erectus secundum longitudinem ligni, & extendatur manus eius ad inferiores partes, & extendatur corpus suspensum totum sursum fortiter. Nam si hæc recte seceris, redibit quod luxatum est, in locum suum cito. Quod si nec sic restituere luxata poteris in suum locum, tenta hoc modo: Accipias lignum cuius longitudo sit quantitas duorum brachiorum, & eius latitudo quantitas quatuor digitorum, cui sit caput rotundum, ut facilius intromitti possit in pro-

T 3 fundum

fundum titillici, secundum hanc formam.

Deinde ligentur super caput rotundū panni lenes, ut non lædat lignū infirmum, postea ponatur sub titillico infirmi, extendatur manus, aut brachium super lignum usque ad inferiora, & ligetur lignum super adiutorium, & brachium, & extremitatem manus, deinde ponatur brachium super gradū scale per latitudinē & extendatur manus ad inferiora, & dimittatur reliquū corpus suspensum à parte altera, iunctura enim sic in suum naturalē locum statim redibit. Cū ergo restitute fuerint suis locis partes quocunque modo fiat, tunc oportet ut ponas sub titillico sphaeram quantitatē ex lana, deinde pone emplastrum præparatum ex puluere molendini cum olibano, & albumine oui super humerum totum, deinde stringe sub titillico strictura apta & conuenienti, & reuoluatur ligamentum super emplastrum desuper, & annectatur manus eius ad collum ipsius, & sic dimittatur, neque moueatur manus eius septem diebus. Et oportet ut utatur cibo infirmus pauco, donec membrum confortetur. Hoc enim faciet ad sanationem eius, deinde utatur ampliori post septem dies & exercitetur mediocri motu. Si ergo firmatur & non mollicatur, scias esse sanatum. Si uero iunctura dislocatur multotiens propter humiditatem quæ accidit ei, aut propter causam aliam, & his rationibus non potest curari, tunc oportet ut administretur in ea cauteriū cum tribus ramis, quod faciat tria cauteria, quod instrumentum est supra descriptum, ubi de cauterijs tractauimus. Quod si fiat hoc totum, & soluatur ligamentum post septem dies & non firmatur iunctura, tum reducatur emplastrū & strictura super ipsum. Si autem non firmatur sed cadit & non potest eleuari ad superiora, tunc scias quod nerui eius qui sunt ad caput humeri iam incisi sunt, aut extensi, aut mollicati, & scias quod iunctura nunquam figetur in loco suo cum sic sunt affecti nerui. Dislocationis autem, quæ sit uersus pectus, & mammillam, aut

lam, aut ad posteriora, reductio fit cum impulsione & extensione cum manibus donec redeat, & administratur in ea reliqua strictura, & cura de quibus satis est dictū, non est autem cessandum donec sanetur. Quod si accidat post sanationem grauitas in membro, & tarditas in motu eius, tunc utatur infirmus balneum multotiens donec leniatur illa grauitas, & redeat ad naturam eius primam.

De curatione dislocationis cubiti,

Cap.

XXVII.

Iunctura cubiti dislocatur non facile, & similiter restituitur in locum suum non facile. Et ipsa quidem dislocatur ad omnes partes, & præcipue ad anteriore, aut ad posteriorem. Et eius dislocatio satis apparet & manifesta est, quoniam cadit sub uisum, & sub tactum, secundum quancunque figuram dislocetur. Et quando coniungis cubitum dislocatum cum sano statim manifeste uidebis luxata iunctura sit. Concauatur enim iunctura, & non potest duplicare brachium, neque tangere cum eo humerū suum. Et oportet ut properes & reducas dislocationē statim antequam accidat apostema calidum. Nam si accidat apostema calidum difficilis fit eius reductio, & fortasse non sanatur omnino, præcipue quando est ad posteriora. Est enim deterior omnibus speciebus dislocationis, & uehementioris doloris, & multotiens sequitur eam mors. Et restauratio eius est (quando est ex eis quæ possibile est reducere) ut extendatur manus eius duabus manibus, & brachium eius sit expansum, & manus sint supra cubitum & sub eo. Et ipse impellat iuncturam cum pollicibus manuum suarum simul, aut cum radice palmæ, donec redeat ad locum suum. At si dislocatio est ad interiora, tunc redit ita ut duplicet manum cum manu sua, donec percutiat cum radice palmæ suæ cubitum qui est contrarius. Quod si dislocatio non obedit ad reductionem, tunc administra extensionem uehementē ualde. Et extendant brachium duo ministri, & teneant ipsum duo ministri, ut non moueatur dum extenditur, deinde reuoluatur brachium ad omnem partem, post inuoluatur brachium panno duplato longo, aut alio ligamento lato. Et quando tangit medicus manu sua iuncturam, moliter inungat ipsam oleo, & sit illud ex eis quæ iuuant in lubricitate iuncturæ, deinde impellat iuncturam impulsione uehementi donec redeat.

T 4 Et post

Et post reductionem eius oportet ut ponatur super ipsam emplastrum in quo sit siccitas, & exiccatio cum albumine oui, & stringatur strictura decenti, & suspendatur brachium à collo infirmi, & dimittatur diebus aliquot, deinde solvatur. Si ergo firmatur iunctura in loco suo, tunc solve ligamentum ab ea & dimitte ipsam: Sed si uides iuncturam non bene stringi, tunc itera emplastrum, & ligamentum, & dimitte ipsum diebus aliquot donec stringatur, deinde solve ipsam. Si autem accideret ei gravitas post reductionem iuncturæ, tunc administra humectationem in balneo, & fricationem mollem, & compressionem, donec mitigetur & leniatur, aut pone super iuncturam natem arietis pinguem. Deinde ligetur & dimitte ipsam super eam die & nocte, postea aufer eam & mitte ipsum in balneum. Cum ergo sudat, tunc frica iuncturam fricatione temperata. Iterumq; mitte hominem in balneum, atq; etiam tertio, donec leniatur. Et si uis pone super ipsam sterus uaccinum humidum calefactum cum butyro, & stringe super ipsum, fac illud aliquoties, ipsa nanque lenitur, & redit ad dispositionem suam.

De curatione dislocationis almahasse, id est, iunctura quæ est inter brachium & manum, Caput XXVIII.

Iunctura quæ est inter brachium & manum, multoties dislocatur, & reditio dislocationis eius est facilius quam aliarum iuncturarum. Verum tamen oportet ut uelocitas sit in reductione dislocationis eius in hora in qua dislocatur antequam apostemetur locus, aut accadat in eo apostema calidum. Et reductio dislocationis eius est, ut ponas iuncturam illam luxatam, super tabulam & extendat minister manum eius, & ponat medicus palmam suam super eminentiam iuncturæ, & impellat eam donec redeat. Veruntamen oportet ut consideretur, si palma iam recessit ad uentrem manus, tunc ponat infirmus dorsum manus suæ super tabulam cum extenditur & reducitur, & si dislocatio est procedens ad dorsum manus, tunc sit positio manus eius intrinsecæ super tabulam, ut cadat manus medici super ipsam eminentiam iuncturæ. Si ergo redit statim, bonum est, si non, tunc stringe eam cum emplastro, sedante apostema, & dimitte ipsum, neque iteres illud. Porro si iunctura illa restituta in locum suum, destituitur motu prorsus aut magna ex parte, & mollicatur manus, & non potest stringere

stringere aliquid, tunc scias quod nerui sunt abscissi, aut attriti. Cū sic oblatus sunt nerui, non est aliud auxilium nisi ut stringatur cum cauterio prope casum eius, quod tamen raro confert. Cum ergo iunctura illa restituitur in suum naturalem locum, tunc pone super ipsum emplastrum, de quo diximus, deinde stringat et dimittatur diebus quinque, postea solvatur et dimittatur, & exercitetur manus. Si autem accidit in ea aliquid gravitatis, tunc leni eam cum aqua calefacta, & fricatione aliquoties donec leniatur.

De curatione dislocationis digitorum, Cap. XXIX.

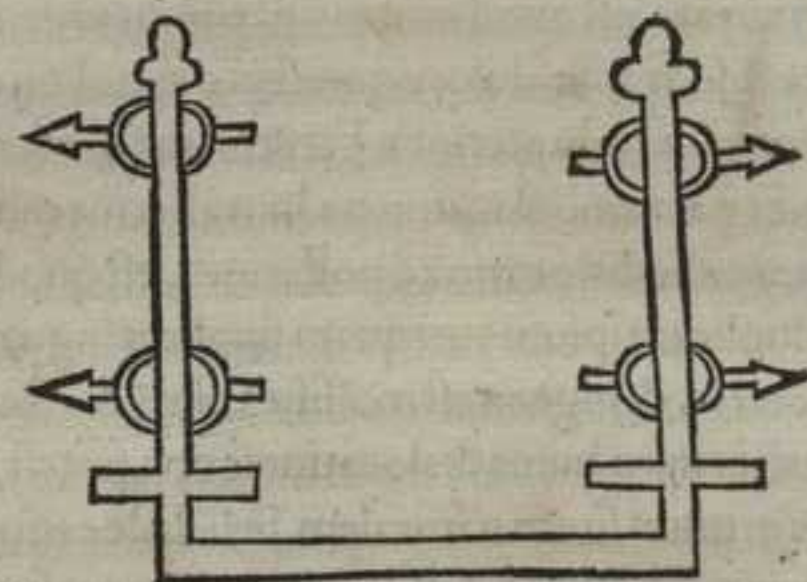
Quandoq; dislocantur ad omnem partem. Quando ergo ex eis dislocatur digitus ad dorsum palmarum, aut uentrem eius, tunc extendere digitum, & impelle dislocationem pollicibus tuis, donec redeat, deinde sustenta caput digiti, & suspende ipsum uersus partem ad quam dislocatur, & dimitte ipsum duobus diebus, deinde suspende eum & extende ipsum donec æquetur rectus. Curabis digitum ita luxatum nocte dieq; & non cessas ipsum soluere, & exerce inter diu eum motu, & liga ipsum in nocte, fac illud diebus aliquot donec stringatur. Et similiter fac cum eo si dislocatur ad uentrem manus. Et liga eum ad partem ipsam, & omnia administra eo modo sicut diximus. Et similiter fac cum eo quando dislocatur ad reliquas partes.

De curatione dislocationis spondilorum dorso, Cap. XXX.

Dislocatio completa, quando accidit alicui spondilorum dorso, aut colli, aut remouentur spondili multæ à locis suis, tunc non est in ea curatio, sed mors excipit infirmum. Et signum illius est, quod egestio infirmi egreditur absque uoluntate, neque potest tenere eam. Et multoties mollicantur ex eo quedam membra eius, aut utrumque crus, aut ambo brachia, aut oculi, aut remouetur spondilus unus de loco suo. Multoties enim remouetur, & multoties fit remotio eorum ad quatuor partes. Illa ergo quæ remouetur ad posteriora, nominatur gibbositas. Curatio uero eius est, ut causam morbi cognoscas, & qua acciderit ætate, & num inueterauerit morbus: Si enim gibbositas accidit à pueritia, tunc non est quod speres ullo modo curari posse. In illa autem quæ accidit à casu, aut percussione, aut similibus docuerunt antiqui modos curandi multos prolixè, & multa dixerunt superuacua, quorum scilicet nullus est usus in operibus artis, totam illam tractationem, utilia & in arte necessaria solum adscripsi

adscripti, resecavi quæ uidebantur nihil ad usum artis facere. Ego uero iam abbreviaui, & formaui instrumentum alio planè modo quam est illud quo ueteres usi dicuntur. Dico ergo quod gibbositas quæ accidit ab anteriori parte in pectore non potest curari, & similiter illi quæ fit ad duos latera nemo mederi potest. Et nulla curatur nisi illa quæ accidit in dorso, mendendum est autem illi hac ratione, extendatur infirmus super faciem suam, super podiū æquale prope parietē, & expanda tunc sub eo stramentū humidum, ut non lædatur pectus eius, deinde ponatur lignum rectum fixum in fouea intra in extremitate podij circa caput eius, & lignum aliud circa pedes eius in extremitate altera podij. Et minister teneat lignum, & sit non firmatum in fouea, & minister alter teneat alterum, secundum illam formam, deinde inuolue super caput infirmi, & sub titillcis eius ligamentum lene, firmum, & extende extremitatem ligamenti ad lignum, quod est apud caput eius, & liga ipsum in eo, deinde stringe ligamentum aliud supra anchas eius, & supra genua ipsius, & apud cauillas eius, deinde coniunge & colliga ligamenta omnia in ligno altero, quod est apud pedes eius, deinde extendant ministri ad partem ligni ligamentum, ut non remoueantur duo ligna ex locis suis in quibus sunt fixa, ueruntamen non sunt firmata sicut diximus, & medicus ponat fortiter palmas suas super spondilum, donec redeat. Si autem non redit per hanc curationem, tunc accipe tabulam cuius longitudo sit circiter tria brachia, & caua in pariete, de quo diximus quod est prope infirmum, locus in quem ingrediatur extremitas tabulæ, deinde pone medium tabulæ super spondilum, & ponat pedes suos medicus super extremitatem alteram, & stringat bene, donec coartetur spondilus, & redeat ad locum suum. Sunt & aliæ rationes curandi hæc: Figas in terra apud caput infirmi in postremo podij duo ligna, quorum longitudo sit brachij unius, & apud caput podij etiā duo ligna, & sit longitudo quæ est inter unumquodque etiam lignum palmi unius, & sit in unoquoque ligno foramen in quo moueatur curuum, & firmentur ligna in terra, ne moueantur omnino, & intromittatur lignum rotundū, quod est tornū in quo reuoluit ligamentū in duobus foraminibus. duorum lignorum, & in extremitate eius sit foramen in quo firmat lignū, cuius longitudo sit palmus cum eo quod reuoluit, et in duobus lignis alijs est simile illi, deinde stringe ligamēta quæ strinxisti in pectore infirmi in torno quod est iuxta caput eius, & ligamenta quæ strinxisti in cruribus eius in torno, quod est apud pedes eius,

eius, deinde stet ad omne tornū minister qui torqueat manum suam cum licinio quo reuoluitur tornum, & medicus æquet spondilū, sicut diximus. Et hæc est forma torni & podij.

Postquam redit spondilus in locum suum & æquatur locus, tunc oportet ut ponas emplastrum exiccatiuum cum albumine oui, deinde stuppam, postea pone super emplastrum ascellam ex tabula, cuius latitudo sit trium digitorum. Et sit longitudo tanta ut capiat locum gibbositatis, & super partem spondilij sani, deinde ligetur cum ligamento, quod diximus, & utatur infirmus nutrimento subtili, donec sanetur. Quod si remaneat quiddam eminentiæ in loco in fine sanationis, tunc oportet ut administrentur medicinæ quæ mollificant & leniunt cum administratione tabulæ de qua dictum est in precedentibus. Et in usu iam est ut administretur in illo lamina plumbi. Et quandoque accidit eminentia in postremo spondilorum dorfi quæ eminentia cum non sit luxatio, sed os quod eminet. Quare non debes eius curationem tentare, hoc remediorum auxilio, nam magnum est periculum ne homo moriatur.

De curatione anche dislocatæ, Cap. XXXI.

Iuncturæ anchæ, & iuncturæ humeri non accidit nisi dislocatio tantum, neque accidit eis quod reliquis iuncturis. Et iunctura quidē anchæ dislocatur quatuor modis, uel in quatuor partes, luxatur ad interiora aut exteriora, & ad anteriora, & posteriora. Et plurimum quidem dislocatur ad interiora, & parum dislocatur ad anteriora, aut ad posteriora. Et curationis dislocationis eius ad interiora est, quando tu coniungis crus infirmi sanum cum luxato apparet longius genu eius est eminentius sano, & non potest

potest infirmus duplicare pedem suum apud inguen, & est locus qui sequitur inguen affectus apostemate calido, propterea quod caput coxæ iam peruenit illic. Et signum eius cui accidit dislocatio ad exteriora est, quod sunt accidentia eius contraria istis accidentibus. Et signum eius cui accidit dislocatio ad anteriora, est quod omnino expandit crus, ueruntamen non potest duplicare ipsum absq; dolore qui est in genu. Et si conatur ambulare non potest super illud ad anteriora. Et retinetur urina eius, & apostematur inguen eius. Et cum ambulat alter pedum alterius calcaneum lædit. Et signum eius cui accidit dislocatio ad posteriora, est quod non expandit genu, neq; potest duplicare ipsum antequam duplicet inguen, & est crus eius etiam breuior altero, & inguen est mollificatum, & est caput coxæ apud locum ilei. Reductio uero huius dislocationis non potest recte fieri, nisi penitus cognoscas artuum situm naturalem. Et si dislocatio est uetusta, & est illi idonea medicina adhibita, & nihilominus remanet secundum dispositionem suam, tunc non est in ea curatio omnino. Non ergo est consilium sapientius tangere illam, nam curari non potest. In illo autem cuius dislocatio est recēs, & est luxationis una specierum quatuor à nobis iam commemoratum, tunc propera ad hoc ut uoluas iuncturam, & extendas ipsam ad anteriora, & ad exteriora, & moueas eam in dextram & sinistra, sic enim sæpe redit, & non indiget alia cura. Si autem non redit hoc modo, tunc oportet ut adhibeas ministrum fortem, & extendat crus luxatum ab inferiori parte, aut manibus suis, aut ligamento, quod ligatur supra eius genu, & minister alius extendat manum eius desuper, ita ut intromittat manus suas sub titillicis eius, deinde stringat ligamento leni super radicem coxæ & teneat extremitatem ligamenti alius tertius. Et sit extensio eius, aut ab inferiori à parte inguinis ad partem furculæ, aut à posteriori ad partem dorsi. Et fiat extensio earum omnium simul, ita ut eleuetur homo luxationem passum cum corpore suo à terra, & remaneat pendēs. Hæc ratio mendendi per extensionem communis speciebus quatuor. Si ergo redit dislocatio hac curatione erit bonum, & si non, tunc necesse est singulis speciebus suam propriam adhibere curationē. In reductione quidem propria eius speciei, quando dislocatio est ad interiora, oportet ut resupinetur infirmus super latus suum sanum, deinde ponatur ligamentum super radicem coxæ, in eo quod est intra caput coxæ, & locum qui est sub inguine. Deinde extende ligamentum sursum à parte inguinis ad anteriorem partem corporis

corporis ad partem furculæ, deinde accipiat minister alius fortis brachia eius, & muniat locum crassum coxæ luxatæ, & uehementer extendat ad exteriora, sic enim solet redire in locum suum. Et hæc species est curæ facilioris reliquis speciebus, qua reducitur hoc membrum. Si autem hæc curatio non sufficit, membrumq; luxatum restitui hoc modo non potest, tunc oportet ut ligentur ambo pedes hominis simul, ligamento forti leui super utrumq; calcaneum, & super utraq; genua, & sit longitudo cuiusq; ligamenti pro quantitate partium. Et sit crus infirmi extensum plus altero quantitate duorum digitorum, deinde suspendatur infirmus super caput ligni quod sit in domo, & sit longitudo eius à terra quantitas duorum brachiorum, deinde præcipe iuueni forti ut muniat caput coxæ, in omnesq; partes moueat donec in naturalē locum restituat, sic enim sæpe celeriter iunctura redit ad locum suum. Cum autem in exteriorē partē luxatio tendit, alia ratio est reducendi luxatas partes, oportet enim ut iaceat infirmus super podium, quemadmodum narrauimus in habente gibbositatem. Et stringatur ligamentum super crus eius, & super pectus eius, deinde ponantur duo ligna, unum ad pedes eius, & alterū iuxta caput, deinde ponatur additum in medio podij fixum bene, super quod inuoluti sint panni humidi, ut non lædat infirmum, ut sit lignum inter coxas eius, ut non attrahatur ad inferiora dum extenditur, deinde extendant ministri diuersi in diuersas partes, & medicus æquet reductionem manu sua. Si ergo hoc modo restituitur, & manet sanaturus, nihil est quod requiras amplius, sed si non potest hac ratione reduci in locum suum, pone super ipsam tabulam & preme ipsam, sicut diximus in gibbositate æqualiter. Oportet autem ut iaceat infirmus super latus suum sanum. Et quando dislocatio est ad anteriora, tunc oportet ut extendatur crus infirmi uelociter, & ponat medicus palam manus sue dextre super inguen infirmum, deinde coartet ipsum manu altera. Et cum illa coartatione pone ipsum extensum ad inferiora ad partem genu. Et si dislocatio est ad posteriora, tunc oportet ut extēdatur infirmus ad inferiora, & sit eleuatus super terram, imò oportet ut sit positus super rem duram, sicut oportet etiam si dislocatur ancha eius ad exteriora, sicut illud quod diximus de accubitu eius super duas anchas, & est super faciem suam, & ligamenta extensa, quemadmodū diximus supra. Et oportet ut administretur compressio cum tabula etiam super locum ad quem egreditur iunctura. Cum ergo cōpletur reditio, quemadmodum naturalis

habitus exigit. Porro si cupis scire an mēbrum loco suo sit restitutū, extendas duo crura infirmi, & quādo uides ea æqualia, & infirmus stringit crus suum, & expandit ipsum, tunc scias quod redit membrum in naturalē habitum, tunc cōiunge duas coxas, & pone emplastrum, & stringe firmo & apto ligamento, ita ut non moueatur ancha ad aliquam partium, & infirmus quiescat tribus diebus, aut quatuor, deinde solue ligamentum & emplastrū. Et compara crus cum altero, si uides ea æqualia in statu, tunc scias quod dislocatio iam firmata est. Igitur ambulare poterit paululū primum & sic pedetētim uenire ad exercitationes ualidiores. Si uides aliquid mollicationis, tūc redi & emplastra illud, & stringe sicut prius, & dimitte illud tribus diebus, deinde solue illud, & denuo pedetētim ambulet, nec ualidius exerceatur primo aliquot diebus, donec confortetur bene.

De cura dislocationis genu,

Cap.

XXXII.

Genu dislocatur tribus modis, scilicet ad exteriora, inferiora, & ad interiora. Et nō dislocatur ad anteriora. Cum uoles scire an genu sit luxatum, precipias infirmo ut applicet crus ad coxam suam. Si non adhæret cum coxa, tunc scias quod genu est dislocatū. Et restauratio luxati genu est communis omnibus dislocationis modis. lubeas sedere in firmū erectum, ita ut extendat crus suum si potest, adhæreat dorso tuo, & pone pedem eius inter pedes tuos, deinde adhærere fac genu eius cum palmis tuis & reta eas inter digitos tuos super genu eius, deinde fortiter applica cum palma tua duo latera genu eius. Et minister alius extēdat pedem eius donec redeat genu ad locum suū. Et signū restitutæ partis luxatæ est, quod adheret crus cum coxa sine magno dolore, deinde emplastra ipsum, & adhærere fac crus cum coxa, deinde liga simul cum uitta tribus diebus aut quatuor, deinde solue ea, & non utatur infirmus ambulatione aliquot diebus, donec confortetur. Si autem luxatio ita restitui non potest, tunc ad ministra extensionem fortem cum ligamentis anchæ, donec redeat, cuius curationis meminimus cum ageremus de remedijs anchæ.

De curatione dislocationis calcanei, Cap. XXXIII.

Calcaneus quandoq; parum luxatur, & quandoq; dislocatur prorsus. Et dislocatio eius fit ad interiora, aut ad exteriora. Et signum dislocationis eius est, calcaneus inflatus procedēs ad partē ad quā dislocatur. Curatio autem huius luxationis est facilis. Oportet autem ut extendatur manibus, & æquetur donec redeat. In curatione autem eius quando

quando dislocatur prorsus oportet ut facias sedere infirmum rectum & teneat ipsum minister ualidus à posteriori parte dorso in medio ipsius, deinde tene tu cum manu tua dextra pedem eius à superiori parte eius, & cum manu tua sinistra ab inferiori parte pedis eius in loco cauillæ deinde trahere pedem ad te cum manu tua dextra, deinde cum sinistra atq; hoc bis facito, deinde extēde cum sinistra, & impelle pectus pedis cū dextra uersus crus. Et illud quoq; bis facito, sed leniter, ut non magno afficiat dolore, deinde impelle pectus pedis ad crus, & hoc ter fac, & tu trahes cauillam. Si ergo, ubi hoc feceris semel atq; iterū, redit in locū suū secundū hunc modū, & uides pedem æquatū, est bonum. Et si non, tunc itera eandem curam tandem restituetur. Si autem omnino hac ratione non potest curari, tunc iaceat infirmus super dorsum suum super terram, & fige paxillū in terra firmatum ualde, ut cadat inter coxas eius, & ubi inuoluisti super ipsum pannum ut non lædat infirmum, teneat minister coxam eius, postea extendat minister alter pedem, aut cum manibus suis, aut cum ligamento quod liget super collum pedis, deinde extēdat uterq; minister ita ut bene & satis ualide liget. Et paxillus stet inter duas coxas infirmi, retinēs eum ut non attrahat corpus suum ad inferiora, deinde equet medicus dislocationem manibus suis & minister alter teneat crus sanum ad inferiora. Sic enim sæpe solet luxatio restitui breui tempore. Quando ergo redit dislocatio, & est satis spectata tibi sanitas redictionis eius, tunc pone emplastrum & stuppā, & stringe ipsam ligamentis firmiter, & liga pedem ligamēto ad crus. Et oportet ut caueas uel timeas de neruis qui sunt supra calcaneum posterius, ut non sit ligamentum super eos uehemens, & lædat eos, deinde dimitte ipsum duobus diebus, aut tribus. Quod si laxius erit ligamentum stringe ipsum, deinde solue ipsum in die tertio, aut quarto, & prohibe infirmū ab ambulatione quadraginta diebus. Si uero conatur ambulare ante illud tempus, non est quod sis securus, nam rursus loco mouetur luxata pars & corrumpitur ita ut postea non facile recipiat curationem. Quod si accidat apostema calidum, tunc oportet ut tu administres ad sedationē eius, illa quæ sæpe diximus iam suis locis.

De curatione dislocationis digitorum pedis, Cap. XXXIII.

Oportet ut æquetur quod dislocatur ex eis cum extensione pauca absq; labore. Et illud quidem non est difficile. Si autem dislocatio est in quibusdam nodis digitorum pedis, tunc oportet ut po-

V 2 nat infirmus

nat infirmus pedem suum super locum equalem terræ, aut super tabulam & stet sicut ambulans, deinde tu sta & pone pedem tuum super illud quod eminet ex illis iuncturis, & calca illud cum pede tuo fortiter donec redeat, ut uideas ipsum iam æquatum, & non appareat in loco eminentia, deinde pone sub uentre pedis eius tabulam quæ capiat pedem totum, cui sunt duo capita, deinde stringe ipsum strictura apta firmaq; tribus diebus, deinde solue ipsum, & iube quiescere eum ab ambulatione diebus multis donec stringatur, & ita confirmetur ut nullum periculum sit amplius ne redeat, rursusue luxetur.

*De speciebus dislocationis quæ fit cum uulnere, aut cum fractura,
aut cum utrisque simul, Cap. XXXV.*

Siquid ex illo accidit, & moliris curatione & restaurationem eius, scire debes quod plerunque huiusmodi luxationes cum uulneribus coniunctæ, letales sunt. Propterea non est temere quicquam agendum, aut conandum huiusmodi malo. Nec est idoneus ad hæc tractanda, nisi qui est prudens in arte, longi usus, misericors, pius, cunctator, non audax, neq; præsumptuosus, & utatur in principio medicinis quæ sedet apostema calidum. Predicendo periculum, caueat hic prudens medicus ne seipsum & saluberrimam artem medicam dedecoret infametur, quod fit cum in morbis deploratis & letalibus, spem faciunt non solum perituris, quod nihil obest, sed etiam familiaribus, astantibus & amicis ægrotorum. Vbi igitur prædixeris pericula, conare reductionem eius statim in principio rei antequam accidat apostema calidum. Cum igitur membrum restitutum fuerit in suum quæ debet habere natura locum, tunc administra regimen quod prohibeat & sedet apostema calida, & cura uulnus. Oportet diligenter omnia expurgare & auferre quæ prohibent restitutionem & conglutinationem. Quid autem hic agendum sit ex supra dictis pete. Porro quod sæpe iam monui, denuo repetendum duxi. Nempe quod prudenti uiro medico etiam atq; etiam cauendum est ab omni uanitate & mendatio, nihilq; facit ex avaritia, sed in omnibus ita faciat & ambulet, ut sciat se habere testem peruidetem omnia deum, rerum omnium sapientissimum opificem & curatorem. A quo est omnis uirtus, omnis medicina, omnis in omnibus successus, cui soli sit omnis gloria, Amen.

*Ufus curandi & instrumentorum idoneorum depictæ effigies autore
Albuca se libri ultimi finis.*

HVMANI CORPO- 233

RIS, INTERIORVM ET EXTERIORVM,
morbis medendi ratio methodica, autore

Rolando, Liber I.

P R A E F A T I O.

Ost mundi fabricam eiusq; decorem, de terrestri substantia Deus hominem formare, uitamq; spiraculum in eo, uelut de coelesti uoluit inspirare, de terrestri quidem, seu debili fragiliq; materia, ut ponderis sibi grauedinem inesse; de caelesti uero, uelut de pura, sublimi, gloriosaq; substantia, ut conditori simile celestibusq; in gratia coequalē cognosceret, ac de uno scilicet terrena perciperet, de alio diuinis cultibus sese rationabiliter subderet. Hunc ergo deus forma, sapientia sine defectu ditauit, liberi arbitrij prerogatiua gloriosissima decorauit: & quod ei faciendum uel non faciendum foret, diligentissime prædicauit. Dominici ergo præcepti uiolator existēs, pro partium uarietate, diuersa sibi supplicia geminauit, ut de scientia rectissime ad ignorantiam, de regno ad exilium, de luce ad tenebras, de delictis ad miseras, de summo gaudio mitteret ad tristitiam, ut prauius & grauius accidentibus iustissime subderet. Summus uero medicus, coelestis partis miserie, sibi retinuit, terrestres uero, nobis quoq; curandam reliquit. Huius autem aliam curam tueri doctrinarum, aliam uero practicarum, ministrum iussit. Et sicut humano corpori uaria accidentia interius & forinsecus cōsurgunt, ita ad singula sua beneficia dare consueuit, quæ igitur accidentibus in corpore cōsurgentibus principaliter obuiat practicae nomen obtinuit. Quod uero corruptionibus aduenientibus extrinsecus in corpore, continuitate dissoluendo lædentibus, obijcit, & nominis & beneficii dignitate Chirurgia sibi nomen uendicauit. Quam innumerabilium sociorum nostrorum sapientum, & illustrium uirorum intercessionem non digna repulsa, ut operari consueuimus, in scriptis redigere deliberata ratione decreuimus, ut scientiam quam à nobis receperint retinere ualeant, ac nos sempiternam laudem gloriosam consequi mereamur. Hoc autem opus in quatuor partes distinguendum consulte præuidimus, ut pro uarietate partium humani corporis, causarum uarietates competētius assignantes, huic operi finem laudabilem imponere ualeamus. Notantes, sicut diligens operator, quoslibet morbos in quatuor partes corporis accidisse, præuiderit. In prima

V 3 igitur

igitur curas & signa huius operis requirat, quæ ab ea parte recepit uocabulum. Curas ergo capitis uelut digniores primo prosequamur singulaq; capitula huius libri, prout prosequi oportet, ordine tractabimus &c.

CAPITALIBRI PRIMI.

D e signis læsionis panniculorū & quot modis caput uulnere	cap. 1	De uulnere capitis telo, uel alio simili uulnere	cap. 24
De fract. cranei cū magno uul.	cap. 2	De craneo inferius plicato	cap. 25
De superflua carne nascēs supra duram matrem	cap. 3	De tineis cum euulsione capillorum curabilem & incurabilem	cap. 26
De superflua carne nascēs supra craneum	cap. 4	De tineis sine euulsione capillorum	cap. 27
De apostolicon chirurgico quomodo cōponatur, & ad qd ualeat c.	cap. 5	De alijs superfluitatibus quæ fiunt in capite	cap. 28
De fractura cranei magna cum stricto uulnere	cap. 6	De superfluitatibus nascentibus in capite similes serophulis	cap. 29
De cura fracturæ cranei	cap. 7	De puluere asphodeli & quomodo præparetur	cap. 30
De fract. cranei in modū rimulæ	cap. 8	De serophula immobili	cap. 31
De fractura cranei in alterā partem depressam	cap. 9	De mania & melancholia	cap. 32
De uulnere capitis sine fractura cranei	cap. 10	De epilepsia	cap. 33
De embrochis in uul. capitis	cap. 11	De oculorum lachrymis & pilis	cap. 34
De ungento fusco	cap. 12	De oculorum panniculo corroden- do	cap. 35
De tumore capitis absq; uul.	cap. 13	De oculorum rubore & inflatione	cap. 36
De fract. cranei occulta, & quibus signis cognoscitur	cap. 14	De oculis sanguinolentis & inuer- sione interioris palpebre	cap. 37
De tumore capitis sine uulnere, & sine fractura cranei	cap. 15	De fistula oculorum	cap. 38
De uulnere capitis cum incisa cute, & craneo	cap. 16	De superflua carne quæ nascitur in naso	cap. 39
De puluere rubeo	cap. 17	De polypo & signis eius	cap. 40
De cute incisa cum parte aliqua cranei	cap. 18	De cancro in labijs, naribus, palato, & gingiuis	cap. 41
De cute incisa sine cranei uul.	cap. 19	De scissura labiorum, & cura eius	cap. 42
De uulnere capitis procedens usq; ad substantiam cerebri	cap. 20	De punctura labiorum	cap. 43
De futura nasi & aliorum membrorum	cap. 21	De mandibulæ disjunctura	cap. 44
De modo extrahendi telum	cap. 22	De fractura mandibulæ	cap. 45
De sagitta barbulata quomodo sit extrahenda	cap. 23	De fistula mandibulæ	cap. 46
		De cancro mandibulæ	cap. 47
		De impetigine	cap. 48
		De Serpigine	

De Serpigine
De morphæa alba

cap. 49
cap. 50

De morphæa nigra
De dolore aurium

cap. 51
cap. 52

De signis læsionis panniculorum & quot modis caput uulnere
reitur, Caput I.

Caput uulnerari diuersis modis contingit. Vulneratur enim ali- quando cum cranei fractura, aliquando sine fractura cranei. Fractura uero cranei cum uulnere aliquotiens est magna & manifesta, aliquotiens parua. Sed tam magna quam parua, una est cum magno & largo uulnere, altera cum paruo & stricto. Quæcunque uero fractura cranei sit, de læsione panniculorum cerebri quam diligentissime semper animaduertendum. Nam aliquando dura mater, nonnunquam pia mater læditur. Dura mater si læditur, his signis cognoscitur: Adest dolor capitis, rubor faciei, oculorum inflammatio, alienatio mentis, linguæ nigredo. Piae matris læsionem autem, hæc signa manifestant: Defectus uirtutis, ablatio uocis, pustulæ superuenientes in facie, sanguinis & saniei fluxus ex naribus auribusque, constipatio uentris, & quod deterius est rigor corporis totius ter uel quater in die infirmum inuadens, quod est certum signum mortis, & omnibus siue pluribus superuenientibus de supradictis ad centum usque dies mors expectatur. Hæc igitur de fractura cranei satis esse non dubito, nunc qualiter fracturæ cranei subueniendum sit prosequi necesse censeo.

De fractura cranei cum magno uulnere, Cap. II.

Fractura cranei si magna fuerit & manifesta cum amplo & largo uulnere, ut si fiat ense, uel aliquo simili, ita quidem ut os, uel aliud debeat extrahi, nisi sanguis multus fluat, uel aliud præsto sit impedimentum, ilico extrahatur, & cum penna summa cum diligentia & caute la subtilissimus pannus ut ex obliquo inter craneum & duram matrem immittatur. In ore uero fracturæ cranei, pannus de lino, uel de serico quod longe melius est, extremitatesque panni undique sub craneo provide ac diligenter immittantur, ne putredo ab exterioribus fluens, ad duram matrem decurrat, & maiorem læsionem cerebro inferat. Spongia uero marina diligenter lota & exiccata, non inutile iudicatur: Hæc enim putredinem ab exterioribus deriuantem, uelut bibula recipit. Vulnus autem totum extrinsecus undique petijs lineis in albumine oui immerlis, &

V 4 rursus

rursus aliquantulum expressis quam diligentissime repleatur, & plumaceolus desuper ponatur. Et pro uarietate partis capitis caute ligetur prout tempus exigit, scilicet in hyeme bis, in æstate ter, patiensq; decumbendo super dolentem partem locetur. Cum hac cura usq; ad cranei plenam & perfectam restorationem insistendum ac perseverandum est.

De superflua carne nascens supra duram matrem, Cap. III.

Caro superflua si adnascitur uel excrefcit ante cranei curationem integram supra duram matrem, spongia marina non bene lota, & exiccata apponetur, quousq; superflua caro consumatur.

De superflua carne nascens supra craneum, Cap. IIII.

Si post curationem cranei caro superflua supra ipsum craneum crescit, puluerem de hermodactylis secure, & absq; periculo apponere consuetum est. Vulnus autem extrinsecus cum solo panno, & carpia usq; ad finem perfecte curamus. Post uulneris consolidationem uero apostolicon chirurgicum superponendum esse consulo.

De apostolicon chirurgico quomodo componatur & ad quid ualeat, Cap. V.

Recipe picis naualis lib. s. galbani, serapini, ammoniaci, opopanaei, añ. unc. s. cære unc. s. aceti lib. s. fiat autem eo modo: Acetum cum gumis ponatur in stagnato quæ non debent teri, & reliqua prædicta supra ignem in cacabo ponatur donec liquefiant, post liquefactionem parū de eo ponetur in aqua frigidam, & cum coagulatur & colore immutat, pix græca in supra dicta quantitate puluerizata cum mastiche, & olibano añ. unc. s. cum prædictis mittantur in stagnatum, & cum spatula agitando bene in simul omnia incorporentur. Cum autem de subalbidi quasi citrini fuerit coloris, habes signum plenæ decoctionis. Stagnatum ergo remoueas & unc. s. terebinthinæ addas, & cum prædictis diligenter incorporato. Hæc autem omnia per sacculum super aquam frigidam colla, & manibus inunctis oleo laurino, uel aliquo liquore malaciffa iuxta ignem, aqua tamen abstracta ut inde magdaleones informare ualeas. Valet autem apostolicon chirurgicum præcipue ad splenem, & ossibus consolidatis, ualet & quoque ad consolidationem ossium, & uulnenum, similiter ad dolorem ex fractura pectoris, quæ sit ex concussione, casu, aut percussione.

De fractura

De fractura cranei magna cum stricto uulnere, Cap. VI.

Fractura cranei si est magna, uulnus autem in superficie strictum, ita ut de quantitate fracturæ cranei plene certificari non possis, immittendus est digitus in uulnus, & diligenter tentandum ipso digito, nullo enim alio modo fractura cranei melius dinoscitur quam tactu digiti. Postquam ergo quantitatem fracturæ maiori ex parte cognoueris, uulnus strictum, in modum crucis cum rasorio incidas,

& cum instrumento aliquo cutim à craneo separa,

& nisi multus sanguis, uel aliud quid impediat os, uel id quod est abstrahendum, picicariolis ilico abstrahas. Quod si multus sanguis superuenit, uel aliquid impedit, licet etiam tua beneficia differas quousq; illa cessauerint. Remouenda uero statim competenter, si saltem potes remoueas, & pannum inter duram matrem & craneum cum penna diligenter immittas, & quæcunque superius in cura facienda docuimus intra craneum profequendo ne negligas.

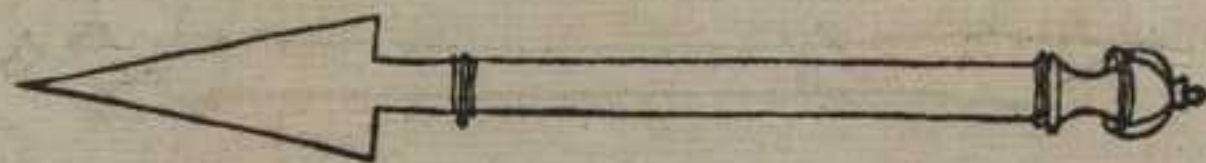
De cura fracturæ cranei, Cap. VII.

Extra craneum uero & carnaturis ipsis intra se constrictis & coartatis, totū uulnus demū lineo in albumine oui primo immerfo pāno etiam præparato bene impleatur, deinde plumaceolus de panno superponatur, & pro uarietate partis capitis ligetur, sicq; à mane usque uesperis, & econtra dimittatur. Cum aut ad idem uulnus redieris & quaterios tumefactos inueneris bonum erit signum, si uero diminutas & mortificatos esse cognoueris malum. Cum hac ergo cura insistas extrinsecus quousque craneum reueratum esse cognoueris, & tunc pannus diminuat

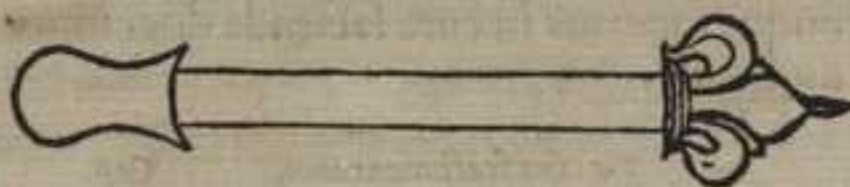
tur, & quarterios prædictos ad proprium locum redire compellas, & usque ad finem carpia, uel aliquo panno curare non dubites. In uulneribus enim ubi fractura cranei non est, solum pannum immittimus. Et à secundo uel tertio die non infusum unguentum, uel aliquod unctuosum immittere omnino refugimus. Apostolicon autem chirurgicum supra corium, uel aliud quidpiam in sine apponere, & uti consuetum est.

De fractura cranei in modum rimulæ, Cap. VIII.

Craneum in modum rimulæ findi sæpe contingit, ita scilicet, ut neque depressior, neque eleuatio altera pars uideatur, & utrum fractura talis usque ad interiora descendat non dinoscatur. Ut ergo possis certus hac in causa esse teneat infirmus os & nares clausas, & insufflet uiriliter. Et si per rimulam illam aliquid exhalauerit scias craneum usque ad cerebrum esse fractum cui subuenire curabis. Si uulnus est strictum, reddatur amplum, & nisi sanguis, uel aliud quid impediatur, statim iuxta rimulam terebello summa cautela ex utraque parte rimulæ forato,

& quot foramina congrua uidebuntur tot facias. Postea spatumili ab uno foramine ad aliud ipsum craneum incidas,

ita scilicet, & ne ad extremitatem rimulæ talis incisio ueniat, ut putredinem quæ supra cerebrum deriuauerat, bombace, uel subtilissimo panno lineo ex obliquo inter cerebrum & craneum, penna immissa diligenter abstrahere ualeas. In huius autem uulneris cura, & cætera sunt exequenda quæ in prædictis docuimus.

De fractura

De fractura cranei in alteram partem depressam, Cap. IX.

Si uero craneum ita fractum est, ut in alteram partem sit depressum, ut non possit segregari frustulum facile ex illa parte ex qua adhæret, perforare incipito, & quot tibi uisa fuerint foramina necessaria facias, deinde cum spatumili

& alijs ut iam dictum est curam adhibeas.

De uulnere capitis sine fractura cranei, Cap. X.

Vlnus si fuerit in capite sine fractura cranei, statim panno lineo in albumine oui imbuto, & aliquantulum expresso totum diligenter undique repleatur. Et si tempus hyemis fuerit embrocha superponatur quousque saniem faciat huiusmodi uulnus.

De embrochis in uulnere capitis, Cap. XI.

Recipe foliorum brancæ ursinæ, maluæ & bisimaluæ, parietariæ, uolubilis maioris añ. M. i. pistentur bene cum lib. s. auxungia, & simul incorporentur cum libris tribus farinæ tritici, & farinæ seminis lini, & scœnugræci añ. unc. 2. omnia ista in fictili uase cum rubeo uino incorporentur, & postea super lentum ignem pone cum spatumili agitando donec inspissentur, & spissatum usui reseruato temporeque hyemis necessitate urgente utitor.

Embrocha tempore æstatis.

Recipe maluæ cum folijs, solatri, memithes añ. M. i. pista cum unc. 3. auxungia non salsa. Si uero cares memithe, loco eius sume umbilicum ueneris, uel cassilaginem, & uiolariam, istas pista & succum extrahe, postea misce cum prædictis. Vinum quantum est succi, & mellis unc. 3. sume & misce simul omnia diu agitando cum spatumili, ad moueto igni donec inspissentur: deinde usui reserua. Has embrochas pro diuersitate temporis ponimus, usque quo uulnus saniem mittat, & ipsa dilatatas in panno apponimus, postquam autem saniem reddiderit pannum siccum in uulnere reponi

re ponimus quousque pus exiccetur. Cum autem exiccatum fuerit carpi-
am superponamus, & secundum quod caro excreuerit pannum, uel carpi-
am subtrahimus. A die autem rheumatis quousque uulnus sit exiccatum
ungentum fuscum uulneri applicamus.

De ungento fusco, Cap. XII.

Recipe olei comunis, sepi arietis añ. lib. 1. picis naualis lib. s. picis
græcæ unc. 3. cærae unc. 3. in æstate, in hyeme unc. 2. masti-
ches, olibani, galbani, ammoniaci, serapini, opopanax, terebin-
thinae añ. unc. s. conficitur sic: Oleum & sepium, cæra, pix naualis, & gum-
mi quæ non debent teri in stagnato super ignem ponantur, de malliche
uero & olibano, ac pice græca fiat puluis, qui supradictis liquefactis com-
misceatur & omnia hæc super ignem cum spatula agitando incorporen-
tur. Signum decoctionis est quando gutta supra marmor distillata adhæ-
ret. Post decoctionem ab igne deponatur, tunc addatur terebinthina, de-
inde coletur per pannum & usui referuetur. Valet hoc ungentum ad omnes
plagas nouas, bonam namq; generat carnem, & malam corrodit, saniem
generat eademq; educit. In reliquis uero fiat cura superius scripta.

De tumore capitis sine uulnere, Cap. XIII.

Tumor capitis aliquando fit ex percussura absq; aliquo uulnere,
quandoq; cum fractura cranei, quandoque sine fractura eius. Fra-
ctura cranei quandoq; per tactum fit manifesta, quandoq; eo non
percipitur. Sed quando fractura percipitur locus in modum crucis cum
rasorio incidatur,

& cuncta per ordinem deinde prosequamur quæ superius in fractura ca-
pitis diximus.

De fractura cranei occulta & quibus signis cognoscitur, Cap. XIII.

Cranei fractura si est occulta, & ferè in modum rimulæ, cognoscet
per indicia quæ circa ægrum tibi uidentur idonea usq; ad quintum
uel septimum diem, ut si male appetat, male digerit, male dor-
miat,

miat, uix assellet & urinam emittat, si calore febrili oppressus, tunc certum
est signum fracturæ cranei.

Cura.

Hæc cutis in modum crucis cum rasorio incidatur,

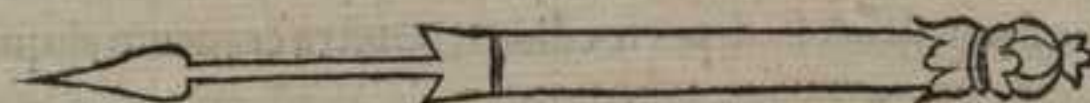

& cuncta per ordinem prosequantur, ut prædictum est.

De tumore capitis sine uulnere, & sine fractura cranei, Cap. XV.

Vando tumor sine uulnere, & sine fractura cranei est ex plagis,
per patientis indicia cognoscet usque ad quintum uel septimum
diem, uerbi gratia, si bene appetit, bene digerit, assellet, urinet, &
sit liber à calore febrili, tunc certum est craneum non esse fractum. Tunc
apponenda sunt quæ repellant tumorem, fiat ergo talis embrocha.

Recipe absinthij, arthemisiæ, maluæ comunis añ. M. i. hæc omnia ter-
rantur, & ipsis tritis addantur unc. 3. de auxungia, omnia hæc bene simul
incorporentur, & farinæ frumenti unc. 3. admisceantur, & cum uino incor-
porentur, & ponantur ad ignem agitando cum spatula donec ad spissitudi-
nem usq; perueniat, talis embrocha loco patienti superponatur quousq;
maturet. Postea uero ut locus magis dependet cum sagittula aperiatur,

& sanies tota manibus exprimatur, & si opus fuerit digitus immittatur, &
reliqua prosequantur ut in apostematum cura dicemus.

De uulnere capitis cum incisa cute & craneo, Cap. XVI.

Si ex uulnere capitis est cutis cum craneo incisa ense, uel aliquo simi-
li, aut casu, & si cutis ipsa dilaniata, uel incisa depēdet, tūc cutis ipsa
incidatur per medium usq; ad craneum fractum, & ab illo craneo se-
paretur os cranei & proijciatur, et cutis ipsa ex utraq; parte suatur. Incipia-
tur à superiori

tur à superiori & fiat imus punctus cum acu subtili quadrata, & filo serico, & ipse punctus firmiter negetur, alius punctus eodē modo firmiter, & tot in hunc ordinē fiant quot necessarias esse ab utraque parte cognoueris. In ferior uero pars ab utraque parte relinquitur aperta, ut per illos meatus uulnus decenter possit curari, & super hanc fracturam ponatur puluis rubeus consolidatiuus ut sequitur.

De puluere rubeo, Cap. XVII.

Recipe consolidæ maioris, boli armeni añ. unc. 1. picis græcæ unc. 3. mastich. olibani añ. unc. 5. sanguinis draconis, mumie añ. unc. 2. quæ omnia terentur & usui referuentur. Hic puluis ualet ad sanguinem constringendum, ad consolidationem ossis & carnis, post futuram cito etiam pellem supra uulnus inducit. Hic ergo puluis superponatur tali futuræ ut diximus, supra ipsum autem puluerem folium plantaginis, uel aliud, in extremitatibus stuellum impone. Plumaceolum de panno apponere consueuimus, ut comprimendo aliquantulum sanies inferius descendat, & uulnus diligentius curari & sanari possit. Puluis autem usque ad 8. diem bis in die superponatur quousque caro concreuit & consolidatur. Tunc prædictos punctos dissoluimus, & folium plantaginis rursus abstrahimus, & usque ad perfectam consolidationem cum panno, uel carpia & alijs ut diximus subuenire consueuimus. In illa incisione quæ facta est à medico ponatur pannus siccus, & curetur intra craneum & extra.

De cute incisa cum parte aliqua cranei, Cap. XVIII.

Si uero de craneo ita parum est separatum cum cute, ut ad interiorē partem non peruenit, tantillum ossis acute remouemus, ut in cæteris & eandem curam adhibeamus quam in supradicta futura diximus, excepto quod non debet findi per medium, ne intra craneum aliqua possint imponi.

De cute incisa sine uulnere cranei, Cap. XIX.

Si cutis sine craneo, ex uulnere uel à casu, à capite sit segregata, curetur ea curatione ut prædiximus.

De uulnere capitis procedens usque ad substantiam cerebri, Cap. XX.

Vulnus si fuerit in contumacia capitis ante uel retro, ita quod ad substantiam cerebri procedat, mortale est. Si uero à superioribus descendat ad inferiora, ita quod ad cerebrum non procedat, sed per nares, uel aures, uel ad aliam partem huiusmodi descēdat, non est mortale. Curam talium uulnorum habes in prædictis.

De futura

De futura nasi & aliorum membrorum, Cap. XXI.

Vulnus si in facie, uel naso, labio, uel in aliqua nobili parte corporis fuerit quod sui debeat, & primo partem parti reddere, & superficiem ipsam cutis in quantum respōdet, quod tamen durare possit, cum acu subtili & filo serico suere consueuimus, & singillatim punctum quemlibet per se figando, & unum ab alio modice figendo. Cæterū si nasus ex transuerso cum labio sit incisus, quodlibet in locum suum reponimus, & quam diligentissime colligamus, & ut superius dictū est fuimus, ac ex utraq; parte nasi plumaceolum ponimus de panno, & cum sustentaculis in modum capistrī ne ad aliquā partem uagari possit. Si uero necessarium fuerit stuellum naribus imponimus, ut per illos meatus sanies competentius educatur. In omnibus ergo futuris extremitates relinquimus apertas, quo & stuellum immittere ibidem ualeamus, & per illos meatus sanie effectam purgemus, nisi in locis carthilaginosi in quibus meatus non est dimittendus, quia alij meatus se expurgant, ut in naso, in auribus, uirga, & in similibus. Puluerem uero rubeum de quo iam prædiximus, usque ad uicesimum diem superponimus. Et reliqua quæ dicta sunt circa ista superius semper diligenter attendenda.

De modo extrahendi telum, Cap. XXII.

Si quis telo fuerit iaculatus in facie per nares iuxta oculum, uel maxillam, siue in aliquo loco, siue quod ferrum sit in profundo, uel subtile & angustos meatus intrauerit & tortuosos, licet laboriosum sit extrahere, tamen secundum ingenium quisque laboret qualiterque extrahi possit animo reuoluat. Et si ferrum non careat ligno, iuxta lignū tenta mittatur usque ad ferrum per idem uulnus, & si cognoscatur lignum bene fore coniunctum cum ferro, parum ac parum uibretur, etiam constricto paulatim ligno cum ferro moueatur, & sic cum cautela abstrahatur, quia si lignū careat ferro, cognito à patiente quomodo stabat cum iaculabatur sursum uel deorsum, ex recto uel ex obliquo, per uulnus intromittatur tēta, & cognita uia ferri, ferrum si poterit abstrahatur, & si non poterit abstrahi absque ulla molestia, melius ut dimittatur. Multi enim retinētes ferrum, post multum temporis uiuerunt.

Cura.

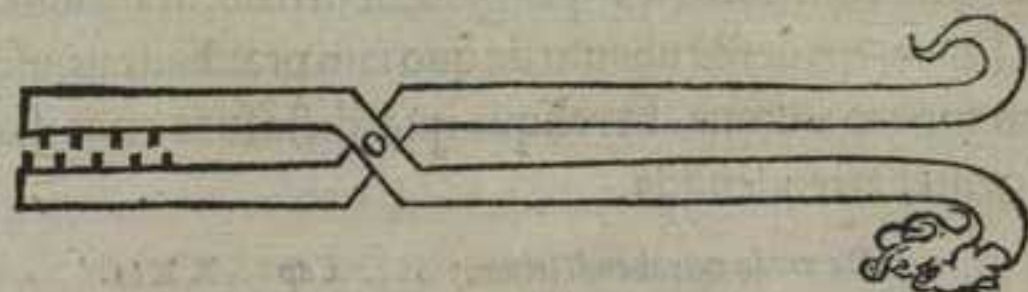
Ferro abstracto statim fiat stuellus de lardo & intromittatur, si autem adeo fuerit profundum ut lardum non sufficiat, talem facias de pan-

X 2 nolineo &

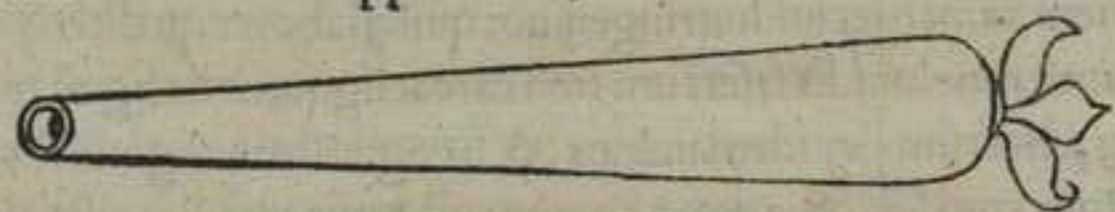
no lineo & rasura lardi ungatur & sic intromittatur, & desuper plumaceo lus de panno lini ponatur, & sic ligetur ut ligatura incipiat à loco unde putredo debet fluere. Et si duo sunt foramina illud plus retardetur ad consolidandum quod magis dependet, & quod superius est consolidetur, & ita loceatur infirmus ut putredo ad exteriora non ad interiora decurrat. Si uero sanguinem in tali uulnere generare secundum temporis uarietatem uolueris, embrocham hanc in æstate, illam uero in hyeme pones, quæ diligenter distincta sunt in cura capitis. Cætera uero fiant ut in alijs curis prædiximus, hoc autem non prætermittamus quando sanies coeperit exiccare & uulnus consolidari, diminuatur stuellus secundum purgationem & consolidationem uulneris.

De sagitta barbulata quomodo sit extrahenda, Cap. XXIII.

Vulnus si fiat de sagitta barbulata ita eam extrahimus, si fieri potest forcipes immittimus,

& cum his barbula illas cautè apprehendimus, & eas torquendo ad stipitem replicamus. Quod si fuerit difficile, cannulam aliquam subtilem æneam, uel ferream ad illam apponimus,

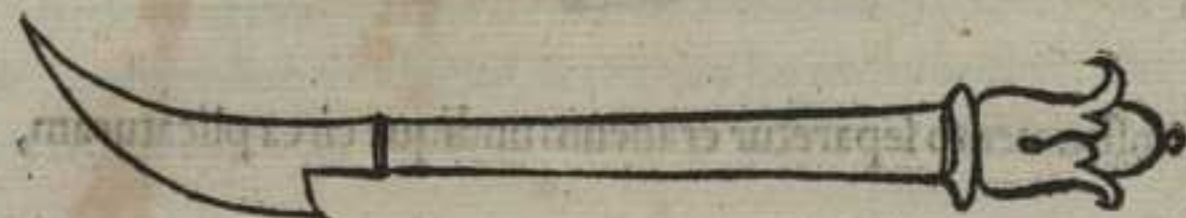

& ipsam barbula in concauitatem cannula recipimus, & id quoque in alia parte facimus, sicque multo studio ac diligetia extrahimus. Id quoque duabus pennis anserinis fieri potest. Reliquum quomodo curandum habes in prædictis.

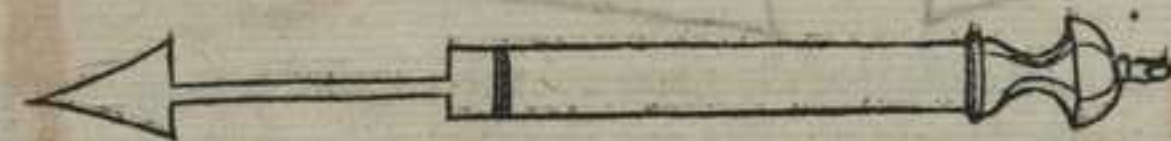
De uulnere capitis telo, uel aliquo simili uulnerato, Cap. XXII.

Capitis superiorem partem licet sagitta, uel aliquo simili contigerit uulnerari, tamen quia in his cura est difficilis eam non prætermittimus. Cum uero sagitta uel aliud craneum ab una parte penetrat, & per aliam partem cranei exierit, ut si in anteriori parte sit percussus, & posteriori

& posteriori parte exierit, uel e contrario, hæc cura adhibenda. Si mortalia signa non apparuerint, cutim ab ea parte qua sagitta exiit incidamus, & à craneo cum instrumento separamus,

& si statim fieri potest craneum iuxta ferrum in modum crucis perforamus, ut ille meatus sit conuenienter dilatatus, & sic ferrum cautè & prouide extrahimus, ab alia uero parte lignum educimus. Cæterum si alteram partem cranei sagitta non penetrauerit, & signa bona usque ad quintum uel septimum diem apparuerint iuxta ferrum uel lignum sicut supradiximus, cutim incidimus & à craneo separamus, in modum prædictum cum subtili terebro perforamus, & ipsam sagittam extrahimus.

Cura totius est hæc quam prædiximus de sutura cranei.

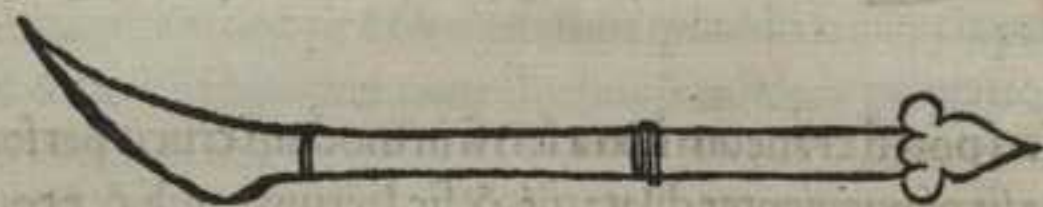
De craneo inferius plicato, Cap. XXV.

Craneum ipsum ad interiora contingit plicari ex ictu, uel casu, siue cutis, uel cranei fractura, & motui cerebri non modicum repugnare. Vnde patiens imaginatur in somnijs hostiles pugnare, surgit dormiendo & rapit arma, & huiusmodi talia uelut uigilans operatur. Cuius cura, ut supra locum illum cutis in modum crucis incidatur,

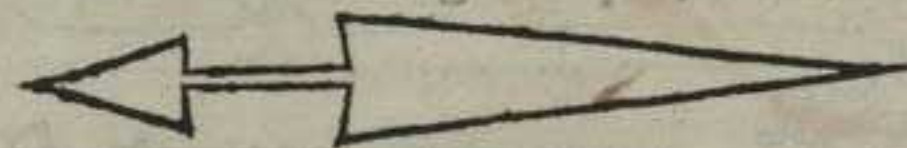
X 3 & cum instrumento

& cum instrumento separetur cranium undique circa plicaturam,

& cum terebello perforetur,

& totum cranium remoueat. Reliqua de fractura cranei prædiximus.

De tinea cum euulsione capillorum curabilem, & incurabilem,
Caput XXVI.

Tinearum alia curabilis, alia incurabilis. Incurabilis his signis cognoscitur, cutis est densa & dura, squamas multas emittit, pilos corrodit, huius curam relinquimus. Eius uero quæ est curabilis duæ sunt medicinae. Vna pilos multos educit, & quosdam ualde grossos, & cutis est grossa tum continua non dura. Altera, non habet grossam cutem & scissam, non multo pruritu, & aliquando emittit saniem, sed in quacumque istarum sit cum hac cura medemur capillorum euulsionem.

Cura.

Recipe emplastri albi, picis naualis añ. unc. 1. nucum communium uncias sex, hæc terantur & in simul incorporentur bene ad modum ungenti, quod si fuerit opus in hyeme, extrahatur oleum ex ipsis nucibus, & ipso.

& ipso oleo ungentum illud liquefacias. De hoc ungento per octo uel nouem dies, uel plus ut medico utile uidebitur caput patientis perungas. Cum autem locum illum mortificatum uideris, ipsos capillos radicitus euellas, & quacumque parte capillos euulseris, iterum quotidie inungas, & cum renati fuerint capilli caput lixiuio lauari facias, & cum capilli fuerint exiccati, caput psylotro inungas, & tam diu super caput dimittas quousque capillos facile remouere queas.

Psylotri compositio.

Recipe calcis uiuæ unc. 4. bullias in aqua, & aquæ bulliēti adde auripigmenti quatuor partes unc. 1. & s. facq. simul bullire. Signum decoctionis est, quando penna aliqua immissa statimq. extracta de facile potest depilari. Postquam ergo tali psylotro capillos euulseris, & super caput ruborem aliquem uideris, rursus inungas, & eadem facias quæ iam supradiximus, quousque caput sine rubore appareat. Cæterum si talis cura non proderit fiat illud ungentum.

Ungentum ad idem.

Recipe staphisagriae seminis unc. 1. ellebori albi unc. 1. auripigmenti, uitrioli, aluminis, galli añ. unc. 5. Ista omnia puluerizata cum unc. 6. fecis olei, confice de flaura, abrotano agresti, siue domestico, eruca, fumo terræ, lapatio acuto, tithimallo añ. M. 1. pista & succum extrahe, & ipsum succum cum fece olei misceas & facias bullire ad prunas. Post adde unc. 3. picis liquidæ. De hoc ungento caput inungas, & in cæteris idem facias quod prædiximus in proxima cura. Si uero habet multos pediculos adde argenti uiui mixti, & extincto cum salua. Quod si locus est rugosus unge cum ueteri sagimine, deinde pilos extrahe, & postea unge cum psylotro & procede ut dictum est superius. Si uero hæc passio non fuerit inueterata, sed de nouo uelut infra annum eam sine euulsione capillorum curamus.

X 4 De tinea

De tinea sine euulsione capillorum. Cap. XXVII.

Recipe abrotani agrellis, erucæ agrellis, herbæ flauræ, sumi ter-
ræ, arthemisiæ añ. M. 1. bene pistata in oleo communi pone, &
sic relinquito ad tertium, uel nonum usque diem, uel plus ut tibi
placuerit, postea bullito herbas prædictas cum oleo, & per discrimina de
ipso calido, prout pati poterit mane & sero diligenter inungas, & post in-
unctionem per discrimina puluerem istum superpone qui sic fit,

Recipe staphisagriæ, ellebori albi añ. unc. 1. tere & post inunctionem
abundanter impone, facq; donec sanus sit.

De alijs superfluitatibus quæ sunt in capite. Cap. XXVIII.

Superfluitas quædam nascitur in capite, quæ uulgo psydracia & ex
anthemata uocat, ad quæ tale ungentum facimus. Recipe sulphuris
uiui, argenti uiui añ. unc. 2. cimini, caput purgij drach. s. ista omnia
bene puluerizata immisce unc. 3. auxungie & incorpora diligenter, & cum
opus fuerit caput inunge. Valet & quoq; ad phlegma falsum, & ad melan-
choliæ quæ solet in cruribus euenire, & ad omnem scabiem.

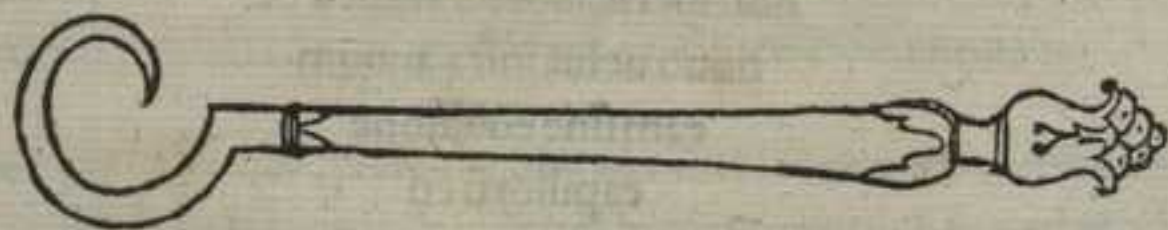
De superfluitatibus nascentibus in capite similes scrophulis,

Caput XXX.

Superfluitates aliæ nascuntur in capite quæ sunt similes scrophulis,
quarum quædam est dura, quædam mobilis, quædam immobilis.
Eius quæ mobilis est, talis est cura: Cum digitis teneatur ab extremi-
tatibus firmiter, & ipsa supra locum illum in modum crucis incidatur,

& cum spatulum talis scrophula unco prius apprehendatur, & post cari-
netur,

& si fieri potest

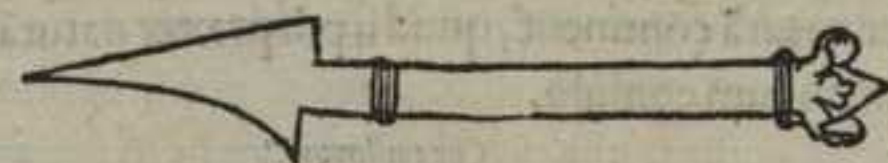
& si fieri potest cum ipso panniculo intra quem nata est extrahatur, quod
si talis pāniculus abstrahi non poterit relinquatur. Vulnus impleatur pan-
no infuso albumine oui, & secundo die immittatur pulvis asphodilorum,
qui panniculum talem corrodat & putrefaciat.

Pulvis asphodeli & quomodo præparetur. Cap. XXX.

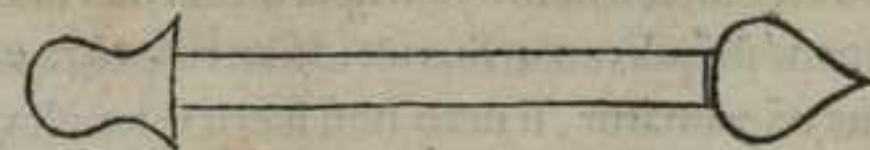
Recipe succi asphodilorum unc. 6. calcis uiuæ unc. 3. auripigmen-
ti drach. 1. cōficiatur hoc modo. Succū bullito in olla, & addatur
calx beneq; incorporetur, deinde auripigmentum parum bulli,
& pone ad solem, & cum aliquantulum desiccabitur formentur inde tro-
chisci & bene exiccati referuentur. Hic autem pulvis ad corroendum ta-
lem panniculum immittitur, & cum uulnus tumefactum esse uideris, & de-
siccatum in uulnere ponendus est pannus in albumine oui infusus. Superi-
us uero stappa cum ouo usq; quo uideas panniculum decoctum, & corru-
ptum, & in uulnus aliquantulum saniem emittere. Curam autem in omni-
bus adhibeas sicut in uulneribus sine fractura cranei diximus.

De scrophula immobili. Cap. XXXI.

Srophula immobilis est, quæ cutim sub craneo inficit & cōdemnat
in unum, ita siquidem ut dura mater cum craneo eadem sit infectio-
ne coniuncta, & tunc ab ipso craneo uidetur habere principium.
Cura est, ut illa cutis tota radicitus leparetur, circa uero infectum craneū
terebro provide ac cautè perfora,

& cum spatulum ipsum craneum remoueas,

quia ipsam superfluitatem à dura matre separare ualde est difficile, & per-
riculum inde proueniens ualde timendum. Id eo talem curam potius relin-
quere quàm prosequi desideramus.

De mania

AD maniam uel melancholiam in summitate capitis incidatur cutis in modum crucis,

& craneum perforetur cum terebello,

ut materia exhalet ad exteriora, patiens autem in uinculis teneatur, & uulnus curetur, sicut de uulneribus curandis prædiximus.

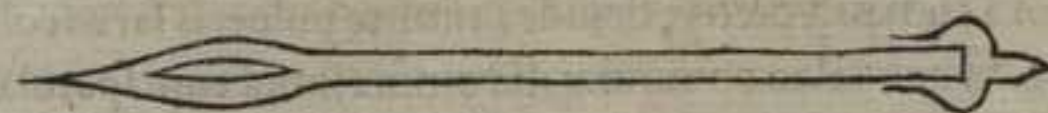
AD epilepsiam fiat uestigio ad nodulum in fontinella supra collum, hoc est, in extremitate occipitij.

OCuli aliquando rubent & lachrymantur, & pili præter naturam in palpebris continentur, qui mordicatione facientes lachrymas in oculos compellunt, quandoque rubent & lachrymantur, nec pili in palpebris præter naturam continentur, quod si pili præter naturam in eis continentur, sic subueniendum consulo.

Pili si præter naturam in palpebris continentur, & fuerit in palpebris multa carnositas, ut pili superflui uideri non possint, primo fricetur palpebrae interius cum folijs parietariae, & cum sanguis exierit & carne minuta pili apparent, cum picicariolis retortis pilis radicitus euellantur. Postea superponatur albumen oui, & si sit in hyeme parum de croco in albumine oui misceatur, & quotiens ibi pili renati fuerint id fiat. Palpebra uero ita ligetur semper ut superius comprimatur, si uero non fuerit ibi multa carnositas pilos euellas, & cum folijs prædictis palpebras frica ad emissionem sanguinis usque & procede in curatione ut dictum est superius in hac eadem cura.

Recipe succi cimarum, rubi, absinthij cum albumine oui, & superpone.

Si uero oculi rubent & lachrymantur, & pili præter naturam in palpebris non continentur, scindatur uena quae est in medio frontis, & duae quae sunt in temporibus, & cum sanguis fuerit emissus quantum medico uidebitur sufficere, uena illa cum subtili acu apprehendatur, ita tamen quod non perforetur,

& ex alia parte acustrahitur cum filo & bene necatur ne sanguis inde exire possit. In plaga si ponatur lardum per tres dies, primo mittatur caro porci macra per 10. dies donec purifecetur. Cum uero purificata fuerit carnem illam remoueamus & filum extrahamus, & si opus est carpiam, uel aliquid huiusmodi apponimus.

AD oculorum lachrymas constringendas mittatur seton in fontinella carthilaginibus auris.

Recipe olibani, mastich. ladani in feruenti marmore liquefacta, & in fronde lauri posita, in temporibus supra uenas prædictas calidius quam pati poterit ponatur.

Recipe litargirij unc. s. olibani, aloes epatici quartam partem unc. unius, hæc omnia terantur & subtilissime puluerizentur, & cum oleo uiolarum distemperentur, & ad modum ungenti albi conficiantur, cumque opus fuerit admodum collyrij cum penna oculis intromittatur. Si uero ibi sit mordicatio, uel arsura collyrium quod sequitur conficiatur.

Recipe litargirij, aloes epatici, mastiches, pulueriza & confice sic: Recipe cimas rubi, absinthij añ. extrahe succum, & cum tali succo & aqua rosata uicissim utrosque pulueres incorporato, & cum opus fuerit oculis imponatur.

AD panniculum oculorum corrodendum fiat ungentum hoc: Recipe centumgalli, chelidoniae añ. M. i. bene pistato in 6. unc. olei communis, macerenturque per 5. uel 8. dies donec marcescant, & inde

deinde bullito iuxta ignem, et cum substantia herbarum residet in fundo, remoue ab igne, colatoq; per pannum, deinde rursus ponatur ad ignem cum unc. 1. cære, & ita simul liquefactis habes signum decoctionis si mariori quid infusum adhæserit. Postea adde uiridis æris drach. 2. & cum lento igne bullire facias, probaq; iterum super lapidem, & si habet colore uiridem depone ab igne, & immitte drach. 3. olibani subtilissime puluerizatum, & incorpora cum prædictis, deinde immitte pulueris sarcocollæ puluerizatæ unc. 2. Et cum oleo communi ista omnia simul cum spatula diligenter agitando, dein per pannum cola & usui reserua, & cum opus fuerit cum penna delicate, & caute in oculorum extremitatibus pone.

Aliud ad idem.

Recipe castorei, olibani, sarcocollæ añ. unc. 2. & s. camphoræ, margaritarum non perforatarum drach. 1. uiridis æris, ad pondus unius denarii. Conficito sic, castoreum, olibanum, sarcocollam, æs uiride terantur, in mortario nitido & cal. ponantur & agitentur, ut desiccantur, & post in mortario iterum subtilissime terantur. Similiter margaritas pulueriza in mortario diligenter, & cum istis prædictis misce, & in paropside, uel alio simili cum aqua rosata, hæc omnia diligenter conficiantur, & incorporentur, & ad solem desicca, post tertium uero diem similiter cum aqua rosata distemperetur, & ad solem iterum desiccantur, & hoc fiat post octo dies. Desiccata ista & in unum redacta usui reseruetur. Valet enim maxime ad panniculum corrodendum.

De oculorum rubore & inflatione, Cap. XXXVI.

Oculi si rubent ex sanguine, uel ex alia causa inflati fuerint, & panniculus inest, fiat in hanc mensuram incisio in tribus uenis frontis in modum capistrum. Patiēs igitur ponat manum ad summitatem nasi, & ab ea parte qua manus brachij iuncta erit, & ubi super frontem maior digitus terminauerit, signa, prius tamen raso capite, deinde tribus uncijs ad manū patientis supra auriculam mēsuratis signa ab utraq; parte, & ab eo signo quod est supra aliam auriculam usq; ad signum quod est supra aliam auriculam signum de encausto, uel alio simili protrahas. Item ab alio signo quod est supra auriculam, aliud signum facias ex transuerso, quod distat ab eo unc. 1. & s. ex utraq; parte illius signi, & similiter cum encausto signum producas ab uno signo ad aliud, & similiter facias ab alia auricula. Signum uero productū, cum rasorio incidas cutim, & sanguinē manare

manare permitte, deinde ferrum calidum producas supra cutim incisam, & ita competenter incidas. Si uero aliquis sit delicatus debilis qui tot incisiones pati non uelit nec possit, secundum prædictum modum supra frontem signa, & in mensura trium unciarū ad manum patientis signa, & cum encausto lineam ex uno signo ad aliud ex transuerso producas. Supra signū uero incidas & cum ferro candenti incendas, pannum uero in albumine oui infusum quousq; ignis cadat superponas, deinde & alia mitigantia, & ignis incendium reprimentia, post uero plumaceolum. Ligatura uero sit similis sicut in alijs eiusdē partis capitis. Postquā uero ignis ceciderit chordam de panno superimponere, & ita usque ad 30. uel 40. diem istud uulnus apertū teneas, & post ipsam chordam remoueas & cōsolidari permittas,

De oculis sanguinolentis & inuersione inferioris palpebre, Cap. XXXVII.

Si ex percussione uel aliquo simili sanguis in oculis consurgit, uel etiam extrinsecus quid accidit, sic subuenimus: Recipe cæram nouam & pulchram, cyminum, calefacias ipsam ad ignem, & cyminū puluerizatum commisce cum ipsa, & de ea emplastrum factum uti non negligas.

Aliud.

Recipe succi absinthij, uerbenæ, & cum aqua rosata misce, & superpone cum stappa, uel aliquo tali. Si uero fuerit hyems cæram adiunge. Si ex uulnere uel apostemate facto sub oculo fiat, inferioris palpebræ inuersione incidatur supra uulnus oculi factum, & male sanatum in obliquo, & plagella de plūbo facta quatuor foraminibus perforata cum palpebra suatur, & plumaceolus in medio ponatur, & ligaminibus pellicula ad superiora comprimatur, & ita per nouem dies uel undecim dimittatur, postea plagella auferatur & curetur uulnus ut cætera uulnera.

De fistula oculorum, Cap. XXXVIII.

Locus iuxta oculum & nasum aliquando fistulatur, & ex paruissimo foramine exit putredo. Primo oculus ad aliam partem cum aliquo instrumento compellatur, & foramen illud ampliatur & recte incidatur, & petia albumine oui infusa immittatur usq; ad profunditatem loci. Post si homo fuerit delicatus, per illud foramen mittatur cannula ferrea, uel ænea, & usq; ad profunditatem,

Y si poteris

si poteris per ipsam cannulam ferrum candens immitteres, fistule radices decoques, & si ignem timuerit immittatur pilula per prædictam cannulam de unguento ruptorio, quod fit de calce uiua, & capitello, & dimittatur à terra usque ad nonam, uel à decima nona usque ad uesperas. Postea ponatur ibi petia cum albumine oui donec ignis cadat & euaporet, deinde curetur ut cætera uulnera.

Ungentum ruptorium.

Accipe capitellum, & calcem uiuam in capitello resolue & diu misce in modum unguenti incorpora.

De superflua carne que nascitur in naso Cap. XXXIX.

Carnis superfluitas in naso oriens, aliquando est polypus, aliquando non est polypus. Si uidetur esse polypus in ampliori parte nasi fit & exit, aliquando nasum & supra labium moratur, cuius curatio talis est. Spatulum usque ad profundum euellatur,

uel etiam sagittella incidatur,

& si oportet per interualla, & si infra nares eius aliquid emanferit, tenta de unguento, quod fit calce & sapone, intromittatur. Et de uitellis oui cum oleo communi, postquam uero ignis ceciderit curetur ut cætera uulnera cum unguento uiridi & cæteris, fiat autem unguentum uiride, ut sequitur.

Ungentum uiride.

Recipe chelidoniæ, radicum & foliorum centum galli, lenistici agrestis, scabiosæ añ. M. i. Omnes istæ herbe bene pistentur cum lib. i. sepi arietis

arietis, & lib. i. olei communis, & sic macerentur septem uel nouem dies. Postea coquantur in stagnato supra ignem donec herbe subsident, deinde coletur per petiam, & colatum in caldario remittatur, & addantur unc. 5. cære in æstate, hyeme tantum duæ, & post liquefactionem addatur pulueris olibani, mastiches & uiridis æris, & ita ebullito usque ad coloris mutationem ita quod uideatur uiride, depone ab igne, demum adde unc. i. & s. aloë, epatici, prius tamen puluerizati, & in oleo rosato resoluti, & his omnibus rite peractis usui reseruetur. Valet autem hoc unguentum uiride, ad ueteres plagas, generans bonam carnem malamque corrodit.

Aliud.

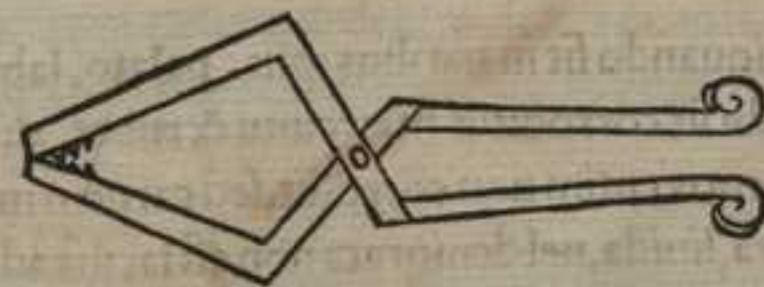
Suero infra nares sit penitus carnosum, & magna sit oppilatio nasi, primo secundum foramen per medium intromittatur tasta de succo mali terræ semel, bis, aut tertio si necesse fuerit, postea curetur ferro cal. uel unguento prædicto.

De polypo & signis eius, Cap. XL.

Polypus magis fit intra nares, qui aliquando descendit inferius ac aëre ducente, illuminat se & nares adampliat horum alius est curabilis, alius incurabilis. Signa curabilis polypi sunt hæc: nasus molli, bene tractabilis cui incisione uel incensione sic subueniendum ut sequitur.

Cura.

Caro illa superflua si fieri potest cum subtilissimis tenaculis accipiat,

& quantum fieri potest ad inferiora trahatur, & si totus tenaculis adhæserit penitus extirpetur, si uero non totus adhæserit incidatur, & si nullo modo tenaculis adhæserit nec ad inferiora trahi potuit, tasta de malo terræ sicco, nares elargentur, & intromittetur ferrum concuum factum in modum cannæ, quæ fit de ferro, uel ære per elargatas nares,

Y 2 per ipsam

per ipsam uero cannam ferream, uel æneam ferrum immittatur, & locus diligenter incidatur uitellumq; oui cum oleo communi superponatur, quo usq; ignis cadat ab eo, postea cura ut cætera uulnera.

Aliud cura.

Ferrum calidum si patiens timuerit per nares, de panno stuellus de ungento ruptorio inunctus intromittatur cum uitellis oui, & oleo communi superponatur, & cætera quæ diximus in supradicta cura fiant. Aliquando casu contingit, quod per foramina palati exit uirtute naturali expellente, quod si contigerit casui imputetur & uigori naturæ, postea portetur in naso tasta de cæra, ut supra diximus.

Aliud ad polypum.

Ad polypum urendum sit tribus digitis supra frontem ad manum patientis, sicut dictum est in paragrapho illius capituli qui est de rubore oculorum, tamen cautè utatur ut non usq; ad craneum, sed usque ad musculum uisura procedat. Cæterum cura ut diximus.

De cancro in labijs, naribus, palato, & gingiuis, Cap. XLI.

Cancer aliquando fit in naribus ipsis, palato, labijs, uel gingiuis, & locus ubi sit corroditur in circuitu & rubet, aliquando locus inuersatur, cutis cutim non corrodit, sed carnem interius, si uero caro sit undique dura, liuida, uel denigrata non est facilis ad curandum. Sed si est recens, nec locus corrosus multum, hanc curam adhibemus. In quantum cancer est usque ad uiuum incidatur cum rasorio, deinde ferro calido uratur, uitelloq; oui superposito curetur donec ignis cadat à uulnere. Si uero fuerit in æstate albumen oui cum uitello & oleo superponat. Qued si aliquid de cancro, uel de carne tabefacta remanserit, ungento ruptorio iterum curetur, deinde cum ouo secundum temporis diuersitatem ut diximus. Cum autem labrum totum, uel nares maculauerit atque corroderit illud

illud membrum tabefactum usque ad uiuum incidatur, & post ut diximus diligenter curetur. Quando uero fuerit in palato quod sæpe cōtingit, ferro calido, uel auro debet uti. Si uero fuerit in gingiuis loco prius cum aceto diligenter abluto, & per tres dies alumine saccharino fricato, post abluantur & fricetur locus cum hoc liquore: Recipe uinum uel mel cum aceto æqualiter decoctum, radicem taphi barbati, † caprifisci uel erini, pyret † Echin. Gal. thri, zingiberis & malogranati, hæc omnia simul cum uino, uel melle bulliantur, postea superponatur puluis qui sequitur, loco prius bene absterfo.

Puluis.

Recipe aluminis saccharini, foliorum oliuæ, rosar. origani, corticum malogranati, ossium dactylorum assorum, pyrethri, cancri, cinamomi, gariophili. nucis muscatae añ. hæc omnia puluerizata superponantur ut diximus, loco autem prius bene abluto cum aceto in quo bullierit calamentum. Superponaturq; leuisticus agrestis dentibus commasticatus, uel etiam puluis eorum quæ relinquuntur in sacculo faciendo claretum.

Aliud.

Recipe gariophili, cynamomi, corticum malogranati, ossium dactylorum, aluminis, foliorum oliuarum añ. hæc omnia puluerizata, & gingiuis bene lotis cum aceto & uino supradicto superponatur.

De scissura labiorum & cura eiusdem, Cap. XLII.

Ad scissuram labiorum, quæ uulgari nostro dicitur sergium, apud alios dicitur secularia, talis cura fiat: Recipe seminis hyoscyami pone super prunas ardentes, super prunas uero embotum, & fumum qui exit per foramen emboti diu recipiat patiens in labiorum scissura.

Aliud.

Recipe aloës epatici, litargirij, uitrioli, olibani æqualiter & subtilissime pulueriza. Item herbarum flauæ, sumiterræ añ. & succum extrahe. Cum ipso autem succo aliquantulum expresso pulueres distempera & incorporato, oleumque uiolarum, uel commune adiunge, & commisce succos uicissim ad modum ungenti diligenterque incorpora, & cum opus fuerit locum inunge.

Y 3 Depunctur

Alabiorum puncturam: Recipe amydi, & enecm, & cum syrupo distempera & locum inunge mitigatorium est. Item ungentum album quoque imponimus, sed conficiendo loco aceti sumetur aquæ rosar. et pro oleo communi oleum uiolarum. Ad arsuram uero labiorum, Recipe alumen saccharini & distempera cum melle, & incorpora ad modum prædicti ungenti, & cum opus fuerit loco impones.

Contingit aliquando mandibularum capita à propria iunctura recedere, quod cognoscitur quia inferiores dentes non coniunguntur recte superioribus, imò ad inferiora & interiora tendunt, nec interiorem molam licet male coniunctam uel segregatam coniungere, sed sic subueniendum: Capita mandibularum sub auribus accipiantur & ad exteriora tantum reducantur quod inferiores dentes superioribus adæquantur, ita scilicet quod ad naturale locum cautissime reducatur, & tunc accipiat fascia, & eleuetur sursum, & tunc ungatur cum dialthea uel marciaton, & ligetur ita quod dentes utriusque molæ post consuetudinem proportionaliter se habeant, nec se tamen possunt moueri. Dieta eorum sit sorbire sorbitiunculas, ut non moueat mandibulas, & si dolor remanserit, apostolicon chirurgicum apponatur.

Si mandibula ex aliqua parte rupta fuerit, diligenter medicus locum illum tractet. Cognito autem loco rupturæ quomodolibet, ad locum suum proprium cautè reducat, quod cognoscitur per ea quæ dicta sunt in proxima cura de disjunctura mandibulæ. Curetur in omnibus ut prædiximus. Si uero fuerit fractura ossis & carnis, prima pars parti cõpetenter reddatur, & uulnus, ut superius de futura nasi diximus, prouide & diligenter suatur, inferior uero pars aperta relinquatur, & stuellus conueniens intromittatur, pulueremque rubeum, de quo superius narrauimus supra futuram aspergatur. Plumaceolum quoque unum in inferiori parte mandibulæ, alium in superiori parte locamus, & id pro uarietate partis, dietamque supradictam iniungimus. Puluerem uero bis, uel plus in die aspergimus secundum temporis & patientis oportunitatem.

De fistula

Mandibula quandoque fistulatur cum os est strictum, aliquando amplum. Si os est strictum, tenta de succo mali terræ intromittatur, cum uero amplum fuerit os fistulæ intromittatur ungentum rubeum, & cum eo mortificetur, cum autem mortificata fuerit impones pannum infusum in albumine oui quousque incendium se remouet à fistula. Postquam uero ignis ceciderit cum ungento uiridi, & cæteris curetur ut cetera uulnera. Si uero substantiam ossis corruerit, diligenter est intuendum, & si aliquid est quod separari debeat usque ad uiuum est recidendum, & cum putredinem albam inde prouenire perspexeris & crassam, scito fistulam esse mortificatam, si autem liquida & aquosa putredo exierit, timendum est in radice dentium fistulam habere principium. Quod si fuerit, dentes illi radicitus sunt euellendi, in fistulam uero tenta mittenda est, & cum ungento uiridi & alijs quæ superius recensuimus usque ad finem curationis procedendum. Interius uero ponendus puluis, cuius in cura gingiuarum mentionem fecimus.

Cancer si est in mandibulis fiat uistura in fontinella, quæ est retro carnositatem, quæ est in superiori parte auriculæ, in hac autem uistura intromittatur acus: Recipe seminis carthilag. & æqualiter super carbones ardentes impone, & super ipsos carbones pone embotum, & per cannam emboti fumum qui inde egreditur patiens super dentem recipiat. Hic enim fumus qui dolorem facit mirabiliter soluit, & ipsum mitigat.

Cura.

Recipe unc. 6. mellis, unc. 2. lactis, ficus unc. 2. succi mali terræ, ista omnia simul commixta, & in malo terræ concauato mitte, & inde super lentas prunas bullire, & puluerem istum adde: Recipe tartari albi, sinapis albi, añ. unc. 1. piper. al. aluminis saccharini añ. unc. 5. boracis unc. 2. olibani, ossis sepiæ añ. unc. 2. ista omnia pulueriza, & in tali liquore immisce, illoque incorpora, & cum opus fuerit loco prius calefacto ad ignem inunge, cum autem pustulæ crepuerint, ungento albo inunge, licet pro acetum aquam rosarum, & pro oleo communi oleum uiolarum sumas.

Ungentum album quomodo fiat.

Recipe mastich. olibani, añ. unc. 5. litargir. plumbi uisti añ. unc. 1. cerussæ unc. 3. ista omnia terantur & puluerizentur. Conficiat sic: acetum

Y 4 parum

parum immitte, & prædictos pulueres cum oleo miscendo distempera, & prius acetū aliquantulum ibidem impone & iterum misce, & id uicissim, sicq; incorporato. Signum uero plene decoctionis quando ipsum unguentum æqualiter est, & æqualiter discurrit. Valet autem hoc unguentum al. ad falsum phlegma, & ad mitigandum arsuram quæ prouenit ex corruptis humoribus.

De impetigine, Cap. XLVIII.

Quia uero fiunt in facie aliæ multe superfluitates, ut impetigo, serpigio atq; morphea quælibet, quandoq; totum corpus occupet, quia in facie sunt manifeste, magis ideo de his curas in hac parte ordinamus, & ad impetiginem hanc curam, ut sequitur, præscribimus. Recipe frumentum, & super incudem fabri, uel ferro calido lato tale frumentum comburimus, & exprimimus, ut solet fieri, & liquorem qui ex illo frumento exit calidum sæpe inungimus, ualet enim ad falsum phlegma.

De serpigine, Cap. XLIX.

Ad serpiginem tale unguentum facimus: Recipe tartarum, uinum album, plumbū uisum, succum cyclaminis, conficiantur oleo communi, testæ cucurbitæ uisæ, puluere fuliginis, pyrethri, oleo communi, hæc omnia succo cyclaminis & oleo conficiantur uicissim & usui reserua. Cum ergo opus fuerit patiens tali unguento ungatur, & per triduum non abluat, sed post tertium diem utat balneo, & hæc faciat donec sanus sit.

De morphea alba, Caput L.

Morphea aut est alba, aut nigra, quarū una est curabilis ut alba, altera incurabilis scilicet nigra. Alba quæ curabilis est cognoscitur hoc signo, locus pungatur cum acu, si sanguis uiuus emanauerit curabilis est, si uero aqua alba incurabilis, albæ igitur morpheæ & curabili tale unguentum ordinamus: Recipe tartari, sulphuris uiui, auripigmenti, salis cocti, cristalli, nitri, saponis spataren. argenti uiui, mirrhæ, litargirij, cæræ albæ, olei communis, muscelini, laurini, pinguedinis gallinæ, piperis, mastich. olibani, fecis ladani æqualiter, & puluerizenda puluerizentur & simul cum sulphure, sapone & oleo communi commisce & simul bullito. Cæram autem & pinguedinem gallinæ per se resolue, & oleo laurino, & muscelino additis & incorporatis cum supradictis admisce & diligenter incorpora, bis in die & calidum superponatur.

Aliud

Aliud unguentum.

Recipe tartari, sulphuris canellati, auripigmenti, salis tosti, fuliginis, oculi lucij, olei communis æquali pondere, ista omnia pistentur & cocta inunge donec sanus sit patiens.

Aliud.

Recip. sulphuris uiui, sinapi, saponis, sarac. saponis gallici, nucis communis benetricæ, añ. unc. 3. tartari, fuliginis añ. unc. 2. auripigmenti, salis communis, ellebori albi, añ. unc. 1. aluminis scissi unc. s. herbarum sumi terræ, lappatij acuti, flauræ, añ. manipulum 1. extrahito succum & cum prædictis puluerizatis cum succo illo confice & insimul diu agitando diligenter incorpora.

Vngentum ad omnem impetiginem.

Recipe centumcapit. rosar. auripigmenti, argenti uiui, litargirij, olei communis quantum sufficit, puluerizenda puluerizentur, & de radicibus prædictis succum extrahe, & prædictum puluerem cum tali succo misce, deinde oleum, & sic diligenter incorpora & usui reserua. Argentum autem uiuum cum salua prius extinctum cum prædictis incorporatur, & utaris sic: Recipe centumcapit. cum sale, cæra & cum ipsis puluerizatis fortiter locum frica, & post triduum balneum intret, & ibi moretur quantum fuerit uirium, post egressum uero balnei unguento supradicto ungatur, & id faciat donec sanus sit.

De morphea nigra, Cap. LI.

Licet autem morpheam nigram incurabilem diximus, tamen pro ut experti sumus, & nouimus curam adhibemus, quæ ualet & ad serpiginem, contra omnem pruritus & scabiem.

Recipe tartari, fuliginis añ. unc. 2. salis nitri, sulphuris uiui, añ. unc. 2. auripigmenti, aluminis scissi, ellebori albi, & nigri añ. unc. s. & omnia puluerizata in mortario, herbarum sumi terræ, abrotani, agrestis, flauræ, eruæ agrestis añ. M. 1. lappatij acuti, & panis porcini equaliter, pista diligenter & extrahe succum. Item saponis spataren. & saracenici, añ. unc.

3. & immitte simul cum prædictis pulueribus & diligenter incorpora, deinde aliquantulum de succo prædicto impone, & misce prius oleo, & sic uicissim, diligenterq; incorpora & usui reserua.

De dolore

Dolor in auricula quandoque prouenit, quia præter naturam aliquid in auricula nascitur ut uermis, aliquando quia extrinsecus recipit quod in auricula existens est causa certa doloris, quando uero ex decursu humorum contingit, scilicet quando humores ad apostema sunt confirmati sic subuenire oportet.

Recipe olei nucum & scinde per medium ex transuerso cepe & caua, ipsumque oleum in cepe infunde, & super lentas prunas ardentes appone, & diu bullire permitte, & quam calidum ferri potest auriculæ infunde.

Aliud.

Recipe rutam, albumen oui multum elixo, & hæc duo simul pista diligenter, & per pannum succum extrahe, & ipsum succum in cepa per medium ex transuerso scissa & caua impone, & ad ignem cautè bullire facias calidumque superpone quantum ferri potest.

Aliud.

Recipe ablinthium, calamentum, iuniperum, sauinam, bullito in aqua & in conuerti uase imponas super quod embotum inuersatum ponas, uel aliud quid quod tantundem ualeat, & fumum qui per illud foramen emboti exierit in auricula dolenti patiens diu recipiat capite bene cooperto. Quod si his curis dolor non reprimatur nec remouetur, constat quod aut est uermis in auricula, aut humor, aut apostema. Cuius hæc sunt signa, aures tinniunt, locus rubet, ardoremque emittit, tunc subueniendum est cum prouocantibus saniem, & ad maturitatem ducentibus, & prosequenda sunt quæ in sequenti libro in apostematū tractatu dicemus. Si uero prædicta signa non apparuerint, proculdubio uermis est in auricula generatus, ipsum uero extrahendum hanc curam adhibemus.

Cura uermium in auricula.

Recipe herbam persicariam cum nucleis interioribus persici & bene simul pista, deinde succum extrahe & immisce cum tantundem olei de lino & infunde in auriculam. Ipso autem occiso extrahatur cum subtilissimis piccariolis, uel etiam apponatur cussa quæ uermem uiuum aliquoties ad se trahit.

Aliud

Aliud.

Vermis in aurem si ingressus fuerit, oleum cum succo foliorum capris & calamenthi bene incorporetur in aurēque instilletur, uermis enim eiicit, & dolorem mitigat, si uero in aliquo membro nati fuerint, elleborus albus bene tritus cum uino misceatur & loco immittatur. Vermes enim proculdubio necat.

Cura lapidis qui cecidit in auriculam.

Lapillus uel faba, aut aliud huiusmodi si ceciderit in aure, caput supra partem dolentem inclinetur, & cussa multum attrahens auri applicetur, sternutamenta adhibeantur, ut cussa sugendo ad se trahat & spiritus interiores proportionaliter ad interiora impellat.

Quod uero ligno uel ferro lanam, uel bombacem obuoluunt & in terrebenthina, uel aliquo glutinoso intingunt, ut quod in aure ceciderit tali instrumento adhærendo extrahatur. Sed quia timendum, ne ea quæ intromittuntur augmentant dolorem plus quam leniant, aut curent, tali cura abstinendum consulo.

FINIS LIBRI PRIMI.

HVMANI CORPO-

RIS, INTERIORVM ET EXTERIO-

rum, morbis medendi ratio methodica, autore

Rolando, Liber II.

P R A E F A T I O.

Emo prolixitatis uel rudi sermonis crimen mihi adscribat, nam pauca implicata obscuritatem potius & confusionem quam commoditatem compendi parere solent, itaque aggritudines non solum prouectis, sed & alijs proficere disposui. Quo circa studiosis omnibus quæ ego pro uirili possum & experientia ferè quæ huic libro insunt habeo ordine certo in scriptis redigere, ut pulchrius elucescat in communi deducere, de liberata ratione decreui. Curis ergo capitis compendiose per ordinem executis, ad eas quæ circa collum, ceruicem & guttur quantum ad chirurgiam spectat, fieri consueuerunt descendam. Primo uulnere, secundo apostematum, tertio scrophularum & glandularum, quarto fistularum, quinto botij, sexto earum quæ interius consurgunt curas & signa diligentissime me prosequar.

CAPITVLA LIBRI SECVNDI.

D e uulneribus quæ fiunt in collo, ense uel aliquo simili caput	1	lera rubea	cap. 9
D e uulneribus quæ fiunt in collo sagitta	cap. 2	D e cura apostematis ex phlegmone	cap. 10
D e uulneribus ceruicis & organicis uenis incisis	cap. 3	D e cancro qui fit ex melancholia & uitio neruorum	cap. 11
D e uulnere ceruicis cum infixo telo	cap. 4	D e scrophulis, glandulis & cura eorundem	cap. 12
D e uulnere gutturis facto ense	cap. 5	D e fistula circa collum	cap. 13
D e apostematibus nascētibz	cap. 6	D e botio & cura eiusdem	cap. 14
D e cura phlegmones	cap. 7	D e squinantia & eius speciebus caput	cap. 15
D e antrace & carbunculo	cap. 8	D e branchis interius natis	cap. 16
D e cura apostematis quæ fit ex cho-		D e cura uulz	cap. 17
		D e disiunctura colli à capite	cap. 18

De uulneribus

De uulneribus quæ fiunt in collo, ense uel aliquo simili, Cap. I.

De uulneribus quæ fiunt ense, uel aliquo simili talia medicamina facere consueuimus. In primis diligenter locis affectis attendendum, utrum os uel aliud huiusmodi sit quod abstrahi debeat, si militer & digito diligentius attrectandū, & si quid est quod abstrahi debeat, & fieri potest statim prouide & summa cum diligētia abstrahatur. Post uulnera suimus, & puluerem rubeum superius dictum super aspergimus, & ut iam superius in alijs curis diximus curā omnino prosequimur. Quod si multum sanguinis superabundat, aut aliud quid impediatur, ut quod à uulnere abstrahi debet, remouere statim non ualeamus, uulnus partim suimus, & partim relinquimus, ut cum tempus exigerit recidēda per locum apertum melius remouere possimus. Abstracto uero à uulnere quod remoueri oportebat, locum apertum suimus, extremitatem magis pendentem apertam relinquimus, & cūcta quæ superius diximus de futura in hac cura diligenter attendimus.

De uulneribus quæ fiunt in collo sagitta, Cap. II.

Collum si sit perforatum sagitta ex utraq; parte à dextra scilicet in sinistram, & e contra, lardum ex una parte ad aliam, uel de utraq; parte mittere consueuimus iuxta os uulneris usq; ad tertiam diem, & quousq; saniem gignat, puluerem superius dictum ad saniem prouocandam pro temporis uarietate apponere possumus. Cum aut saniem collegit, stuellum de panno immittamus, & ad modum aliorum uulnerum deinde curemus. In omnibus autem similibus uulneribus diligenter attendendum est, ut illa pars uulneris quæ magis dependet diligentius curetur, & postremo ad consolidandum tardius relinquatur. Quæ uero superius eminet, stuellū præsentē quotidie minuendo sanare non immerito festinamus.

De uulneribus ceruicis & organica uena incisa, Cap. III.

Vulnus si fiat in ceruice, uel loco aliquo simili, quod organica uena incidatur, sic est subueniendum. Vena tota suatur cum acu, ita quod uena non perforetur, & ex aliqua parte acus cum filo ei in hærente ducatur & cum ipso filo annectatur atq; stringatur quod sanguinem non emittat, & ita facies superiori & inferiori parte. In uulnere autē pannus infusus immittatur, non tamē de ipso uulnus multum impleatur. Embrocha superius dicta, si fuerit in hyeme superponatur, quousq; uulnus saniem fecerit. Si uero fuerit in estate, uitellum oui tantum superponatur.

Z Cum autem

Cum autem saniem fecerit cum panno sicco & ungento fusco, & cæteris bonā carnem generatibus adhibetur cura, ut in cæteris uulneribus. Cum autem extremitatem superioris & inferioris partis putruisse cognoueris, filos prædictos dissoluas, & à loco illo remoueas, & deinde procedas ut dictum est superius. Si uero neruus incidatur in longum, aut ex obliquo, sed non ex toto, hac cura potest curari. Vermes terrestres, qui sub terra nascuntur, qui in longitudine & rotunditate lumbricis assimilantur, & nonnulli ipsos lumbricos terrestres nuncupant, hij accipiantur & aliquantulum terantur, & infusi siue immerfi ad ignem calefiunt, & nullo alio mediante ter, uel quater si oportunum uidetur plane impone. Si uero incidatur ex obliquo totus, minime cōsolidabit, prædicto tamen modo remedio coadiuuante sæpe conglutinetur. Post quoque cuticula quæ supra neruum est sui oportet, & puluis rubeus prædictus super aspergi, quæ cura non est inutilis, aliquos enim non solum conglutinatos, sed consolidatos nostra cura conspeximus. Si uero locus tumet embrocham illam, quā primo lib. ad tumorem remouendum qui plagis fit, prædiximus, ponatur quousque tumor euanuerit. Si uero organica uena prædicto uulnere non incidatur pānum infusum in albumine oui immittimus in uulnus, tamen non multum implemus, embrocham uero aliam, ut ordine in prædicta cura prædiximus, in hac cura ponimus & prosequimur.

De uulnere ceruicis cum infixo telo, Cap. IIII.

Telum si sit infixum ceruici, & perforauerit uenam ita quod uulnus multum sanguinis emittat, statim abstracto telo uena suatur, ut supra diximus, aut uulneri puluerem rubeum superaspergimus, aut puluerem stercoreum asini exiccati superponimus. Quod si stercore sicco asini cares, humidum ac recens infra pannum fortiter expressum superponimus. Recipe thuris unc. 2. aloës unc. 1. albumē oui, pilorum leporis quod sufficit, terenda terentur, & cum albumine oui distemperata, pilos leporis conficiendo commisce, & incilis arterijs abundanter impone donec cadat à uulnere. Ad idem ualet gypsum cum granis uuarum subtilissime tritis. Ad idem, flores lanceolæ, & folia eburni ualent. Vel, grana frumenti in ore commasticata & superposita stringit sanguinem. Item calx in capitello mixta & superposita, ualet. Sanguine uero constructo curetur ut in similibus curis prædictis.

De uulnere

De uulnere gutturis facto ense, Cap. V.

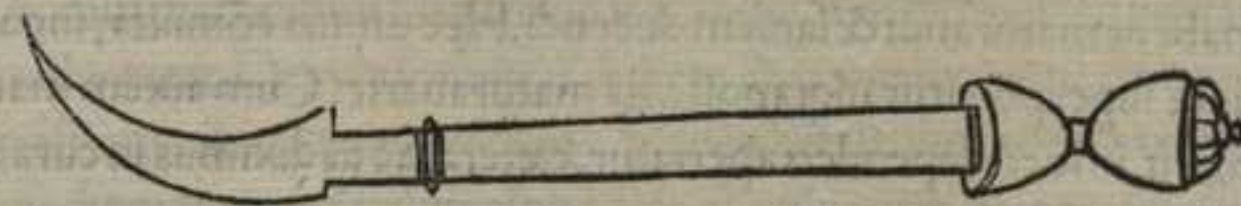
Vlnus in gutture si fiat ense, ita scilicet quod œsophagus uel trachea arteria perforetur, uel incidatur quaecumque sit uulnus, mortale. Similiter etiam ex quacumque parte uulnus accipiat, siue à teilo, uel ab alijs quibuscumque. Si autem cuticula quæ annexa est uulneretur, curetur sicut cætera uulnera.

De apostematibus nascentibus, Cap. VI.

Sicut humores diuersi in humano corpore, ita quidem & quæ ex superfluitatibus humorū scaturiunt & erumpunt diuersis nominibus nuncupantur. Generaliter autem apostemata uocantur, cuius quatuor sunt species: Nā aliud est de sanie & de phlegmone, aliud de cholera, cholera uero quædam naturalis & dicitur rubea, alia nō naturalis & dicitur melancholia. Apostema ergo quod fit de cholera rubea dicitur, herpes, œsthiomenus, quod fit de melancholia, dicitur cancer, de phlegmate, zimia. Vnumquodque etiam signis proprijs cognoscitur. Si enim apostema fuerit à sanguine & adest rubor, pulsus fortis, dolor, calor & tumor. Si à phlegmate, albedo, mollities, ut si digitum impresseris, facies signum instar foraminis. Si ex choler. rub. calor & rubor mixtus citrino colori. Si ex choler. nigra siue melancholia non naturali, ingens durities cum quadam nigredine. Nunc ad curas eorum.

De cura phlegmonis, Cap. VII.

Recip. rutæ, cymini, lardi, farinæ tritici, ceparum quæ omnia coquantur in uino alb. & oleo & diu agitantur, deinde supponatur quousque saniem collegerit. Maturato autem apostemate interius tibi locus magis dependet cautè cum instrumento incidatur in longum si fieri potest,

deinde intromittatur cum diligentia & cautè digitus & tota sanies exprimat, qua diligenter emissa fluellus de panno immittatur, & bis in die mittetur & curetur deinceps ut alia uulnera.

Z 2 De cura

ANtrax uel carbunculus si fuerit subuenimus cum frigidis circa loca patientia, ut oleo ros. succo solatri, aceto, & succo caprifolij, uitis, memithe, uermiculari, & his similibus calorem reprimetibus. Fit enim antrax uel carbunculus de sanguine feruentissimo, super locum uero ponatur scabiosa contrita. Cōsolida quoq; minor inter duos lapides contrita diuino quodam miraculo antracem interficit & ex toto concauat, & superligatum infra unius diei spacium ita curat ut apostema nihil egeat præter uulnere curam.

Apostema de cholera rubra si fuerit nimium calida, & spissa, & in alia parte confederit & eam exulcerat altera uulnera facit, cui subueniendum ut in cura de antraxe prænotauimus.

Si fuerit apostema de phlegmate faciamus cataplasma, quod Recip. radices maluauisci primo coctas unc. 9. & decoquant in 12. unc. adipis porcini, olei ueteris sextarijs duobus sublatis fecibus, & colato oleo addatur puluis argēti subtilissime puluerizati unc. 9. & sine intermissione agitādo lento igne coquantur, & ad modum emplastri ponatur, uel fiat emplastrum quod ad omnia apostemata facere cōueuimus in colligendo sanie. Recip. maluae, branchę ursinæ, rad. maluauisci añ. primū coctos in aqua, & in mortario diligenter contusa cum auxungia, deinde adde butyrum, fermentum, lac mulieris masculum lactantis. Cetera ut superius diximus ad sanie prouocandam in uulnere, & cum opus fuerit utitor.

Aliud.

Recip. rad. lilij, coquito in aqua & auxungia pista ad ignem, in olla iterum calefacias, & adde cepe assatum, memithe, folia caulis nō cocta & pista cum auxungia, & farina seminis lini in uino cocta, & alia quæ uim habent maturandi & sanie ducendi. Hec omnia cōmixta, incorporantur & superponatur usq; apostema maturauerit. Cum autem maturatum fuerit, in loco dependēti aperiatur, cætera fac ut diximus in cura apostematis quod fit de sanguine.

Cancer aliquādo fit uitio exteriorum, aliquando uitio interiorū. Vitio interiorū fit ex humoribus putrefactis, exteriorum autem ex uulnere male curato. Omne enim uulnus, postquam quatuor uel quinque

uel quinque menses præterierint, non curatum, non iam uulnus, sed cancer uel fistula nuncupatur. Huiusmodi uero cancer aliquādo habet esse ex longo tempore, aliquando ex breui. Item alius est in neruosis locis & intricatis, & plenis arterijs qui incisione uel ustione curāus non est, autore Hippocrate lib. 6. Aphor. sententia 38. dicens: Cancros occultos omnes melius est non curare. Curati enim cito pereunt, non curati uero longius tempus perdurant. Quia igitur circa ceruicē, collum & guttur sunt nerui, arteriæ plurimæ, uenarum abundantia, ab incisione & ustione abstinendum est, prout tamen possumus subueniendū. Si igitur sit cancer circa loca prædicta & non diu durauit, tali ungento curamus. Recip. rad. linguae bovis unc. 4. bardanæ unc. 5. chelidonie, zingiberis añ. unc. 1. argenti uiui unc. 2. cæræ unc. 3. in æstate, resine quantū sufficit, auxungie ueteris unc. 5. conficito sic: Supradictas rad. in mortario tere, & hijs auxungiam adde tuncq; diligenter incorpora. Argentum uiuum in fictili uase ad ignem pone & liquefiat. Quod si tale ungentum non subuenit, ponitur talis puluis qui ualet ad cancrum occidendum qui est in locis neruosis, qui sic fit:

Recip. elleborū albū, aristolochiā rotundā, pulueriza & cum opus fuerit impone. Si uero tali puluere extractus fuerit ponatur supra cum ouo & oleo, postea uero ponatur ibi ungentum uiride, & sic ad finē usq; curetur. De cancro uero qui fit in locis carnosus suo loco dicemus.

Scrophulæ nascuntur in gula & sub ascellis communiter, & sæpe nascuntur glandulæ quæ non sunt scrophulæ. Vt ergo cognoscatur utrum sint glandulæ uel scrophulæ, Recip. hederam terrestre, & folia citri & bene pista, bulliant in oleo tepideq; subponatur per tres dies, & si glandulæ diminutæ fuerint insistas cum hac medicina. Si autem rubescant ita quod uideatur quod debeant duci ad sanie, ponantur maturantia, & cum maturatum fuerit incidatur secundum temporis qualitatem ut putredo exeat. Deinde immittat digitus & purgetur locus cum ipso digito, post intromittatur pannus. Si uero de glādula aliquid remanserit, post tertium diem apponat puluis asphodelorū, inde curet ut superius diximus. Si autē indurescant, & sic per mensem uel dimidiū annum & sit puer, fiat hoc oleum. Recip. rad. taphiæ, raphani agrestis añ. olei tantundem. Radices bene purgatæ & cōtritæ bulliant in oleo ad medietatē usq; uel plus in uase aliquo, posito in caldario pleno aqua bulliente supra ignē. De hoc

Z 3 autem

autem oleo tres uel quatuor guttæ instillantur in aure illius partis & dimit-
tatur, & si per illud oleum auris intumuerit & fuerit fracta, ita quod aliqua
putredo exhalauerit, scito ipsum liberari hac medicina. Si uero non intu-
muerit, per hanc medicinam non liberabitur, quod si fuerit signum locutionis,
insistatur etiam longius cum oleo uiolarum, & fiat potio talis.

Potio ad scrophulas.

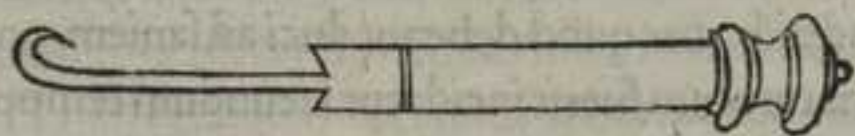
Recip. rad. ellebori alb. & nigri, aristolochiæ rotun. ros. rub. lupinæ,
scrophulariæ, raphani agrestis & domestici, spatulæ foetidæ, folia lau-
reole æqualiter de omnibus, & illis bene purgatis & pistatis in optimo ui-
no bulliant usque ad uini medietatem, & de hoc uino bibat semel mane in heb-
domada si fuerit puer, si iuuenis bis unc. 3. per horam cum alio uino misce-
as pleno ac magno citho, & si quis abhorret ad potandum superaspargatur
sacchari parum, & patiens se regat ac si sumpsisset medicinam laxatiuam,
quoniam quatuor uel pluries solet assellare. Deinde facias uulturam infra au-
rem supra mediam cartilaginem dum recentes sint glandulæ.

Alia cura.

In diminutione lunæ cum sit luna tantum undecim dierum accipiat no-
uem crispellas de rad. spatulæ foetidæ, & rad. raphani agrestis, alia die
octo, & sic usque ad finem quolibet die minuet unam. Quod si hæc medicina
non ualet, aggredienda est chirurgia, hac tamen ratione, quod nunquam
debet incidi aliqua scrophula uel glandula, nisi qui sit bene peritus ut possit
bene tractare patientem.

Scrophula quomodo sit incidenda.

Scrophulam uel glandulam incidendo, primo debet una accipi & ma-
nu firmiter teneri & cuticula in superiori in longum incidi, & sic inde
carnari & uncino ipsam apprehendi & ad exteriora extrahi,

& si alia secuta fuerit ipsa simul cum ista extrahatur, et omnes quot ibi sunt
semper cum suo folliculo abstrahantur, si autem hemorofagia nimis seque-
tur per interualla trahantur, & tunc uulnus impleatur panno in albumine
oui infuso. Secundo uero die, si quid remanserit de folliculo suo uel scrophu-
la, superponatur puluis asphodelorum qui superius in cura capitis in eo ca-
pitulo, qui intitulus est de scrophulis quæ nascuntur in capite, præscri-
ptus est.

ptus est. Deinde carnositas & putredo illa extrahatur, hic autem puluis ad
corrodendum & corrumpendum tale panniculum est immittendus, & cum
uulnus tumefactum uideris & desiccatum, pannum in albumine oui infu-
sum in uulnus immittere oportet, superius uero stuppam cum ouo quousque
uideas panniculū bene putrefactum atque corruptum, & uulnus aliquan-
tulum saniem emittere, post uero cum ungento uiridi quod dictum est in
capitulo de curis nasi a superfluitatibus & cum alijs quæ adhibenda sunt
uulneribus curam adhibeas.

De fistula quæ est circa collum. Cap. XIII.

Fistula est apostema cuius os est strictum, & fundum habet amplū &
profundum, quæ sit uitio exteriorum, aliquando uero interiorum.
Exteriorum uitio, ut in prædicta cura uulneris docuimus. Interiorū
autem ex humoribus, aliquando ex multo tempore, aliquando ex breui,
item in neruosis locis & intricatis, & plenis arterijs, similiter in carnosiss,
corrumpitque carnem os & neruū. Vnaquæque igitur per propria signa co-
gnoscitur. Corruptens carnem, emittit tantum putredinem uelut aquam al-
bā, si uero os aliquod leditur, exit putredo similis loturæ carnis. Si neruus,
exit putredo nigra, ex quibus omnibus manifeste colligitur, quod pro uar-
rietate subiectarum partium corporis in hac ægritudine uaria cura adhi-
benda est. Quia igitur circa collum, ceruicem & guttur quæ implicata &
intricata fuerint neruis, uenis & arterijs, incisiones uel adustiones facere
non licet, tali cura succurrendum. Meatus talis si fuerit strictus, amplifice-
tur tasta mali terræ, hoc modo, fiat tasta de malo terræ sicco & mittatur
per meatum fistulæ, ita quod meatus ille repleatur, & id a mane usque uesp-
ri uel quantum uidebitur cuilibet utile. Cum ergo os fistulæ uideris largū
satis & amplum, nisi locus multum sit implicatus & intricatus uenis, neruis
& arterijs, ut si sit circa collum, ungentum ruptorium quod sit de calce ui-
ua & capitello immittemus. Si uero pars sit multum implicata uenis & ar-
terijs puluerem de asphodelis immittere possumus. Quod si sit nimium
delicatus, ungentum preciosissimum ad hanc curam immittemus quod
sic fit.

Ungentum.

Recip. piperis, pyrethri, auripigment, aluminis, sinapi, ellebori albi, &
nigri, gallaciæ, flos æris añ. & calcis uiuæ tantundem. Puluerizanda
puluerizentur, & cum sapone spataren. diligenter incorpora, & de eo ten-

Z 4 tam formato

tam formato & usque ad fundum fistulae intromittas. Ungentum autem in hoc meatu liquefit totum & fistulam occidit atque exiccat, unde statim vitellum oui cum stappa uel albumen oui cum oleo, quousque ignis cadat apponimus. Postquam ergo fistula quae prius saniem liquidam uelut aquam emittebat, dimittit saniem spissatam, mortua est. Deinde cum ungento uiridi de quo dictum est in cura carnis quae uidetur polypus, & alijs ungentis usque ad finem curamus. Si uero fistula non sit neruis & arterijs implicata, & si sit inter corium & carnem, uel ex longo, uel ex obliquo, & si sit os fistulae strictum reddatur amplum & tenta lignea usque ad fundum mittatur, sicque cutis aliquantulum ad superiora leuetur, & a fundo fistulae usque ad os eius super tentam usque ad ipsam fundatur. Pannus in albumine oui infusus immittatur a mane usque uespere uel relinquatur, deinde pulvis asphodelorum superponatur. Cum autem uulnus ipsum tumefactum uideris, signum est fistulae mortificatae, cui prius subueniendum est cum ouo, & cum ungento uiridi & alijs quae in curis uulnorum dicta sunt.

De botio,

Cap.

XIIII.

Botium fit in gula, & ad curandum Recip. radicem uiticellae rubeae, cucumeris agrestis, cyclaminis, polypodij, asparagi, brusci, aristolochiae, mari pallam, brancham ursinam, butyrum, lactis scrophae primos porcellos generante, & radicem tapli barbati. Omnia ista exiccata cribra, pallam uero marinam & spongiam incende & tere, & cum supradictis ad modum electuarij misce, & cum dormitum uadis sub lingua tene. Item radicem polypodij, malum terrae, betonicae, tapli barbati coquito in aqua ut tres phialae redeant ad unam, & ita praedictum puluerem sero imponas, & mane da potum patienti, & de aqua praedicta similiter tribue. Eodem uero die aquam non bibat & usque ad quatuor dies, neque potionem, neque puluerem bibat. At tamen in canna puluerem sic praeparatum sub lingua mitte,

& usque ad undecimum diem uel duodecimum facias potionem, de undecimo uel duodecimo die dabis. Si uero talibus experimentis patientis non liberabitur ad chirurgiam est recurrendum. Si uero fuerit unum botium tantum cum ferro calido immittimus unum setonem in longum, & alterum in latum, & pannus infusus in ouo, uel auxungia superponatur, quotidie mane & sero setone ad exteriora trahatur, ut penitus truncetur caro cum illis. Quod cum factum

cum factum fuerit & quiddam permanferit, apponatur pulvis asphodelorum & purificato loco curet ut caetera uulnera. Quod si non sit implicitum nimium arterijs, botium sub manu firmiter apprehendatur, cutis in longum incidatur cautè, & botio uncino apprehenso hinc & inde botius carnetur & a cuti remoueat, digitus intromittatur & apprehenso cum folliculo suo totus extrahatur. Vulnus impleatur panno lineo leniter tamen, & si multum sanguinis superuenit, ei remedia adhibentur quae superius praedicta sunt in cap. de uulnere cum sagitta facta in ceruice, & cum his remedijs dimittatur per tres dies. Post uero si quid remanserit, apponatur asphodelorum, cui prius subueniendum est cum ouo, & deinde procedendum est ut in alijs uulneribus. Hoc quoque diligenter est attendendum, quod folliculus botij radicitus eneruetur & de eo nihil relinquatur, modica enim particula ibidem remanente solet patientis recidiuare. Loco ergo perfecte purificato in hac parte sui potest, etiam pulvis rub. superaspergi sicut in alijs futuris diximus, ita quidem & in hac cura ualet. Si uero botium ipsum ualde magnum sit, & uirtus patientis non multa aetasque processit, iudicio ab huiusmodi cura abstinendum est, solet autem botium huiusmodi multas partes habere quas ualde difficile est eneruari, quoniam ferrum calidum apponere, ne pulsus arteriae neruique laeduntur omnino refugimus. Quocumque tamen modo his per chirurgiam subuenimus, eos super scamnum uel aliud simile ligamus & firmiter teneri curamus.

De squinantia,

Cap. XV.

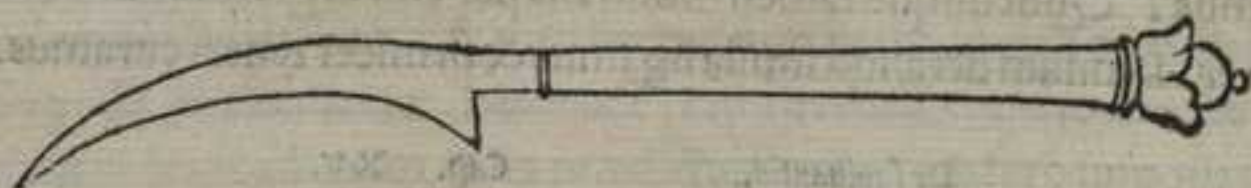
Squinantia est apostema quod nascitur in gutture, cuius tres sunt species, quarum prima sinanchia nomine totius uocatur, & haec inter tracheam arteriam & oesophagum nascitur in loco qui dicitur Isthmon quae species cito mortem adfert, cuius cura soli deo seruatur. Secunda dicitur squinantia quae partem materiae morbi retinet interius, partem uero foris ut tumorem exterius uidere possis, & haec minus est maligna. Est autem & species quae dicitur quinanchia, & est materia tota solum exterius, de cuius maligna non maxime timere debemus. Quaecumque specierum quae fiunt generalia signa haec sunt, difficultas inspirandi, cibum nec potum suscipere possunt, uox quoque nulla, saliuam non deglutire, nec sputum emittere possunt, quibus statim a principio sic subueniendum.

Aetas &

Ætas & uirtus si permanferint, sanguinem ex uena cæphalica trahi-
mus, uel de uena quæ est sub lingua. Gargarismata de sapa uel diamoro
fieri precipimus, uel recip. gallarum, balauft. ros. scenugreci añ. & bullito
in aqua, & de hoc patiens gargarizet sæpius, hoc enim gargarismu humo-
res currentes ad locum dolentem reprimat. Extrinsecus autem dialthea &
similibus inungatur, uel fiat cataplasma quæ omnino secundam & tertiam
speciem curat.

Cataplasma.

Recip. rad. ebuli quæ non sunt euulsæ neque remotæ à loco in quo na-
tæ fuerint. Item absinthij, cardibenedict. senetion. ad libitum. Hæc
omnia bene pistentur & pistatis succus extrahatur. Item recip. farinā hor-
dei, & farinæ seminis lini, & cum prædicto succo distempera & incorpora
ita tamen quod remaneat multum liquida, deinde recip. auxungia porci-
næ & liquefacito apud ignem in patella, & adde mel in eadem quantitate
& bulli, deinde prædictum succum cum farina in eadem patella cum præ-
dictis admisce & bullire cura usque ad spissitudinem alicuius embrochæ.
Cataplasma tale calidum super locum dolentem ponatur ter uel quater
in die, & semper frigefactum remoueat. Cum autem tale apostema in-
terius collegerit sanie, digito uel aliquo instrumento rumpe aut scinde,

& sanie mitte, non enim est inutile, sicq; nonnullos propria manu cura-
ui craneo inter dentes posito.

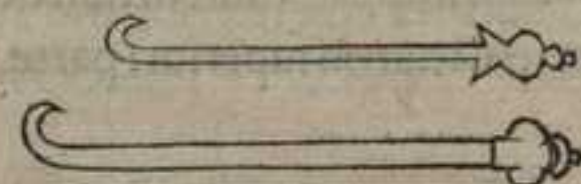
De branchis interius natis, Cap. XVI.

BRanchi interius tumet, & quasi amygdalas duas creant, unde diffi-
cilis fit excretio & anxia spiritus attractio. Quibus primum gar-
garismata interius adhibeantur, à quibus si patiens non liberabitur
ad chirurgiam est recurrendum. Infirmum ergo coram te sedere iube,
& aperto ore linguam eius cum instrumento premas,

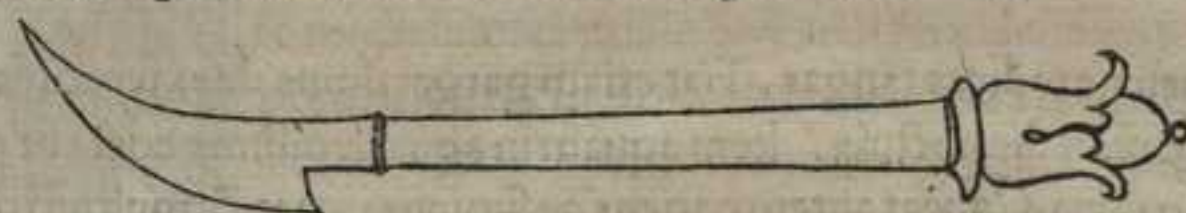

ita ut amygdalas

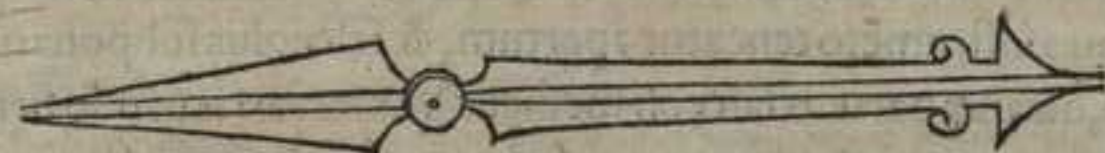
ita ut amygdalas uidere possis, & uncinis ferreis, uel æneis apprehendere,

& cum competenti ferro incidere ualeas pelliculas illas,

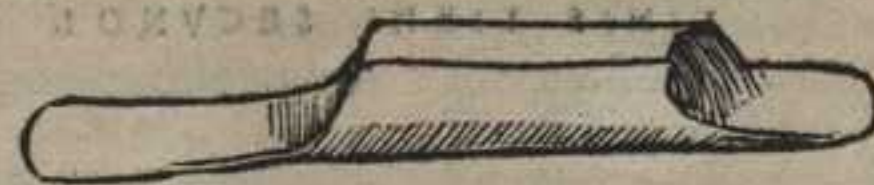
quæ autem iuxta stant illæ fas relinquo, deinde aqua rosata, & cum aceto
æqualiter fiat gargarismus, & cum succo arnoglossæ similiter. Si uero san-
guis multum fluxerit, mellicratum adde, & si putrescit cutis incidatur in
longum & instrumentis conuenientibus branchæ extrahantur, & à radice
funditus euellantur,

locum uero aureo instrumento, uel ferreo curamus.

De cura uulæ, Cap. XVII.

Vula sæpe elongatur, uel intumescit, quæ exiccetur pulueribus
constrictiuis & gargarismatibus. Puluis: Recipe gallarum, balau-
stia, piperis, pyrethri, cinamomi, añ. redigantur in puluerem, &
concauo ferro, seu instrumento insuffletur uulæ.

Gargarisma: Recipe uini dulcis, mellis, aceti, añ. piperis, staphisagrie
balaustia, añ. æqualiter puluerizentur, uel cum prædictis bulliant. Utatur
uino

uino isto mane & sero gargarizādo. Valet & emplastrū quod fit de melle cal. & pulueribus baccharum lauri, cymini, pulegij, origani, euphorbij an. pone in uertice capitis cum stuppa. Si autem non exiccetur, incidatur cum forficibus idoneis iuxta palatum in superiori parte,

caue tamen ne radices tangas. Fiat etiam gargarismus de exiccatis, de quo gargarizet die noctuq. Item aquam in aqua sapisime cocta sit pinguis gallina. Caueat autem patiens ne supinus iaceat, & multum dormiat, uel ante incisionem incendatur nummo aureo, & fiat gargarisma ut diximus.

De disiunctura colli à capite, Cap. XVIII.

Si iugulare quoq. à proprio loco discedit unde colli fit disiunctura, cui nisi medicus cito subuenerit morietur & suffocatur infirmus, quapropter festinanter sic est subueniendum. Os aperiatur, & cum ligno uel aliquo instrumēto teneatur apertum, & fasceolus subponatur sub mandibulis, utraq. partem fasceoli medicus à superiori leuando firmiter in manibus teneat, pedes autem unum in humero, alium in alio ponat ad inferiora premendo, & manibus caput ad superiora leuando, fortiter os ipsum ad propriam iuncturam competentius reducat. Postinungatur locus cum dialthea, uel martiaton, & lana succida, uel stuppa superligetur, & sic omni die fiant fomentationes & inunctiones, minutio etiam solet tertio die non inutilis esse.

FINIS LIBRI SECUNDI.

Humani

HVMANI CORPO-

RIS, INTERIORVM ET EXTERIORVM,

rum, morbis medendi ratio methodica, autore

Rolando, Liber III.

P R A E F A T I O.

Quod tanti operis utilitatem tractare tentauimus, & ordine certo medicinae scientia in arte redigere desiderauimus, causa ut presentibus & futuris in hac arte operam nauatibus prodessemus. Quo circa prouidus lector negocijs imminutibus, & breuitati temporis parcat, corrigenda potius deliberata ratione quam inuidiae liuore rescindat. Hoc opus in plerisque particulis distinguendum esse decreui, ut causarum uarietates de singulis ualeant competentius colligi, & à diligenti lectore commodius memoriae commendari. Curas ergo eorum quae sunt ab homoplatis, & cathenae gulae, & omnium eorum quae sunt ab istis usque ad genitalia tractare curabo.

CAPITA LIBRI TERTII.

D e uulneribus quae fiunt in homoplatis	cap. 1	De uulnere brachij si lacerti cum neruo sunt lassi	cap. 13
De uulneribus quae fiunt in cathenae gulae	cap. 2	De uulnere brachij telo perfossū	cap. 14
De ruptura eiusdem	cap. 3	De uulneribus manus curandis	cap. 15
De dislocatione humeri ex uulnere	cap. 4	De cura brachij illaeso neruo	cap. 16
De uulnere brachij inciso neruo, aut osse	cap. 5	De disiunctura humeri à superiori bus	cap. 17
De inflatione, duritie & tumore neruorum	cap. 6	De disiunctura ossis cubiti à proprio loco	cap. 18
De cura uulneris putrefacti	cap. 7	De disiunctura manus	cap. 19
De superflua carne à uulnere remouenda	cap. 8	De fractura brachij uel humeri	cap. 20
De erysipela superueniente uulneri	cap. 9	De fractura cum uulnere	cap. 21
De ungento carnem generante	cap. 10	De emplastro consolidatio	cap. 22
De carbunculo superuenienti uulneri	cap. 11	De ossibus non bene curatis	cap. 23
De uulnere brachij in carnosa parte		De cancri, fistulis & alijs in his locis nascentibus curandis	cap. 24
		De uulneribus thoracis & pectoris ense, uel alio simili percusso	cap. 25
		Aa De costa	

De costa flexa & ad interiora redu-	cap. 26	scendentes	cap. 36
cta		De hernia nascente ex humoribus	cap. 37
De uulneribus in parte aliqua corpo-	cap. 27	De hernia nascente ex carnositate	cap. 38
ris usq; ad inguen		De lapide uesicæ	cap. 39
De uulneribus cordis, pulmonis, in-	cap. 28	De lapide à collo uesicæ remouen-	cap. 40
cinoris, stomachi		do	
De uulneribus splenis	cap. 29	De uulneribus quæ fiunt in postero	cap. 41
De intestinis si propter uulnus exe-		re parte corporis	
unt, quomodo ad propriū locum	cap. 30	De uulneribus ense uel telo incis	cap. 42
reducantur		De uulneribus renū	cap. 43
De fistulis, cancris & apostematibus	cap. 31	De fistulis, cancris, & apostem. in po-	
cap.		steriore parte corporis nascentib.	cap. 44
De cancro in uirili membro	cap. 32	De hæmorrhoidibus	cap. 45
De uerrucis	cap. 33	De stranguria	cap. 46
De ruptura siphac magna & parua	cap. 34		
cap.			
De incisione & curatione rupturæ	cap. 35		
cap.			
De cura intestinorum in osceum de,			

De uulneribus quæ fiunt in homoplatis Cap. I.

Vulnera hæc si fiunt ense, uel aliquo simili, sic subuenire consueui-
mus. Si fuerit uulnus recens, ilico superfluis purgatis fuimus, ex-
tremitates apertas relinquimus, puluerem superaſpergimus, &
cætera diligenter prosequimur quæ dicta sunt superius lib. 2. de futuris.
Si uero uulnus non sit recens, primo bene purgetur & sanguis in uulnere
prouocetur, & deinde suatur & fiat in omnibus ut supra recēsuimus. Si ue-
ro perforatum sit telo, lardum immittimus, & cætera facimus ut dictū est
superius lib. 2. de cura colli quando est telo perforatum.

De uulneribus quæ fiunt in cathena gule Cap. II.

Cathena gulæ si fuerit incisa, sic est subueniendū. In primis uulnus
ipsum, panno in albumine oui infuso & aliquantulū expresso, be-
ne impleatur, & uitellus oui cum stappa superponatur. Postea ue-
ro pannus siccus cum embrocha ad saniam prouocandam pro temporis
uarietate. Cum uero os uel aliud quid uideris quod abstrahi debeat cautē
illud remoueas, deinde cū ungēto & alijs, ut in alijs uulner. curā adhibeas.

De ruptura eiusdem, Cap. III.

Silos quod est cathena gulæ fractū fuerit, uel aliquo modo resederit,
medicus brachium infirmi, uel humerū eleuet una manu, & altera
manu partem illius ossis eleuationē inferius cōprimat, & plagella
cum albumine

cū albumine oui infusa & superposita, plumaceolo etiā superposito fasciæ
ad modum crucis superponatur, & longa fascia superligetur ex omni par-
te, & brachium ligetur ad collum ut sit suspensum, & plumaceolus immi-
tatur sub ascellis ne brachium ad inferiora cadere possit & nullo modo de-
ponatur donec sanus sit. Si uero talis fractura sit cum uulnere, super locum
illum fascia illa lōga non superligetur, sed ubi fractura est relinquatur aper-
tum ut per locum illum stuellus intromittatur, & curare possit sicut cæteri
ra uulnera, ligatura uero partis illius sit super longam fasciam.

De dislocatione humeri ex uulnere, Cap. IIII.

Humerus si ex uulnere à superioribus dislocatus, uel disūctus, pri-
mo uulnus bene mundetur, si non fuerit recens sanguis in eo pro-
uocetur. Si aliquid est extrahendum, primo remoueatur, deinde
uulnus in hunc modum suatur, pars parti cōpetenter reddatur & in superi-
ori parte humeri, utraq; pars humeri uulneris cum acu firmiter suetur,
& acus in hac futura relinquatur usq; ad consolidationē uulneris. In hunc
quoq; modum fiant puncti quocūq; in hac futura utiles conspexeris, ita
quod spacium in quolibet puncto relinquo, post puluerem rubeū super
asperge, & plumaceolum superpone, extremitates ut in alijs curis dixi-
mus apertas relinque, & quæcūque in alijs curis diximus diligenter at-
tende. Cum autem uulnus uideris consolidari circa futuras prædictas,
& filios remoueas, stuellos sicut in alijs futuris diximus immittas & diminu-
as, deinde ut in similibus usq; ad finem curam adhibeas. Si uero à superiori-
bus non disungitur, primo si aliquid est abstrahendum remoueatur, deini-
de usq; ad finem curetur, ut in futuris uulnerum diximus.

De uulnere brachij inciso neruo, uel osse, Cap. V.

Os brachij, uel neruus si sit ex transuerso incisus, primo uulnus re-
pleat panno in albumine oui infuso, deinde pannus siccus intro-
mittatur, pultes pro diuersitate tēporis ponant. Si uero de osse
aliquid remouendū est abstrahas, sed curā in secunda particula dictā dili-
genter adhibeas, deinde ungēto fusco, & alijs iam dictis curam impēdas.

De inflatione, duritie & tumore neruorum, Cap. VI.

Si uero dolor uel inflatio, aut durities neruis inhæserit, unde ipsi con-
trahantur dialthea inungere cōsueuimus, quæ sic fit:

Confectio dialtheæ.

Recip. ibisci, siue altheæ radicū lib. 2. feminis lib. 1. scyllæ lib. s. olei lib. 3.
cæræ lib. 1. terebinthinæ, galbani, gūmi hederæ añ. unc. 2. colophonix,

Aa 2 resine

resinæ añ. lib. 1. & s. omnes radices bene abluantur & terantur: Similiter semen lini, fœnugræci, & scylla cum bene trita fuerint ponantur in 5. lib. aquæ per tres dies, quarta die super ignem ponatur, & bulliant donec incipiunt inspissari, deinde paululū in succo ponatur, & cum exprimere uolueris addatur aliquantulū feruentis aquæ ad abstractionē illius uiscosissimi succi, de quo accipiantur lib. 2. & ponantur 4. lib. olei, & bulliant ad succi consumptionē, quod cognoscit cum nihil succi supernatauerit, post addatur cære lib. 1. & cum fuerit liquefacta adde terebinthinā, post gummi herderæ, & galbanū, ponat puluis colophonix, & resinæ, & cum decoctū fuerit deponat ab igne, signū uero decoctionis est cū gutta posita super marmor inspissat, & postq̄ colatū fuerit, & infrigidat diligenter reponat, & usui referuet. Valet ad dolorē capitis, pectoris ex frigidityte, & pleuresim, prius in testa oui aliquantulū calefactū ad ignē, & super postrema inunctū sanat omnia loca infrigidata & exiccata, calefacit, mollificat & humectat.

De cura uulneris putrefacti, Cap. VII.

Vlnus aliquod si male curatum cōputruerit, hoc ungento curari poterit, quod sic fit: Recip. olei lib. 1. sepiarietis lib. s. cære albę unc. 2. picis græcæ unc. 3. saluix, sisimbrii, id est, balsamitæ aquarici, lentisci, sauinæ, anethi, rute omnium añ. M. 1. confice sic, cretam & sepium cum oleo solue & cola, post puluerem terendorum admisce, cunque conglutinatum fuerit usui referua.

Aliud ad idem.

Recipe saluix syluestris, & domesticæ, laureolæ, centaureæ, pimpinellæ, arthemisiæ, linguæ bouis añ. M. 1. pista in mortario cum lib. 1. sepiarietini unde magdaleones informa, & dimitte ut simul marcescant, prius in olei lib. 3. communis ipsos magdaleones immittas, & in stagnato ad ignem tam diu bullire facias quousq; herbæ fundū petant, deinde stagnatum ab igne remoueas, & prædictas herbas & oleum per pannum cola & ad ignem repone, & cum bullire cœperint addantur ibi unc. 3. cære in æstate, 3. in hyeme, & cum cæra liquefacta fuerit addatur mastichis, olibani, colophonix añ. unc. 1. prius tamen puluerizatae, & cum spatula agitando diligenter incorpora, deinde ab igne remoueas, & aliquantulum de terebinthina adiungas, & diu agitando cum spatula similiter incorpora & usui referua. Valet enim hoc unguentum ad uulneris putrefacti mundificationem, & ad bonam carnem generandam & nutriendam.

De superflua

De superflua carne à uulnere remouendo, Cap. VIII.

Caro superflua si uulneribus superuenit, puluerem de hermodactylis ponere consueuimus hoc modo. Inficiatur bombax, saluia & puluis de hermodactylis superponatur bombaci, deinde uulneri superponatur.

Aliud ad idem.

Recipe calcis uiuæ unc. 4. auripigmenti unc. 1. aquæ calidæ quantum sufficit, ista omnia priusquā ad ignem ponatur cum spatula diu commisce donec simul incorporetur, & post ad solem tandiu dimitte donec simul multum siccetur, prius uero subtilissime tere & usui referua. Et fiat talis puluis quo sæpe uti consueuimus, qui recipit hermodact. aristoloch. rotun. Florum æris añ. quæ omnia simul puluerizent, & his puluerizatis, usui referuetur, potenter enim & non uolenter in uulnere superfluam carnem corrodit.

Aliud ad idem.

Recip. calcē uiuā, & distēpera cum melle ad modū pastę & supra tegulam coque & fac puluerē, corrodit carnem, & cancrum interficit.

De erysipela superueniente uulneri, Cap. IX.

Erysipela solet uulneribus superuenire, & quædā alia accidētia. Primo differentiā inter ea & signa, & causas erysipelæ ponimus, siunt enim in uulnere pustulæ aliquoties albæ, & locus est temperatus, & bene tractabilis & hoc est bonum signum in uulnere, aliquoties nigrae superueniunt uulneri, & locus est durus & tostus, & male tractabilis, quia malum in uulnere signū. Erysipelatus enim locus est cui cum frigidis subiuenimus. Apponatur ergo plagella in succo semperuiui infusa, & succo solatri, uermicularis, umbilici ueneris, hyosciami, quibus admiscemus albumen oui, oleum ros. & uiolar. sandal. alb. & rub. quod si omnia habere non possumus, de quibusdam tamen apponimus, & cum ad propriam naturam redierunt, statim ab hac medicina desistas. Videmus quandoq; uulnera cōcaua fieri quibus ad carnē curandā tale medicamē fieri potest.

De ungento carnem generante, Cap. X.

Recip. sepi colati lib. 1. colophonix lib. s. cære unc. 4. olei fialas duas, mastich. olibani, mirrhæ añ. unc. 4. cōfice sic: Cera & sepi cū oleo solue & cola, post puluerem terendorum commisce & cum conglutinatum fuerit referua.

De carbunculo superuenienti uulneri, Cap. XI.

Carbunculo uero uulneri superuenienti primo populeon inungere consueuimus, quod sic fit:

Aa 3 Confectio

Confectio populeon.

Recipe oculorum lib. i. foliorum papaueris nigri, foliorum mādago-
ræ, cimarū rubi teneri, * matrum uiolarū, hyosciami, solatri, uermi-
cularis, lactucæ, semperuinæ, bardang, uiolarū, scatucelli añ. unc. 3. auxun-
giæ porcinae nouellæ, uel ueteris bene ablutæ lib. 3. olei populi bene per-
sepissentur, & iterum cum auxungia pistetur, & magdaleones informen-
tur, & per duos dies dimittantur, in tertio uero die supradictæ omnes col-
ligantur, & bene terant, & cum magdaleonibus terendo, rursus admiscen-
tur, & manibus informatis per octo dies seruetur, post uero magdaleones
illi frustatim in chaldario cum lib. i. odoriferi & optimi uini ponantur, ad
uini consumptionem cum spatula semper agitando, deinde per saccum com-
primendo cola & dimitte frigesce & in uale reconde. Valet etiam hoc
ungentum ad dolorem acutæ febris, his qui nequeunt dormire, inunctis
enim temporibus & pulsibus, & plantis manuum & pedum, hoc decoctū
cum oleo rosar. uel uiolarum mixtum & inunctum mirabiliter calorē tol-
lit, & super inunctum umbilicum sudorem prouocat.

Ungentum ad idem.

Super carbunculum uero pone hoc ungentum: Recip. piperis, auri
pigmenti añ. ficus siccas ad libitum tere in simul, et confice cum melle
& coque usque ad spissitudinē, & superpone, carbunculum enim mortificat.
Postquā enim mortificatum uideris ut caro mortua cadat, hoc ungentum
superpone, quod recipit maluauisci, & aliam maluam, brancham ursinam
añ. tere cum auxungia & dimitte per tres dies marcescere, postea coque
& cola, & in colatura aliquantulū cære appone & mastich. & usui referua.

De uulnere brachij in carnosā parte, Cap. XII.

Brachij carnositas si uulnerata fuerit, aut etiam inter cubitum &
humerum ubi lacerti affinitas est spacio trium unciarum infra uul-
nus fuerit ex mala & incauta cura periculum euenire dicimus. Si
uero in alijs brachij partibus fuerit de periculo non est dubitandū, si enim
in iam dictis partibus pustulæ nigræ superuenerint, & tumor ad superio-
ra descenderit bonum est signum. Cura uero in talibus uulneribus eadem
est hinc quam diximus ubi non est fractum uel uulneratum.

De uulnere brachij si lacerti cum neruo sunt laci, Cap. XIII.

Lacertus si est uulneratus cum suo neruo, uel musculo mortale est.
Quod si nec neruus nec musculus latus est, & uulnus in longū est,
utraq; pars alteri cōprimendo iungatur & cautē suatur, dimisso ta-
men

men aperto nisi magna plaga dependet, & unde uulnus competentius
possit purgari, deinde procedendū ut diximus in alijs futuris. Si uero ery-
sipela superuenerit ei, cura ut dictū est superius, hæc tamē diligēter preno-
tato, quod si lacertus conteratur uel contundatur ferro aliquo in obliquo
mortalis est, si uero in longum fuerit uulnus, prædictam curam ex utraque
parte prosequimur.

De uulnere brachij telo perfossū, Cap. XIII.

Brachij si telo est perforatū ab una parte ad aliam lardonē immitti-
mus, id est, ab una & aliū ex alia, & ita succurrimus in alijs ut dictū
est superius in 2. lib. quando collū telo est perforatū ab una parte
ad aliam. Si uero tantum ab una parte est perforatum lardonem immitte,
& cura de cætero ut similibus dictum est superius.

De uulneribus manus curandis, Cap. XV.

Os manus & neruus si incidatur pānus ut in alijs uulneribus intro-
mittatur, & deinde ut dictum est superius in cura brachij, quādo
os & neruus est latus, cura diligens exhibeatur. Si autem neruus
latus sine osse, supra neruum suatur, & totum etiam uulnus secundum di-
ctum modum curetur, & puluis rubeus superponatur, & hac cura mirabi-
liter conglutinatur & sæpe consolidatur.

De cura brachij illaeso neruo, Cap. XVI.

Neruus & os si non sit latus secundū iam dictum modum uulnus
suatur, & cura adhibeatur, uerum sæpe membra ualde lædi per-
cussione, casu uel aliqua fractura, unde contingit minorem ma-
gnum effici, & humorū superfluitatē abundare, & nisi foras emittatur put-
redo putrefiunt nerui, caro & os. Vnde apponenda sunt mollificatiua, ut
putredo emittat, postquā putredo manibus leniter cōprimatur, membrū
membro cōiungatur. Si fuerit in iuncturis brachij, brachij humero iungat,
si in crure tibia coxæ, & sic de reliquis, & ungat dialthea, & hoc fiat sæpe
donec tota materia exeat, postea curet ut cetera uulnera, summitas cubiti
nunq̄ debet incidi, siue p apoplemate, siue p tumore, sed in latere incidat.

De disiunctura à humeri superioribus, Cap. XVII.

Humerus si à spatula disiungitur, taliter subuenire solemus. laceat
infirmus supinus & lapis uel lignum rotundum accipiat, & filis
suppositis sit quoque globus filorum, & illud rotundum sub ascel-
lis ponatur, & medicus supra illum cum calcaneo diu imprimendo calcet,
& manibus humerum comprimendo eleuando os ad pristinum reducat

Aa 4 locum

locum, & antequam globus auferatur, petia in albumine oui infusa super ligna longa fascia, & globus ibi dimittatur, & ligetur ibi globus aliqua fascia, & plumaceolus sub brachio ponatur, ut illud superet suspensum & eleuatum. Post tres uero dies si non sit bene aptatum apta, & iunge, & eodem modo liga, & si aliqua collectio ibi fuisset facta, minutio contrariae partis fiat.

Aliud ad idem.

Contingit quandoque quod nec iam dicto modo potest aptari, & tunc longum lignum praeparetur, & aliquantulum amplum in medio fiat foramen ad modum supradicti globi, & ibi globus ex ampliori parte intro mittatur, & lignum a duobus firmiter teneatur, & tunc infirmus supra scamnum, & globus sub ascillis fortiter collocetur. Medicus uero firmiter teneat brachium & humerum ex altera parte, & tenentes lignum eleuent, & alius sit qui scamnum a pedibus patientis auferat, & deinde pendebit infirmus & humerus ad proprium locum reducat, post ligetur ut dictum est superius. Quod si fuerit puer, non oportet nisi ut medicus pugnū mittat sub ascillis patientis ut teneat humerum eius a manu, & eleuet cum altera manu & ita os ad propriam iuncturam bene redibit atque sanabitur. Si uero fuerit opus fomentum prius da de aqua ubi bullieris maluam, brancham ursinam, & similia. Locus postea ungatur de dialthea, uel marciaton, & stappa superponatur & ligetur. Cum uero ad propriam iuncturam perfecte redierit, fiat strictorium quod sic fit.

Puluis ad idem.

Recipe puluerem rubeum & cum albumine oui optime misce, & iterum de farina tritici adde, & simul commisce, & ex eo locum inunge & desuper cum ligno longo locum diligenter inuoluas, deinde liga sicut prius, & sic per plures dies dimittatur donec iunctura fuerit bene confirmata. Cunque tumorem illum qui ex strictorio superuenit repressum uideris esse, tunc patiens calida aqua balneetur, & strictorium eleuetur, & aqua praedicta fomentetur, & si bene stare cognoueris superpones * spatadales quod sic fit.

Puluis ad idem.

Recipe pulueris mastichis, olibani, picis graecae, boli armeni, añ. ponatur in cæra & sepo arietino super ignem prius liquefactis, deinde petia inficiatur & loco superponatur tepide, & si necesse fuerit apostoli con applicetur.

De disiunctura

De disiunctura cubiti a proprio loco, Cap. XVIII.

Oscubiti si a proprio loco disiungitur, hoc modo subuenitur. Medicus sub plicatura brachij fasciam imponat, & ex ea scapham faciat, & pedem in fascia tenendo, & comprimendo manum inferius brachium ad humerum eleuet, & os ad proprium locum reducat, & ter uel quater brachium eleuet, & deponat, & iterum eleuet, & sic ligetur, ut brachium eleuatum sit ad collum suspensum, & ita quod non possit replicari. Post paucos uero dies saepe infirmus tentet ipsum brachium deponere & eleuare, & sic ligetur ut non impediatur eleuatio, & depositio.

De disiunctura manus a proprio loco, Cap. XIX.

Manus iunctura si a proprio loco exierit, brachium una manu, & manum cum alia, medicus accipiat & leuiter & suauiter ad proprium locum, os tanquam a proprio loco contrario reducat & fomentationibus si opus fuerit, factis & iunctionibus cum tabellis ex utraque parte positis, ligetur eodem modo, digiti ad proprium locum reducuntur cum a proprio manu recedunt.

De fractura brachij uel humeri, Cap. XX.

Brachij uel humeri os si frangatur, in primis ad proprium locum reducat, sine ruptura carnis membrum debemus ex utraque parte leniter & suauiter extendere, & manibus comprimere. Unde si sit fractura in brachio, medicus iubeat discipulos firmiter tenere, & per manum extendendo digitos, & brachium totum, alter sit ex altera parte qui firmiter teneat patientem per humerum. Medicus uero ossa coniungat & reducat ad proprium scema. Quo facto accipiat plagella quatuor digitis ampla ad ligandum brachium, quae infusa in albumine oui superponatur, & ea brachium optime stringatur. Item accipiat alia petia, & super ipsam ligetur, & ex omni parte adaequatur, post quoque ferulas primo paratas adaptamus, & chorda superligamus, & sic per tres dies dimittimus. In capite uero trium dierum similiter facimus, & postea similiter in alijs tribus, post nouem uero dies praeparetur strictura, puluis scilicet rubeus sit praeparatus, ut dictum est superius in tertia cura, & de tali strictura brachium optime inungatur, & fascia ad supra dictum modum ponatur, & ferulae, & semper custodiat membrum, ne infirmus supra illud seponet

ponet & sic plures dies dimittatur, scilicet donec os bene consolidatum fuerit, quod cognoscitur quando tumor qui ex strictorio uenerat desinit, & tunc in aqua calida balneetur, & eleuetur strictorium, & bene fomētetur, in qua uero cocta fuerit malua & talia. Post hæc abstergatur, & si os bene consolidatum fuerit ungatur dialthea, uel marciaton & stuppa superposita religetur, ut supra est fascia & ferulis, & si uisum est quod adhuc non sit bene consolidatum iterum fiat strictorium, & expectetur simili modo, & si solidum fuerit omni die fiant inunctiones & ligationes donec sanus sit, quod si per ligaturam, uel stricturam nascitur erysipila dissoluatur, donec erysipila ibi fuerit non ligetur, sed prædicto modo erysipile obuietur.

De fractura cum uulnere, Cap. XXI.

Fractura ossis si sit cum uulnere, primū sint aliqui qui mēbrum teneant firmiter ex utraque parte, & medicus tentet digito si os sit fractum & separatum, & statim abstrahatur & os ossi iungatur, & ad proprium locum reducatur, quo facto fascia ad supradictum modum albumine oui infusa stricte superligetur, ita tamen ut supra uulnus fascia ad modum uulneris sit perforata, & ferule apponantur undique nisi quod pars ferule ponatur ex una parte, alia ex altera, & intromittatur pannus lineus in albumine oui infusus, omni die curetur ut cætera uulnera. Ferule non dissoluuntur nisi de tertio die in tertium, sicut diximus usque dum uulnus sanum sit. Post uero fomentationes fieri possunt, & cum adiutorio adhibeantur quæ superius diximus.

De emplastro consolidatiuo, Cap. XXII.

Contingit quandoque ex senectute, uel debilitate uirtutis nutrimentum membris non præstare potentis, os ex parte non posse consolidari, & licet consolidari contingat cum patiens magnum dolorem ibi sentit, ad quod fiat tale emplastrum, quod: Recip. picis græcæ, picis naualis, & resinæ æqualiter, & ad ignem resoluantur, & calidius quā possit patiens sustinere superponatur, & luauiter ligetur.

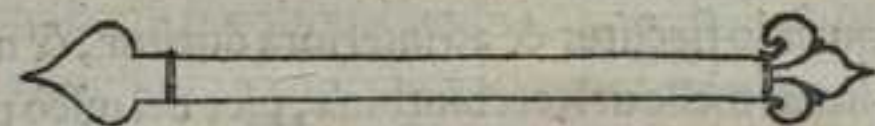
De ossibus non bene curatis, Cap. XXIII.

Si uero tribus uel quatuor mensibus antequam accedat ad medicum non bene rectum fuerit, premitur ter uel quater, supra fomentatione indefinenter contemperetur, & bene fomētato iterum superponatur, & supradictam curam exhibeas.

De cancris

De cancris, fistulis, & alijs in his locis nascentibus, curandis, Cap. XXIII.

De cancris uero & fistulis hic dicemus in his partibus quod & superius, si enim ex uulnere contingunt, ungentum superius dictū ponatur. Quod si fuerit in neruosis locis brachij, puluerem de asphodelis, & ungentum ad hanc curam immittimus quod de fistula solū diximus. Nam in neruosis locis cancrum non curare melius est quam curare. Si uero cācer fuerit in ea parte brachij uel lacerti sine læsione, non est timendum. Cancer usque ad uiuum, cum ferro

quoque calido diligenter coquatur, uitellum oui cum oleo mixtis quousque ignis cadat à loco illo superponatur, deinde cum ungento uiridi, & cæteris curetur ut cætera uulnera. Quod si fistula fuerit in carnosus locis brachij, ungentum ruptorium immitte, & incisiones, & incisiones facere se cure consueuimus. In alijs cura eadem est, quæ dicta est superius. Si uero os à fistula fuerit tabefactum atque corruptum os illud totum est purificandum & ex eo corruptum abstrahendum, deinde procedendum, ut dictum est superius, & eadem cura medetur.

De uulneribus thoracis, uel pectoris ense, uel aliquo simili percusso, Cap. XXV.

Vulnus si fuerit in thorace, uel pectore ense, uel aliquo simili, ita quod sit ex transuerso & uulnus dependeat, suatur, & cura prosequatur, ut dictum est superius. Si uero interiora penetret pannū immittimus, & curam prosequimur ut in alijs uulneribus. Si uero sanguis uel putredo ad interiora penetrauerit, patiens coram se flectat, modo se hac, modo se illac ungēdo saniem, uel sanguinem foras emittat per uulneris meatū, & hoc fiat quotiens ipse mittatur super illam adiacendum quo usque sanus sit semper locetur. Si uero huiusmodi uulnus in longum sit, suturam uero facere non consueuimus, sed cum panno & alijs usque ad finem curare. Si infra thoracem, uel pectoris substantiam lateat, ferrum osse pectoris in rotundum perforato leniterque trahatur: si sub costis fuerit, uel intra costas, inter costam & costam incidatur, & cuneus ut locus sit apertus

apertus inter eas ponatur, & sic de facili extrahatur. Si uero competenter trahi non poterit melius est ut dimittatur. Quod si ferrum ad interiora non penetrauerit abstracto ferro lardus immittatur, & curetur ut dictum est superius in alijs. Si etiam ad interiora penetrauerit lardonem immittimus, & in cæteris subueniendum est, ut dictum est superius. Hoc quoque notandum, ut fluellus qui in talibus uulneribus mittitur ita fiat atque locetur, ut competenter abstrahi & interiorius remanere possit.

De costa flexa & ad interiora reducta, Cap. XXVI.

Costa aliquando flectitur & ad interiora ducitur, & medicus manus suas siccas melle uel terebinthina, pice uel uisco perungat, & supra locum ubi est infirmitas imprimendo manus imponat, & statim eleuet, & sic pluries faciet donec costa ad locum suum reducat. Cupha quoque cum igne idem facere consuevit apposita, deinde apostolicon, uel aliquod simile superponatur emplastrum.

De uulneribus in parte aliqua corporis usque ad inguina, Cap. XXVII.

Vlnus si fiat in aliqua parte corporis usque ad inguina, inguina & intestina nec exierint, nec læsa sint, eodem modo cura adhibenda est, ut diximus in cura thoracis & pectoris, siue ferrum lateat, siue non, excepto quod non debet in longum, sed rotundum incidi quando ferrum latet interiorius.

De uulneribus cordis, pulmonis, iocinoris, stomachi, Cap. XXVIII.

Si quis in corde uulneratus fuerit, uel pulmone, epate, stomacho, & diaphragmate, eum curæ nostræ non committimus, horum enim uulnera his signis cognoscuntur, si enim fiunt in corde, sanguis inde fluit niger & abundanter. Si in pulmone, sanguis inde exit spumosus & anhelitus mutatur. Si à diaphragmate, magnus & spissus habetur anhelitus, & cito moritur. Si enim in epate, manifestum erit per læsionem operationum quæ in eo fiunt. Si in stomacho, cibus per uulnus egreditur, quorum omnia uulnera mortalia iudicamus. Ne igitur nostro iudicio uideantur perire, ab huius cura desistimus.

De uulneribus splenis, Caput XXIX.

Splen seruile membrum est, unde incisiones, & alia huiusmodi facile patitur, quare si uulnus habuerit præcedentium cura, securè liberabitur.

De intestinis

De intestinis si propter uulnus exeunt, quomodo ad proprium locum reducantur, Cap. XXX.

Contingit quandoque epar per uulnus strictum exire, & timētes læsionem non audemus elargare, cui sic subuenimus: Patiens supinus iaceat & bene dissentus, Medicus autem à superiori parte cutim ex trāsuerſo accipiat, discipulus uero ab inferiori parte eadem modo faciat, & ita simul medicus & discipulus sic tenendo cutim ad superiora festinanter totum corpus eleuent, ut patiens subita aëris attractione quadā proportionē ipsum epar, aut pulmonem ad proprium locum redire compellat. Intestinū si per aliquod uulnus in corpore factum exierit, & per longum uel ex obliquo ita quod maior pars sana remanet, aut incisa fuerit sic subuenire ualeamus: Primo, si per interualla fracta fuerint intestina aliquid quod uiuum per mediū scindatur, & super intestina ponatur, & sic tandiu relinquatur quousque intestina caleſcant, & calore naturali mollescentur. Iterum præparatur cannellus de sambucho ad modum uulneris intestini, ita quod longitudo sua superet longitudinem uulneris ex utraque uincula. Cannellus uero non ualde subtilietur, & per uulnus intestini immittatur, & subtilissima acu & de serico filo suatur. Cannellus uero locetur ita ut superfluitates intestini per ipsum transire ualeant, & suturæ uulneri impedimentum non ualeant exhibere. Quo facto spongia in aqua calda infusa, & bene abluta sordes ex intestinis suauiter extergatur. Quibus bene purificatis per uulnus per quod exierint in uentrem intromittatur, & tunc patiens super tabellam politus concutiat, ut in proprio scemate collocetur intestina, & si uulnus non fuerit tantum quod possit intromitti cum rasorio applicetur, quibus intromissis uulnus tandiu relinquatur apertum, quousque intestinum uideris adglutinatum. Supra futuram uero intestini puluis rubeus omni die ponatur, postquam uero uulnus intestini fuerit consolidatū, uulnus extrinsecus cum sutura & alijs curis ut dictū est superius, cura. Quod si uulnus magnum fuerit, hoc facto addimus si petia satis longa in uulnere mittatur in longum ab una extremitate in aliam transiliens, & supra ipsam petiam uulneris interior pars cautè suatur, & puluis rubeus superponatur, ut petia quæ remanserit interiorius omni die uersus pendentem partem trahatur ut pānus uulneri quotidie renouetur. Cum autem uideris uulnus consolidatū petiā totā inde extrahas & extremitatibus nondū consolidatis ut in alijs uulneribus curā adhibeas, diætā quoque sit multū tenuis ac digestibilis.

Bb De fistulis

De fistulis, cancris & apostematibus, Cap. XXXI.

DE fistulis, cancris & apostematibus in his locis nascentibus idem dicimus quod & superius, quod cum sit in carnosus locis incisiones & incisiones facere, & ungenta uiolenta & pulres mittere possumus. Hoc autem superaddimus, quod si fistula uentrem penetrauerit, nec puluerem, nec ungenta immittere debemus ne lādere possint interiora. Sed si meatus fuerit strictus cum tasta maliterra elargetur, & patiens supradictum modum se inclinet, ut putredo quæ interior est possit exire. Post immittatur stuellus inunctus ungento ruptorio, deinde ut dictum est superius de cancro qui in mamilla sit adiungimus, quod si tota dura cocta & liuida fuerit dimittatur, quia incurabilis est, nisi tota mamilla radicitus euellatur. Si autem circa collum sit dura māmilla, & in alijs partibus sit tractabilis, curetur ungento ruptorio, uel etiam incisione ut diximus. Fiunt autem apostemata in mamillis ex menstrualis sanguine illic misso. Mamilla enim est membrum spongiosum, unde attrahit ad se menstruum sanguinem & ita conuertitur in lac, quod cum autem partim emittitur remanens ibi membrum indurat, & inde fit magnus dolor cui sic subiuenimus. Maturantia apponuntur, ut malua, brancha ursina, & alia quæ dicta sunt superius. Cum uero membrum bene mollificatū uideris, secundum dictum modum incide in longum, & stuellus prius caudatum factum intromitte & totam saniem exprime & locum purifica, caudatū dixi quia sæpius tasta interior attrahat, & remanentes ibi sunt causa doloris, & tunc oportet ut incidatur etq; prædictæ tasta trahant, ac rimariolæ & in partu nouellæ sæpe caput interior ducit, ita quod nec infans potest accipere. Quādo sequitur prædictum malum, tunc apponenda sunt cupha supra caput mamillæ ut attrahat ad se & sugat, & postea curetur ut diximus. Si in uirili membro fuerit uulnus, eodem modo curetur cum sutura, & alijs ut dictum est superius. Idem & de testiculis diximus, quod si folliculum exierint, ad proprium locum reducantur. Vulnus autem suatur & puluis rubeus superaspargatur, & curetur de cætero ut cætera uulnera.

De cancro in uirili membro, Cap. XXXII.

Cancer si fuerit in uirili membro, & totum membrum occupauerit totum cancrum & infectum incidatur, ita quod de uiuo incidatur aliquantulum & cum ferro calido uel auro coquatur, deinde curetur ut dictum est superius. Si uero fistula ibi innata fuerit, cum ungento

gento ruptorio & alia cura adhibeatur, ut iam superius docuimus. Quod si pustulæ superuenerint ungentum album superponatur, sed pro aceto aqua rosar. & pro oleo communi, uiolarum apponimus. Si autem ipsum excoriari contingit, filumq; rumpi contigerit, unde inflatur & tumet atq; durefcit, oleum uiolarum cum albumine oui permixtum apponimus, & interiorius immittimus. Cæterum si orificium eius strictum fuerit aliqua tenta de cæra, uel aliquo simili immittatur, ut sanies ad exteriora melius ducatur. Recipe aloē, succi apij, olei uiolarum, albuminis oui añ, incorpora simul & in locum immitte.

Recipe chimoleæ, uernicæ, mirrhæ, colophonix, bethonicæ, resing, añ. terenda tere & cum oleo calido misce, & resinā adde, & simul incorpora & testiculis aqua bene ablutis, tale ungentum loco rubenti superponimus. Ad idē ualet faba excorticata cocta & parata ut comedi debet & superposita. Recipe uermicularē, * fissulam, & oleum uiolarum, herbas prius contere diligenter, & post oleum uiolarum adiunge, & diligenter incorpora addito albumine oui.

Ad tumorem testiculorum, accipe uinum rubeum & calefiat, & illo calido apponatur sepum arietinum & liquefiat postea.

De uerrucis,

Cap. XXXIII.

AD uerrucas etiam nouiter natas apponatur puluis asphodelorum, & de hermodactylis supradictis.

De ruptura siphac magna & parua,

Cap. XXXIII.

AD rupturam, tale fiat ungentum: Accipe consolidam maiorem, sigillum sanctæ Mariæ. Idem facit succus iacæ nigræ & albæ potatus. Ad idem ualet oleum uiolarum cum albumine oui mixtum. Siphac panniculus ille qui retinet intestina ne cadant in osceum qui sæpe relaxatur, uel etiam rumpitur secundum magis & minus, quod si parua fuerit crepatura solum uentositas exit, & inflationem ad modum nucis facit quandoq; oui. Si uero magna sit crepatura, & descendant intestina per didimum, qui per medium siphac descendit usq; ad testiculos, & fit hernia.

Bb 2 De incisione

Si parua sit crepatura, & ex paruo tempore & sit puer, fiat ligatura quæ super crepaturam comprimat, & dentur crispellæ ad comendendum de consolida maiori nouem factæ cum uitello oui, quando de luna tantum nouem supersunt dies, ita quod qualibet die usque ad finem lunæ comedat unam de eis dimidiando.

Si ruptura magna sit, aut si parua sit, sed in adulto & prouectis ætatis, aut si in paruo, si secundum temporis diuturnitatem consentis, per incisionem & incensionem sic curare consueuimus. In primis patiens collocetur in lecto caput & humeros habens depresso ut intestina descendant ad pectus, coxas uero & crura teneat eleuata, testiculus uero illius partis ducatur ad rupturam. In quantum uero duci potest tantum encausto, uel carbone signetur in circuitu. Deinde accipiat rotunditas cum didimo, & ferrum primo calidum de uno signo ad aliud mittatur. Deinde stilus de ligno uel ferro abstractus in longum intromittatur, deinde in latum eodem modo ferrum calidum immittatur, & post alius stilus & bene ligetur, quo facto tribus cauterijs usque ad stilos ferè cautè & diligenter urantur. Est quandoque fractura paruula, & tunc accipiat pellicula cum didimo ut diximus, & signet prædicto modo & ferrum calidum intromittatur ab uno signo ad aliud & bene ducatur ferrum huc & illuc sursum & deorsum, & hoc tribus uicibus, uel tribus cauterijs quandoque super eundem locum accipiat pellicula simul & in longum incidatur ut diximus, & didimo hinc & hinc carnato utatur cauterio, & ouo superposito & stappa, patiens sic eleuatis cruribus & coxis portetur ad lectum, & ligetur tibiæ ad coxas ut se non distentat, postquam uero ignis ceciderit apponatur puluis rubeus, & talia quæ constringant, postquam sanatum fuerit apostolicon ad uulnus competit. Diæta quoque sit tenuis & digestibilis & prius hoc totum fiat ligatura ut diximus, & per tres uel quatuor menses caueat sibi.

In testina si cadant in osceum, primo reducantur ad proprium locum quod si leuiter fieri non poterit, fiat clystere uel purgetur, apponantur mollificatiua & intestinis intromissis interius aptetur ut diximus, & ubi ruptura est, discipulus ponat digitum, & medicus incidat pelliculam supra testiculū illius partis, & extracto testiculo carnetur, & didimus usque

usque superius cum claua, quo facto si uentositas iam est in didimo remittatur interius, & cum spago bene suatur & ligetur didimus de spago ut utrumque caput dimittatur pendere per se extra & tabulis suprapositis tribus cauterijs bene coquatur, quo facto superponatur stappa cum ouo, & portetur in lecto ut diximus, & usque ad nouē dies superponatur ouum cum oleo. Post nouem dies ignis cadit & spagus similiter cadit, & tunc fermentetur cum aqua ubi decocta sit bracha ursina, parietaria, absinthium & talia, postea curetur ut dictum est superius.

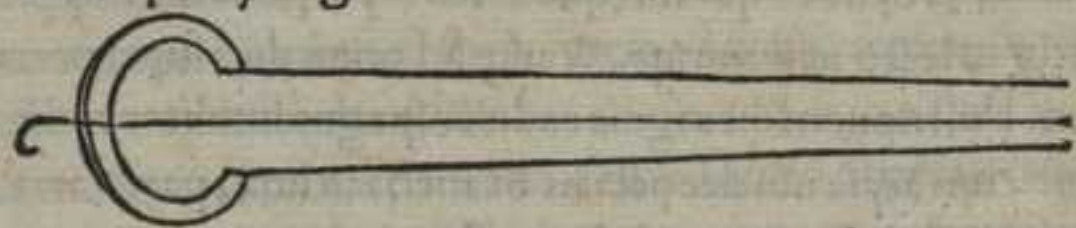
Hernia si ex humoribus à renibus fiat ad testiculum, cognoscitur tactu, tactui enim cedit & statim reuertitur, incisa pellicula super testiculum extrahatur illa, & stuello intromisso bene purificetur uulnus. Si autem uis ut non reciprocetur ægritudo cognoscatur utrum testiculus putridus sit, & si non sit putridus dimittatur, si uero non abstrahatur, postea curetur ut cætera uulnera.

Hernia quandoque fit ex carnositate quadam nascente præter naturam iuxta pelliculam, & tunc pellicula incisa undique debet excoriari, & discooperta carne illa à corio exteriori usque superius cauterio abscedatur cautè didimus & projiciatur, deinde osceum suatur & curetur postea ut debet, & ut dictum est superius.

Lapis si in uesica fuerit hoc modo cognosces, sedeat aliquis fortis in scamno & pedes teneat in scamno, & patiens sedens super coxas illius habeat crura ligata cum fasceolo ad collum, uel ad spatulas subsidentis, firmato ligamentum, & tunc medicus stet ante patientem & duobus digitis dextræ manus intromissis in anum, & pugno sinistro impresso super pectinem, uesica digitis intromissis ad superiora leuetur, & tota tractetur, & si aliquid uelut globum durum & graue inuenerit constat quia lapis est in uesica, sed si molle & carnosum est, quod inuenerit carnositas est quæ urinam impedit.

De lapide à collo uesticæ remouendo, Cap. XL.

Silapidem in collo uesticæ existente ad fundum eiusdem ad præseruationem impellere uolueris præcedentibus formatis & humoribus, petroleum per syringam immittatur,

postea uero per aliquod interuallū syringa ad collū uesticæ mittatur & leniter & suauiter, & cautē lapis à collo uesticæ ad fundū eiusdē impellitur, uel quod securius est & leuius fiat, & ut operari cōsueuimus præmissis fomentis & unctiōibus, prosequatur omnia quęcunq; diximus ad cognoscendū si lapis est in uestica, & digitis intromissis & pugno sinistrę manus supra petinē impresso, ipsis digitis collum uesticæ tractetur, & paulatim lapis qui ibi est mouetur, & cautē & diligenter ad fundū deducatur, sic enim qui tali passione grauatur diutius præseruari ualebit. Si lapidē ipsum abstrahere uolueris diēta præcedat tenuis, & antequā curetur debet ieiunare duobus diebus & parū comedere, tertio uero die ante prandiū præmissis omnibus quę diximus ad cognoscendū lapidē in uestica. Si inueniatur lapis ducatur ad collū uesticæ, & ubi est fontinella duobus digitis supra ante incidatur in longū, & deinde cum instrumento lapis extrahatur. Post incisionem uero & lapidis extractionē usq; ad nouē dies, mane & sero fomentatione de brācha ursina, & parietaria, & malua circa collum uesticæ facta utatur patiens, stappa cum oui uitello superponatur in hyeme. In æstate cum albumine & uitello superponatur, superflua uero caro quę in collo uesticę sæpe nascitur iuxta, rasorio est remouenda, & incisio faciēda duobus uel tribus pūctis, deinde curetur ut cętera uulnera. Hoc quoq; attendendū est quod si magnus fuerit lapis, per incisionē curatio est cuiq; adhibenda, sed ad præseruationē à collo ad fundū eiusdē est impellendus. Galenus retulit in lib. de curationibus egritudinū medicamen quod frangit lapidē, & paulatim expellit donec uestica mundificetur, & urina postea pura clara & æqua egreditur, in qua maximum securum est, præcipue acutam ægritudinem dicit curet, ita ut post illud lapis non amplius generat, hoc est, quod Recip. semin. cucumeris, chamedreos, olei sesamini, seminis memithe omnium añ. aureos uiginti, xylocassie purpureæ, cinnamomi, phu omnium añ. aureos quatuor, puluerizentur & cum melle despumato conficiantur,

antur, de quo ad lupini magnitudinem sumatur, quibus hoc medicamen conficiendi animus est curet ne has species terat nisi in mortario ligneo, & nil secum habeat, uel in calciamentis, uel in anulo, uel alibi ubi sit ferrum, hoc enim secretum ualde occultum existit.

De uulneribus quę sunt in posteriore parte corporis, Cap. XLI.

De uulneribus quę sunt in posteriore parte corporis idem dicimus quod & superius, quocunq; modo contingat de spinali medulla, tamen hæc superaddimus, quod si in longum uulneretur curetur ut in lacertorū cura sine læsione medullę interioris, ueluti aliquis neruus poterit conglutinari, quod si ex transuerso uulneretur & medulla exierit, aut interius corrupta remanserit uix aut nunquam per chirurgiam credimus liberari.

De uulneribus ense uel telo incisis, Cap. XLII.

Silongo ense uel aliquo simili in longum uulneretur, curetur ut in lacertorum cura docuimus. Si uero ex transuerso tota incisa fuerit in extremitatibus spinę, ab utraque extremitate, aut ab una sola ipsa longo intra forti spago iuxta illam partem ubi se tenet fortissime iungetur atq; constringatur ut ad extremā partem nutrimentum nullum nullo modo uenire ualeat, & ita dimittatur quouque pars extrema per se cadat à corpore, deinde ut in alijs uulneribus curā adhibeas. Si uero ex toto sit incisa ex mala cura periculū sæpe euenire contingit. Quod si uulnus telo sit factum, cura eadem est quam in lacertis prædiximus.

De uulneribus renum, Cap. XLIII.

In renibus raro uulnera contingunt, sed quando tamen euenerint eorum curam potius diuinę gratiæ & beneficio naturę committimus, quoniam operi nostro tamen pro uiribus ingenij & uulnerum qualitate & quātitate, ut de curis aliorum ita in hac parte diligens medicus melius delam adhibeat.

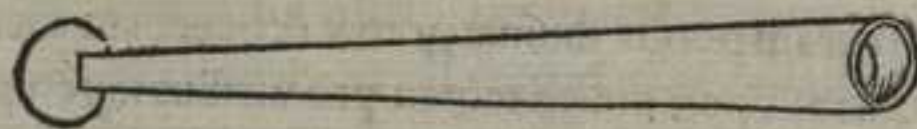
De fistulis, cancris & apostematibus in posteriore parte corporis nascentibus, Cap. XLIII.

De fistulis in his locis nascentibus dicimus quod supra docuimus, iuxta fundamentum quandoque nascitur apostema quasi carbunculus & fit ibi apostema, quandoque per mensem & patiens propria manu aufert illam & postea nascitur, & negligentia non curatur, & ita locus infistulatur. Vt ergo de eius principio melius certificari ualeas primo

primo patientem interroga, sed quando uentositatem paruam emittit pars illius uentositatis per fistulam exit, quod si ita est, certum est fistulam ad caput lōgaonis penetrasse, cui sic subueniendum est: In primis longior digitus oleo inunctus in anum mittatur & tentetur uersus caput lōgaonis & tactu digiti cognoscetur. Sic testa de facili exeat per foramen illud, & petia quasi setam in capite tentæ uelut acus missa transmittatur & ligetur caro & tunc dimittatur. Alia uero die truncetur caro usque ad petiam, & si non uis incidere ex una parte petiæ de ungento ruptorio pone quantum sufficit sub carne & trahatur petia interius, & quando ungentum carnem consumpserit curetur ut cætera uulnera.

De hæmorrhoidibus, Cap. XLV.

Hæmorrhoides fiunt quatuor modis, aliquando sunt interius, & emittitur sanguis & faciunt dolorem, quandoque sunt extra, & tunc emittunt saniem uel putredinem, quandoque nihil emittunt & ingrossant & fiunt attriti uel ficus & stringunt multum, & faciunt dolorem si sunt intus & sanguis emittitur, tunc ita fiat fomentum ad dolorem mitigandum de rad. tapli barbati, marubio nigro, mentastro, postea accipe corticem castanearum, & corticem cucurbitæ, & soleas ueteres, picem græcam, & pone super carbones accensos, & patiens super sellam stando recipiat fumum & hoc bis uel ter faciat donec sanguis cōstringatur & dolor minuatur, & post fomentum sanguifugæ ponantur & liberabitur, postea si uolueris ut attriti cadant per aliquod instrumentum simile clystere, succus cucumeris agrestis immittatur,

& per duas uel tres horas dimittatur, & hoc fiat donec ardor incipiat, postea ungento albo siue aceto ungatur. Deinde fomentationes fiant donec sanus sit. Si uero sint extra & ingrossatæ & nulla putredo emittitur, accipe folia arthemisiæ, & absinthij trita, & in oleo de lino cocta calida in quantum sufferre potest superponatur usque ad tertium uel quartum diem, & si uideris prodesse insistas cum hac medicina, si uideas quod non conuenit accipe fructus caprifici & pone in olla rudi supra ignem donec conuertantur in carbones ex quibus fiat puluis & loco inuncto prius de melle, superponatur

ponatur deinde lana succida, uel manu uel pede bene comprimantur, & hoc fiat donec diminute fiant, deinde si penitus uis curare cuil bet attrito ponas parum de ungento ruptorio in casa de cæra facta, uel ponatur ferrū calid. Cæterum si sanguis non emittitur, sed putredo, tētetur tassa uel tenta & uide utrum tendat uersus os natium, uel uersus longaonem. Si uersus longaonem uertit, dimittatur. Si uersus os natium per idem foramen mittatur ferrum calidum, uel ungentum ruptorium, deinde appposito ouo curetur ut cætera uulnera.

De stranguria, Cap. XLVI.

Quia per uulnus circa pectinem & alias partes uicinas uesticæ factum stranguria sæpe contingit, qualiter iuuamentum præstari possit, dicamus. Fiat ergo emplastrū quod recip. foliorum ebulli & rad. & ipsum cinerem & ebulum diu bullire facias, deinde quam calidius tolerare possit sacculo aliquo pectini superponat & statim urinam patiens reddit. Quia cauteria plurima beneficia corpori humano ministrat de illis quæ ab homoplati ad genitalia fieri debeant, & ad quid ualeant & ubi fieri debeant docere conamur.

Ad inflationem uel tumorem iuncturæ manus uel brachij, & ad dolorem manus uratur in brachio retro digitis tribus a nodo superius.

Ad eundem tumorem uel dolorem manus uratur in concauitate manus, & ex alia parte in racheta, id est, inter digitos.

Ad idem confert adustio in concauitate &

Ad dolorem humerorum & spatularū, & ad defectum oculorum, ad nodulum in fontinella brachij intus uel extra.

Ad asma fiat ustio in concauitate supra pectus sub epyglottide.

Ad dolorem stomachi mittatur seton sub furcella pectoris.

Ad uitium epatis, ustura fiat super epar.

Ad splenem mittatur seton tribus digitis sub umbilico.

Ad dolorem lumborum sub ipsis lumbis in fontinella mittatur seton cum nodulo.

Ad dolorem spinæ tres setones mittantur, unus in medio spinæ, alius tribus digitis supra, tertius tribus digitis infra.

Ad dolores testiculorum mittatur seton sub testiculis in osceum.

Ad hæmorrhoidas mittatur seton supra anum retro quasi inter nates.

Cc Humani

HVMANI CORPO-

RIS, INTERIORVM ET EXTERIO-

rum, morbis medendi ratio methodica, autore

Rolando, Liber IIII.

P R A E F A T I O.

Vic operi finē imponere deo dante hac parte disposui, sed quia non subtilissimo stilo, non colorato sermone, non ordine perfecto dicta sum prosecutus, diligens lector mihi ueniam præstet, & quo sermone, quo ordine artem rede gerim & in quid eam mutauerim, quibusue locutus sim diligenter attēdat, & in hoc uelut in stabili firmoq; principio bene ædificare laboret, ut æternam sibi laudem & gloriam consequi mereatur, curis igitur à scia superius distincte & lucide prosecutis, de cura scia & aliorum membrorum à scia inferius tractare curabo.

CAPITA LIBRI QVARTI.

D e uulneribus quæ sunt in scia	cap. 1	De disiunctura pedum	cap. 9
De uulneribus in coxa ense, telo, uel aliquo simili factis	cap. 2	De cancris & fistulis in his locis nascantibus	cap. 10
De uulneribus genuum	cap. 3	De fistulis & rupturis in cruribus, caput	cap. 11
De uulneribus cruris	cap. 4	De sciatica passione	cap. 12
De uulneribus pedis cum lisione uel sine lisione neruorum	cap. 5	De combustione ignis uel aquæ calidæ	cap. 13
De ruptura coxæ à superioribus, caput	cap. 6	De lepra & ipsius speciebus	cap. 14
De disiunctura cruris à coxa	cap. 7	De spasmo superueniens uulneri	cap. 15
De cruris ruptura & cum uulnere carnis	cap. 8	De malo mortuo	cap. 16

De uulneribus quæ sunt in scia, Cap. I.

Si uertebrum ensis uulnere læsum esse cōtigerit, ita ut quædam pars scia remaneat, si quid est abstrahendum remoueat & in futuris, & in alijs ut dictum est curam adhibeas. Quod si telum ei adhareat, & secure trahi non ualeat usq; ad os, caro incidatur ut euelli possit competenti. Cæterum si euelli sic non poterit subtili terebello citra ferrum iuxta prædictum

prædictum modum foretur, & sic cautè trahatur, deinde curam adhibeas ut dictum est superius. Quod si os læsum non fuerit, cura est manifesta.

De uulneribus in coxa ense, telo uel aliquo simili factis,

Cap. II.

Vlnus si fuerit in coxa cum ense, uel aliquo simili, siue os lædatur siue non, curam adhibeas, quam in brachijs fieri supra diximus. Si telo, coxas uulnerari accidat, nil adiungimus his quæ in cura brachij dicta sunt superius.

De uulneribus genuum, Cap. III.

Si in genibus fiat uulnus & ubi patella magna ex parte separetur, per prædictum modum curam adhibeas. Idem dicimus si ex transuerso fiat, siue sit patella læsa siue non. Telū quod patellæ inhæret summa cautela est abstrahendum secundum prædictam doctrinam, deinde curam adhibeas ut in alijs uulneribus.

De uulneribus cruris, Cap. IIII.

De uulneribus cruris hoc dicimus quod in alijs, hoc tamen super addimus, quod si uulnus fiat spacio trium unciarum à genibus infra, uel à genibus supra, uel in carnositate cruris, nisi organicū est membrum de cuius periculo ualde timemus, unde curam quam de læsionibus prædiximus idem adiungas, hoc prænotato quod si tumor innascitur cum quadam duritie atq; nigredine & multo dolore, & ad superiora ascenderit mortale est, si ad inferiora non mortale. Si uero telo crus sit perforatum, iam dictam curam adiungas.

De uulneribus pedis cum lisione, uel sine lisione neruorum,

Cap. V.

Si in pede uulnus fiat cum læsione neruorum, uel ossis, uel sine læsione eorum eodem modo cura exhibeatur ut in uulneribus manus, & in calcaneo curam cautissime exhibeas, si uertebrum casu uel percussione aliqua resiliierit à scia, aut propter humorem decurrentem ibi. Si neruus qui ossa coniungit rumpatur, in æternum fiet claudus, tamen meliorari potest. Primo infirmus iaceat supinus, & medicus sedes oppositus ei & reuolutus contra ipsum pedibus imprimendo inter unam coxam & aliam tenendo, crus alius fortis teneat, corpus firmiter à superiori parte medicus manibus trahendo, & pedibus comprimendo ad pristinum locum reducat, si uero opus fuerit ligetur infirmus duobus fasciis iuxta futu-

Cc 2 ram

ram illam, & medicus sedens teneat unum fasceolum ex una parte, alius ex altera parte & qui idem faciat, & sic æqualiter trahendo coaptetur os & mensurentur pedes ut sciatur utrum bene stet, uertatur infirmus ut medicus non decipiatur & calcanei mensurentur, & si ambæ nates æqualiter iacuerint bonum est, tunc ponatur petia albumine oui infusa, & plumaceo lus loco superponatur & ligetur maxima fascia, ita quod ambæ coxæ non possint uagari, & sæpe fiant inunctiones & fomentationes ut diximus.

De ruptura coxæ à superioribus, Cap. VI.

Coxæ os si ruptum fuerit, uel rumpi contigerit ipsum ad proprium locum reducetur. Si fuerit cum ruptura & uulnere carnis, membrum debemus ex utraque parte capere & leniter extendere & manibus comprimere, & cæteram curam prosequamur, quam circa rupturam diximus brachij, hoc autem superaddimus ut ad mensuram alterius coxæ crus & pes aptetur, oportet quandoque ad mensuram unciarum unius spacium inter capita ossium relinquere. Ad ligandum uero plagellam per se missam amplam imponere oportet, & aliam super illam ligare, circa uulnus quoque si ibi fuerit, & circa alia prædicta curam adiungimus.

De disiunctura cruris à coxa, Cap. VII.

Si crur à coxa sit disiunctum, eadem sit cura quam de disiunctura brachij & cubiti diximus, fomentationibus & inunctionibus præmissis cum stappa prædicta, os ad supradictum locum uiolenter ducimus, sine tabulis quoque ligetur, primo contractum, deinde extensum remouetur ut bene ambulare consuescat.

De cruris ruptura & cum uulnere carnis, Cap. VIII.

Deruptura cruris cum uulnere carnis & sine uulnere idem dicimus, quod & in ruptura brachij diximus, nihil addentes nisi ut spacium unciarum ut in ruptura coxæ diximus, inter capita ossium relinquatur, & plagella ligetur sex digitorum, nec hoc prætermittendum est quia si infra spacium trium unciarum sub genu, & trium supra in crure, uel coxa fieri rupturam contingat prædictis malis signis apparentibus mortale est.

De disiunctura

De disiunctura pedum, Cap. IX.

Pes aliquando à loco suo disiungitur & modo huc modo illuc, modo uersus plantam modo ad calcaneum uertitur. Vnde somentis & inunctionibus præmissis à medico trahatur fortiter, & pro uarietate disiuncturæ nodus ad proprium locum redire cogatur & tabulis undique positus superligetur. Si digiti pedum aliquando à propria positione secedunt, eodem modo ad iuncturam suam reducuntur, ut de digitis manus diximus.

De canceris & fistulis in his locis nascentibus, Cap. X.

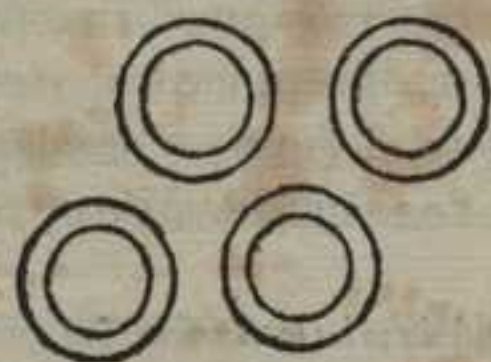
Cancri & fistulæ quæ in his locis nascuntur, aliquando totam carnem corrumpunt tantum, quia partes carnosæ sunt istæ, uenis, arterijs, & neruis non implicatæ, secure scindere & incendere, ungenta ponere uiolenta ualemus. Item huiusmodi cancer aliquando se constringit, aliquando se elargat, & à lateribus se corrodit, quem sic per incisionem curamus, quandoque elargando labra undique ferro incidantur & sanguis exprimatur, deinde usque ad profundum uratur, & ouo superposito, & alijs curetur ut dictum est superius. Quod si cancer in loco osseo superuenerit, aliquando circa eminentia sic adhibeatur. Casula fiat de cæra, uel de pasta ad modum loci, & impleatur de ungento ruptorio, & supra locum patientem ponatur ut bonam carnem custodiat, locus autem patientis de ungento impleatur ut caro infecta mundificetur & corrodat, & à mane usque ad sero, uel e contra dimittatur. Deinde ad ignem tollendum ouum ponatur, postquam ignem cecidisse cognoueris & ossa superuenire, curam in uulneribus dictam adhibeas. Cæterum si os uidebis mortificatum incurabilis est. Item cancer extremis partibus quidem potest occidi puluere psyllotri. Item si est cancer foetidus, magnus, occiditur puluere asphodelorum.

De fistulis & rupturis in cruribus, Cap. XI.

Fistulæ & rupturæ quæ sunt in cruribus eodem modo curantur ungento quod ad rimam capitis fieri supra diximus. Hoc autem superaddimus ut de urina matutina patiens sibi abluat crura, cui loca rupta, deinde bene abstergat & de ungento in illa cura prædicto se ungat. Cum autem uideas pustulas remoueri, & rupturas sanari appone ungentum album in quo sit pro aceto aqua rosarum, & oleum uiolarum pro cōmuni.

Cc 3 Desciatica

Contra sciaticam passionem, tria cauteria fiant, supra sciam ad nodum, uel fiat ibi cauterium triangulatum.

Ad remedium totius corporis, duæ sunt ulsuræ in tibia tribus digitis sub genibus, & tribus digitis supra nodum tali, quæ multum contra arteticam, & contra dolorem superiorum ualet, & una sic retro sub crure ad arteticam fiat ustura sub pede in concauitate.

Combustio ignis uel aquæ calidæ sic curatur: Primo accipiat oleum commune cum aqua frigida & diu misceatur, & cum bene incorporatum fuerit, iterum adde aquam, & similiter misce & diu, & tali ungas locum combustum.

Aliud.

Recip. cortices malogranati & in bono uino prius mollifica, & in eodē uino decoque, & postea terat cū albumine oui, & inungat locus.

Aliud.

Recip. herbas frigidas, * cassulam maiorem, & minorem * sisulā, umbilicum ueneris, solatrū, semperuiuum, & talia pistentur añ. M. i. cum auxungia nouellæ lib. i. & coque omnia in olla & cola, & colaturæ addatur parum cæaræ, mastich. & hoc multum ualet.

Aliud.

Recip. summitates sambuci cum auxungia sæpe terantur & tritæ dimittantur per tres dies marcescere, & illud coquatur in aqua, & colatum reseruetur.

Aliud, si ignis multum penetrat ad profundum, fiat hoc unguentum.

Recip. litargiri, plumbi usti añ. mastich. olibani añ. unc. s. * gersæ uncias tres, omnia ista puluerizentur.

Aliud.

Recip. succi uermicularis, umbilici ueneris, solatri cymarum rubi, olei uiolarum unc. 3. Succus cum oleo uiolarum diu agitetur & incorporatur

poretur, postea addatur puluis prædictus & commisceantur. Iterum addatur aqua ros. & fiat sic ungentū album in mortario, & ponatur hoc ungentum in folio plantaginis uel caulis & superponatur.

Aliud.

Recip. calcem uiuam mitte in aqua & ablue ter uel quater, dimitte quiescere in profundo & aquam super projice.

Aliud.

Recip. oleum uiolarum, uel ros. aut cōmune & cum calce bene incorporatur, & iterum ablue cum aqua, & projice, & usui reserua. Solet quoque plurimum ualere inunctio saponis * sarac. si a principio fiat. Item mel appositum conferre consuevit.

Lepra ex corruptis humoribus consurgere in corpore consuevit. Vnde sicut quatuor sunt humores, ita quidem & quatuor sunt eius species, elephantia, alopetia, leonina, tyriasis. Est autem alopetia de phlegmate & uulpi assimilatur, quia ut quædam uulpes depilantur, sic hac specie laborantes depilari consueuerunt. Elephantia fit de sanguine & ab elephante sic nominatur, quia sicut elephans omnibus animalibus est maior, ita sanguis omnibus alijs humoribus est maior. Leonina ex cholera naturali fit, & sic dicitur a leone quia cæteris animalibus calidior est, ideo diiudicatur hæc passio calidior alijs, quia ut leo uariis est colore, ita & hæc in suis coloribus est uariata. Tyriasis fit ex melancholia quæ citro assimilatur. Nam sicut tyrus per compressionem & frictionem spoliū amittit, sic isti cum tali humore patiuntur tota die se scalpere & fricare desiderant, quibus hoc unguentum facimus: Accipe saponis gallici, uncias tres, * pic. lib. i. cæaræ, spumæ nitri, panis porcini, succi sumiterre, añ. uncias tres, auxungia ueteris uncias quatuor, olei capitelli quod sufficit. Confice sic: omnia in uase fictili ad ignem pone, deinde quæ teri debent quousque liquefiant liquefactis cæram adde, deinde puluerem terendorum pone & sic tepidum omni die iuxta ignem usque ad septē dies inungatur eo & prius ad balneum eant & abluantur ut cōsueuerunt. Cum quidem hoc factum fuerit per tres dies testiculi abscindantur, & paulum inter cubitum & humerū ubi fons dicitur coquat, & super utranque auriculā in fontibus.

Valet

Valet hoc unguentum proprie contra elephantiam. Contra alopetiam uero fiat tale emplastrum. Accipe piperis, sulphuris uiui añ. unc. 3. pyrethri unc. 1. olei uiolarū unc. 1. succi porri, phialā unam, saponis gallici lib. 1. cōfice sic, puluerizentur & terantur, & cum oleo bulliant, deinde saponē adde & cōmisce & parum dissolue ad ignē, pone prius lanuginem ubi est abrasa, postea cum lana fortiter frica, & ad balneum eat patiens & cum ipso in sicco balneo diligenter inungas & in eo sudet, & sic de tertio in tertium diem faciat donec sanus sit & semper abrasus existat.

De spasmo superueniente uulnere, Cap. XV.

Spasmus superueniens uulnere hoc modo curetur, ungatur cum ungento quod sic fit: Accipe olei muscellini unc. 1. petrolei unc. s. olei communis, butyri añ. unc. 4. cæræ unc. 1. florum calaminthæ & rubi añ. drach. 1. & s. mastiches, olibani añ. unc. s. gummi hederæ unc. 3. & s. confice sic: omnia simul misceantur & supra ignem cum liquefaciendis ponantur, & cum spatula agitando puluis terendorum ponatur in ultimo, & cum ad spissitudinem uenerit & coctum fuerit superponatur stirax, & inunctio in ceruice & collo & spina & in toto etiam corpore fiat.

De malo mortuo, Cap. XVI.

Malum mortuum dicitur uulgariter quidem morbus qui fit semper ex melancholia, & nascitur in extremis partibus corporis, cuius signa sunt hæc: latam facit crustulam & duram, & sine humore, & sine pruritu, & in his differt à falso phlegmate quod fit cum pruritu & humore. Cura, primo digeratur materia cum oximelle scyllitico additis scabiosa & ruta, & coquantur in ipso oximelle, per uiginti dies utatur illo oximelle, postea purgetur cum oximelle benedicta mixta et cum hieralogodion, acutis, cum elleboro nigro & huiusmodi. Post quartum diem purgationis stupentur tibiæ cum calidis herbis bullitis in forti uino uel lixiuio, post ungatur cum ungento albo, fusco, & ungento ad falsum phlegma simul mixtis, & acutis cum utroque elleboro per septem dies, quotidie bis. Vel accipe testudines & conterantur, & in forti uino uel lixiuio coquantur, & illa putredo quæ semper natet accipiatur, & inde tibiæ ungantur.

FINIS LIBRI QVARTI

DE MODIS MIT-

TENDI SANGVINEM ET DE CV

iisque utilitate Rogerij chirurgi peritissimi Libellus.

Phlebotomia est uenæ recta incisio & sanguinis moderata effusio. De quibus locis phlebotomamus hominem: de uenis, de arterijs, duæ inciduntur retro aures, duæ super aures, duæ erga oculos, quatuor in fronte, duæ in occipitio propter querelas capitis usque ad incisuram ossis quatuor digitos ab auribus, de ambobus temporibus duæ, propter effusionem oculorum, sub lingua duæ propter rheuma gingiuarum uel uitia oris & dentium, in medio frontis unam, propter capitis dolorem & alienationē. In phrenesi de naribus, id est, propter grauedinem capitis. In collo duæ propter abundantiam humoris capitis, & oculorum, & gingiuarū. De manu duas secus pollicem, propter inflationem pulmonis, aliam iuxta minorem digitum propter inflationem splenis. De coxa, tibia & pede incidimus uenas propter dolorem renum & uesicæ, & propter arteticā, sciaticam & podagram, & oculorum constrictionem, & tumorem qui in tibijs & pedibus fieri solet, uel propter subtractionem menstruorū, uel quando fœminæ non concipiunt. In primis de suffraginibus duæ, de tibijs duæ, de talo pedis extrinsecus quatuor, super pollice pedis duæ, & cum scalpellis. Inter duos digitos minimos duas, propter dolorem uesicæ. De interiore parte talonis duæ, & sunt omnium quatuordecim.

SAphenæ phlebotomantur propter dolorē renum in eadem parte & sunt uenæ quæ sunt super cauillas. Saluatellæ sunt uenæ quæ sunt inter minimos digitos pedis & proximū digitum. Minuimus eam in dextro pede propter epar, & in sinistro propter splenē. Omnes uero uenæ pedis cum inciduntur, in aqua calida debent esse pedes donec sanguis exeat. In toto corpore licentiam habemus incidendi uenas sexaginta, exceptis duabus quæ dicuntur salientes, quæ si quibus inciduntur cum risu moriuntur & subito, hæc uero cauendæ quatuor digitis supra geniculos. sub talo incidimus duas propter indigestionem testium, uel quando sunt inflati.

In brachio incidimus uenas tres, scilicet, cephalicam, mesen, epaticam. Ἀνακαρσίη in ambas facimus, aliter in tibijs phlebotomamus, mesen

Dd semper

semper per *κατὰ ῥῆξιν* secamus, hoc est, prementes phlebotomū recte in uisum. Cæphalica est uena quæ habet in capite principium & ponitur super musculus, quam phlebotomantes *ἀνὰ δέσµα*, id est, uersus cutem incidentes faciunt *παραγισσοµόν*, id est, phlebotomū latū, curuū, habēs cacumen.

Quod si uena incisa aut musculus qui est sub uena percussus fuerit, subito tumorem facit, & si per negligentiam musculus, id est, neruus solutus fuerit, uel afflictus subitanæ mortem inducit.

Mese, id est, mediana à pulmone principium habet, ponitur in medio brachio super altitudinē uacuam ubi non est musculus. Inciditur aut phlebotomo *ὀρθογένη*, id est, recta percussione, & habet *κατὰ ῥῆξιν*, id est, ut in uisum prematur phlebotomus & leuetur. Si per *ἀνακασίην* incisa fuerit non conuenit, quoniam aliquando inter duas neruos ponitur, & si male incisa fuerit collectionem in alto facit, & saniem plurimam & spissam mittit, & uulnera saniosa facit & ad perniciem hominem perducit. Epatica uena quæ ab epate habet principium est posita in extrema parte brachij super neruum, inciditur autem phlebotomo *ἀναστόµο*, uel *παραγισσοµόν* *ἀνὰ κασίην* faciendo sicut in cæphalica exposuimus. Si *κατὰ ῥῆξιν* incisa fuerit, non cōuenit, & si per negligentiam neruus incisus fuerit uel percussus mortem facit, glandulas colligit, & humor exit ut lotura carniū, uel mellis succus, & neruorum cōtractionem uel digitorum manus facimus, pro quibus causis incidimus uenam cæphalicam: propter causas capitis ut cæphalalgia & epilepsia, uel pro oculorum effusione & impetigine, & feruore graui. Medianam uenam incidimus, propter causas pulmonis, dispnœam, orthopnœam, asthma, apoplexiam faciendo plurimum.

Epaticam uenam incidimus, propter epatis dolorem, & stomachi, & pleuresim, & propter multas alias causas secundum causarum qualitatem quæ ex constrictione uel præfocatione uenerit, sicut multi autores scripserunt. Ad mensurationem phlebotomari oportet. Aliquibus auferimus secundum ætatem, aliquibus in pondere, aliquibus secundū uires & secundum minutionem doloris seu sanguinis. Alijs secundum tempus uel secundum lipothomiam. In pondere, quod secundum loca, quæ pondus patiuntur, uel dolore pulsantur propter abundantiam sanguinis. Si leue pondus aut dolorem sustinuerit, aut ructat, aut uomitum habet, sanguis debet emitti usque ad duas libras & mediam, aut tres secundum uires.

Senioribus aut pueris minus tollendum, hoc est, lib. i. uel mediam. Iuuenibus

uenibus paulo plus secundū uires. Si forte quis tardauerit phlebotomiā uel in ægritudine, uel nimia solutione uētris & exhaustus fuerit, uel cibos non sumperit, uel de febribus etiam nimium delassatus nihil auferimus, Sed si necessitas exigerit quatuor uel quinque uncias tantum. Temporibus nimium frigidis aut calidis non phlebotomandum, nisi uernali tempore, aut autumnali, quoniam hæc duo tempora æqualia sunt secundum minutionem caloris sanguinis, qui si exit niger, tollatur usque rubescat. Si spissus & crassus usque ad tenuitatem, si uero aquosus usque ad grossitudinem. Secundum lippotomiam sanguinem auferimus in passionibus factis ex pulmone, uel in podagra, uel artetica, tempore cōpetenti uere, aut autumnō. Quare contingit ut superueniat syncopis in phlebotomia: quoniam emissio sanguinis infrigidat corpus, spiritus animalis à uicinitate cal. sanguinis destitutus ascensum facit in cerebrum & malefit, hoc enim ex phlegmate fit & cholera clausis in stomacho, & non habentibus exitum, aut cruditate cibi & potus stomachi uel debilitate, uel ex plurima emissionē sanguinis, quoniam proprius sanguis si tollitur lædit. Alienus sanguis iuuat, si auferatur, lis inde subueniamus, si hyems est, calida aqua faciē foueamus uel plātas. Æstate uero frigida uomitum prouocantes, bonos odores, pulegium, menta, sisimbrium, & locus ex aceto perfundatur. Qualem diligentiam adhibeamus minuto, uel quomodo subuenimus incisioni ne intumescat. In primis oleum uel aquā tepidam in locum tumoris imponimus & tempore hyemis aqua calida, æstate frigida plantas fouemus. Quod si cephalica intumuerit, fouemus cum uino & oleo calido & emplastro diachilon imponentes. Si uero mediana intumuerit, tunc folia trita cataplasmamus & emplastrū diabsinthij adhibemus. Quod si epatica intumuerit, fouemus eam cum aqua in qua cocta sit althea, & emplastro utimur quod: Recip. mellilotum, sinapi, deinde cēram colophoniam, oleum, mirram, uel albumen oui cum stappa imponimus, hæc omnia sanant tumorem. Notandum quod in inflatione post phlebotomiam, ualet stercus bouinum, caninum superpositum, uel pariter cyminum, malua pistata & superposita ualet. Phlebotomiam cum cautela semper facere debes, quoniam si uena aliqua incisa fuerit non conglutinatur neque sanatur & ideo cum cautela fiat, testante Hippocrate. Si uis perfectus medicus esse quando ad phlebotomiam ueneris, semper time, quia inde multi me-

dici ad malam opinionem deueniunt. Ideoque considerata est uirtus, tolerantia sani hominis, infirmi & neutri, de quibus sanguis deduci oportet, & unde multus sanguis exurgat, & unde mutatio in homine fiat, quia augmentatus, magis melancholicus fit & lepra generatur. Ille uero melancholicus humor magis descendit in sanguine cholerae prassinae. Hic sanguis pertinet ad iecur, & est de coloribus nigris. Alij uero sanguinem habent croceum ex abundantia phlegmatis, incursu ille discernitur & ad cholerae rubeae pertinet. Hic humor icteritiam facit, & lapidem in renibus. De splene fit sanguis similis purpureae spissus & melancholicus, unde artetica fit passio, & omnis disunctio neruorum. Alij habent sanguinem quasi uermiculus, qui abundantiam phlegmatis significat. Sanguis habens colorem nigrum & aquosum sedens una hora. Si est coloris uiridis & nigri, abundantiam fellis nigri significat, uel prauitatem, & noxium humorem qui a capite descendit. Sanguis croceum habens colorem sciaticam passionem significat, & nephritim, quia ipse sanguis omnes uenas & uesicam complectitur, & compatitur fel. Consideranda est hominis uena in phlebotomia, quorum enim magnae sunt uenae albescentes, neque flauas, neque molles habent carnes, uel delicatas, hos securus euacuabis amplius, qui autem e contrario sunt, eos euacuabis parcendo, sanguinem enim habent modicum & nimium euacuati deficiunt. Phlebotomadi quoque non sunt ante annos quatuordecim, sed postea si fuerit aggregatio, multitudo sanguinis: tempus, quia fuerit uer temperatum, puer album sanguinem dans, & natura exposcit, phlebotomari debet, & maxime si spaciū superuenerit uehemens, tunc euacua ipsos usque ad heminā unam. Et si fortis est uirtute adauges per apophoresin mediam heminam. Et eos qui iam habent septuaginta annos, & uirtute fortes, & sunt consueti phlebotomari phlebotomentur. Attendere uero oportet, sanguis qualem colorem habeat, uel quali constitutione sit, si pinguis aut tenuis est, maxime quando post inflationem detrahitur sanguis.

De dieta.

Dietalis sit, dentur eis oua sorbilia, caro porcina, caro pullina, & gallina, panis fermentatus, uinum album & leue qui stomachum non laedat, pauca poma, si tunc reperiuntur, quia pectus & stomachum infrigidant.

dant. Caseum & lac non comedat, olera fugiant ex quibus phlegma in stomacho colligitur, & uomitum facit, & cerebrum occupat. Somnum uitent primo die, quia in somno sanguis solet ad oculos ascendere, & lipothomiam generare.

Phlebotomiae utilitas.

Phlebotomia mentem syncerat, memoriam praebet, uesicam purgat, cerebrum temperat, medullam calefacit, auditum aperit, lachrymas stringit, stomachum purgat, digestionem mutat, leuiorem uocem producit, sensum acuit, uentrem coërcet, somnum minuit, ebrietatem tollit, tristitiam aufert, obliuionem coërcet, sanguinem parum nutrit, alienum eiicit, longioris uitae sanitatem ministrat. Cum homo sanguinem minuit, & si habuerit sanguinem rubicundum & in medio guttam albam, periculum proximum mortis significat. Si sanguis fuerit niger & habuerit fecem aliquam in medio, periculum significat. Si sanguis uulnerosus fuerit, & albus, & guttas habuerit rubeas, uitae longitudinem significat.

Sanguinis discretio.

Distinctionis sanguinis in phlebotomia triplex est consideratio, dum enim fluit notandum est qualis sit, & quando primo coagulatur, & post coagulationem qualis sit in diuisione. Quando fluit est inspiciendus si sit nimis spissus, uel nimis fluidus, uel medio modo se habeat. Quibus manet adeo spissus, quod uena satis amplo uulnere aperta non guttatim exeat, & quandoque nihil signat humiditatem corporis consumptam.

Quandoque habent sanguinem adeo aquosum, quod super unguem appositus uix cohaereat & hoc malum, significat enim uel crudos humores praedominari in corpore, uel nimiam humiditatem. Considerandum quoque an sanguis sit calidus, uel frigidus, an mediocris. Si calidus, significat calidos humores praedominari nimis & hoc malum. Si frigidus, frigidus & hoc quoque malum. Mediocritas inter haec est laudanda, si non dignoscitur nisi longæua inspectione & discrimine. Sanguis sanorum hominum attendendus est quoque, si sanguis sit unctuosus ac stridens, quod potest fieri, si inungatur ex eo uola, & si tractetur inter digitos. Si est unctuosus, significat corruptionem suam, & talis solet apparere in leprosis & dispositis ad lepram. Vinctuosus tamen est quandoque pinguium & bene sanorum. Si strideat inter digitos, significat adustionem & lepram futuram.

Dd 3 Sapor

Sapor quoque est notandus, scilicet ut sit dulcis, parum acuminis habens, minus amaritudinis, nimium ponticitatis, du'cedinem debet habere ex naturali sanguine, acumen, amaritudinem ex cholera, ponticitatem ex melancholia. Si nimis amarus uel acutus, uel ponticus malum est, est enim melancholicus uel cholericus, si insipidus, phlegma prædominatur.

Odor quoque attendendus, si enim fæteat, significat corruptas humores esse in corpore, hoc faciendum digito intincto & adplicato ad nares, si est boni & grati scilicet odoris, laudabilis est. Si postquam coagulatus fuerit, cito super natet humiditas non nimis magna, non nimis parua, laudabilis est. Magna enim significat nimiam humiditatem esse in corpore, parua siccitatem. Humiditas illa in sano homine debet esse eiusdem coloris & facti, cum urina eius cuius est sanguis quæ effusa in urinaria penitus sunt similia, & caueatur in infusionibus ne aliqua pars sanguinis commisceatur, quæcunque uero alium emissum habeat humiditas illa colorem, malum est, liquor iste est superfluitas secundæ digestionis, & transfunditur per omnes uenas cum sanguine ut sit eius uehiculum & acumine suo uiam sanguini præparet, sanguis propter spissitudinem suam sine adiutorio per corpus non potest transfundi. Humiditas ista postredit ad epar & exit per uesicam. Si in uase recipiente cito coaguletur uel nimis tarde, malum, nisi attractio aeris festinetur uel tardetur. Hoc quæ cito debeat fieri, per sanorum sanguinem potest sciri. Humiditas dominans primo resoluitur in sudorem, deinde in phlegma, tandem humiditas sanguinis consumitur, & tunc regnat cholera. Si sanguis sit spumosus & non ex impetu cadendi, significat ipsum esse uentosum & indigestum. Superficies boni sanguinis debet esse plana & ruffa claritati participans, si uero fuerit inæqualis uel nō sit ex modo tenendi uas & inclinandi, malum, significat enim grossitiem partium. Si uero color superficiei sit liuidus, uel uiridis, uel cinericius, uel quasi sepi iuncti cum cæra, omnes tales colores significant corruptionem, quod si uno modo tentus color quidem prætendit, alio modo tentus diuersum à priore corruptionem similem significat aquositate proiecta, si sanguis nimis facilis cum ligno scindatur, significat sanguinem crudum esse, sicut est in panemilia, ceo, & alijs facile frangibilibus. Qui uero nimis est tenax, uiscosos humores significat in corpore esse, siue ex frigiditate, siue ex caliditate.

Quibusdam

Quibusdam aded est tenax, quod si lignum superponatur superfici poterit ferre diu sine fractura, & hoc ualde malum. In fissura sanguis debet habere spissitudinem in supremo, ruffus multa claritate participans, quanta est spissitudo scarlate, uel circiter talem, mihi non est neque uero assignari exacte licet, qualis debeat esse proportio, si tamen maior sit debito, cholera prædominari significat, sanguis enim est de ipsa cholera. Subtilius uero debet in medio esse sanguis qui sit laudabilis & ruber, us parum declinans in nigredinem, & quanto magis est prope fundum tanto magis debet uergere in nigredinem, in loco uero infimo debet esse niger, quia infimus locus propter ponderositatem suam obtinet melancholiam. Si uero in medio fuerit alterius coloris, scilicet cinericius, uel similis sepi, uel sepi iuncti cum cinere malum est. Quidam habent sanguinem talem qualis est massa ptisanaria & loco sanguinis in uenis est massa ptisanaria, & hoc est pessimum. Huiusmodi abluendus est sanguis in panino lineo in aqua currente melius & sæpe contorqueatur, cum diutissime ita ablutus fuerit inspiciendus est, si aliquid quasi caro alba supersit in panino, & de illo cum teratur inter digitos strideat an non, si strideat significat aduersionem humorum in corpore, & dispositum est corpus ad lepram. Si uero non strideat & multum sit carnis significat ut corpus pinguescat. Si alba sit hæc prænotata caro, bonum signum est sine stridore. Si uero nigra est, abluenda est sæpe & contorquendo, si tandem dealbetur bonum, si non significat melancholiam superabundare in corpore quod malum est. Caro uero si alba sit & detur * spinerio optime & cito impinguat eum.

Phlegma uero nullum locum habet specialem, sed miscetur cum alijs tribus humoribus. Potest inde separari per opera Alchimie, hoc est, per uasa duplicia & est instrumentum quale est id in quo sit aqua rosata.

Si enim sanguis sit dispositus bullire, primo exibat per uasale spuma alba, illud est phlegma. Secundo exit quædam substantia spissa non spumosa, & illud est sanguis dealbatus per decoctionem. Tertio, quædam citrina, & hæc est cholera. Quarto, quædam nigra, & hæc est melancholia. Vel in ipso uase & circa reperietur in fundo. Ver, calidum & humidum. Aestas calida & sicca. Autumnus frigidus & siccus.

Hyems frigida & humida. Luna in prima hebdomada suæ ascensionis calida & humida. Secunda hebdomada calida & sicca. Tertia hebdomada frigida & sicca. Quarta hebdomada frigida & humida. Prima

Prima pars diei, calida & humida, Secunda calida & sicca. Prima dicitur hora sanguinis. Secunda à tertia diei hora usque ad nonam est calida & sicca, & est hora cholerae. Tertia pars diei à nona usque ad tertiam partem noctis frigida & sicca, & est hora melancholiae. Quarta pars, id est, à tertia hora noctis usque ad nonam eiusdem est frigida & humida, & est hora phlegmatis. Vnde in uere quia sanguis abundat in prima hebdomada lunationis & in prima parte diei sanguinem minuere expedit & maxime pueris. In aestate, quia cholera abundat sanguinem minuere bonum est in secunda hebdomada lunae, & in secunda parte diei, & maxime iuuenibus. In autumno autem quia melancholia abundat, & in tertia parte diei & tertia hebdomada lunae sanguinem minuere bonum est senibus, quia est melancholia. In hyeme quia phlegma abundat & in quarta hebdomada, & ultima parte diei sanguinem minuere bonum est ualde senibus quia phlegmaticus est. Est hæc à peritissimis medicis uera esse cōproban-
tur.

F I N I S.

CONSTANTINI

AFRICANI MEDICI DE HUMANA
natura, uel de membris principalibus
corporis humani, Liber I.

De cerebro.

Erebrum natura frigidum & humidum est, ideo ut & facile ad susceptionem diuersorum conuerteret, & ut moruentibus membris mobilitatem præstaret, & ut calido & sicco spiritui ad caput exhalanti temperiem inferat. Cuius miringa frigida est & sicca & tensa. Infra quam sunt diuisiones tres. Prima dicitur phantastica. Secunda rationalis. Tertia memorialis. Inter phantasticam & rationalem est pannus quidam frigidus & siccus, & depressior eo qui diuidit inter memoriam & rationem, habens in se modicum tenuissimæ carnis. Ex memoriali uero procedunt duo canales tenues & humidi, ut medulla spinalis quæ penetrauit compaginē totam, & ueniunt usque ad phantasticam cellam, per quos possit phantasticus spiritus & rationalis commendari memoriæ, & iterum memorialis duci ad rationem & phantasiam.

De auribus.

Cuius auri supraponitur unum os frigidum & siccum, & sine spiritu quæ inferius adhærent illi tenui panno qui diuidit inter phantasiam & rationem. Quibus sunt singula foramina, in obliquum facta, habentia tenue initium ab ipso panno. Quæ intrinsecus habent indumentum tenuissimum frigidum & siccum, per quod ducitur spiritus ab ipso interiore panno, præstans auribus uirtutem audiendi. Et est audibilis qualitas calida & humida, ut qualiscunque sonus infertur auri ab humiditate suscipiatur, à calore attrahatur ad cerebrum, ut sciatur qualis sit. Sicci-
tas uero ossium ad hoc est, ut tinnitus in eis per eque obseruetur, secundū
exteriorem euentum.

De oculis.

Oculorum autem tres sunt tunicae interiores frigida & humida. Prima est ut aqua coagulata lucidissima in qua uirtus uisibilis est. Secunda est ut tenue oui album. Tertia ut uitrum modicum
Ee habens

habens citrini coloris. Ab ipsa sunt aliae septem tunicæ, quorum nomina ad præsens tacemus. Dicendū est autem quomodo uisibilis qualitas eueniat oculis & unde, ab ipso scilicet tenuissimo panno qui diuidit inter phasiam & rationem, procedunt duo tenuissimi cannales frigidi & sicci, per quos spiritus fertur ab eodem panno, ad humiditas tunicas oculorum, calidus, siccus, & tenuis, quod penetrans omnes cōpagines oculorum, præstat eis uisibilem qualitatem. Quæ progrediens ample longius tenuitur, unde quæ prope sunt largius uidetur, quæ uero lōge tenuius. Quæ statim cum egreditur si sit uisibilis rei, rursus reuertitur ad eosdē oculos, & præscriptis humidis tunicis imprimit agnitā in se rei similitudinē, unde producūt cerebro & à cerebro cordi præstatur notitia. Est aut uisibilis qualitas calida & sicca. Calida, ut per eam aperiat & exeat. Sicca, ut per eā ad præscripta loca proprios habeat reditus.

De naribus.

Naribus uirtus odorabilis præstatur. Quarum positio sic se habet. Superius osseæ sunt & foratæ, intrinsecus inuolutæ tenuibus tunicis frigidis tamen & siccis. Quæ principium ē phantastico panno habentes ferunt ab eodem spiritum odorabilem qualitatem naribus præstantes. Inferius autem ab osse carthilaginosa sunt & mobiles. Quarum omnis natura frigida & sicca. Frigidum enim, ut prædictā uirtutem intra eas obseruet. Sicca, ut aërium odorem naribus applicitū intus attrahat & cerebro ad discretionē ministret. Sunt etiā alia duo foramina infra carthilaginosas cōcavitates sita, principium à palato, & finem infra ipsas nares habentia. Quibus duæ uirtutes sunt attractiua & redditua. Quarum unam, id est, attractiuam à superioribus habent partibus, & ideo cum attrahunt, nares deponunt. Alteram uero reddituam ab inferioribus palato adhærētibus, & ideo cum reddunt quasi replendo eleuantur.

De gustu.

Gustabilis qualitas in toto ore præstatur. Solis gingiuis, palato, & capiti gurgulionis, & linguæ, sed magis omnibus linguæ, quia tenuissime carnis & spongiosæ est, habens intra se tenuissimum humorem, qui saporitis rebus intra os politis admiscens eidem ad se tracto infert sibi uarios sapes. Quorum species sunt octo, scilicet, dulce, amarum, acre, salsum, conditum, acidum, linguam obtinēs formicans, & insipidū. Alios uero inuoluntariæ. Gustabilis qualitas frigida est & humida.

Frigida

Frigida, ut obtineat; humida, ut diuersitatem saporum excipiat.

De tactu.

Tactabilis qualitas uel uirtus toto attribuitur corpori. Sed maxime manibus, & harum magis interioribus partibus, eo quod singuli nerui lati & tenues spiritum tractabilem à cerebro ferentes per medias plantas usq; ad digitos transeunt, ibiq; manentes naturaliter ea loca cæteris sensibilibus reddunt. Natura enim tractabilis uirtutis pene æqua est, media scilicet, inter calidum & frigidum, siccum & humidum, unde calidum & frigidum, durum & molle, asperum & leue, siccum & humidum, & cætera æqualiter sentit.

De operationibus cerebri.

Operationes autem cerebrum alias habet accidentales, alias naturales. Accidentales uero amittit cum ab alicuius uicini membri passione compatitur, ut in epilepsia, sensus, intellectus, & memoria perduntur. Alia uero humidum quod per spinæ medullam dorso, & cæteris membris, & per uiam tonsillis, & linguæ naturaliter ab eodem conceditur cerebro, inter ipsas etiam angustias præstare non cessat.

De uia fixa palato.

Via propterea palato suspēsa est, ut tenuiter tonsillis, & linguæ humectationem attribuat, eamq; flexibiliorem præstet, ut cibi ori applicitum dentibus ad molendum subdat, & œsophago ad inglutendum concedat, etenim aliter inglutiri non posset.

De canaliculis.

Cannales ad interiora ferentes duo sunt: Vnus pneumaticos quē Latini spirituales dicunt. Alter œsophagus cui nomen Latini gurgulionem attribuunt. Spirituales autem gurgulioni subponitur. Quorum capita quadam carthilagine tenuissima necluntur, ut cum aperto ore aliquid gurgulioni infertur, ipsa carthilagine spiritualis porus constrictus quicquā ex eo suscipere non permittatur, cum uero os clauditur, eodem œsophago constricto, spiritualis porus inspirando apertus redditur, cuius constitutio non ut arteria, uel uena continuatur, sed partibus quibusdam lacertosis & tenuibus unitis carnibus conuertitur. Quia factus ad hæc asseritur ut cum pulmo dextra, læuāq; sequestratur,

Ee 2 ad suscipi

ad suscipiendum exteriorem aërem, valeat ad superiora ascendere. Cum uero ad expellendas superfluitates innatus spiritus conducatur, facillimo motu ad inferiora descendat. Cuius inferior pars pulmoni infigitur, qui diuiditur in duos cannales, quorum unus per dextram pennam pulmonis, alter per sinistram deriuatur. Quorū dexter dextræ auri cordis, sinister uero sinistræ suppositus adhæret, qui suscipientes frigidum & humidum aërem, aliquantulum excoquunt, & excoctum cordis auribus ministrant, ibique paulisper detentus iterum coquitur, & sic interiori cordis cellæ ad temperiem & extra & circa cor intra marsupium quo circumdatur ad delectationem faciendam præstatur.

De corde.

Cor in summo grossum est, in fine acutum. Est autem cor spirituum membrorum principalissimum, & naturalis caloris fundamentum, & omnibus corporis membris calidius, quia inde calor naturalis ad alia omnia membra uiuificanda procedit, calidum enim est & siccum. De cuius interiori parte procedit arteria quæ sine epatis cōiungitur, per quam attrahit sibi nutritibilem sanguinem, & spiritum cerebro præstat, per alium uero, in multis subdiuisum cannalibus naturalem calorem simul cum sanguine per omne corpus ad ministerium naturale infundit. Marsupium quo ipsum cor tegitur, duabus constat membranulis. Vno interiori, & altero exteriori, mediante tenui carne qua nutriuntur. Et propterea ita natura factum asseritur, ut sit obstaculum contra ea quæ exterius cordi nocere possunt, & obseruet frigidum & humidum aëra qui cordi ad temperiem faciendam tribuit, ut superius memoratum est. Cuius natura similitudinem epicozoti membrani quod diuidit spiritus alia membra, id est, pulmonis & cordis in superiori cella manentia, à nutritimentalibus membris in inferiori digerentibus, de quorū natura in consequenti tractabimus.

De œsophago.

Æsophagus per quem potus & cibus stomacho attribuitur, frigidus est, & siccus, & ex illa parte qua pneumatico canali superponitur, latus est & ex illa uero qua ceruici quibusdā tenuibus musculis innectitur, in similitudinem spinosæ cameræ subleuatur, qui ad epicozota

cozota membranū producit, quod penetrans, ori stomachi completitur, quod ipsi epicozoti suspensum est.

De stomacho.

Stomachus autem ipse constat ex neruis tenuibus & longis, qui lineares & extraneis, qui texibiles, & ex obliquis qui uertentes dicuntur. Quorum lineares elticam texentes cratelticam, obliqui allioticam, & aporrepticam, sibi uindicat potestatem. Qui intrinsecus quibusdam obtegatur membranulis, trino scemate consistentibus, breui scilicet medio & prolixiori. Quibus potum & cibum calore naturali in lacteum succum conuersum, quasi rebus quibus impellentibus ad portam impingit stomachi. Quæ ideo porta dicitur, quod musculis in ea positus ministerio naturali, usque ad perfectam decoctionem nutritibilis materiæ constructa clauditur. Quæ decocta mollescentis aperta redditur, quo usque præscriptum succum duodeno intestino infundat. Quod propterea duo tenū dicitur, eo quod uncijs duodecim spaciatur. Indeque ieiunum succum illum suscipiens, aliquantulum decoquit, quod uidelicet in duo diuiditur. Alterum quod tenue est meseraicis uenis sibi spongiosis capitibus inhaerentibus ab ipsa subtrahitur. Alter uero, id est, grossum longo & in circulo cuiusdam auxungie innexo intestino conceditur. A quo monomatum suscipiens aliquantulum decoquit, & sic grosso concedit intestino quod manica dicitur. Deinde in extale diffusus, & ibidem acotico decoctus, coloratur. Cuius titillatione per pudicum circulum foras dimittitur. Monomatum etenim ideo dicitur quod uno aperiatur foramine quod insitum est ori tunice ut sibi quicquid à longo accipit sine contrarietate reddere possit. Nam manica eo quod magis curtis longior est nominatur. Subtilis uero pars per meseraicas de ieiuno subtrahitur, quæ in obliquum posita subtrahit à se succum decoquunt, & excoctum epaticæ simæ ministrant. Quo ibidem moram faciente adminiculo naturalis uirtutis uertatur in sanguinem. Qui in duas diuisus partes, quæ harum tenuior est & uirtus dicitur arte conceditur epati, quæ etiam per duos uritides cannales renibus deriuatur, ibique manens decoquitur. De qua sibi renes quod utilius est ad nutrimentum obseruant. Cæterum uero per eosdem poros uesicæ dimittitur. Qui cum ad collum uesicæ ueniunt, uniuntur.

Ee 3 De collo

De collo uesticæ.

Collum autem uesticæ diuiditur quodam panno mediante, cui urididis porus ex una parte, ex alia, superiori membrano funatico scemate conglutinatur, unde urina & quicquid ex renibus effluit fundo destinatur uesticæ. Per aliam uero, id est, inferiorem, quadam contiguitate coniungitur, & secundum naturam & extra naturam uestica ipsa urinam existentem foras transmittit. Altera uero pars quæ additialis dicitur colericum rubeo felli, melancholicum spleni attribuit. Sanguinis uero quod utilius est, ipse uel ipsum epar ad nutrimentum sui reservat. De quo quod tenuius est, cordi, ipsumque cor cerebro, ut prædictum est ministrat. Cæterum autem diuisis corporis partibus per quasdam uenas unicuique proprie destinatas, additiem largitur diurnam. Quod bene coquentes ipsæ partes, & ad similitudinem suæ naturæ à proprio esse mutantes, quod nutritibile est, sibi retinent, inutile, aut cum fortes sunt, extrinsecus expellunt per hæc decem. Per capillos scilicet, per ungulas, per aurium cæratas guttas, per lachrymas, per mucos, per sputa, per egestionem, per urinas, per sudores, & per cutis sorbitiones.

De quinque sensibus corporis.

Per quinque animales scientias perfruitur cor nouem uoluptatibus à cerebro sibi illatis, scilicet dilectione, odio, gaudio, tristitia, audacia, timore, uerecundia, ira, furore. Nam per uisum, auditum, odoratum, gustum, & tactum, diligit, uel odit, gaudet uel tristatur, audet uel timet, uerecundatur, irascitur, aut furit. Cum autem aliquis per quodlibet horum quinque ad alicuius amorem & concupiscentiam erigitur, concutitur cor, ex cuius concussione duo quidem procedunt spiritus calidi & sicci. Quorum unus qui tenuior est, cerebrum adit. Alter uero qui depressior est, subito per nervos diffusus, ad uirgam ducitur, quod inter nervos quibus constituitur, & membranulis quibus inuoluitur insultus, eam erigit, & tensione quadam inflexibilem reddit. Alter uero quam cerebro adesse diximus, humidum quoddam ab ipso suscipiens per spinalem medullam ad mensam renum deducit. Per cuius duo foramina immisus, sibi substratum attingit membranum quod calefaciens penetrat, & sic uenarum retinaculum membranulo innexum, aggreditur, ex quo tenuissimum sanguinem secum à cerebro delatum humido admiscet, & per duos canales inde procedentes ad testiculos funditur, ibique paulisper manens, excoquitur & in lacteum

& in lacteum & tenacem succum conuertitur, inde per geminos canales uirgæ applicantes completo communi opere, secum foras educit. Nam tengomatibus suggestibus, ad collum matricis subtrahitur, & sic ad interiores cellas eiusdem destinatur.

De coitu.

Sapor igitur communis huiusmodi uiris in tota uirga. Sed maxime in præputio est. Mulieribus uero circa pectinem in confinio uulvæ. Mulieribus testiculi sunt duo. Quorum unus sub dextro rene. Alter sub sinistro tenetur. Qui fundo matricis coniuncti, per singulos procedentes, irritata uenere ad cellas eiusdem sperma ministrat. Quod si cum uirili simul conueniat, uel modicum ante, uel post, priusquam prælatum frigescat, unitur. Si uero in sinistra cella matricis spermata conueniant, foemininum embrión. Si autem in dextra masculinum procreatur. Si uero in media quadam secundum calidum & frigidum æque est, secundum plus uel minus utriusque spermatis, aut masculinum, aut foemininum procreatur.

De disputatione embriónis in utero matris.

Oportet autem in embriónis disputatione aliquantisper immorari, & dicere quod in uno quoque mense, à primo usque ad nonum, sibi naturaliter fiat, & quare à primo usque ad septimum, & à septimo usque ad nonum, si genitum fuerit, pereat, & in ipso septimo uel nono si editum fuerit, saluberrime perduret. Cum ergo ut utriusque sperma uiri, scilicet & mulieris in matricem conuenierit, si frigidum fuerit, omnino dissoluitur. Si uero calidum & persiccum, consumptionem incurrit. Si autem æquitate perfruitur, in illa impediende concipit qualitate. Spermate igitur utriusque coniuncto, in speciem crustulæ spanditur, & ex radice producta, sibi superficietenus illigatur. Ex cuius calore præfati spermatis summitatibus decoctis, ab ipsa diuiditur, & ex radice postquam nutrimentum accipit cum ipsa tenetur. Medium autem quod intra decoctas summitates in modum nucis eminet, intra eadem spacia sanguineam glebulam quadam frigiditate contractam, primo in se obseruat nulla alicuius similitudinis imagine in ea impressa. Secundo mense in uermiculi longi, scilicet & rotundi producit specie. Tercio in eo crura diuiduntur, & à lateribus brachia & collum. Quarto cor & epar formatur, & animam illud ingreditur, & uiuificatum

uiuificatū naturaliter mouetur. Quinto, omnis interior completur compositio, intestina, scilicet, quina dispositione formatur, digiti manuum pedumque finduntur, aures, nares, os, ueretrum, & ipse pudicus perforatur circulus. Sexto oculi scinduntur, supercilia formantur, palpebre crescunt, capilli & ungule producuntur. Septimo fiunt auxungiae & cutis perficitur, & omnis humiditas secundum diuersas uasculorum compositiones constituitur, & completis secundum naturalem dispositionem omnibus, elaborat ut exeat, Mater autem nititur ut retineat, & ut suo calore quae completa sunt, confirmet & muniat. Si uero debilis est, permittit ut exeat, & durateo quod naturaliter completum est. Si autem natura matrix fortis est, ut illud retineat in octauo, embriion ex pugna exitus fatigatum quiescit. In nono materno calore confirmatum, & aeternitate confertum, natura concedente, patet ei exitus & ei exire permittitur.

De septem planetis.

HAbent etiam septem planetae aliquid in compositione embrii specie. Saturnus quidem frigidus & siccus, sua frigiditate primo mense spermati grauitudinē, & sua siccitate compaginationē praestat & ideo non adolefcit, sed a suo calore in sanguineum commutatū sine augmento permanet. Secundo Iupiter calidus & humidus calefaciendo replens in longi & rotundi uermiculi speciem, sperma producit. Tercio Mars calidus & siccus calore corroborans & siccitate incidens, crura diuidit & a lateribus brachia separat, collum etiam & caput informat.

Quarto uero Sol minus a Marte calidus & siccus cor & epar creat, & creatis animam ingerens, naturaliter embriion motum praestat. Quinto Venus frigida & humida omnia interiora format, aures, nares, os, uirgam, & pudicum circulum forat, manuum & pedum digitos diuidit. Sexto Mercurius secundum calidum & siccum, frigidū & humidum equus, in quo manualis habetur scientia, componit supercilia, oculos scindit, palpebras crescere facit, capillos & ungulas producit. Septimo Luna frigida & humida, replent auxungias, carnem & superficiem complet, uenis & arterijs humiditatem attribuens, toti corpori nutrimentū praestat. Et quae omnia perfecta sunt, si praegnans pariat salubre perdurat. Sed quoniam adhuc quae in eo perfecta sunt membra non bene firmata sunt, indiget alio tempore, ad id operis explendum. In octauo Saturnus reiterato uice, similiter infrigidando, embriioni, & matre grauitatē infert, suaque siccitate humores

humores extenuas, & embriion nutrimentū partius attribuit, & propterea agra in hoc tempore existunt. Nono Iupiter calefaciendo infrigidata & replendo tenuia, embriion corroborat, & maternos aperit, & sic exitus omnis naturaliter perfectis conceditur.

De uita embriionis.

APrimo autem mense usque ad septimum si genitum fuerit, non durat, eo quod naturalitate imperfectum habetur. A septimo usque ad perfectum nonum, quamuis natura perfectum sit, tamen si generetur, non subsistit, quia Saturnina infrigidatione stupidum, & eius siccitate minorato nutrimento afflictum, corrupta matrix naturalitate calore materno exultum, si excussum fuerit, dissoluitur.

De perfectione.

SOlet autem natura omnibus membris perfectum ut pluribus embriion apparet generari, plurimumque uero grosso capite, & tenui collo, uel magnis pedibus, & subtilibus cruribus & brachijs perditis, manibus humeris affixus, aut sublati cruribus, pedibus, genibus applicitis, aut manuum, & pedum singulis, uel duobus digitis perditis hac luce perfrui. Sed duobus modis in embrii compositione contingit. Aut enim natura aequam habens materiam & redarguentem spiritum secundum horum duum aequitatem moderate, & perfecte informat, aut abundanti materia & spiritu minorato, eiusdem materiei abundantiam alicui addit membro, ex qua uastius ceteris efficitur, uel ampliato spiritu & materia minorata. Aut ex parte extenuat, aut ex toto non dimittit procreari. Et haec omnia autem aequitate utriusque materiei, scilicet & spiritus natura perfecit. Aut augmento uel minoratione horum unius fiunt.

De impeditione.

SOlet etiam in generatione quibusdam uiris illud muliebre, & quibusdam foeminis illud uirile membrum quo luxuriantur adijci, sed impedita uel oblita natura fit. Nam cum aliquo euentu impeditur, uel obliuiscitur, illud materiei humidum superfluum, quod ad uastitatem uel ad numerum alicuius membri solet disponere, ad alterius naturae membrum sine ratione immittat.

FINIS.

Ff Constantini

CONSTANT. AFRIC.
CONSTANTINI
 AFRICANI MEDICI DE ELE-
 phantia, Liber I.

Voniam conuenit nobis cognoscere curare morbum qui durus est & prolixus. Igitur oportet medicum inuestigare chimorum putredines, quæ ex quatuor nascuntur humoribus, cum naturam suam, siue simplices siue compositæ, egrediuntur. Putredinum autem causa, aut ex corruptione ne spermatis est masculi siue feminae, seu utriusque, aut ex corruptione aeris, aut cibi & potus. Ex hijs enim humoribus corruptis nascitur infirmitas quæ lepra solet nuncupari. Cuius morbi inuestigatio difficilis est & laboriosa in sui initio. Postquam uero exit in proculum, durior est hic morbus ad curandum. Cum ergo dixerimus ex quatuor hunc humoribus a sanguinis corruptione, quæ quasi dignior uidetur esse incipiamus. Si igitur causa lepræ ex sanguinis est corruptione, designatur ex rubore & calido apostemate, & sanguinis comminatur putredine. Si autem est ex cholerae ruber corruptione, siccitas & asperitas, macies quoque, & hæc notatur in pectore. Pustulæ etiam siccae in corpore, fissuræ in manibus siue in pedibus cutis color citrinus. Si uero ex cholerae nigrae putredine, similiter succedit siccitas, & manuum & pedum fissura, & uenarum extensio, spasmus & digitorum contractio, & totius corporis titillatio, cutis quoque nigredo. Si de phlegmatis uitio, corpus glandinosum efficitur, & nimia humiditas per totum corpus, caro quoque emollitur, cutis alba uidetur.

Si humores autem hijs ad se inuicem componuntur, & huius morbi causa ex capite oriatur, si inquam sanguinis cum cholera rubea commixtio fuerit apostema calidum, erit purgatio nimia, & incensio. Vnde cum scalpatur putredo subsequitur. Quorum duorum caloribus augmentatis uenæ inciduntur & nerui caro quoque consumitur, & membrorum iuncturae, & se parantur. Siccitate uero crescente, putredinis fluxus minuitur. Si autem non, contrarium comitatur. Sanguinis & phlegmatis commixtio glandes & apostemata facit in toto corpore. Si uero calor humiditatem superauerit, putredo exiens albescit, quasi cocta sit. Si autem frigiditas phlegmatis ardorem superauerit, sanguinis apostema inde nascens in longo tempore non maturefcit. Cum autem maturauerit, sanies albescit. Si uero cholera

rubea

rubea cum cholera nigra commixta fuerit, asperitas denotat hoc pectoris, & siccitas uocis, & fissura pedum, & spasmus digitorum. Et si calor cholerae ruber frigiditatem excelluerit, cholerae nigrae incidium maius erit, & membra citius fissuras patiuntur, & membrorum concatenatio dissoluitur. Si autem e contrario commutantur. Et si cholera nigra commiscetur phlegmati, siccitas glandinosa, pustulae siccae sunt & albae. Mutationes cutis liuide sunt aut nigrae, aut etiam albae, aut uirides. Et si humiditas augmetatur, glandes etiam multiplicantur. Si autem non, e contrario contingit. Morbus ergo nascens ex sanguine, allopetia uocatur. Quem uero cholera rubea procreatur, leonina nuncupatur. Ex cholera autem nigra elephantia appellatur. De phlegmate tiria dicitur. Qui morbi cum in corpore eminuerint, maximum periculum necesse est faciant. Quidam tamen eorum maxime in cerebro dominatur. Quidam uero in corpore solo. Et quidam in utroque. Sunt & alij in quibusdam membris sicut in manu & pedibus quoque & similibus, quidam pilos deponunt, quidam uero non, alij carnem consumunt, alij pruriginem & scabiem parturiunt, & arsuram, alij morpheas rubeas siue nigras, seu albas, alij impetiginem latam gignunt, nigram quoque & pessimam. Quidam & cutem crepant, & eam reddunt fluidam, alij autem quidam & ungulas deponunt, & quidam corpus desiccant totum, alij pustulas emittunt fluentes, qui ex quantitate contingit putredinis. Peior autem hijs omnibus ubi sanguis augmentatur propter putredinis eius uelocitatem, cui est secundus qui de cholera rubea gignitur, quia hic ex nimia sui incensione peioratur maxime si sanguini admisceatur. Cholera autem nigra atque phlegma paulatim sibi putrefaciunt subiecta.

Cura.

Expletis & significatione huius morbi & causa oportet etiam ut subiiciatur cura. Conuenit igitur chimum certificari unde oriatur. Si enim est ex sanguine qui in suprema corporis sit parte, & hoc expectat atque ætas phlebotomandus est æger de cephalica, aut ea uena quæ est in fronte, aut in occipitio ponenda est uentosa, & dandum est catharticum quod iam dicturus sum. Si uero sanguis in pectore dominetur, siue cubitis, seu etiam in manibus de basilica sinistrae manus est minuendus, aut inter ea quæ est inter medicum & auricularem, aut de ea quæ inter medium & dextra manu. Ventosandus quoque est scapula utriusque manus. Si autem

Ff 2 tem

tem de sanguine inferioris corporis, phlebotomādus est super calcaneum utriusque pedis, & uentosa in utroque crure cum pleno palmo adhibēda. Si autem ex cholera rubea fuerit causa morbi, incipiendum erit à cathartico ante phlebotomum. Sed si toto corpore infirmitas iam aspergatur ante catharticum à mediana uena erit minuendus. Quod similiter in ceteris obseruatur humoribus. Siquidem post catharticum sanguinis corrupti re manebit aliquantulū cum phlebotomia, aut uentosa erit laborandū, & postea adhibēdum erit hoc catharticum: Recipe mirob. citrin. drach. 10. bellirici, emblici, cuscute ana drach. 5. sumiterre drach. 7. oxiscenicie drach. 20. Quæ omnia in duabus libris excocta usq; ad unc. redigantur, & colentur, & media drach. aloë minutissimi pulueris admisceatur, & adhibendū ægro detur. Post uero dies septem cum stiptica diætā nutriendus est, sicut perdice, phasiano, & similib. Deinde puluis iste est dādus: Recipe mirob. citrin. drach. 10. sumiterre, eupatorii, maratri seminis, lachoe ana drach. 2. sacchari quantum omnes alię species habebunt, & de hijs facto puluere drach. 4. da quotidie cum aqua calida. Et similiter aliud catharticum adhibendum est, quod calorem sanguinis extinguet: Recipe absinthij, cuscute ana drach. 5. mirob. citrin. drach. 1. & s. oxiscenicie drach. 15. rose drach. 2. aquæ lib. 2. quæ usq; ad 7. redigantur, & hæc colentur, & de maioribus potionibus addatur drach. 1. & s. quas dicturi sumus & detur ad bibendum. Sed si cholera rubea corruptio perpendatur, contracta in primis phlebotomia, catharticū tribuatur, & postea phlebotometur, secundum quod in sanguinis corruptione diximus: Recipe mirob. citrin. drach. 11. quæ ponantur & coquantur in lib. 1. syrupi prunorum, & ibi per diem & noctē teneantur integram quibus drach. 7. cassiæ fistulæ adhibe, & post colās adiunge drach. 2. uiolæ & s. aloë & da bibere. De hinc quinque diebus nutrita eum humida diætā, sicut carne agnina, cucurbita, crisolocanan, gallina, bliti, portulaca, malua, carne ericij & eius pinguedine, porcell. & hœdulis ambobus lactētibus, & similibus. Postea uero phlebotometur secundum quod diximus. Quæ uero choleram iuuant, similiter contra sanguinem corruptum adiuuant, & econuerso. Catharticum:

Recipe cuscute, absinthij ana drach. 5. maratri, capillorum ueneris ana drach. 2. mirobolani, citrini, drach. 10. cassiæ fistulæ drach. 5. aquæ lib. 1. & s. adhibe quæ ad 7. unc. redigant, & colatis adiunge unc. 4. radicū, drach. 5. uiolæ & mediam puluerizatę aloës, & da sibi bibere. Aliud catharti-

cum

cum similiter ualens contra cholera rubea incensionem: Recipe absinthij, cuscute ana drach. 5. mirobolan. citrin. uiolæ ana drach. 10. cassiæ fistulæ drach. 7. oxiscenicie drach. 15. sumiterre, maratri ana drach. 1. & s. aquæ lib. ad 7. unc. redactas, quibus colatis adhibe drach. s. agarici, aloës drach. s. & facto puluere dabis bibere. Aliud catharticum: Recipe folij prassij, cuscute, capillorum ueneris, maratri, absinthij ana drach. 5. uiolæ drach. 5. cassiæ fistulæ drach. 7. oxiscenicie drach. 20. rose drach. 2. lactis drach. 1. & s. sumiterre drach. 5. mirobolan. drach. 10. duas adhibe lib. 2. quæ ad 7. unc. redigantur, colatis drach. 1. & s. de maiori adiunge portione. Puluis hic tantundem uidelicet: Recipe mirob. citrin. drach. 20. maratri drach. 5. masticis drach. 7. psillij drach. 10. sacchari drach. 50. & de hijs omnibus præter psillium puluis efficiatur, & bibere detur circiter drach. 2. aut 3. Corpore autem mundificato, detur ei sternutatio cum oleo uiolarū & oui albumine, oculi lauentur cum aqua sumach, aut aqua rosata, aut succo malignati dulci & calido. Si autem in corpore aliquæ habeantur pustulæ, & hæc sint fluidæ, cum stipticis sunt medicandę, sicut acatia, rosa, gummi arabico, carabæ, balauftia, lithargiria, cerusa, alumine, mirrha, bolo, cupressi, pil. galla, & similibus. Ungētum hoc mundificat totum corpus putredine: Recipe lithargirij unc. 3. aluminis, argenti uiui añ. unc. 2. rosæ, cerusę ana drach. 2. sauinæ, sigiæ, cathmię añ. drach. 1. & s. cineris lentisci, calchantis ana unc. 1. hæc omnia cum succo mirti fructus distemperata sint, quæ coquantur usque ad tertiā, & cum oleo roseo quod sufficit. Deinde ungatur totum corpus inde diebus septem, octauo die cum oleo rosato. Nono cum aceto agrestis uua, decimo balneo utat.

Aliud similiter ualet: Recip. cerusæ, lithargirij ana unc. 2. sigiæ, scœnogræci, hipochistidis, acatię, sauinæ ana unc. 1. olei rosarum unc. 4. De hijs omnibus unguentum cōficiatur cū aceto & sapa mirtea. Si autem pustulę siccæ fuerint, & asperę, & cum prurigine propter cholera rubeam fac unguentum istud: Recipe lithargirij unc. 2. cerusę unc. 1. uiolæ, capillorum ueneris añ. unc. 1. cæræ albę, auxungię, gallinę, & ericij, sigiæ añ. unc. 1. & s.

Aliud quod ad digitorū contractionem ualet: Recip. maluæ, capillorū ueneris, sauinæ, rosæ, uiolæ, aristoloch. longæ ana unc. 1. nitri, gummi arab. acatiæ, dragaganti ana unc. s. colophonię, cæræ albæ ana unc. duas, argenti uiui añ. unc. 1. s. lithargirij unc. 3. auxungię gallinæ, & uitelli, & ericij, medullæ uaccinæ, olei sesamini, & uiolati añ. unc. 3. calchiteos unc. 2.

Ff 3 aluminis

aluminis, sarcocollæ añ. unc. 3. butyri drach. 2. sigiæ unc. 2. De hijs omnibus unguentum fiat. Aliud: butyri lib. 1. cæræ albæ unc. 3. argenti uiui, dragaganti, gummi arabici, mastichis, colophonæ, sarcocollæ, aluminis añ. unc. 1. cerusæ, uiolæ añ. unc. 3. olei sesamini unc. 2. & inde fiat unguentum. Aliud: butyri lib. 1. cæræ albæ unc. 4. argenti uiui drach. 2. dragaganti unc. 3. capillorum ueneris, cerusæ añ. unc. 2. olei sesamini unc. 2. & fac unguentum. Sufficit enim dixisse de morbo hoc à sanguine & chole ra nascente.

Alia cura elephantie.

Incipiamus ab illo qui à cholera nigra, & phlegmate nascitur, contra quem optimum & perfectissimum est hoc antidotum quod nominatur hiera ruffini, & hiera pufidij, theodoricon, hipiston, hiera logodis on, memphitum, & aliud maius antidotum, quod dicturus sum cum hoc cathartico, quod Recip. hic chebuli nigri drach. 7. epithimi drach. 5. polipodij, ameos ana drach. 3. poleos drach. 2. aquæ lib. 2. usque ad unc. 8. redactæ, hæc colata da bibere cum qualicunque uolueris superiorum hiera drach. 1. & s. Aliud: Recipe chebuli, nitri, chamedræos ana drach. 5. ameos, epithimi ana drach. 3. polij drach. 2. fac catharticum simile superiori, & ægro cum aliqua hiera da bibere. Aliud: Recipe chebuli drach. 20. nitri drach. 10. fumi terræ, sene ana drach. 10. epithimi, ameos ana drach. 3. polipodij, turbith ana drach. 3. uuæ passæ mundatæ drach. 20. quæ excocta in septem libris aquæ redactis usque ad unam cola, & induas partes diuide & in una parte illarum puluerem hieræ picræ, & agarici, ameos, epithimi ana drach. 1. quæ apposita ægro bibere da. Pilulæ stomachicæ ad hunc multum ualent morbum. Recipe hieræ picræ drach. 10. epithimi drach. 7. turbith drach. 5. salis indici, polipodij, ellebori nigri, bdellij ana drach. 6. anisi, ameos, apij seminis, marathri ana drach. 2. scammoneæ assatæ drach. 5. factū puluerē distempera cum marathri succo, & fac pilulas in modū piperis, & da bibere inde drach. 3. uel 5. quod tamen facias post catharticum hiera superiori. Deinceps dabis de antidoto quod dicturi sumus, & bibat cum aqua quam dicemus. Recipe epithimi drach. 5. chebuli drach. 7. polipodij drach. 3. chamepiteos drach. 4. uuæ passæ mundatæ drach. 10. aquæ lib. 4. in unam redactis & cum ista da bibere.

Potio maior ad lepram ualens, omnem chimorum corruptionem & complexionem corporis moderandam, & mundificandam.

Recipe

Recip. agarici, colocynthide, squillæ coctæ, turbith, scammonæ, polipodij, ellebori nigri, piperis albi & longi, chamedræos, chamepiteos, centaureæ añ. drach. 40. siseleos, psilij, ameos, epithimi, gentiang, euphorbij, polij, absinthij, cuscute seminis, chamomilæ seminis, aristolochiæ longæ & rotundæ añ. drach. 20. cocconidij, titimalli, cuscute, ireos, fumiterræ, petroselinij, ammoniaci, opopanax, spicæ nardi, cassiæ ligneæ, asari, cinnamomi alithimi, ammoniaci, calami aromatici, mirrhæ, folij, scordeon, ciperi, hiperici, piperis nigri, croci, phu, spicæ celticæ, squinanti, carpobalsami, calamitis, rutæ seminis, radices seminis, apij, castorei añ. drach. 10. serapini, bdellij añ. drach. 30. canis thiriæ drach. 20. hirundinis coctæ drach. 40. pinguedinis thiriæ drach. 40. aloë drach. 130. facto puluere ex hijs quæ possunt puluerizari, reliqua sapa liquabis puluerem cum pinguedine superiori admisce, & mel quod sufficit appone, & in uase uitreo pone, cuius tertia pars uacua remaneat, quod postea in hordeum mitte à principio calendas Iunij usque ad calendas Aprilis, deinde perfecta hac potione dato inde bibere drach. 5. cum aqua hoc modo facienda. Recip. mirob. chebuli añ. drach. 7. ameos, epithimi, polipodij, absinthij, polei, irei añ. drach. 3. uuæ passæ enucleatæ drach. 3. aquæ lib. 2. in 7. unc. redactas.

Aliud antidotū ad cholera nigra, & phlegmatis leprā ualens: Recip. thuris drach. 5. mirrhæ drach. 6. opobalsami drach. 3. musceleon drach. 7. scammonæ, dragaganti drach. 9. musci drach. 1. & s. hæc omnia miscantur & drach. 1. detur inde. Aliud: Recipe ambræ drach. 5. musci, balsami, musceleon añ. drach. 9. scammonæ, agarici, fellis uaccæ nigrae añ. 14. omnia mixta dentur ad bibendum cum calida aqua, circiter drach. 5. & semis. Unguentum hoc ualet ad pruriginem & pustulas, de cholera nigra & phlegmate nascentes: Recipe medullæ uaccinæ, butyri añ. libram unā, olei de nucibus & lauris añ. uncias tres, cæræ albæ libram semis, sulphuris, auripigmenti, nitri, sanguinis draconis, sarcocollæ, floris æris, mirrhæ, thuris, sigiæ, ammoniaci, opopanax, bdellij, añ. uncia una, aristolochiæ longæ, lithargirij, cathmiæ añ. uncias duas, colophonæ libram unam, fac inde unguentum.

Potio autem laxatiua superior non frequenter danda est, sed ex intervallo aliquantulo theriaca ciliciæ maior est danda.

Epithimum. Recip. hæc mirob. chebuli añ. drach. 20. epithimi drach. 10. polypodij, ameos añ. drach. 5. uuæ passæ quantum erunt omnes aliæ species

species. Alius pulvis similiter, fumiterræ drach. 20. aloë drach. 3. sacchari quantum omnes species. Alius pulvis mirob. chebuli añ. drach. 20. epithimi, squillæ añ. drach. 10. sacchari quantum omnes aliæ species.

Alius pulvis chebuli drach. 20. epithimi, maratri, fumiterræ, zingib. añ. drach. 10. sacchari quantum omnes aliæ species. Da de hijs tribus cuiuscunque uolueris drach. 3. cum aqua frigida. Aliud: Rec. chebuli indi añ. drach. 20. epithimi, ameos drach. 15. factum puluerem distempera cum amygdaleo drach. 20. deinde accip. drach. croci, uuæ passæ enucleatæ, quæ pistentur sic, ut medullæ fiant, & cum hijs distemperetur omnes aliæ species, & fac rotunda ut unūquodque habeat drach. 5. uel 7. alij huic addunt drach. 11. polypodij. Aliud similiter: Recip. chebuli, origani, epithimi añ. drach. 10. mirobol. citrin. drach. 6. sacchari, mastich. añ. drach. 8. factū puluerē distempera cum uua passa. Alius pulvis: Recip. chebuli indi, emblici, citri corticū añ. drach. 3. turbith drach. 12. sacchari quantum omnes aliæ species. Pilulæ ualēt similiter: Recip. colocynthide drach. 18. aloë drach. 12. scamoneæ, fellis uaccæ nigrae, epithimi, agarici añ. drach. 8. turbith, chebuli añ. drach. 6. ammoniaci serapini, opopanacis, siseleos añ. drach. 5. euphorbij, castorei añ. drach. 5. piperis nigri, & longi, spicæ, cinnamomi, croci, costi, cassiæ, mastich. rheumbarbari, asari, squinanti, carpobalsami, xilobalsami, calami aromatici añ. drach. 1. & s. distempera cum succo porri, & fac pilulas in modum piperis, & inde da drach. 3. Aliud similiter, chebuli, bellirici, emblici, sinapis albi, salis indici, & salis gemmæ, acori, costi, chinulæ, piperis nigri, & longi, zingiberis, ameos, apij seminis, siseleos, nigellæ, cicutæ, seminis tapsiæ, sauinæ añ. drach. 2. scamoneæ, serapini, mastichis añ. drach. 4. opopanacis drach. 14. pinguedinis ericij, quantum mediæ dietas omnium specierum, quæ omnia fricata, species cum felle nigre uaccæ exiccetur in umbra, & deinde tempera cum succo porri, & fac pilulas in modum piperis, & da drach. 2. Aliud: Recip. agarici, epithimi, polypodij, zedoariæ, doronicæ añ. drach. 5. aristolochiæ longe & rotundæ, ellebori nigri añ. drach. 3. colocynthide, aloës añ. drach. 15. turbith, titimalli, auellane purgatæ, salis indi, hyssopi, chebuli, gentianæ, cicutæ, seminis añ. drach. 4. ammoniaci, opopanacis, serapini, bdellij añ. drach. 3. fac puluerem & distempera cum succo solatri, & facito pilulas in modum piperis da drach. 3.

Constantini

CONSTANTINI

AFRICANI MEDICI DE ANIMALIBUS, Liber I.

De taxione.

Egi Aegyptiorum Octauiano Augusto salutem. Plurimis exemplis expertus sum uictoriam tuam, & prudentiam tuam, hijs tamen arbitror nunquam incidisse in manus tuas tantæ utilitatis uirtutē quæ ab Aesculapio acceptas &c. Bestiolam quadrupedem quam nos taxonē appellamus, quidam autem melon uocant, ut tutus sis per eam ab hostibus sic facito de ea, & cætera superstitiosa. Naturalia uero quæ hic autor scripsit, hæc sunt: Adipem taxonis inunge febrientibus & sanantur. Cerebrum eius cum oleo bene coctum, omnes dolores sedat inunctum. Testiculi eius cum melle cocti, & cum aqua fontis bibiti, ieiuno per triduum libidinem indeficientem dant. Sanguis eius cum sale cornibus bouini instillatum per triduum aperte mortalitate liberat. Notum est hoc omnibus.

De ceruo.

Cerui cornu humores exiccat, & in collirijs ponitur combustum, dentes confirmat ex eo fricatos. Puluerizatum cum uino bibitū, caducos sanat. Menstrua & fluxum uentris restringit. Lūbricos uero perimit, & serpentes fugiunt etiam odorem eius, si in domo uratur. Quicquid corio eius inuoluitur, serpentes non timet. Testiculorum eius pars bibita, coitum incitat. Lapis qui in uulua, aut in uentriculo eius, aut in corde inuenitur facit mulieres concipere. Idem os in brachio deportatum suspensum non sinit concipere. Medulla cerui remissa in ptisana & infusa torminosis succurrit, uncta sola omnes dolores sedat.

De lepore.

Leporis pulmo super oculos positus omnes dolores tollit. Cor eius recens collo suspensum quartanas curat. Siccatum tritum & bibitum, muliebres dolores tollit. Caducis conuenit. Fel eius claros facit oculos. Renes eius siccati & triti & bibiti, calculos pellūt. Sanguis eius cum aqua calida bibitus, idem facit. Vulua eius siccata & cum uino bibita a uiro & uxore concipiet masculum. Si sola mulier biberit, nec uirilis nec femineus erit. Testiculos uero si biberit mulier post menstruum, concipiet masculum. Item sanguinē eius cum coagulo eiusdem bibat, & concipiet

Gg masculum

masculum uel fœminā. Item coaguli eius uir bibat obolū unum, uel duos. Fœmina quadruplum & cōcipit. Sed coagulum sit leporis masculi. Valet etiam auribus, dentibus, moribus uenenosis, fluxui infantium, mammarum tumoribus, strumis, & lentigini uultus.

De uulpe.

Vlpi articuli in oleo ueteri cum bitumine coacti per pessarium suppositum mulieribus matricem suffocatam sedat. Valet ita & auribus, & spleni, & allopætiæ. Pulmo eius affatus in prunis & bitus, splenem, suspiriosos sanat. Testiculi podagra sepe fricata fugatur, & inguina fricata panniculos dissoluit. Renes eius cum melle cocti & comestiti, faucium tollit dolorem, fel aures sanat & oculos. Adeps auribus & podagræ prodest. Pellis eius circumuoluta pedi podagram sanat. Cum aqua calida salsa fumigatura, & loti iecore, oculi qui uespere obscurantur, sanantur. Cor eius ualet fluxui sanguinis. Iecur similiter, fel eius oculis & sinanchi, & uitij faucium cum melle ualet, & ad maculas faciei, & auribus simul, & infirmis ex putredine cum lacte mulieris. Cerebrum eius sæpe infanti datum nunquam caducus erit. Seuum eius omni dolori ualet, & torminosis. Splen quoq; bibitum, torminosos curat.

De capra.

Capræ pili uisti omnes fluxus sedat. Caseus eius impositus, omnes punctiones & dolores reprimat. Lac eius bibitū, liberat à cantharidis. Si quis eam bibit, uermes occidit, pruriginem sanat, & morsus uentrem soluit, bibitum cum coagulo, hidropicum sanat. Sanguis eius eadem facit, & uenena bibita extinguit. Seuum omni morsui & læsuri subuenit. Locium bibitum, hydropicos liberat. Aures purgat à dolore. Stercus eius omni dolori ualet, & cholicis, & paratidis, & moribus, & tumoribus, & allopætiæ illinitum. Ungulæ eius ustæ, & cum pice liquida tritæ, & illinitæ allopætiæ sanat.

De apro.

Apri uel uerris testiculi cum uino bibiti, caducos sanant, & uenenatos morsus, cerebrum cum melle, carbunculus in ueretro sanat. Iecur coctum & cum uino sumptū stringit. Fel eius auribus prodest in cortice maligranati tepesactum. Auxungia eius ex rosa remissa epunctiadias, id est, pustulas quæ in nocte ingruunt tollit, lotium apri tepidū auribus instillatum, sanat surdos.

De urso.

De urso.

Vrsi adeps, curat fluxus capillorum, fel eius caducos liberat si biberint, & suspiriosos cum aqua calida.

De lupo.

Lupi caro cocta & esca phantasticos curat. Adeps & fel eius ualent tantum, quantum & canis.

De leone.

Leonis caro, phantasticos curat, & omnibus alijs doloribus ualet.

De tauro.

Tauri cornu serpentes fugit. Sanguis eius eos interficit, & maculas faciei delet. Fel eius cum melle & balsamo, oculorum uitia curat. Clisterizatū, cito soluit. Cum lana uel penna aures sanat. Seuum eius cum resina & cera, omnes durities soluit. Medulla cum uino macerata & imposita, torminosos curat. Fimur eius tumores & durities soluit. Cum aceto, sanguinem restringit, & faciem limpidam reddit inunctū, Sanguis eius idem facit.

De elephante.

Elephantis dentes & ebur, caducum facit, maculas faciei tollit, hemipthoicis tumoribus, capitis doloribus prodest.

De catulo canis.

Catulus canis ante nouem dies occisus, mundificatus coctus, intestinorum dolorem in æternum curat. Canis sanguis potatus, liberat. Caput eius uisum tritum, puluerizatum, uulnera cancro sa, & canciromata curat, & ficus, & canis morsus si bibatur, & rhagadias. Dentium eius puluis dolorem sanat & gingiuas. Cor eius potatum, canes à latratu abstinere, uel eius sub pollice pedis posita. Fel eius cum melle oculos curat. Splen eius spleneticos. Lac inunctum pilos & capillos euulsos non sinit crescere. Bibitum, eiicit fœtum mortuum, & datur cum melle & uino. Dens eo tactus, cito emittitur. Lotio canis ueteris caput lotum non fiet canutū. Sanguine canis parietes illine, omne maleficium aberit. Lac eius cicatrices oculorum extenuat. Adeps eius podagram sanat, & aurium dolorem.

De asino.

Asinae sanguis cum uino, febres quotidianas tollit, etiā si tres, uel quinque tantum guttæ illius sanguinis sint, lac eius ualet laxis dentibus, suspiriosis, torminosis, dissentericis, oculis tenebrosis, ulcero

Gg 2 sis, macu

sis, maculis uultus. Caseus eius ciliacis. Adeps eius & anseris simul ad anū appositus coitus mouet. Splen tritum in aqua māmīs appositum lac attrahit. Ossulū quod in uulua aīne est, si mulier tulerit, super se non cōcipiet.

De mula.

MVLæ auricula & burdonis, testiculi si ferantur à muliere, non cōcipit uel si bibantur. Cor etiam facit. Sunt etiam in hoc loco huius actionis multa superstitiosa quæ nihil sunt spernēda, scilicet de equi spuma, & dentibus, & alijs pluribus.

De equo.

EQui lac bibitum, matricis dolores sedat, & caducos. Fel eius potatum, uomitum facit, stranguriam sanat. Auxungia eius suffumigata, partum mortuum eiicit. Stercus equi, siccum & asperum sanguinem sistit, ubiq. Cum aqua colatum & bibitum, uentrem soluit & educit. Auribus instillatum, dolorem tollit. Caseus eius, uētreū reprimat, toriones tollit. Coagulum eius cum uino, omnes dolores sanat.

De ariete.

Arietis liquor qui à pulmone cocto distillat, tertianas & regium morbum, illinitus sanat & caducos. Et pulmo & testiculi bibiti.

De oue.

OVinum lac datur infirmis & sanis ante & post à uino cessent. Pueri & puellæ uirginis lotiū curat, albugin. oculorum, & leucomata, & lachrymas, & cetera uitia, & elephantiacos sanat bibitum, de humana persona, multa hic superstitiosa & horrenda prætereo, lotium hominis cum uitro ulcera, & furfures, & maculas tollit, & canis morsus curat. Stercus hominis combustum, tam ceromata sanat, & cancerosa ulcera uel uulnera, & omnes putredines corrodit.

De cattis.

CAtti & cattæ ster cus cum sinapi & aceto, alopetiā sanat. Cum resina & rosa suppositum profluuium mulierum reprimat. Arilli adeps paralyti ualet. Mustelæ cinis & sanguis eius elephantiacos sanat. Mures paruuli cum uino pilos euulsos non sinunt crescere. Aquilæ fel cum melle oculos suffusos sanat. Lapis uentris eius uel nidi collo suspensus mulieris, non cōcipit. Nomen eius est hemathides, sed qui dam dicunt Echitem esse de flumine Indiæ, quod dicitur Echus.

Vulturis

Vulturis pennis ultis fugiunt à domo serpentes. Iecur eius cum sanguine tritum & per dies nouem bibitum, caducos liberat. Fel eius cum succo marrubij, caliginem oculorum sanat. Adeps eius neruorum & omnes dolores sanat. Accipitre in oleo succino cocto, unctione eius caligo oculorum discutitur. Gruis adeps remissus, durities omnes soluit.

Anseris adeps similiter.

De perdicibus.

Perdicis cerebrum cum uino bibitum, morbum regium curat. Audi quid in Vere probauimus sæpe. Fel totum cum sciato, id est, opobalis, & citro sidonij ciatho dimidio tritum bene & mixtum reponatur in pixide stagna, uel argentea, inde unge oculos, miraberis. Nam & si non uideat quis pupillam, tamen integram habeat, curabitur, & caligo, & suffusio, & leucomata. Corui ouo capillos sic nigrabis, defunditur in uasculum cuprinum, & tam diu mouetur donec mutet colorem, inde ungatur caput rasum prius, donec ouum consummatur, & oleum tam diu in ore teneat, donec siccescat, ne dentes nigrescant, caput mox ligetur, & post dies quatuor soluitur, & hoc efficit ut canis nanquam fiant. Cerebrum corui cum pane da serophæ, sequitur te ubique.

Item cauo denti infusum rumpit eum & tollit dolorem.

Galli cerebrum bibitum cum uino omnes morsus destruit. Miraberis etiam multa alia. Sanguis eius leucomata oculorum & cicatrices cum aqua inunctus. Testiculi eius bibiti cum aqua caducos liberat.

Auino abstineant diebus decem. Siccantur bene & seruantur ad opus. Cum adipe anseris in pelle arietis brachio suspensi, coitum mouent.

Item cum sanguine lecto suppositum coitum uetat. Pellis interior uentriculi eius trita cum uino auribus prodest. Bibita

uentrem stringit, sputum mouet, calculos frangit, & per urinam eiicit. Stercus eius

rufum cum aceto furunculos

& canis morsus

curat.

Gg 3 Degallinis

De gallinis.

Gallinæ ouum, notissimum est omnibus ad omnium oculorum dolorem. Cuius album infusum oculis, sedat punctiones, & alibi omnes seruoies & pruriginis, & albumen, & totum combustum ouum cum uino bibitum, uel impositum, omnes fluxus stringit, uel cum aceto. Vitella ouorum cruda quinq; cum uini tribus ciathis, hemopthoicis, cum uino uel oleo cocta, adiecta polenta mane sumpta ualet, hijs qui cibos non continent. Cū balsamitis rebus mixta oua, uel confecta, multis subueniunt agitudinibus, quæ uel quas tædet nos scribere. Adeps gallinæ pustulas oculorum reprimat. Tibiæ cum pedibus coctæ, & cum sale, & oleo commestæ, & aceto colli sedat dolorem. Stercus gallinæ perniones quæ nascuntur in manibus impositum sanat, & omnes morsus.

De columbis.

Colūba occisa calida superposita omni morsui, & ueneno subuenit. Sanguis eius infusus, oculos sanat, præcipue tractus de subascelis. Stercus eius, omnes durities mollit, & humores exiccat, & ideo etiam oleum adhibetur ad fomenta idem facienda.

De anseribus.

Ansers adeps cum cepe succo auri infusus a quam illapsam eijciat, & purgat. Feleius cum melle penna illinitum agene succurrit cito.

De hirundinibus.

Hirundinum pullorum combustorum puluis faucium curat morbos, & linguæ & labiorum uulnera. Hirundo in mulla cocta optime sanat.

FINIS.

Quibus

QVIBVS ET QVA-

LIBVS MEDICINIS PURGATIO-
nes fieri solent, autore Antonio Gazio Lib.

Purgationem non esse cum fortibus medicinis faciendam propter grandia & plurima eorum nocumenta.

Vam plures sanorum hominum uidimus qui cognoscentes se repletos esse in stomacho, capite uel alio huiuscemodi suorum membrorum sine aliquo medicorum consilio, sed ex sola sua scientia, quæ potius imprudētia dici meretur, fortissima acceperunt solutiua, uolentes semel expellere, quod pluribus uicibus erat euacuandum, quorum aliqui ad febres, alij uero eorum ad dysenteriam inde peruenerunt, & hoc quia nesciebant quantum laboriosa pharmaca corpori humano inimicarētur, quod ne alijs contingat hoc in loco decreuimus ostendere quantum huiusmodi fortes medicinæ soleant nocere sanitati & uitæ periodo, quantumque afferant nocementi principalibus membris & toti corpori contrarietatis naturæ & suæ uenenositatis ratione. Sed ne quis hæc dicere nos gratis existimet audiet Principem in tertia primi, doctrina secunda, cap. 1. sic dicentem. Nobis necesse est proculdubio superfluitates euacuare. Quarum euacuatio secundum plurimum non completur, neque est conueniens nisi cum medicinis fiat uenenosis quæ proculdubio naturam frangunt quæ etiam si uenenosæ non essent, non posset esse quin eas bibere naturæ laboriosum esset, quemadmodum dicit Hippoc. quod medicina purgat & inueterat. Et post aliquam causam huius adduxit cum ait: Medicinæ solutiua cum humore superfluo euacuat ex humiditatibus naturalibus, & spiritu qui est substantia uitæ, partem magnam & cum hoc uirtutem membrorum principalium debilitat. Et in 4. primi, cap. 9. dixit in pluribus uolentiarum medicinarum existit aliqua uenenositas, & solutionem uentris efficiunt secundum modum quo naturæ uolentia infertur, quod etiam sensit Auerrois in 5. colligens dicens: Nulla medicinarum purgatiuarum est sine ueneno aliquo in aliqua parte sui &c. & Rasis in 4. Almanforis, cap. 15. inquit: Medicinas quoque uentris solutiuas sæpe sumere corpus debilitat, & ad ethicam atque ptisim adducit. Et præcipue si fuerit habens corpus siccum. Auicenna iterum in undec. tertij, tractatu primo, cap. sexto sic ait: Plures medicinæ euacuativæ

cuatiua sunt contraria corpori, quare oportet ut in eis associantur medicinae cordiales, quae sunt sententia & ferè uerba Gal. in secundo regiminis acutorum commento 12. dicentis: Natura medicinarum solutiuarum, est contraria naturae corporum quae ipse soluunt, & sunt uiuenter perneccantes & interimentes ea. Et in quarto aphorismorum commento 41. Purgatione augmentat defectionem uirtutis. Et in primo de regimine sanitatis similiter inquit: Pharmaciae calidae sunt & siccae, & ex quibus exsiccant carnes & attenuantur corpora. Et in libro 3. de simplici medicina distinctione 4. cap. 4. Inter unamquamque medicinarum solutiuarum & unumquemque humorum proculdubio est assimilatio, sed non consequitur eam necessario, ut non sit ei permixtum aliquid de uirtute interficiente. Et propterea illud fit quod non est consequens ei, ut noceat proculdubio. Nocent praeterea exoluentes medicinae stomacho & cordi non modicum, cum dicat Princeps in 13. tertij tractatu primo, cap. ultimo. Scias quod omnes medicinae solutivae, & omnia quae abominationem faciunt sunt mala stomacho. Et in libro de uiribus cordis tractatu secundo, cap. 2. Similiter medicina laxatiua nocet cordi, quoniam omnis euacuatio naturam duobus modis comprimit. Primo quidem cum eo quod nocuum est euacuatur aliquid de conueniente naturae. Secundo quoniam affert supra naturam ad membra quod trahit &c. Et infra subiunxit autoritate Ruffi: Laxatio diminuit materiam spiritus & debilitat cordis complexionem. Et propterea concludamus cum Rasi in libro 6. suorum aphorismorum sic dicente: Omnis medicina laxatiua omnino purgat cholera, id est, humorem, cum caliditas innata & humiditas expelluntur, & cum Auenzoar in suis testibus libro primo tractatu se primo, cap. 1. sic scribente: Omnia laxatiua quae habent uiolenter & impetuosa laxare, trahunt humores à toto corpore ad stomachum, & purgant corpus totum stomacho repleto manente, & cum hoc etiam talis medicina habet totum corpus desiccare, quare humor malus in substantia stomachi imbibitus habet remanere. Et in tractatu nono, cap. 8. Cauere debes omnino ne medicinam laxatiuam exhibeas, eo quod laxatiuum quamuis fuerit rectificatum & temperatum quantum plus possibile fuerit, impossibile tamen est quin propter acuitatem & motum ipsius non commoueat, & generet grossitiem, & duritiem similem apostemati &c. Ecce igitur quae male sunt huiusmodi fortes medicinae. Et propterea sani quantumcumque fortissimi debent illas euitare cum se purgare uoluerint, & bene animaduertant

maduertant quod scientificus sit earum ordinator peritusque in correctione compositor &c.

Quibus & qualibus purgatiuis medicinis sint corpora in uere per maxime euacuanda.

Non possumus profecto particulariter dicere cum quibus medicinis purganda sint hominum corpora cum tanta sit in complexionibus, aetatibus, regionibus, temporibus, & consuetudinibus diuersitas, tantaque ex parte materiei disparitas ratione qualitatis, quantitatis, preparationis, loci, & huiusmodi, quae omnia habent medicinas diuersificare prout sapiens & electus medicus, quae praesupponimus, satis equidem intelligit. Propterea non intendimus in praesentiarum uelle de purgatiuis medicinis longum, ut earum materia expeteret, sermonem facere, sed tamen hoc in loco decreuimus purgari uolentes admonere quod pro eorum posse laboriosa pharmaca superius dicta non assumant, sed cum leuibus & benedictis medicinis superfluitates sui corporis, cum opportunum fuerit, euacuent, quae non habeant uirtutem & membra principalia debilitare, sed potius eis conferre qualis est aloës, qui, secundum quod inquit Mesue, est de melioribus & sublimioribus medicinis habens praerogatiuam supra alias medicinas, & quanquam intentio solutiui secundum plurimum sit debilitare uirtutes & membra quae sunt minere uirtutum, & afferre eis nocumentum, sicuti nos in superiori capitulo declarauimus. Cadit tamen haec intentio ab aloë, non solum enim non nocet, sed inuenitur ad conformationem membrorum debiliu addere & ad redditionem eorum in proprias uirtutes conferre, neque ad aliud nisi ad unum uidetur esse nocuum, quia aperit orificia uenarum apertione sanguinem emanare facientem nisi cum dragaganto, aut mastiche, uel aliquo simili rectificetur, quod quantum pro sanorum & infirmorum mundificatione conueniat, ipse postea expressit cum inquit: Solutione enim educit cholera & phlegma, & mundificat caput ab eis, & stomachum, & confert iuuamentum magnum doloribus eorum. Et post aliqua subiunxit. Et qui assiduam acceptionem eius diebus continuis non uidebit in corpore suo, neque in instrumentis sensuum suorum aegritudinem quae non sit habilis sanari, & praeseruat à putrefactione, ita quod etiam cadauera. Quod similiter uoluerunt Gal. Dioscorides, Serapio, Rasis, Auicenna, & reliqui omnes. Ipso itaque utendum est cum in stomacho uel capite aliqua repletio à sanis percepta fuerit. Similiter ualent ad mundificandum repletiones humorum, species omnes mirobolanorum

Hh & ualde

& ualde cōueniunt, ut cum colligitur ex dictis præallegatorū sapientum, non debilitent cum solutione sua, imò confortant stomachū & proprie uiscera, & præparent, & coadunent partes eorū, & cōfortant cor, & epar, & corpus totum, neq; enim nisi ad unum uident nocui, quoniā faciunt cadere præparatos in oppilationes nisi rectificetur cum diureticis, absinthio, spica, & similibus, sunt enim, ut dixit Mesue, ex rebus quæ faciunt utentes se iuuenescere & acquirunt eis colorem bonum, & bonitatem odoris oris & sudoris, & generant gaudium & hilaritatem, & confortant stomachū, cor, & epar, & conferunt tremori cordis, confortant & præparent, & mundificant stomachū, cōferunt hæmorrhoidibus, & extinguūt cholere rubæ inflationē, & citrinorū præcipue operatio in hoc est præexcellens cum ipsi solutione educant eam & conferunt cōplexiones habentibus calidas. Chebuli autem, qui sunt species eorum secunda, educunt phlegma & addunt in ratione, & clarificāt uisum, & mundificant stomachū & confortant ipsum. Nigri autem, & sunt tertia species ipsorū, dissolutione educūt melancholiam & cholera adustam, & clarificant colorem, & remouēt tristitiam conferendo quartanarijs, leprosis & huiuscemodi. Emblici quoq; species quarta ipsorū non minus alijs utiles existunt, eo quod, teste eodem Mesue, sunt ex medicinis confortantibus stomachū, cor, & epar, & uiscera solutione educentes phlegma, & sunt ex rebus ualde confortantibus cerebrum & neruos, & augent intellectum, & confortant cor, mundificant stomachū à phlegmate & putrefactione, & cōfortant ipsum & præparāt, & sedant feruorem in eo, & auferunt sitim, & addunt appetitum, & sedant uomitum. Bellirici quoq; postrema mirobolanorū species sunt ex ex medicinis benedictis & easdem cum emblicis habēt proprietates, ideo sani, sicut infirmi non debēt alias his medicinas fortiores eligere cum poterūt huiuscemodi iam dictis sua corpora à superfluitatibus sufficienter mundificare, quod si aliqua ratione uel causa quis præfata accipere non posset, euacuantia ea saltem quæ in sequenti capitulo reponentur, assumat quæ delectabilia sunt & præhabitis non minus utilia, adeoq; sicut & hæc quæ diximus secuta quod in quocunq; tempore anni sine aliqua recipi possunt hesitatione, attamen ratione euacuandorum humorum, in Vere magis uidentur conuenire, cum dicat Auenzoar in secundo libro sui Thesir tractatu 3. cap. 2. hæc uerba: Dico quod medici non laudāt purgationem, uel phlebotomiam, nisi in tempore temperato eo quod quandoq; tempus elongatur multum

tur multum à tēperie uersus frigiditatem, humores generaliter sunt coagulati & compacti, & difficulter purgantur & mouentur &c. Si uero aer ad caliditatem superfluam declinauerit, humores tunc uelocissime euacuantur & mouentur, quia humores sunt dissoluti propter caliditatem. Et ideo ad talem euacuationem subsequitur debilitas magna inquit ipse. Propterea non eligatur tempus, supra tempus Veris magis conueniens pro purgationibus faciendis, etiam cum laudabilissimis euacuatiuis qualia sunt quæ dicta & quæ iam sequuntur.

Medicine euacuatiue sanis utiles & corpus absq; nocumento purgantes.

Consueuerunt uulgares existimare, quod rheumbarbarum sit fortissima medicinarum omnium infirmis nequaquam propināda, nisi in eorum uitæ parte postrema, cum nulla spes amplius uel fiducia de ipsorum salute habeatur. Non intelligentes quod si medici tunc medicina rheumbarbari utantur non id faciunt, quia ipsum fortissima sit medicinarum, sed quia securissima & optima nullam ingerens molestiam patienti, sicut aliæ medicinarū quamplures facere consueuerunt. Et quod ita sit apparet per Mesue dicentem: Rheumbarbarum est ex medicinis benedictis & solēnibus, in quo aggregatur multæ ex intentionibus quæ que runtur in re faciente mundificationem &c. Et infra dixit: Non est in eo nocumētum apparens, & datur in omni tempore, & in omni ætate, ita quod etiam pueris & prægnatibus. Et de elegantioribus & melioribus quæ iuncta cum eo magnificant operationem eius, est aqua lactis sumpta ex capris &c. Et eius declarans utilitates ait: Solutione educit cholera & phlegma, & maior eius proprietas est mundificare & confortare epar, & stomachum & conferre doloribus pungitiuis eorum, & uiscerum, & clarificare sanguinem, & auferre oppilationes & morbos, quorum mater est oppilatio, sicut hydropisum, icteritiam, & grossitiem splenis, & febres oppilationum, & similia. Cassia quoque fistula gustui satis delectabilis est pro tali corporis mundificatione multum utilis et secuta, cum dicant autores de ipsa quod sit de medicinis in quibus est fiducia iuuamentorum & est sine nocumento carens acuitate & mordicatione & omni excessu lædente, super cuius exhibitione præsumitur omni ætate. Ita quod pueris & prægnantibus eo quod est æqualis complexionis humida, in primo lenitiua, resolutiua, clarificatiua sanguinis, sedatiua acuitatis eius & cholerae

Hh 2 rubæ, &

rubeæ, & non est in ea nocumentum apparens præter quod nocet debilia habentibus uiscera, & lubrica quod ab ea remouetur nocumentum in permixtione mirobolanorum, & rheumbarbarici & cætera.

Cuius posse est, quia mundificat sanguinem, & compescit omnem acuitatem, sedat sitim & proprie cum succo endiuia, aut solatri depurati & clarificati secundum artem. Et ipsa quidem mundificat stomachum, & educit choleram & phlegma, & operatur illud sine nocumento & excessu, caret enim mordicatione. Et ipsa quidem lenit pectus & guttur, & soluit apostemata acuta in eis, & confert calefactioni renum sumpta cum diureticis & infusione liquiritiæ, & prohibet generationem lapidis in eis, & confert febribus calidis. Hæc Mesue, quod & alij medicinæ doctores uoluerunt, quorum uerba breuitatis gratia relinquamus. Manna similiter & tamarindi medicinæ faciles non minusque delectabiles existunt pro tali purgatione humorum, & præcipue cholerorum ualde utiles esse approbantur, cum easdem ferme uirtutes habeant, & operationes cum cassia, & reliquis antescryptis. Et ideo sanis non minus quam ægris quibusdam uidentur conuenire, & si tamarindi lædant stomachum frigidum & debilitent, ut inquit Mesue: tamen & illud facile potest remoueri permiscendo eos cum spica, succo sceniculi, & huiusmodi stomachum confortantibus. His igitur & similibus benedictis euacuantibus est utendum cum corporis aut membrorum repletionem, ex malis humoribus congregatam, uoluerimus euacuare, postponendo scammonem, turbith, colocynthidam, hermodactylos, & talia laboriose soluentia, in quibus uenenositas existit. Ex qua stomachus & membra principalia in eorum operationibus plurimum, ut supra uisum est impediuntur & debilitantur. Et sicut de simplicibus actum est, pariter & de compositis intelligatur. Nam composita pharmaca quæcunque sint illa, siue pilulæ, siue electuaria, aut confectiones &c. Benedicta & secunda dicuntur, si ex simplicibus laudatis &

facilibus fuerint constituta. Si uero conficiantur ex uenenosis erunt proculdubio laboriosa. Et ideo sani bene debent ad uertere cum se purgare uoluerint ne aliquod illorum uenenosorum accipiant cum pro eadem intentione suffecerint benedicta, quare &c.

Quomodo

Quando, quomodo & quæ laboriose sint accipiendæ medicinæ.

Atis quidem apparuit ex dictis in capit. præcedentibus quantum exoluentes & laboriosæ medicinæ fugiendæ sint ex numerositate & suorum magnitudine nocumentorum, quare id mihi uidetur minime replicandum, sed potius declarandum, quod & si noceant quandoque tamen eis uti necesse est, ut cum oportuerit materias grossas & difficiles in membris longinquis existententes purgare, easque ab illis eradicare, quod nequaquam benedictis cum medicinis fieri posset, eo quod ipse ad loca tam remota sua cum uirtute minime possent peruenire, ut de podagricis, scabiosis, & huiusmodi est uidere, quibus aut nihil aut parum profecto rheumbarbarum, cassia, manna, & his similia conferent, sed hermodactylis, turbith, & talibus fortioribus indigent quæ suis cum iuuamentis non habent modicum nocere ut declarauimus, ideo in præsentiarum dicamus quod si ab eis excusari non possumus, quia non solum in stomacho, & pectate, & similibus sit repletio, uerum etiam in capite, aut iuncturis &c. huiusmodi mali chimi fuerint eradicatione indigentes. Tunc eas accipiamus & non nisi postquam sufficienter fuerint consolatae, rectificatae, & correctæ, quoniam Ioannes Mesue in cap. 1. & canone sic ait: Communis medicinarum secundum plurimum malicia, est facere senescere corpus, & frequentantibus illas læsionem afferre principalibus membris, & quæ sunt minere uirtutum & earum motores debilitare qui sunt spiritus & calor naturalis indicitur, ergo necessitas admiscere medicinis solutionem facientibus res, quarum proprietas est confortare cor, & membra principalia, & afferre eis dispositiones laudabiles. Et cum hoc auxilio acquiratur corpori reuiuenscentia & incolumitas. Res autem quarum auxilio facimus hoc, sunt medicinæ cordiales, & stomachicæ, & cerebrales.

Et aliæ aliorum principiorum confortatiuæ notæ, uerum super omnibus his canon est, ut confortetur cor in omni euacuatione, & hæc debet esse intentio prima. Primus enim occurus omnium accidentium occurrentium corpori est ad cor tanquam ad basim uitæ. Secunda intentio debet esse confortare stomachum tanquam susceptorem, aliorum autem confortatione prosequi debere non est principalis intentionis, nisi proprie quando oportet ex aliquo eorum materias euacuare, quæ fuit etiā principis sententia in quarta primi pluribus in locis. Et Galenus in secundo regiminis acutorum

Hh 5 commen

commento undecimo dicentis: Omnes medicinae solutivae sunt noxiae stomacho, & proprie ori eius cum sit pluri sensus propter nervos qui ori untur in eo, & ideo oportet ut permisceantur cum medicina quaedam medicinae odoriferae, ut non occurrat virtus medicinarum solutivarum ori stomachi nuda simplex &c. Et in libro de experimentis, capitulo ultimo similiter inquit: Medici ingeniati sunt in medicinis laxativis ponere aliqua quae stomachum confortant. Et propterea qui purgari voluerint cum pilulis aut alijs medicinis, quarum receptas & descriptiones habet etiam a famosis medicantibus traditas, debent si medicinalem intelligant scientiam omnia eas ingredientia considerare, & doses, & quantitates solutivorum & corrigentium bene perpendere, & videre si soluentia illa correcta sint sufficienter & consolata pro corde stomacho, & ceteris cum cordialibus stomachicis, & similibus. Et si omnia bene perpendere cognoverit, studeat deinceps perscrutari si suae complexioni & repletioni & materiae qualitati & quantitati, atque loco sint convenientia & sufficienter directa, sic poterit ea solutiva sumere indebita, tamen dosi & non superflua, quod si aliquod praedictorum eis defuerit non accipiat aliqua ratione vel causa. Sed si haec omnia aequilibrare nescierit melius est ei ne aliquid tale accipere praesumat, imò cum sapienti medico consulat, & ab eius consilio non discedat, quod si aliter fecerit sciat sua cum praesumptione seipsum intermere, vel saltem imprudenter aegritudinibus exponere, quare &c.

FINIS.

BASILEAE APUD HENRICVM
PETRVM, MENSE AVGVSTO,
ANNO M. D. XLI.

